

ŞEKSPİR

Seçilmiş
asarlari

VİLYAM ŞEKSPİR

116/4
Ş 32

2.35498

SEÇİLMİŞ
ƏSƏRLƏRİ

İKİ CİLDDƏ

II CİLD

“ÖNDƏR NƏŞRİYYAT”
BAKİ-2004

*Bu kitab "Vilyam Şekspir. Pyeslər və sonetlər" (Bakı, Yazıçı, 1980)
nəşri əsasında təkrar nəşrə hazırlanmışdır*

Tərcümə edənlər: **Mirza İbrahimov
Anar
Sabir Mustafa**

Ön sözün müəllifi: **Zeydulla Ağayev**

**822.33 - dc 21
AZE**

Vilyam Şekspir. Seçilmiş əsərləri. İki cildə. II cild. "Öndər nəşriyyat",
Bakı, 2004, 304 səh.

Teatr sənətinin qüdrətli ustası Vilyam Şekspirin yaradıcılığı son dərəcə şairanə bir keyfiyyətə malikdir. O, dram əsərlərinin əksəriyyətini şeirlə yazmışdır. Təpədən dırnağa şair olan Şekspirin bütün ideya və obrazlar aləmi də şairanədir. Dahi dramaturqun bir çox qəhrəmanları belə əsl mənada şair olub, öz fikir və duyğularını lirik şeirlər, sonetlər vasitəsilə ifadə edirlər.

Ehtiraslar tərənnümçüsü, "ürək ustası" Şekspirin qüdrətli və parlaq istedadının məhsulu olan sonetlərində həyat hadisələrinə, insan ömrünə fəlsəfi baxış, hər şeyə qadir məhəbbətin əbədiliyi əsas motivlərdir.

Bu kitab müəllifin şeir yaradıcılığının zirvəsi sayılan sonetlərlə yanaşı, pak sevgidən və əsl dostluq münasibətlərindən danışan "Heç nədən hay-küy" komediyası, mövzusu romantik, saf məhəbbətdən alınmış "Fırtına" tragikomediyası, eləcə də "Təhqir olunmuş saflıq" əsəri daxil edilmişdir.

Tərcümələrdə yüksək poetiklik, romantik əhval-ruhiyyə qorunub saxlanmışdır.

ISBN 9952-416-38-4

© "ÖNDƏR NƏŞRİYYAT", 2004

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
İLHAM ƏLİYEVİN
"Azərbaycan dilində latın qrafikası
ilə kütləvi nəşrlərin həyata
keçirilməsi haqqında"

12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı
ilə nəşr olunur və ölkə kitabxanalarına
hədiyyə edilir

ŞEKSPİR DÜHASININ POETİK TƏSDİQİ

Tanınmış ingilis şairi və dramaturqu Şekspirə ən böyük şöhrəti onun dramaturgiyası, xüsusilə də faciələri gətirmişdir. Lakin poeziyası ilə tanışlıq belə bir fikri əsaslandırır ki, ümumilikdə 37 pyes (faciə, komediya və tarixi-xronoloji janrlarda) yazmış Şekspir dramaturq olmasaydı da, bir şair kimi ədəbiyyat tarixində qalacaqdı.

Sonet janrının XIV əsrin əvvəllərində İtaliyada yarandığı Azərbaycan oxucusuna yaxşı məlumdur. Sonralar bu janr bütün Qərbi Avropa ölkələrinə yayılmışdır. Sonet janrına qədər Avropa ölkələrində adətən iri həcmli olan ballada janrı geniş yayılmışdı. Cəmi on dörd misralıq poetik nümunə olan sonetin bu və ya digər fikrə çevik münasibəti şairləri özünə cəlb edirdi ki, V.Şekspir də həmin cazibədən kənarda qala bilməmişdir.

Ümumən Şekspir 154 sonet yazmışdır (bəlkə də ədəbiyyata məlum olanlar bu qədərdir). Əgər sonetlərin öz müəllifinin ilkin qələm təcrübəsi olduğunu, başqa sözlə desək, yaradıcılığının ilkin mərhələsində qələmə alındığını nəzərə alsaq, Şekspir dühasının möhtəşəmliyi haqqında bir o qədər obyektiv qiymətləndirmə apara bilərik. Qətiyyətli demək olar ki, Şekspirin sonetləri şairin sələflərinin də, müasirlərinin də, xələflərinin də sonetlərindən sərrast, təsirli və qiymətlidir. Cümlədəki son söz daha çox sonetlərdə qaldırılan və cavabları axtarılan problemlərə aiddir.

Hər bir soneti oxuyan və bu günümüzün problemləri ilə müqayisələr aparən hər kəs, əminəm ki, hamı eyni nəticəyə gələcəkdir – heç kim inanmaq istəməyəcəkdir ki, bu sətirlər təxminən dörd yüz il əvvəl (!) qələmə alınmışdır. Şekspir poeziyasının həmişəyaşar xarakteri də məhz buradan qaynaqlanır.

Sonetlərdə müəllif gah özüylə polemika aparır, gah əsmər sevgilisinə üz tutur, gah da səmimi dostunu həmsöhbəti edir. Dünyanın faniyyəti, xeyrixah əməllərin təsdiqi, saf və saxta məhəbbət, riyakarlıq, xəyanət... sonetlərin mövzu rəngarəngliyini təmin etdiyi üçün oxucu heç bir yeknəsəqliklə üzləşmir. Hər növbəti sonet, on dördcə misralıq poetik nümunə oxucunun qəlbində öz işığını qoyur (təkcə 126-cı sonet on iki misradan ibarətdir və bu qəribəliyi anlamayan şekspirşünaslar daha çox həmin sonetin iki misrasının itdiyini güman edirlər).

Şekspir cəmiyyətdəki neqativ halları, onun yaratdığı pəstahları yaxşı görürdü. İnsanlar pisləklərə, eybəcərliklərə zorla tab gətirirdilər. Bu problem sonetlərin bir qisminə ana xətt kimi keçir, lakin sonetlərin ən dəyərlisi hesab olunan 66-cı sonet bu problemi bütün ağırlığı ilə qoyur. Ölüm arzulan lirlik qəhrəman onu bu arzuya tərəf sürükləyən bütün pisləkləri sadalayır (qaranlıq işığı pəncəsində boğur, zəlalət bəxtiyarlığa yetişir, şəərəfsizlik şəərəfi dustaq etmişdir, saflıq dərd üçün də çapalayır, kütlük ağıla, yalan işə düzlüyə gülür, ilhamın ağzı yumruqla tıxanmışdır, mənlilik və ləyaqət əl açib dilənir və s.). Məgər insan bu qədər pisliliyə, ifrat eybəcərliyə tab gətirə bilərmi?!

Lakin Şekspirin qəhrəmanı ölə bilmir. Həmin sonetin son iki misrasına nəzər salın:

Ölüm istəyirəm, çarə budur, bax,
Səni tək qoymağa qıymıram ancaq.

Şekspirin qənaətinə, əslinə qalarsa, dərdlərin bolluğu və ağırlığı əlində insan özünə əl qaldırmalıdır, çünki heç Tanrı bəndəsi belə yük altında tab gətirə bilməz. Lakin eyni zamanda digər əmil meydana çıxır: minbir tellə həyata bağlanan insan son anda kimisə bu dünyada tək qoymaq istəmədiyindən yaşamağa üstünlük verir.

66-cı sonetin bədii sanbalını artıran əsas məqam işə həmin *kim* məfhumunun altında konkretliyin olmamasıdır. Beləliklə, bu sonet bütün dərdililərin ümumi malına çevrilir. Yəni, özünə qəsd etmək istəyən adam son anda anasını və ya atasını, ya körpə uşağını, və ya bacısını, ya sevgilisini... tək qoymaq istəmədiyi üçün öz məşum fikrindən daşınır və beləliklə, həyat davam edir.

Qeyd edildiyi kimi, bu janr XIV əsrin əvvəllərində Qərb İntibahının beşiyi olan İtaliyada pərvəriş tapmışdır. Bir sıra araşdırmalara əsasən, Azərbaycan poeziyasında sonet janrına müraciət edən ilk şairimiz Mikayıl Müşfiq olmuşdur. O, 1928-37-ci illər arasında 12 sonet yazmışdır. Beləliklə, sonet janrının milli ədəbiyyatımıza "gəlişi" təxminən üç yüz əlli illik vaxt aparmışdır. Nisbətən sonralar yaşamış şair Əliəğa Kürçaylının da qələmindən üç sonet çıxmışdır. Lakin nə M. Müşfiq, nə də Ə. Kürçaylı öz qələm məhsullarını *sonet* adlandırmamışdır.

Sonet janrının respublikamızda xüsusi cazibəsi keçən əsrin 50-ci illərinin ortalarından başlayır. 1955-ci ildə V.Şekspirin sonetləri ta-

nırmış şair və mütərcim Tələt Əyyubovun tərcüməsində çapdan çıxmışdır. Ümumiyyətlə, Şekspir irsinin oxucularımıza çatdırılmasında T.Əyyubovun xidmətləri danılmazdır. Həmin sonetlər 1962-ci ildə təkrar çap ediləndən sonra şair Adil Babayev ardıcıl olaraq öz sonetlərini dərc etdirməyə başlamışdı.

Bu kitabda oxuculara təqdim olunan sonetləri birbaşa ingilis dilindən şair Sabir Mustafa tərcümə etmişdir. S.Mustafa həm rus, həm Azərbaycan dillərindəki əvvəlki tərcümələrə yaradıcı münasibət bəsləmiş, daha uğurlu poetik nümunələr yarada bilmişdir. İndiyədək S.Mustafanın tərcüməsində sonetlər iki dəfə çapdan çıxmış, rəğbətə qarşılanmışdır. Tərcümələrinin xoş təsiri altına düşmüş S.Mustafa özü də tez-tez sonet janrına müraciət etmiş və "Türk sonetləri" adlı ayrıca kitabını da çapdan buraxdirmışdır. Beləliklə, gec də olsa, bu janr milli ədəbiyyatımızda özünə vətəndaşlıq vəsiqəsi qazanmışdır.

V.Şekspirin iri həcmli poemalarından biri olan "Təhqir olunmuş saflıq" əsəri də bu kitabda Sabir Mustafanın ingiliscədən tərcüməsində oxucularımıza təqdim edilir. Bu əsər də uğurlu tərcümə taleyi yaşamışdır. Burada belə bir haşiyyə çıxmağa lüzum görürük ki, tərcümələrin uğurlu alınmasında onların ilk redaktoru kimi istedadlı şair və mütərcim, mərhum Ənvər Rzanın da əməyi qeyd və təqdir olunmalıdır.

V.Şekspirin seçilmiş əsərlərinin birinci cildinə daxil edilmiş faciələrdən başqa müəllifin bir sıra digər əsərləri də dilimizə tərcümə olunmuşdur. Biz müqtədir yazıçımız Mirzə İbrahimovun tərcüməsində "Heç nədən hay-küy" komediyasını və Anarın ingiliscədən tərcüməsində "Fırtına" romantik pyesini bu kitaba daxil etməklə daha çox janr müxtəlifliyini və Şekspirin yaradıcılığının bütün mərhələlərini əhatə etməyə çalışmışıq.

Kitaba daxil edilmiş "Heç nədən hay-küy" komediyasını Şekspir öz yaradıcılığının birinci dövründə qələmə almışdır. XVI əsrin doxsanıncı illərində o, hələ öz istedadının gücünə inanan bir gənc idi. Özlüyündə bir cümlə düşünmüş və həmin cümlənin xoş təsiri altına düşmüşdü: "Ağıllı olmaq kifayətdir, xoşbəxtlik öz-özünə gələcəkdir." Məhz bu inanca görə yaradıcılığının birinci dövründə qələmə aldığı bütün əsərlərinə müəllifin xoş ovqatı hopmuşdur və məhz bu xoş ovqata görə həmin dövr Şekspir yaradıcılığının "nikbin mərhələsi" adlanır. Hətta bu dövrdə qələmə alınmış "Romeo və Culyetta" (1595) və "Yuli Sezar" (1599) faciələri belə janr etibarını ilə "nikbin facio" kimi qəbul edilir.

"Heç nədən hay-küy" komediyasının məkanı kimi İspaniya götürülsə də, hadisə hər bir ölkə üçün xarakterikdir. Əbədi mövzu: iki sevgin arasında girmək istəyən şəx qüvvə və bu iki qütbün mübarizəsi. Lakin şəxə düşər olmuş gözəl Qero məsum və pak olduğu qədər də acizdir. Məsələn, o, tutaq ki, Culyetta kimi öz məhəbbəti uğrunda açıq savaşa girə bilmir. Lakin Şekspire görə, dünya yaxşı adamlardan xali deyil – Qeronun paklığını sübut etmək üçün bu əsərdə müxtəlif xarakterli insanlar əl-ələ verirlər.

Həmin mübarizəyə başlamaq təşəbbüsü isə kilse xadimi Fransisko atadan gəlir (Yeri gəlmişkən, bir neçə əsərində Şekspir ümumən kilse xadimlərini müsbət planda işləmişdir).

Qeronun xoşbəxtliyi uğrunda mübarizəyə qoşulanlar arasında ən orijinal təsir bağışlayan isə onun əmisi qızı Beatrice'dir. Beatrice də gözəl və ağıllı qızıdır, o da kiməsə könül verib ailə qurmaq istəyir. Lakin söhbət qohumu və rəfiqəsi Qeronun təmiz adından gəndə Beatrice öz taleyini unudur, bütün fəaliyyətini başqasının xoşbəxtliyinə yönəldir.

Beatrice zərif bir qızıdır; o, Qeroya şəx atan prins Klavdionu heç cür bağışlaya bilmir və öz sevdii Benediktdən xahiş, sonra isə tələb edir ki, Klavdionu öldürsün.

Bu, fədakar zərif qızın necə qəlb sahibi olduğunu sübut edir; o, Qeronun səadəti naminə həm öz taleyini, həm də sevdii oğlanın taleyini zərbə altında qoymaqdan belə çəkinmir.

Bu kitabda oxuculara təqdim edilən "Fırtına" pyesi isə Şekspir yaradıcılığının son dövrünün məhsuludur.

Təxminən iyirmi iki illik yaradıcılığı müddətində V.Şekspir dünyaya, cəmiyyətə, ətrafda gedən proseslərə münasibəti üç köklü dəyişikliyə uğramışdır. Birinci nikbin əhval haqqında yuxarıda söz açılmışdı.

İllər keçdikcə Şekspir düşündüyündən də böyük şöhrət qazanırdı. Artıq XVI əsrin axırlarında o, həm tanınmış şair, həm dramaturq, həm də aktyor idi. Hətta heç bir bədii əsər yazmasaydı belə, o vaxtın İngiltərəsinin ən şöhrətli teatri sayılan "Dünya teatri"nin ("Globe Theatre") payçılarından biri kimi dolanışığını təmin etmişdi. Bir sözlə, artıq onun kifayət qədər şöhrəti, maddi imkanı var idi. O, kral sarayının ən ehtiramlı qonaqlarından sayılırdı.

Lakin hər arzusuna çatan Şekspir özünü xoşbəxt hiss edə bilmirdi. Əsrin sonlarında o, başa düşmüşdü ki, özünü heç vaxt xoşbəxt sana bilməyəcək. Şekspirin yeni inancına görə, ümumən bədbəxt olan cəmiyyətdə ayrı-ayrı fərdlərin xoşbəxtliyi mümkün deyildir. Gəldiyi bu acı qənaət sanki Şekspirin bütün daxili aləmini sarsıtmış, altını

üstünə çevirmişdi – onun nikbin əhvalının yerini bədbinlik tutmuşdu. O, ən məşhur faciələrini də elə, həmin bədbin əhvalın təsiri altında qələmə almışdır.

1609-12-ci illərdə isə V.Şekspir mövcud reallıqdan uzaqda dayanmağa çalışmış, daha çox romantik düşüncə tərzinə meyillənmişdir. Artıq həyatın eybəcərliklərini real qüvvələrin gücü ilə dəyişməyin mümkün-süzlüyü qənaətinə gələn, sanki bəşər övladının ədalətindən əlini üzən Şekspir nicat yollarını göylərdə, ruhlarda, mifik qüvvələrdə axtarırdı. “Fırtına” romantik pyesi məhz həmin yaradıcılıq dövrünün məhsuludur.

Bu əsər haradasa “Hamlet” faciəsini andırır. Hakimiyyət ehtirası altında ən doğma adamına qəsd etmək! Burada da qardaş qardaşa qənim kəsilmişdir. Bu əsər vasitəsilə Şekspir öz oxucusuna təlqin edir ki, dünyada hər şeyin hesabı gedir və ehtiyac yarananda mifik-romantik qüvvələr ədalətin bərpa edilməsində aparıcı rol oynayırlar.

“Fırtına” pyesi xeyrin təntənəsi və qalibiyyəti ilə başa çatsa belə, əsərin bir amalı da edilmiş pisliliklərin intiqamını almamaq, pisliyin, xəyanətin fəvqündə dayanmağı bacarmaqdır. Prospero obrazı məhz bu insani keyfiyyətlərin daşıyıcısıdır.

Pyenin təlqin etdiyi digər bir məqam isə harada olmasından asılı olmayaraq insanın öz insani simasını itirməməsidir. Uzaq adada yaşamağa məcbur edilmiş Prospero və onun qızı Miranda öz insani keyfiyyətlərini nəinki itirmir, əksinə, fırtınanın bu adaya atdığı insanlardan mənən daha ucada dayanmağı bacarırlar.

Ümumilikdə götürüldükdə isə V.Şekspir yaradıcılığının son dövründə özünə az oxşayır. O, artıq əsərləri ilə dünyanın gərdisini dəyişməyə qadir olmadığını dərk etmişdi. Ona görə də təəccüblü deyil ki, 52 illik ömrünün son dörd ilini doğma Stratford qəsəbəsində keçirən Şekspir bir dənə də olsun bədii əsər yazmamışdır! 48 yaşında qəflətən qələmini yerə qoymuş V.Şekspir müəmması bu gün də davam edir...

Əmin olmaq istərdik ki, ingilis şairi və dramaturqunun hələ ki dilimizə orijinaldan tərcümə olunmamış digər əsərləri də yaxın zamanlarda Azərbaycan oxucularının görüşünə gələcəkdir.

Zeydulla Ağayev

Sonətlar

1

Gözəllik hifz edir öz surətini,
Gülüm, gözəlliklə həyat qoşadır.
Solən çiçəklərin tərəvətini
Qönçə çiçəklərin hüsnü yaşadır.

Fəqət sən vurulub öz gül hüsnünə,
Onu xərcləyirsən boş yerə, əbəs.
Ən qəddar düşmənsən özün özünə,
Varnı yoxluqla edirsən əvəz.

Bu gün dünyamızın zinəti sənsən,
Bahar müjdəsisən, qönçəsən artıq.
Özündə özünü dustaq edirsən,
Nədir bu simiclik, bu israfçılıq?

Rəhm elə dünyaya, gözəlliyi, gəl,
Özünlə məzara aparma, gözəl.

2

Qocalıq üstünə hücum edəndə
Vaxt da gül üzündə qazacaq səngər.
Gözəlliyin tülütək solub gedəndə
Cındırından hürküb diksinəcəklər.

Deyəcəklər: hamı büllür xəzinən
Keçmiş gözəlliyin, zavallı insan?

O, sönmüş gözümə gizləniyə desən,
Özün öz sözündən utanacaqsan.

Gültək balaları göstərib bir-bir,
İftixarla desən: bu gözəl gənclər
Mənim gəncliyimdir, gözəlliyimdir.
Deməli, döyüşdə sənindir zəfər.

Soyumuş qanın da qaynayıb onda
Çağlar övladının damarlarında.

3

Güzgüdür göstərən sənə hüsnünü,
Gözəllik ömürlük qalır mı məgər?!
Əgər yaratmasan ömür güzgünü,
Qadınlar da səndən küsər, inciyər.

Hansı gül əsirgər öz gülşənini,
İstəməz sən onda əkəsən çiçək?!
Bəlkə, təkəbbürün qoymayırsən,
Bəlkə, düşündürür sənə gələcək?!

Ömür güzgüsün öz anan üçün,
Ona baharından bir yadigarın.
Belə bir güzgüdə özün də bir gün
Ötən gəncliyinə baxar, baxarsan.

Vaxtını qayğısız keçirsən, yəqin,
Öləndə özünlə ölür surətini.

4

Ey israfçı gözəl, ömrü anmayıb
Dağıtma mirası, düşün sonunu.
Gözəllik heç kimə bağışlanmayıb,
Təbiət insana borc verir onu.

Ey sevimli xəsis, bu xəzinəni
Veriblər, verəsən başqasına sən.
Qayğısız sələmçi, bu dəfinəni
Paylayıb, bəs sələm almırsan nədən?

Qazandı, gəlirdən durursan gəndə,
Hər an aldadırsan özünü özün.
Ölüm yatağında, tale önündə
Nə cavab verərsən bu günah üçün?

Yerində bir varis qalmasa əgər,
Bu sərvət sənənlə məhv olub gedər.

5

Böyük ustalılıqla yaradır zaman
Könlü ovsunlayan sehri səhnə.
O öz köhlənini saxlamır bir an,
Nə varsa, tapdayır, dağıdır yenə.

Vahiməli qışa çevirir yayı,
Qorxudan qalmayırsən ağacda yarpaq.
Şaxta yatağında dondurur çayı,
Ölütək kəfənə bürünür torpaq.

Gülün rayihəsi dönüb əsirə
Şüşə qəfəslərdə yaşayır fəqət.
Əgər qalmasaydı bu xoş xətirə,
Gözəllik məhv olub gedərdi, əlbət.

Güllər itirsə də qışda çətrini,
Saxlayır yenə də gözəl ətrini.

6

Qışın ağır əli ömrün yazını
Borana, çovğuna çevirməmiş sən
Havayı soldurma gül murazını,
Çalış ki, ətirlə dolsun piyalən.

Səvgini borc verdin, sələmini al,
Övlad sələmidir pak məhəbbətin.
O bir səadətdir, ey gözəl camal,
Çox al ki, çox olsun gücün, qüdrətin.

On dəfə əks etsən özünü əgər,
Nəslin də on dəfə artırsa seni,
De, ölüm hüsnünə nə edə bilər?
Varisin qoruyar bu xəzinəni.

Ölümə sən qalib gələrsən, inan,
Gözəlliyin ölməz heç vaxt, heç zaman.

7

Od qızı qaldırıb odlu başını,
Qızıl beşiyindən durar hər səhər.
Yer üzü görəndə qəlb sirdaşını
Ona məhəbbətlə səcdə eyləyər.

Bu məşəl günorta çatar zirvəyə –
Yaşar gəncliyinin xoş dəmlərini.
Hamı heyran-heyran boylanıb göyə,
Öpər baxışıyla qədəmlərini.

Elə ki görünər yorğun, ixtiyar
Enər qəmli-qəmli öz yatağına,
Əvvəl məftun-məftun səcdə qılanlar
İndi arxasını çevirər ona.

Yerində övladın qalmasa əgər,
Səndən də beləcə üz döndərərlər.

8

Sən də musiqisən, musiqini bəs
Neçin dinləyirsən qəmlə, kədərlə?
Gözəllik gözələ qüssə götürməz,
Neçin odlanırsan düşüncələrlə?

Dolub ürəyinə sıxıntı, qəhər,
Varlığın qovrulur möhnət içində.
Gözəl musiqidə birləşən sözlər
Yoxsa boğur səni dəhşət içində.

Simlər doğmalaşıb munisləşərək,
Bir pərdə üstündə tutubdur qərar.
Xoşbəxt ata, ana, məsud övladək
Eyni bir nəğməni oxuyur onlar.

Bu sözsüz nəğməni duyan ürəkdir:
Tənha keçən həyat ölüm deməkdir.

9

Qorxursan yarının dul qalmağından,
Seçmirsən özünə könül sirdaşı.
Səni cavan ikən məhv etsə zaman,
Dünya dul qadınək təkər göz yaşı.

Hicran şərbətini vaxtsız içənlər
Baxıb övladına, tapar təsəlli...
Səndən bir nişanə qalmasa əgər,
Təkər gözlərindən dünya qəm seli.

Bədxərcin dövləti getməyir bada,
Yerini dəyişib qalır hər zaman.
Hədər sərf olunsa əgər dünyada,
Qalmaz gözəllikdən bir iz, bir nişan.

Özünə xəyanət eyləyən bir kəs
Başqa birisini heç vədə sevməz.

10

Açıb ürəyini demirsən mənə:
Gəncliyin boş keçir, eyib deyilmi?
Çoxları məhəbbət bəsləyir sənə...
Aydındır, sevmirsən, demək, heç kimi.

Düşməntək məhv edib hər ötən anı,
Nə üçün özünə ziyan edirsən?
Sənə miras qalmış gözəl binanı
Uçurub, dağıdıb, viran edirsən.

Sən hökmünü deyış, mən də rəyimi,
Silinsin könlündən nifrət, ədavət.
Qəlbin gözəl olsun zahirin kimi,
Əzizim, özünə eylə mərhəmət.

Yarat surətini, qalsın hər vədə,
Gülsün gözəlliğin gələcəkdə də.

11

Gül kimi solsan da, öz övladının
Üzündə kül kimi açılacaqsan.
İtməz bir zərrəsi gənclik odunun,
Gözlərdə nur olub saçılacaqsan.

Budur gözəlliğin, əqlin qanunu,
Bunsuz hökm edərdi süstlük, qocalıq.
Bəşər həyatının çatardı sonu,
Dünya altmış ildən çəkməzdə artıq.

Təbiət kimə ki verməyib nemət,
Səhradır, qurusun dərd-möhnət ilə.
Sənə verilib ki bu qədər sərvət,
Onu qaytarasan səxavət ilə.

Gözəllik möhrüsən sən təbiətin,
Əks olun, əbədi qalsın surətin.

12

Ömürdən saatlar ötdükcə bir-bir
Al gündüz əriyir zülmət gecədə.
Bənövşədən qalmır tərəvət, ətir,
Qara saç gümüşə dönür necə də!

Bürküdən sürünü qoruyan qovaq
Tökür yarpağını boranda, qarda.
Yamyaşıl zəmilər saralıb bir vaxt,
Dərz olub daşınır arabalarda.

Çiçəklər də solub gedir çəməndən,
Yerində açılır təzə qönçələr.
Həmişə haqqında düşünürəm mən:
Sənin gül hüsnün də solar bir səhər.

Zəmanə ömrünü biçir hər kəsin,
Nəsil qoy, yurdunda şamın sönməsin.

13

Dəyişmə, həmişə qal olduğuntək,
Nə qədər ki sağsan, imkan var buna.
Zaman varlığını məhv edənədək
Bağışla hüsnünü övladlarına.

Gözəllik yaşayır kirəkeş kimi,
Köçür sən də onu öz varisinə.
Bir gün tərək edəndə fani aləmi
Dəyişməmiş qalsın gül hüsnün yenə.

Qoruyar uçmaqdan gözəl binanı
Sabahı düşünən, qayğı çəkən kəs.
Bu evə neyləyər qışın tufanı,
Bu evə ölümün nəfəsi dəymək.

Atanı qorusan sən öz oğlunda,
Nəvəndə hiفز edər səni oğlun da.

14

Ulduzlarla fala baxaraq bir dəm
Mən deyə bilmərəm münəccimlərtək:
Bu ulduz gətirir taun, acliq, qəm,
O ulduz səadət, bol məhsul, çörək.

Yağışla, küləklə, şimşəklə, qarla
Söyləyə bilmərəm taleyi heç vaxt.
Nə bilim, günəşli, gözəl rüzgarla
Hansı bir şahzadə olacaq xoşbəxt.

Ə.Ə.Ə.Ə.

Baxıb dəyişməyən şən ulduzlara –
Sənin gözlərinə deyərəm aşkar!
Olsa bir övladın, yetib bahara,
Həqiqət, gözəllik birgə gül açar.

Varisin qalması, bu inci, gövhər
Səninlə məzarda torpağa döner.

15

Hər şey yetkinliklə qazanır zəfər,
Onu da tez alır hökmü rüzgarn.
Dünya bir səhnədir, burda şəkillər
Dəyişir sehriylə kəhkəşanların.

İnsan taleyiylə bir ota bənzər,
Ot kimi göyərər, məhv olar hökmən.
Bahar gəlişiyə hüsünü bəzər,
Payız şuxluğunu alar əlindən.

Beledir, dəyişir həyat həmişə,
Bu, daha şəfəqli edir üzünü:
Zaman ölüm ilə girib sazişə,
Çevirir gecəyə al gündüzünü.

Qəm yemə, qələmim bağ tiyəsitək
Ömrünü şerimlə peyvənd edəcək.

16

Bizi ölüm ilə qorxudur zaman,
Şerim tab edərmi bu ağır dərdə?
Nə üçün ömrünü qorumayırsan
Daha etibarlı, möhkəm bir yerdə?

Görürsən, nə qədər bakirə gül var,
Gəncliyin bahardır, qoru ruhunu.
Qəlbinə, hüsünü sevgi yaşadar,
Nə fırça, nə qələm bacarmaz bunu.

Hər şeyi yenidən yaradır həyat,
Gəl öz gəncliyini ver məhəbbətə.
Sevgiyə, sevdəylə aç ki qol-qanad,
Səni qovuşdursun əbədiyyətə.

Vərsən öz ömrünü övladına sən,
Onun varlığında ömür sürərsən.

17

Əgər yazsam qədr-qiymətin nədir,
Buna gələcəkdə inanmaz bir kəs.
Bir Allah bilir ki, şerim türbədir,
Səni olduğuntək hifz edə bilməz.

Göyçək gözlərinə qələm çalaraq
Hüsünü nəğməmdə eyləsəm təkrar,
O vaxt deyəcəklər: yalana bir bax,
Bəndənin üzündə Allah nuru var.

Qoca boşboğazdan üz döndərəntək
Atacaqlar solmuş, boz vərəqləri,
Deyəcəklər: hərif işlədib kələk,
Yalandır, saxtadır onun əsəri.

O vaxt oğlun olsa, kim qınar məni?!
Həm oğlun, həm şerim yaşadar səni.

18

De, necə bənzədim yaya mən səni?
Özün daha odlu, daha gözəlsən.
Tufan məhv eyləyir yazda gülşəni,
Yay da tez ötüşür ömürdən, bilsən.

Bəzən göyün gözü odlanır, yanır,
Bəzən də gizlənir duman içində.
Gözəllik də sona çatıb dayanır, –
Təbiət yox edir bir an içində.

Fəqət sənin yayın sovuşa bilməz,
Sənin gül hüsnünü tutmaz bir pərdə.
Ölümün kölgəsi üstünə gəlməz
Mənim şerlərim dil açan yerdə.

Neçə ki həyat var, göz görür, inan,
Şərimdə əbədi yaşayacaqsan.

19

Şirin caynağını korşalt, ey zaman,
Hər şey ölüm nədir bilsin həyatda.
Pələngin dişini qopart ağzından,
Yandır diri-diri simurğu odda.

Dəyiş fəsilləri, öz yolunla get,
Gah güldür, gah ağlat bu təbiəti.
Dünyayla, mənimlə nə istəsən et,
Fəqət kəməndə sal bir cinayəti.

Dostumun üzünü vaxt tişənlə, gəl,
Yarıb şırımlama çəmənzar kimi.
Onun gözəlliyi – bu canlı məşəl
Qalsın gələcəyə yadigar kimi.

Göstər pisliyini, o, şərimdə, bax,
Sənin acığına gözəl qalacaq.

20

Camalın gözəldir qadın hüsnütək,
Özün bu aləmdə nadir aləmsən.
Xəyanət bilməyir köksündə ürək,
Sən mənim həm şahım, həm məlikəmsən.

Baxışın gur işıq saçır aləmə,
Bütün saxtılığı qılınctək kəsir.
Səndəki mərdliyə, səndəki hökmə
Oğlanlar heyrandır, qızlar da əsir.

Qadın yaratmayıb səni təbiət,
Vurulub hüsnünə – ilk bahara o.
Səndən ayırıbdır məni təbiət,
Verib səadəti qadınlara o.

Yaxşı, belə olsun, gülsün baharın,
Qəlbin mənim olsun, sevgin onların.

21

Yarışa girmirəm məddahlarla mən,
Ay deyim, gün deyim vəfadarına.
Mən ilham almıram ilahələrdən,
Tərif yükləmirəm misralarıma.

Qoy onlar yarışsın biri-biriylə,
Toplasın dünyanın inci-dürününü,
Əl açsın ətirli çiçəyə, gülə,
Bəzəsin, boyasın şerlərini.

Sevgidə həqiqət sirdaşım olmuş,
Yazıram: sevgilim şuxdur, qəşəngdir.
O da başqasitək insan doğulmuş,
Nə parlaq ulduzdur, nə tər çiçəkdir.

Tərif lazım deyil mənim eşqimə,
Eşqimi satmıram mən ki heç kimə.

22

Güzgü sübət etməz qocalığımı;
Sənin gəncliyinlə uçan quşam mən.
Üzündə açanda illər sırımı
Bir onda bilərəm qocalmışam mən.

Olduğu sinədə döyünmür ürək.
Sevdiyi sinədə çırpınır hər dəm.
Qəlbimiz dəyişib yerini, gerçək,
Səndən neçə yaşlı ola bilərəm?

Özünü mənimtek gözlə hər zaman, –
Düşərəm səninçün qara, borana,
Könlünü saxlaram dərdən, beladan,
Körpəni beləcə qoruyar ana.

Köksümdə daima vurur ürəyini,
Ürəyim susanda susar ürəyini.

23

Aktyor bilməsə rolunu əgər,
Yanıb dolaşq salar sözünü.
Elə ki, bir çılgın heyretə gələr,
Heyrətdən itirər tamam özünü.

Mən də, bax, beləcə səssiz dayanır,
Aça bilməyirəm könlümü, inan.
Titrek dodaqlarım alışıb yanır
Hədsiz məhəbbətin alovlarından.

Qoy sənə sevgimi kitabım desin,
Bir də bu gözlərim – lal peyğəmbərlər;
Səndən yalvararaq əvəz istəsin,
Ürəyi gözlərtək kim duya bilər?!

Oxu lal eşqimin hər kəlməsini,
Eşit gözlərinlə qəlbin səsinə.

24

Qəlbimə həkk edib səni, əzizim,
Gözlərim şövqündən od tutub yanar,
Canlı çərçivəyə dönmüşəm özüm,
Sabahı yaradır dahi sənətkar.

Hər şəklə görəkdir rəssam nəzəri,
Gör, necə hüsnünə nur ələnidir.
Müqəddəs hücrəmin pəncərələri
Sənin gözlərinlə şüşələnidir.

Gözüm gözlərindən doymur bir kərə,
Odlanır atəşdə, yanır atəşdə.
Gözlərin könlümə olub pəncərə,
Onlardan rəsinə baxır günəş də.

Gözlərim qəlbindən tutmayırsən...
Gözlər gördüyünü həkk edir ancaq.

25

Xoşbəxt ulduz altda kim ki doğulub,
Qoy hər vaxt öyünsün şən-şöhrətiylə.
Mənimse qismətim məhəbbət olub,
Məst edir könlümü səadətiylə.

Şahın əyanları içdikcə şəfqət,
Günəbaxan kimi açar hər yanda.
Azalsa günəşdə atəş, hərarət,
Solar yavaş-yavaş günəbaxan da.

Qalib bir sərkərdə – döyüş övladı
Birdən məğlub olsa vuruşda əgər,
Şöhrət kitabından silinər adı,
Bütün qazandığı əlindən gedər.

Məni bu dəhşətdən kənar edib baxt,
Sevib sevilirəm, xoşbəxtəm hər vaxt.

26

Kralına sadıq bir rəiyyəttək
Sənə bildirməkçün sədaqətimi,
Məktub göndərirəm qəlbən, sevincək
Mən sənin yanına bir səfir kimi.

Sözlərim olsa da kasıb, çıl-çılpaq.
Bəzənəcək gözəl etibarınla.
Qəşəng gözlərindən ziya alacaq,
Yüksələcək ülvə duyğularınla.

Bələdçim – ulduzlar zülmət yollara
Daim şəfəq saçsa, işıq çiləse,
Bu yoxsul bəxtimi bürüyüb nura
Sənin taleyinə layiq eləse, –

Bir onda deyərəm sənə eşqimi.
Hələlik saxlaram dəfinə kimi.

27

Duymuram güc-taqət ayağında mən,
Yorğunluq ömrümü haram eyləyir.
Yatmaq istəyirəm yatağında mən,
Səyahət başımda davam eyləyir.

Xəyalım axtarır səni hər zaman,
Sənsiz nə pir vardır, nə də ziyarət.
Gözlərim dikilir zülmətə hər an,
Görür qaranlığı korlar da, əlbət.

Gecənin qoynunda parlaq incitək
Xəyalən qarşımda görürəm səni.
Ülvi gözəlliyin nur çiləyərək,
Necə də bəzəyir zülmət gecəni.

Yoxdur rahatlığım eşqin əlindən,
Gündüz də, gecə də yol gedirəm mən.

28

Gülüb fərəhlənim, sevinim necə?
Hələ istirahət bilmirəm nədir.
Gündüzün dərđini azaltmır gecə,
Gecə də gündüztək bir qəm-xanədir.

Hər vaxt bir-biriylə düşmənlə olsa da,
İndi mənə qarşı dostlaşmış onlar.
Biri həsrətini gətirir yada,
Biri ürəyimə verir dərđ, qubar.

Gündüzə deyirəm, buludlu olsan,
Dostum şəfəq salar sənin hüsnünə.
Gecəyə deyirəm, zülmətdə qalsan,
Dostum ulduz olar; baxmırlar mənə.

Gündüzün uzundur dərđi, ələmi,
Gecənin ağırdır həsrəti, qəmi.

29

Taleyin əliylə alçaldıqca mən
Acı göz yaşında qovrulur ürək.
Mərhəmət umuram dilsiz göylərdən
Uğursuz bəxtimi lənətləyərək.

İstərəm yüksəlsin göyə ad-sanım,
Dostların çox olsun, ümidim də bol.
Sənətdə parləsın şöhrətim, şanımlı,
Açılsın qarşımda geniş, azad yol.

Yadıma düşəndə sən birdən-birə,
Nifrət yağdırıram özümə, nifrət!
Ruhum torağaytek uçur göylərə,
Dolur nəğməsiylə qəlbimə şəfqət.

Sənin saf eşqinlə yüksəyəm, inan,
Dünyanın ən güclü krallarından.

30

Olub keçənləri bir-bir çəkərkən
Sakit yaddaşımın məhkəməsinə,
Bir daha yanıram köhnə qəmlə mən,
Bütün itkilərim görünür yenə.

Məzarda zülmətə batan dostlara
Həsrət qalan gözüm tökülür qanlı yaş.
Bir də ağlayıram yatan dostlara,
Gedənlər geriye qayıdaydı kaş!

Saymaqla dörd-qəmim yetməyir sona,
Dəhşətdən əriyir ürəyimdə şam,
Bir də qərq oluram göz yaşlarına,
Elə bil əvvəllər ağlamamışam.

Yada sən düşəndə itir kədərim,
Yenidən tapılır itirdiklərim.

31

Susmuş zənn etdiyim bütün ürəklər,
Demək, döyünürmüş sənin köksündə.
Sevginlə gül açır bütün diləklər,
Yaşayır səninlə dostlar bu gün də.

Onların müqəddəs qəbrinin üstə
Acı göz yaşları tökdüm o ki var,
Gözüm yaşlı oldu, könlüm şikəstə,
Sən demə, köksünə sığınmış onlar.

Sən elə bir canlı sərdabəsən ki,
Səndə dəfn olunan yaşayır yenə.
Dostlardan yeganə nişanəsən ki,
Mənim sevgimi də veriblər sənə.

Onların əksidir gözəl rüxsarın,
İndi həm səninem, həm də onların.

32

Soyuq məzarımda çürüyəndə mən,
Həyat soldurmasa çəmənzarını,
Vaxt tapıb, gözucu oxu yenidən
Dostunun bu kasıb misralarını.

Heç zaman bir tutma məni gənclərlə,
Onlarda kamillik üstün olacaq.
Bakirə sevgimdən söz aç hünərlə,
Məndə sənətkarlıq axtarma ancaq.

Sən məni beləcə yadına gətir:
“Dostumda tükənmez məhəbbət vardı,
Əgər ucalsaydı əsrimizlə bir,
Ən gözəl əsəri o yaradardı.

O yoxdur, daima yüksəlir sənət,
Sizdə ustalıq var, onda məhəbbət.”

33

Görmüşəm: al günəş doğanda səhər
Zirvələr nurlanıb baxışlarıyla;
Öpüşə qərq olub yaşıl çəmənlər,
Sular zərə dönüb naxışlarıyla,

Bu vaxt toplaşaraq qara buludlar
O göylər tacının tutub üzünü.
Tək-tənha dünyanı bürüyüb qubar,
Həyat qəm içində donub o günü.

Mənim də günəşim parladı belə,
Üzümə nur səpdi bir səhər erkən.
Heyif, bircə saat qaldı mənimlə,
Onu da buludlar gizlədi birdən.

Kədərli sevgimdən nifrət kənardır;
O qara buludlar yerdə də vardır.

34

Xoş gün vəd elədin sən günəş kimi,
Yoxsa heç pləşsız çıxardım evdən?!
Yolda qara bulud aldı üstümü,
Yağışda, tufanda tir-tir əsdim mən.

Arabir görünüb parladin əbəs,
Göyərmiş üzümü tutdun zər tülə.
Yara təsəlliylə sağala bilməz,
Addan ləkə getməz müalicəylə.

Mənə nə eyləsin kədərini sən,
Sonrakı peşmanlıq yetməyir dada.
Günahkarın qəmi ezab çəkən
Dərdini azaltmır heç vaxt dünyada.

Sən töküb yağıştək inci varını,
Yudun göz yaşınla günahlarını.

35

Dərk etdin suçunu, yanma atəşdə;
Hər bir qızılgülde tikan var, şəksiz,
Tutulur, qaralır ay da, günəş də,
Bulaq qumsuz olmur, çiçək böcəksiz.

Mən də səhv əlində dustağam, dustaq,
Məndəki qüsurlar yoxdur heç kimdə;
Sənin nöqsanını bağışlayaraq
Günaha batıram hər sətirimdə.

Əqlin məhkəməsi qurulan zaman
Sənə həm qəniməm, həm də ki vəkil.
Məhəbbətlə nifrət qəlbimdə hər an
Çarpışır, vuruşur düşmən kimi, bil.

Əziz oğru, məni soydunsa, nə qəm,
Suçunla, cəzanla hər vaxt şərəkəm.

36

Könlümüz hər zaman birgə olsa da,
Etiraf edirəm: ayrılıq tamam.
Heç vaxt qüsurlarını bildirmə yada,
Səni ləkələyib eyləyər bədnam.

Birdir qəlbimizdə arzu, hiss, həvəs,
Ancaq kədərimiz başqadır bizim.
Bu qəm sevgimizi dəyişə bilməz,
Ömürdən günləri kəsər, əzizim.

Gərək dolanmayım dövrəndə bir an,
Yoxsa utandırar səni nöqsanım.
Ya da şərəfini götür adından,
Səninlə həmişə qoşa dayanım.

Yox, yox, səni belə sevirəm ürək,
Mənimdən, şərəfin mənimdir, demək.

37

Zəif, qoca ata sevinir hər dəm
Cavan övladının şücaətiylə.
Mən də sevinirəm, fərəhlənirəm
Sənin saf könlünün mətanətiylə.

Səndəki gözəllik, ağıl, nəcabət
Tac kimi üstümə salıb əlvan nur.
Məni ucaldıbdır bu böyük sərvət;
Ona məhəbbətim peyvənd olubdur.

İndi nə acizəm, nə kasıb, nə tək,
Bu birlik canıdır hər bir nemətin.
Sənə sevgisini verirəm ürək,
Sevgimlə saf könlünün mətanətiylə.

Məndəki ən gözəl, təmiz arzular
Sənin qüdrətinlə verir bəhər, bar.

38

Nə qədər sən varsan, ey canlı meşəl,
De, ilham pərisi olarmı azad?
Sənin arzuların gözəldən gözəl,
Sözümə həyatdır, şerimə qanad.

Haqqında söyləsəm dəyərli bir söz,
Bununçün təşəkkür eylə özünə.
Könlü də, ruhu da laldır, şübhəsiz,
Kim ki nəğmə qoşmur günəş üzünə.

Gəl, gəl, ol onuncu ilham pərisi,
On dəfə artıq ol başqalarından.
Sayəndə yaranan şerin nəfəsi
İsitsin qəlbləri hey zaman-zaman.

Şerim üreklərə yol tapsa, yəqin,
Zəhməti mənimdir, şöhrəti sənin.

39

Necə tərifləyim ləyaqətini,
Mənimsən, mənimdir bu böyük sərvət.
Adam mədh edərmə öz zinətini?
Gətirməz tərifim özümə şöhrət.

Bununçün ayrılmaq gərək biz tamam,
Onda sevgimiz də düşər hicrana;
Bu zaman haqqında dastan yazaram,
Təkcə sən layiqsən çünki ad-sana.

Ayrılıq bizimçün çətin olsa da,
Təklük arzulara verər qol-qanad.
Olsa da dərdimiz həddən ziyada,
Biz vaxtı aldadıb dolanarıq şad.

Bölər qəlbimizi ikiye hicran,
Mənim tərifimdə şöhrət taparsan.

40

Əlimdən eşqimi alırsan tamam,
Nəyin artacaqdır bununla, nəyin?
Səndən ki eşqimi ayrı tutmuram,
Ürəyim əbədi sənindir, sənin.

Qəlbine qısqançlıq hökm edir, bəlkə,
Qəm-qüssə örtməsin gözəl üzünü.
Yoxsa bu dostluğu sanırsan ləkə,
Qaçıb gizlədirsən məndən özünü.

Alma, qəşəng oğru, məhəbbətini,
Dönüklük nifrətdən yamandır, yaman.
Yox, yox, dilənçinin son qismətini
Apar, bunu sənə saymaram nöqsan.

Sənin nöqsanın da gözəldir, gözəl,
Biz düşmənlər olarıq, canımı al, gəl.

41

Mən sənin qəlbində olmayan zaman
Günahla oynayırsən şux nadincliyin.
Hamını tovlayıb çıxarırsən yoldan
Sənin gözəlliyin, sənin gəncliyin.

Zərif sən, tezliklə keçirsən ələ,
Gözəlsən, dövrəni tutub yaltaqlar.
Qadınların nazı önündə, söylə,
Hansı qadın oğlu əyilməz qalar?

Gəncliyin daşdıqca coşqun sel tək,
Gözəlliyin daim açdı qol-qanad.
O səni çatdırdı elə yerə ki,
Məcburən xəyanət etdin ikiqat:

Yarımı düz yoldan sən kənar etdin,
Özünü yarımda saxtalar etdin.

42

Bu hələ dərd deyil, alıbsan onu,
Bəlkə də, sevgimə bir sədaqətdir.
O sənə sahibdir; dözülməzdir bu,
Sevgini itirmək bir fəlakətdir.

Əziz günahkarlar, düşünüb hər gün
Bəraət verirəm sizə bu cürə:
Sən onu sevirsən mən sevdiiyimçün,
O səni istəyir tək mənə görə.

Mən səni itirsəm, sevgilim tapar,
Mən onu itirsəm, taparsan, düzü.
Kam alıb, ömürlük olarsınız yar,
Mənsə itirərəm hər ikinizi.

Dostum, ürəyimiz birdirsə, nə qəm,
Təkcə məni sevər yenə o sənəm.

43

Gecələr mən daha yaxşı görürəm,
Gündüzlər həsrətəm gözəl çöhrənə.
Yatanda gözümə məlhəmsən, məlhəm,
Doyunca, doyunca baxıram sənə.

Camalın gecəni işıqlandırıb,
Yuxulu gözlərə bəxş edir ziya,
Öz parlaq odunu gündüz yandırır
Nur saçsa, nuruna qərq olar dünya.

Qaranlıq gecədə susanda hər yan,
Gül hüsnün gülən vaxt şirin rüyada
Nurlu gündüz gələ, deyirəm, bu an,
Bəxtəvər olarmı məntək dünyada?

Gündüzüm gecədir, görmürəm səni,
Yuxum gündüz edir hərdən gecəni.

44

Mən fikir olsaydım, olmazdı dərdim,
Heç vaxt dayanmazdım hicran içində.
Bu çətin yolları keçib gələrdim
Sənin hüzuruna bir an içində.

Ayrılıq qəmiylə sıxmazdı bizi,
Olsam da həsrətin qəm ümmanında.
Fikir aşıb keçir yeri, dənizi,
Düşünsən, durardım təzəcə yanında.

Ah! Fikir deyiləm, bununçün hər an
Düşünüb fikirdən od alıram mən.
Torpaqdan və sudan yarandığımdan
Həsrətin qoynunda saralıram mən.

Torpağam, əbədi yerə bağlıyam,
Suyam, göz yaşıtək gerek çağlıyam.

45

Hər vaxt yanında yarı ürəyim,
Yüngül hava mənəm, yanar od mənəm.
Hava fikirimdir, oddur diləyim,
Onlarla dünyada xoşbəxt, şad mənəm.

Qızıl qanad taxıb saf məhəbbətdən
Uçurlar yanına bir səfir kimi.
Varlığım yaranıb dörd cür nemətdən,
İkisi dayanıb sıxır qəlbimi.

Elə ki gedənlər qayıdır geri,
Elə ki bildirir sağ-salamatsan,
Sevincdən könlümün dinir telləri,
Ruhum bütövlənir mənim bu zaman.

Fəqət təzəcə məni yenə qəm qucur,
Fikirim, diləyim yanına uçur.

46

Qəlbimlə gözlərim vuruşurdular,
Böle bilmirdilər səni heç cürə.
Gözlərim hüsnündən olmurdu kənar,
Qəlbim bir mücrüdü, sanki, o dürrə.

Qəlbim and içirdi hey yana-yana,
Səni yaşadır o, gözlərdən xəlvət.
Gözlərim etiraz edirdi buna,
Deyirdi: mənədir o gözəl xilqət.

Ağlım bu döyüşə bir hakim kimi
Son qoydu, hər şeyi araşdırdı o.
Aydın gözlərimlə təmiz qəlbimi
Dost edib, əbədi barışdırdı o.

Hər kəs qismətini bildi bir kərə:
Qəlbi qəlbə verdi, hüsnü gözlərə.

47

Qəlbimlə gözlərim olub mehriban,
Həmişə tən bölür dər-d-qubarını.
Gözlərim hüsnünü axtaran zaman
Qəlbim çəkir ağır intizarını.

Gözlərim qəlbimə yetirir soraq
Baxanda hüsnünə – gül rüxsarına.
Qəlbim gözlərimi eyləyir qonaq
Şirin, sevgi dolu arzularına.

Sevginlə, hüsnünlə yaşayırım mən,
Gecə də, gündüz də birlikdəyik biz.
Sən çıxma bilməzsən mənim fikrimdən,
Axı, düşünmürəm bir an da sənsiz.

Yuxuda rast gəlsə gözlərim sənə,
Oyadır qəlbimi hüsnünlə yenə.

48

Səfərə çıxanda uzaq ölkəyə
Yola hazırlaşdım saf niyyətlə mən.
Əyri, yad əllərə keçməsin deyə
Varımı gizlətdim məharətlə mən.

Yanında quruşa bənzər daş-qaşım,
Varı, təsəllisi sən sən ömrümün.
Olubsan yeganə dərdim, təlaşım, –
Nadir qənimətsən oğrular üçün.

Səni saxlamadım dürtək mücrudə,
Dedim ki, tələyə düşə bilərsən.
Saxladım qəlbimdə – ən gizli yerdə,
Dedim ki, özüm ilə gedib gələrsən.

Səni qəlbimdən də aparacaqlar,
Çünki varlığında açıq hiylə var.

49

Ah, o gün gəlməsin, o gün gələrsə,
Görəcəksən bütün nöqsanımı sən.
Sevgin dönəcəkdir qəzəbə, hirsə,
Məni mühakimə eyləyəcəksən.

Tamam dəyişəcək o hiss, o duyğu,
Baxacaqsan mənə soyuq nəzərlə.
Sübut edəcəksən bu soyuqluğu
Sübut edilməyən bəhanələrlə.

Ah, o gün gəlməsin, neylərəm o gün,
Kömək eyləyərimi etiraf mənə?
Əlimi qaldırım and içmək üçün,
Deyimmi ki, layiq deyiləm sənə?

Haqlısan atmağa məni, nə deyim,
Nə haqla mən səndən sevgi diləyim?

50

Necə də qəmli dir mənim səfərim,
Nə vaxt qurtaracaq bu uzun yollar?
Könlümü göynədir sonsuz kədərim,
Gör səndən nə qədər düşmüşəm kənar.

Atım da yorulub dərdimdən, inan,
Yeriyir yollarda hey ağır-ağır.
Necə tələsiyor səndən ayrılan? –
Sanki, bu əzabı duyur o fəğir.

Əsla təsir etmir ona məhmizim,
Fıxırıb qüسسəylə baxır yollara.
Onun iniltisi vurur, əzizim,
Qəlbimə məhmizdən dərin bir yara.

Məni fikirlərim heç qoymayırdınc:
Qarşımda kədər var, arxamda sevinc.

51

Tənbəl və tərs atım ləng gedir müdam,
Ona haqq verirəm səfərdə ancaq.
Tez getsə, tez səndən uzaqlaşaram,
Burda tələsimək nahaqdır, nahaq.

Bəs geri dönəndə zavallı həmdəm –
O neçə bəhanə tapar özünə?!
Yel kimi əssə də, məhmizləyəyəm,
Uçsa da, deyərəm sürünür yənə.

Xəyalım yaranıb büllür sevgidən,
Onunla kəhər də yarışa bilməz.
Süzərəm xəyalın qanadında mən,
Yabım iməkləyər yollarda əbə.

Yənə haqq verərəm ürəkdən ona,
İstəyir birinci çatım yanına.

52

Kütləşməsin deyə zövqü, nəşəsi
Dövlətli inciylə öylənir hərdən.
Mücrünü açıdıqca artır həvəsi,
Həmin dövlətliyə bənzəyirəm mən.

Bayramlar gətirir özüylə gülüş, –
Heyif ki, il boyu çox azdır onlar,
Gözəl həmayildə seyrək düzölmüş
Ən parlaq incidir, almazdır onlar.

Səni öz qoynunda gizləyib zaman, –
Zaman bir sandıqdır nəhəng, yeganə.
Xoşbəxt bir saatda açılıb bir an
Parlaq zinətinə göstərir mənə.

Vüsəlin sevincə yad edir məni,
Hicranın ümidlə şad edir məni.

53

Nədən yaranmışan, nədir cövhərin?
Sənə milyon gözəl bənzəyir, inan.
Bircə kölgəsi var hər bir bəşərin,
Sən isə hər cürə əks olunursan.

Adonis gözəlmiş deyirlər, hanı?
Solğun bir şəklinə oxşayır qismən.
Yelena mat qoymuş qədim dünyanı,
Sən onun bugünkü, yeni rəsmisən.

Hər xoşbəxt varlıqda olubsan təkrar,
Hər zinəət əks edir hüsnünü yalnız.
Səndən gözəlliyi əxz edib bahar,
Səndən səxavəti öyrənib payız.

Bir qəşəng kölgəndir hər gözəl surət,
Öz sadiq qəlbinlə nadirsən fəqət.

54

Gül hüsnün daha da görünür qəşəng,
Çünki vəfan bəzər onun ruhunu.
Qızılgül açılıb olsa da rəng-rəng,
Zinəti ətridir, kim bilmir bunu?

Vardır itburnunda ən gözəl boya.
Sanki yaranıbdır qızılğüllə tən.
Tikandan asılıb rəqs edir, guya,
Yayın mehi ilə çıxıb qönçədən.

Onun gözəlliği – öz ləyaqəti,
Bir azdan məhv olur faydasız, hədəv.
Qızılgülün belə deyil xilqəti,
Soldumu, çevrilib ətirə döner.

Zaman solduranda gül surətini,
Şerlərim saxlar sədəqətini.

55

Şahların surəti – mərmər heykəllər
Dözümde şerimə bərabər olmaz.
Nəğməmdə qalarsan daim təzə-tər,
Daşlar toza döner, tozdan ayrılmaz.

Döyüşlər dağıdər abidələri,
Qalmaz saraylardan bir iz, yadigar.
Hərbin alov saçan qanlı xəncəri
Sənin surətindən uzaq dolanar.

Ölümün gözünə dik baxa-baxa
Hər cür ədavəti keçib aşarsan,
Gələn nəsillərlə gedib sabaha
Bu dünya durduqca sən də yaşarsan.

Ta qiyamət günü çatana qədər
Mənim şerlərim səni hifz edər.

56

İştah ki korşaldı artıq yeməklə,
Aclıq itiləyər onu almaztək.
Mənim məhəbbətim, alış üreklə,
Alovlan həsrətlə itilənərək.

Gözlərin baxmaqdan bu gün doydumu,
Sabah da gözlərin qoyma qapana.
Öz gözəl ömrünü, zərif ruhunu
Əbədi mürgüylə yetirmə sona.

İndi qoşa gəzən sevdalı gənclər
Yenə bu sahilde görüşən zaman
Dəniz tül geyinər, hər dalğası zər,
Qoy belə dənizə bənzəsin hicran.

Lap qışa oxşasın, çoxsa cəfası,
Yayda daha gözəl olar səfası.

57

Mən sənin qulunam ömrüm uzununu,
Qarşında baş əymək ləyaqətimdir.
Sənin hər əmrini, hər bir arzunu
Yerinə yetirmək səadətimdir.

Dəhşətse hicranın dərdi, qubarı,
Sənə nə haqqım var bir söz deyim mən.
Tükənməz, üzücü, ağır anları
Cürətim çatmır ki, lənətləyim mən.

Qısqanclıq oduyla alışır sinəm.
Hardasan, yanında indi kimlər var?
Bədbəxt bir qul kimi fikirləşirəm:
Xoşbəxtdir səninlə birgə olanlar.

Eşqindən od tutub yanır pərvanə,
Neyləsən, haqq sanır onu divanə.

58

Qulunam, çəkəmə hər iztirabı.
Allah eləməsin, cəsarət edim,
Səninlə aparım saat hesabı,
Asudə vaxtına nəzarət edim.

Qoy məni məhv etsin dərd, qüسسə, ələm.
Mənim haqqım yoxdur söz deyim sənə.
Məhbusam, sənintək azad deyiləm,
Mütiyəm, hər tənən qəbuldur mənə.

Haraya meylin var, uğur olsun, get,
Sənindir ixtiyar, sənindir fərman.
Fikrindən, qəlbindən nə keçirsə et,
Özün öz səhvini bağışlayarsan.

Sən qovuş arzuna: ya yaxşı, ya pis;
Mən əzab içində gözləyim səssiz.

59

Əgər yaranmırsa heç nə yenidən,
Daim dövr edirsə əvvəl olanlar,
Yenilik naminə dərd çəkək nədən? –
Keçmiş nəsilləri edirik təkrar.

Günün beş yüz dəfə dövr etməsini
Gətir xəyalına, bir yetir nəzər,
Sözlə əks olunmuş qədim əksini
Qədim kitablarda tap, mənə göstər.

Söyləyim: o vaxtkı kamil insanlar
Nə deyə bilərdi bu gül hüsnünə.
Bizmi irəliyə, yoxsa ki onlar,
Yoxsa dəyişməmiş cahanda heç nə.

Əvvəlki dahilər, hiss edir ürək,
Vurublar miso də qızıldan bəzək.

60

Sahilə şütüyən dalgalar kimi,
Ötüşür sürətlə ömürdən anlar.
Tez-tez əvəz edib biri-birini,
Sona çatmaq üçün yarışır onlar.

Aypara can atır bədirlənməyə,
Aləmə nur saçır bütövlənəndə.
Kölgələr təzədən alır dövrəyə,
Kölgələr təzədən salır kəməndə.

Qəşəng çiçəkləri sovurub yelə,
Qəşəng alınlarda yer əkir zaman.
Gözəlliyə qənim kəsilir elə,
Dəryazi heç kimə verməyir aman.

Bir mənim şerimə toxuna bilməz,
Surətin nəğməmdə yaşayar, ölməz.

61

Sənin hökmünləmi gözəl surətin
Gecələr yuxumu əlimdən alır?
Başımın üstündə dayanıb mətin,
Göz qapaqlarımı kəməndə salır?

Sənin pak ruhunmu uçub yanıma –
Bütün işlərimə nəzarət edir?
Dönüb qısqanclıqdan yanar bir şama,
Tapıb qüsurumu, məzəmmət edir?

Ah, sənin sevgində bu qüdrət hanı,
Gəlib əhvalımdan tuta bir soraq?!

Mənim öz sevgimdür çəkən cəzanı.
Gedib keşiyində dayanır oyaq.

Yuxum uzaq olar gözümdən, bilsən,
Neçə ki son mənə yaxın deyilsən.

62

Xudbinlik gözümə pərdə çəkərək
Ruhuma, qanıma hakim olubdur.
Bu dərdə tapılmaz bir çarə, kömək.
Bu dərd ürəyimə rişə salıbdır.

Elə sanıram ki, mənim üzümdən
Qəşəng uz tapılmaz heç bir insanda
Görkəmdə, qamətdə xəgən-oyun məni,
Hamıdan yüksəyən, tokam cahanda.

Güzgü həqiqəti göstərir mənə,
Görürəm üzümü tutub qırışlar.
Düşüncəm dəyişib dönür tərsinə,
Xudbinlik bələdir – amansız, qəddar.

Yox, yox, öyünməyim deyildir ebəş;
Özümü səninlə etmişəm əvəz.

63

Zamanın zülmündən ilk məhəbbətim
Mənimtək üzülüb düşəndə yorğun,
Halına acıyar görərsə hər kim,
Qırışlar üzünü bürüyər onun.

Çevrilər gecəyə nurlu səhəri,
Çatar həyatının yağanına, ah,
Daha cəlb eləməz fikri, nəzəri,
İndi gözəllikdə olsa da Allah.

Qəddar qocalığın dəryazı kəskin,
Necə əlac tapım həmin günə mən?
Gəlib biçər onun ömrünü, yəqin,
Silməz surətini xatirələrdən.

Bu qara misralar daima çağlar,
Onun gül hüsnünü yamyaşıl saxlar.

64

Öz ağır əlini çəkib varlığa,
Dövrün zinetini məhv edir zaman;
Uça qalaları qatır torpağa,
Dağlır min illik neçə xaniman.

Yeriyib sahili tutur ümman da,
Torpaq da zəbt edir göy dənizləri.
Döyüşlər, vuruşlar gedir hər yanda,
Biri itirsə də, qazanır biri.

Baxıram aləmin dəyişməsinə,
Görürəm həyatın aqibətini.
Sanki solan hər gül söyləyir mənə:
Zaman bir gün alar məhəbbətini.

Bu dərdədən göynəyir köksümdə ürək,
Ölümdən ağırdır səni itirmək.

65

Tunc, qranit, torpaq, hüdudsuz dəniz
Ömrü başa vurur vaxt yetən kimi.
Sənin gözəlliyin – gül qədər aciz,
Zaman qarşısında dura bilərmim?

Qaya da yarılr parçalanaraq,
Bir nişan qalmayı qızmar kürədən.
Zərif gözəlliyi necə qurtaraq
Bu çətin, çıxılmaz mühasirədən?

Harda bir yer tapaq, saxlayaq necə
Zamanın dürrünü zamandan xəlvət?
De, kim üstün gələr belə bir gücə,
Hanı o iqtidar, hanı o qüvvət?

Qorudu, bəlkə də, ömrün son günü
Qara mürəkkəbim günəş hüsnünü.

66

Ölüm istəyirəm, dözmürəm artıq,
Mən baxa bilmirəm bu puç varlığa.
Nuru pəncəsində boğur qaranlıq,
Rəzalət yetişir bəxtiyarlığa.

Şərəf dustaq olub şərəfsizliyə,
Saflıq dərd içində göynəyir, əsir.
Kütlük aqlə gülür, yalan düzlyüə,
Gücün qollarına vurulub zəncir.

Yumruqla tıxanır ilhamın ağzı,
Əl açıb dilənir mənlük, ləyaqət.
Nadanlıq geyinib müdrik libası,
Hər yerdə saxtalıq, hər yerdə zillət.

Ölüm istəyirəm, çarə budur, bax,
Səni tək qoymağa qiymıram ancaq.

67

Bu saxta aləmdə nə üçün, niyə
Yaşayır o təmiz, o gözəl xilqət?
Hörmət donu biçir hörmətsizliyə,
Bəzənir onunla qüsurlu, qəbahət?

Onun gül yanağı canlı çiçəkdir,
Sənət oğurlayıb soldurur nədən?
Uydurma gözəllik nəyə gərəkdir,
Onun gözəlliyi həqiqət ikən?

İndi yoxsullaşmış ana təbiət,
Yanaqda qızılgül açmıyır artıq.
Bütün yer üzündə ən nadir sərvət,
Ən böyük şəərəfdir bu gözəl varlıq;

Təbiət saxlayıb onu saf, qəşəng
Keçmiş incilərdən bir nişanətək.

68

Onun gözəlliyi ötən günlərdən
Qalan bir tablodur – daim təzə-tər.
Təbii rənglərlə don geyib zərdən,
Belə zinətlenir indi çiçəklər.

O vaxt məzarların bəzəyi, varı
Belə oğurlanıb qamarlanmamış.
Mərhum bir gözəlin qızıl saçları
İkinci bir başda tamarlanmamış.

O vaxt gözəlliyə yadmış saxta rəng,
İndi o yaşadır həmin zamanı.
Bahar oğurlamaz bahardan çiçək,
Yenilik qəsb etməz əvvəl olanı.

Onu hifz cəlləyib təbiət bu gün
Süni gözəlliyə göstərmək üçün.

69

Görkəmin gözəldir sənin, doğrudan,
Kimin nə həddi var sənə söz deyə.
Hüsnünü görənlər heyrandır, heyran,
Sənə düşmənlər də gəlir səcdəyə.

Zahirin qazanır zahiri hörmət,
Fəqət daxilinə salanda nəzər,
Tərifin yerini tutur məzəmmət, –
Tamam alt-üst olur əvvəlki sözlər.

Qəlbini hamıdan gizlətsən də sən,
Əməlin güzgüsü, əksidir onun.
Gül kimi açılmış gözəlliyindən
Gəlir kəşif iyi əlaq otunun.

Ətrin yaraşmayıb hüsnünə nədən?
Çünki qoxulayır səni hər yetən.

70

Səni ləkələməz qeybət heç vədə:
Gözəli kölgətək izləyir bəhtan.
Şər incə naxışdır saf gözəllikdə:
Qarğasız olmayır aydın asıman.

Sənə yağdıran bu iftiralar
Daha da artırır ləyaqətini
Qəşəng çiçəklərə qurdlar can atar.
Bahar göstərdikə lotofotum.

Gəncliyin torundan şərəflə çıxdın,
Günahlar vurmuxdu dövrəndə əbəs.
Fəqət etibarın, saflığın, adın
Heç vaxt paxılları susdura bilməz.

Tutmasa hüsnünü qara buludlar,
Bütün ürəklərə sənsən hökmdar.

71

Bu fani dünyanı tərک edəndə mən,
Məzarda qurdlara yem olan zaman
Axıt göz yaşını, kilşə zəngindən
Bu xəbər aləmə yayılanacan.

Mənsiz nəzər salsan bu sətirlərə,
Onları yazanı, gəl, yad eyləmə.
Ürəyin batacaq qəmə, kədəre,
Düşünüb ruhunu bərbad eyləmə.

Çürüyüb mən qara torpaq olarkən,
Oxusan bu şəri o qara gündə,
Adımı ucadan çəkmə heç zaman,
Mənimlə çürüsün məhəbbətin də.

Xatirəm verəcək xəcalət sənə,
Hər gülüş olacaq dərd-möhnet sənə.

72

Mən öləndə səndən soruşacaqlar:
Necə yaranıbdır saf məhəbbətin?
Məni tamamilə yadından çıxar,
Nə cavab verərsən? Çətindir, çətin.

Əgər tərifləsən ləyaqətimi,
Sözlərin olacaq uydurma, yalan.
Əgər mədh eyləsən saf niyyətimi,
Səndə qalmaqacaq düzlükdən nişan.

Eşqin əvəzsizdir, fəqət bəllidir:
Saxta görünəcək kədərin, yasın.
Adımı dəfn ilə nəşim ilə bir,
Nə məni, nə seni utandırmasın.

İşlərim özümə verir xəcalət,
Qorxuram, sənə də gətirər töhmət.

73

Sən belə bir fəslə görürsən məndə:
Soyuqdan titrəşir solmuş yarpaqlar,
Nəğmələr, şərqilər düşüb kəməndə,
Quşlara həsrətdir çılpaq budaqlar.

Sən məndə görürsən belə axşamı:
Qürubun şəfəqi saralır qərbdə,
Gecə ölüm kimi tapıb məqamı,
Çəkər zülmətiylə üstünə pərdə.

Sən məndə görürsən belə bir közü;
Ocağın külündə qalıb ışıq,
Tezliklə sönəcək, belədir düzü,
Bir gün beşik olan bir gün məzardır.

Sən bunu bilirsen: əbədi hicran
Artırır sevgini daim, anbaan.

74

Məni bu insafsız, amansız ölüm
Sübutsuz, dəlilsiz həbs eyləyəndə,
Nəğməyə çevrilən bu gözəl ömrüm
Bir xatirə kimi qalacaq səndə.

Vaxt tapıb oxusan onu arabir,
Görəcəksən olub eşqinə ithaf.
Bədənimin tacı – könlüm səndədir,
Cismimi alacaq yer – o nainsaf.

Bəli, vücudumu yeyəcək qurdlar,
Qismətəm onlara, həqiqətdir bu.
Nə var ki, cismimdən qalsın yadigar,
Düşünüb anmağa dəyməz, doğrusu.

Onun var-dövləti qəlbimdir ancaq,
Qəlbim də, şerim də sənə qalacaq.

75

Torpağa can verən yaz yağıştək
Gül hüsnün doydurur ac gözlərimi.
Rahatlıq naminə narahatam bərk
Daş-qaş üstə əsən bir xəsis kimi.

Simic həm öyünər xəzinəsiylə,
Həm də qorxar onu oğurlasınlar.
Göstərməz varını obaya, elə,
Təkcə sevincini eyləyər izhar.

Mən də vüsalınla tapıram şefqət,
Axır həsrətinlə göz yaşım dən-dən.
Mənə səndən qeyri yoxdur səadət,
Başqa bir xoşbəxtlik keçmir qəlbimdən.

Hərdən şad oluram, hərdən qubarlı,
Mən sənsiz yoxsulam, səninlə varlı.

76

Şerimdə yenilik görünmür nədən?
Hər fikrim köhnədir, hər sözüm təkrar.
Vaxtla ayaqlaşma bilməyirəm mən,
Gəzmirəm qərribə, yeni üsullar.

Nə üçün yazıram eyni mövzudan,
Nə üçün dəyişmir fikrim donunu?
Hər kəlməm dil açıb söyləyər, inan,
İlk dəfə nə zaman yazmışam onu.

Əzizim, haqqında yazıram hər dəm,
Həmişə qəlbimi edirəm izhar.
Əvvəlki hünərlə geyindirirəm
Ən köhnə sözümə təptəzə paltar.

Təkrarla şerimi sevgin bəzədir,
Axşam batan günəş səhər təzədir.

77

Solmuş gül hüsnünü güzgü göstərər,
Saat-keçən vaxtı-itən sərvəti.
Fikrini hifz edib qoruyar dəftər,
Bir gün dərk edərsən bu həqiqəti.

Güzgüdə gördüyün saysız qırıqlar
Sənə xatırladar acgöz məzarı.
Saatın səsinə bilinər aşkar:
Zaman sonsuzluğa qovur anları.

O şey ki yadında çətin qalandır-
Köçür ağ vərəqə, qalsın dəftərdə.
Yazılmış fikirlər doğma balandır,
Bir zaman taparsan, görərsən bir də.

Hər dəfə baxdıqca dərs olar sənə,
Zənginlik bağışlar fikirlərinə.

78

Səndən ilham alıb yaradardım mən,
İndi ilham alır özgə şairlər,
Sığmıb kölgənə, deyib hüsnündən,
Bütün ürəkləri fəth eləyirlər.

Dilsizə dil verir sənin gözlərin,
Alim xəyalını ucaldır köyə.
Nur saçır qəlbinə elmsizlərin.
Gözəllik boşq edir hər müdrikiyə.

Ən incə sənəti bürüyür tülə,
Ən gözəl nəğməyə bəzəkdir üzün.
Fəqət fəxr edirəm mən öz nəğməmlə,
Çünkü yaradarı özünsən, özün.

Sənsən məharətim, sənindir hünər,
Məni ucaldırsan dahilər qədr.

79

Elə ki, sən mənə edirdin kömək,
Sözlərim dönürdü nura, şəfqətə.
İndi nəğmələrim közərir tək-tək,
Taqətsiz ilhamım düşüb möhnətə.

Mənim şerim hara, gül hüsnün hara,
Ən güclü qələmə layiqsən, düzü.
Hazır xəzinəsən hər sənətkara, –
Alır ay üzündən hər nurlu sözü.

O sənə verirsə ləyaqət, qürur,
Bunu rəftarından oğurlayır, bil.
Gözəllik üzündə qərar tutubdur,
Onu təkrar etmək bir hünər deyil.

Təşəkkür eyləmə, yaxşı bil bunu:
Özün ödəyirsən onun borcunu.

80

Biləndə ki, məndən qüdrətli şair
Həsr edir adına gözəl nəğmələr,
Məni susdurmaqçün coşur, çağlayır,
Çaşqınlıq könlümə salır ilmələr.

Fəqət ləyaqətin bənzər ümməna,
Odur ki sönməyir ümid çıraqım.
İstəyirəm gedib üzün yan-yana
O böyük gəmiylə kiçik qayığım.

Kəçib iftixarla fırtınalardan
O çatır ən uzaq, ən dərin yerə.
Sənin köməyinlə üzərək hər an
Mən də can atıram dərinliklərə.

Olsam bu yollarda qəzaya düşər,
Öz sevgim olacaq özümə məzar.

81

Görəsən, kim kimi dəfn edəcəkdir:
Sən məni, mən səni? – Bilmirəm bunu.
Ancaq bilirəm ki, hüsnün çıxəkdir,
Ona dəyə bilməz qışın çovğunu.

Sənin gözəlliyin dövrən edəcək,
Beləcə dəyişməz qalacaq hər an.
Mənim surətimlə solub gedəcək,
Ondan qalmayacaq bir iz, bir nişan.

Şərlərim sənə heykəl olacaq,
Görəcəkdir gələcək nəsillər səni.
Adın da, hüsnün də daim qalacaq,
Dəyişə bilərmə fəsilər səni?!

Köçüb yer üzündən nəğmələrə sən,
Hər vaxt dodaqlarda ömr edəcəksən.

82

Mənim ilhamımdan üz döndərib sən,
Unudub əvvəlki düz ilqarını.
Sevirsən hər şerə yaraşlıq verən
Şairlərin incə misralarını.

Çatdır təriflərim ləyaqətinə,
Ağlım da gözəldir surətin qədər:
Odur ki, özünü sahib çətinə,
Gəzirsən ən qəşəng, tozu nəğmələr.

Təriflər, nəğmələr yenidən yeni,
Hərə gül hüsnünü bir cürə yozur.
Fəqət öz həqiqi gözəlliyini
Həmişə düz deyən bu dostun yazır.

Saralmış üzlərə lazımdır al rəng,
Lalə yanağına boya nə görə?!
83

Yox zərə, zinətə bir ehtiyacın,
Sənə rəng nə görə, düşünürəm mən,
Daha qiymətlidir gözəllik tacın
Bütün şairlərin şah əsərindən.

Dinib danışmıram, qalmışam mottəl,
Qələm necə yazsın şan-şöhretini?
Sən özün dünyada hamıdan gözəl
Açıb göstərirsən ləyaqətini.

Gəl, gəl, sanma mənə susmağı nöqsan,
Susmaqla qalırım tənədən uzaq.
Çünki gül adına mədhiyyə yazan
Ləkələyir sənin hüsnünü ancaq.

Ah, iki şairdə o qüdrət hanı, –
Açsın bir gözündə olan mənanı?!

84

Təksən, yeganəsən, sənə, söylə bir,
Bundan yüksək tərif kim deyə bilər?
Bakir gözəlliyin özü səndədir,
Sənə səndən başqa yoxdur bərabər.

Zəifdən zəifdir, kasıbdan kasıb
Kim ki əsərinə verməyib şöhrət.
Sənin gül hüsnündən söz-söhbət açıb
Gətirər şerinə yeni tərəvət.

Səni təbiətə yarandığmtək
Kim köçürə bilse öz yazısına,
Hər yerdə tanınb şöhrlənəcək,
Dünya heyran-heyran baxacaq ona.

Hüsnünə əlavə tərif deyən kəs
Duanı təhqirlə eyləyər əvəz.

85

Qızıl qələmiylə bütün şairlər
İlhamla vəsf edir səni, bilirəm.
Hüsnünə minlərlə tərif deyirlər,
Mənimlə ilhamım lal olur bu dəm.

Onların nəğməsi – füsunkar, qəşəng,
Mənim xəyallarım – hüdudsuz, dərin.
Təhsilsiz, savadsız bir ruhanitək
Dinləyib onları deyirəm: “amin”.

“Elədir”, “doğrudur” söyləsəm də mən,
Qəlbimdə dil açır bir hökmüranlıq.
Gözəldir, ucadır saysız tərifdən
Sevginlə yaranan dilsiz heyranlıq.

Onlara “sağ ol” de şerlər üçün,
Mənə – lal, dinməz fikirlər üçün.

86

Ah, onun nəğməsi bir gəmiydimi?
Sənət ümmanında məğrur göründü.
Başımda dəfn etdi sonsuz fikrimi,
Sanki, ana bətni məzara döndü.

Onun dostuydumu ruh verən ona,
İncitək düzdürən hər bir nəğməni.
Qəlbimi, ruhumu salan tufana,
Dilimi bağlayıb mat qoyan məni?

Yox, yox, belə deyil, bu, ağla gəlməz;
Nə o, nə də onun dostunun ruhu
Qalibtek heç zaman öyünə bilməz,
Axı, susdurmayıb məni bir qorxu.

Baxışın nur saçıb onun üzünə,
Susub qərq olmuşam qəm dənizinə.

87

Əlvida! Nə etmək, ayrılıq biz,
Yəqin, dərk etmişən ləyaqətini.
Mənimçün bir sənə hər şeydən əziz,
Silirsən qəlbimdən məhəbbətini.

Ülvi bir məhəbbət bəxş etdin mənə,
Söylə, buna layiq varmı xidmətim?
Onu verdiyintək alırsan yenə,
Hanı saxlamağa bir ləyaqətim?!

Bu parlaq incini bəxş edən zaman
Məni öyrənəydin yaxından görək.
İncinin qədrini nə bilər nədən?
İndi qaytarırsan tənbeh edərək.

Elə bil, yuxuda kral idim mən,
Oyandım, taxt-tacım getdi əlimdən.

88

Mənə etinasız olsan bir zaman,
Tutulsa günəşim, batsa ulduzum,
Mən özüm özümə vurmuşam hər an,
Sənin tərəfinə keçərəm, quzum.

Nöqsanım özümə yaxşı bəllidir,
Yazaram haqqımda böyük hekayət.
Gizli nəyim varsa, açaram bir-bir,
Sən məni itirib taparsan şöhrət.

Sənin, ləyaqətin artar ilbəil,
Ziyana düşsəm də, gəlmərəm dilə.
Yüksəlsən, ikiqat yüksələrəm, bil,
Mənim məhəbbətim belədir, belə.

Təki sən haqlı ol, mən düşüb dərdə,
Bütün yalanlara olaram pərdə.

89

Məni atırsansa, bir səbəb göstər,
Nə sübut axtarım, nə dəlil gəzirim.
Desən ki, topalsan, hər axşam-səhər
Axsaya-axsaya qalım, əzizim.

Tapa bilmirsənsə bir günah, qüsur,
Mən necə haq verim dönüklüyünə?
Xətrinə könlümü edərəm məcbur,
Sənə yad olaram, lənət o günə!

Yanaram hər zaman hicran odunda,
Təki şöhrətinə gəlməsin nöqsan.
Gəzməz dodağımda gözəl adın da,
Bir kəlmə kəsmərəm dostluğumuzdan.

Nifrət yağdıraram özümə hər dəm,
Sənə yad olanı sevə bilmərəm.

90

İndi at, dostunu atacaqsansa,
İndi at – sıxırkən ruhumu aləm.
Bəxtimlə əlbir ol, mən batım yasa,
Axırda göz yaş tökməsin didəm.

Qəlbimın yarası sağalan zaman
Onu göynətməsin yenidən kədər.
Yandır, dağla indi, vermə sonradan
Tufanlı gecəyə yağışlı səhər.

Cüzi ağnlardan zəifləsəm mən,
Sənin həsrətinə dözerəm neçə?!
Nifrətin vardırsa, göstər indidən,
Ən müdhiş əzabı çəkim əvvəlcə.

Hər cür müsibətə tablayar ürək,
Ən böyük bələdir səni itirmək.

91

Kimi fəxr eyləyir var-dövlətiylə,
Kimi qüvvətiylə, əsli-zatıyla,
Kimi paltarıyla, zər-zinətiylə,
Kimi də şahini, iti, atıyla.

Hərədə bir cürə zövq var, həvəs var,
Başqadır sevdiyim mənim cahanda,
O, gözə işıqdır, ürəyə simsar,
Bütün xoşbəxtliklər birləşib onda.

Hər şeydən yüksəkdir sənin pak sevgin,
Yalnız bir onunla öyünürəm mən.
Təcdan qiymətlidir, xəznədən zəngin,
Gözəldir dünyanın hər nemətindən.

Əgər əsirgəsən məndən sevgini,
Kasıblar kasıbı edərsən məni.

92

Qırıb parçalama əhdi, ilqarı,
Yeganə arxamsan ömrüm boyu sən,
Yaşaya bilmərəm mən səndən ayrı,
Çünki asılıyam məhəbbətindən.

Sənin dönüklüyün ölümdən bətər,
Səndən asılıdır ömrüm hər zaman.
Sən məni ataraq məhv etsən əgər,
Biryolluq qurtarar canım qorxudan.

Bir onda yanmaram xəyanətinlə,
Həyat dəhşət olmaz mənə həyatda.
Xoşbəxtəm dünyada məhəbbətinlə,
Xoşbəxtəm sevginlə ölsəm də, həтта.

Hansı səadəti izləmir ləkə?!
Xəyanət edirsən, bilmərəm, bəlkə?

93

Daim aldanılan bir ər kimi mən,
Daim düşünürəm: yox eybin sənin.
Bəlkə də, sevirsən məni zahirən,
Gözlərin mənimdir, könlün özgenin.

Riyadan bir əsər yoxdur gözündə,
Xəyanət eyləsən, olarmı aşkar?!
Adam var yazılır onun üzündə
Ürəyində olan gizli qüsurlar.

Ülvi zinetini bütün aləmin
Təbiət əbədi veribdir sənə.
Bəs qəlbin necədir? Gözəl görkəmin
Gözəllikdən başqa əks etmir heç nə.

Hüsnün qəlbin kimi deyilsə əgər,
Həvvanın dərdiyi almaya bənzər.

94

Adam var – hökmü var, pislik etməyir,
Göstərmir gücünü hər yetən kəsə.
Xalqa xeyir verir, xeyir güdməyir,
Poladtək bərk olur, uymayır nəfsə.

Göylər bəxş eyləyir ona zinət, nur.
Yer də sərvət verib edir firavan.
Bələsi özünə hökümədar olur.
El də səcdə qılır ona hər zaman.

Gül özü açılar, özü də solar,
Yay da əzizləyər, oxşayar onu.
Elə ki o güldə bir qüsurlar,
Ona dəyişməzlər alaqlatunu.

Acı istiotdan pisdır acı bal,
Zəhərli zanbaqdan yaxşıdır qanqal.

95

Sənin qüsurların görünür qeşəng,
Nöqsanın bununçün çoxalıb, bəlkə,
Çiçəyi içindən yeyən bir qurdtek
Salır şöhrətinə, adına ləkə.

Başın qarışıbdır işrətə, kefə,
Sənə yağdırırlar hər yerdə töhmət.
Bütün kinayələr dönür tərifə,
Adın qeybətləri bəzəyir fəqət.

Sənin gözəlliğin – ən gözəl paltar,
Heyrətdən könlümdə od qalanıbdır.
Geyib pis əməllər, guya suçlular
Ən gözəl sarayda daldalanıbdır.

Əzizim, hüsnünü qoru xərdən,
Qılınc daşa dəysə, düşər kəsərdən.

96

– Eybin gəncliyindir, – deyir bəzisi,
Bəzisi: tutduğun əməldir, – deyir.
Camalın yandırb yaxır hər kəsi,
Hər görə: günahın gözəldir, – deyir.

Şahın barmağında qəlp üzük qası
Hamının gözündə almaza dönür.
Sənin səhvlərin də, ey qəlp sırdaşı,
Hamıya düz gəlir, doğru görünür.

Quzu cilidinə girsə canavar,
Sürüdə görünməz bir quzu belə.
Bütün məftunların əsirin olar,
Sən əgər hökm etsən öz hüsnün ilə.

Yox, yox, etmə belə, sənindir ürək,
Mənimsən, şərəfin mənindir, demək.

97

Neçə də bənzəyir hicranın qışa,
Elə bil, könlümdə buz layı yatır.
Günlər qəmli-qəmli yetişir başa,
Sanki, at oynadır qarlı dekabr.

Sənin həsrətinə payız deyimmi?
Yığb qucağına yazın varını,
Boylu, əri ölmüş bir qadın kimi,
Yetim doğacaqdır övladlarını.

Yoxsa ayrılığın hökm edir yayda,
Tutub hər tərəfi kədər, intizar.
Sənsiz, sanki, batıb günəş də, ay da.
Lal kimi susubdur budaqda quşlar.

Quşlar da oxuyur bəzən qəmindən,
Yarpaqlar saralır qışın zəhmindən.

98

Al-əlvan geyinib güləndə aprel
Kədərdən, qüssədən qalmaqda nişan.
Təbiət gəncləşib coşdu, elə bil,
Bu vaxt səni məndən ayırdı hicran.

Quşların cəh-cəhi, güllərin ətri
Gətirə bilmədi qəlbimi dilə.
Çiçəklər tutsa da bütün hər yeri.
Çəməndən birini dərmədim belə.

Dinmədim, qızılgül yansa da odtək,
Zanbağın ağılığı açmadı məni.
Fəqət bir-birindən qəşəngdi, qəşəng,
Çünki hər birində gördüm əksini.

Dolandın, əzizim, sən uzaqlarda,
Qış kimi göründü mənə bahar da.

99

Baharda qınadım bənövşəni mən;
Oğurlayıb sənin gül çələngini,
Alıb saf ətrini saf nəfəsindən,
Zərif yanağından – gözəl rəngini.

Əlindən ağılığı qaçırtıb zanbaq,
Kolda qızılgüllər tutulub yaman,
Biri qorxusundan olub ağappaq,
Biri odlanıbdır utandığından.

Üçüncü, görünür, tərpenib zirək,
Həm ağdır, həm aldır, həm xoş qoxulu, –
Onu da qurd yeyir tənbeh edərək,
Dünyada cəzasız qalmır bir oğru.

Hər gül bir cür çalıb sənə çəngini,
Alıb ya ətrini, ya da rəngini.

100

Ey huşsuz ilhamım, mədh eləmirsən,
Unudubsan sənə qanad verəni.
Dəyərsiz mahnılar qoşursan bəzən,
Yüngül təranelər cəlb edir səni.

Hardasan, süstlükdən əl çək, nəhayət,
Nəgmə qoş nəgməyə səcdə edənə.
O ki qələminə verib məharət,
Gözəllik, nəcabət gətirib sənə.

Onun üzünə bax, bənzəyir güle,
Orda qırış görsən, dayanma rahat.
Zamana lağ elə şərqilərlə,
Zamana hər yerdə kin, nifret yarat.

Cəld ol, qanadını bükməmiş dövrən
Şərqlinlə bəxş elə ona şərəf-şan.

101

Ey tənbel ilhamım, görmürsən nədən
Ülvi gözəllikdə bu həqiqəti?
Onun gül hüsnünü vəsf eləmirsən,
Səni ki ucaldıb onun qüdrəti.

Bəlkə, deyəcəksən, qayğısız afət,
Düzlük rəng götürmür heç vaxt, heç vədə.
Gözələ nə gərək, axı, zər-zinət,
Gözəl gözəl olur bəzənməsə də.

Səni lal sükunət qoy aldatmasın,
Al onu şərqinin qanadlarına.
Elə naxış vur ki, heç vaxt çatmasın,
Baş daşı bəzəkə, ömürdə ona.

Gəl, gözəl nəgmələr qoş həqiqətə,
Çatsın olduğutək əbədiyyətə.

102

Eşqim ən qiymətli bir xəzinə, sirt,
Onu gizli tutur dilimdən ürək.
Kim ki öz qəlbini açıb göstərir,
Məhəbbətlə alver eyləyir, demək.

Bülbül cəh-cəh vurur gələndə bahar,
Yayda sevincini bölmür heç kimlə.
Beləcə həvəslə mən ilk zamanlar
Səni salamladım nəgmələrimlə.

Bülbülün şərqişi kəsilən zaman
Yay yenə saxlayır öz zinetini.
Əgər ucalarsa hər bir budaqdan,
Musiqi itirər mələhətini.

Odur ki, susuram bülbül kimi mən,
Yoxsa darıxarsan nəğmələrimdən.

103

Ah, zəif ilhamım sönən məşəldir,
Gizlətmək olmayır bunu heç kimdən,
Sənin gözəl üzün daha gözəldir
Mənim tərifimdən, mənim şerimdən.

Əgər susuramsa, qınama məni,
Axı, istəmirəm xar olum yenə.
Güzgünə nəzər sal, zərif çöhrəni
Məndən daha yaxşı göstərer sənə.

Yoxsa qələmimin qüdrəti hərgah,
Bakir gözəlliyi korlayım nədən?
Səhvini düzəltmək deyildir günah,
Odur ki, qarşında lal olmuşam man...

Güzgün gül hüsnünü şerimdən qəşəng
Hər dəfə baxdıqca əks eyləyəcək.

104

Üç qışın şaxtası göy meşələrdən
Üç yayın tacını alsa da hər il,
Heç vaxt dəyişmərsən mənim üçün sən,
Ömründən ötüşmür illər, elə bil...

Üç nazəndə bahar güldü üç ayda,
Üç sarı payıza döndü, nəhayət.
Üç yazın çiçəyi soldu üç yayda,
Təzə-tər saxlayır səni təbiət.

Saatın əqrəbi dolanır elə,
Rəqəmdən rəqəmə keçir gizlincə.
Sənin gül hüsnün də belədir, belə,
Dəyişir, gözümə görünmür, mənəcə.

Əgər bu doğrusa, gül hüsnün, inan,
Dəyişir sən hələ doğulmamışdan.

105

Bütperəst sanmasın qoy ellər məni,
Sevgilimin bütə bənzəri varmı?
Ona, onun haqda, eyni nəğməni
Deməkdən bezikib dil yorularmı?

Gözəldir, nəcibdir, sadıqdır bu gün,
Sabah da dəyişməz onu bu dövrən.
Həmişə sabitdir fikrim bununçün, –
Həmişə yazıram bircə mövzudan.

Gözəllik, nəciblik, sədaqət – üç dürr
Birləşib bir tacda parlayır par-par.
Üçü də bir yerdə qəşəng görünür,
Odur ki, bir yerdə edirəm təkrar.

Gözəllik, nəciblik, sədaqət hələ
Vəhdətdə olmayıb heç kəsdə belə.

106

Keçmiş tarixlərə salanda nəzər
Surətlər görürəm – gültək hər biri.
İgid cəngavərlər, qəşəng ledilər
Hüsnüylə bəzəmiş o vaxtkı şəri.

Ülvi gözəllikdən verilib soraq:
Əl-ayaq, dodaqlar, qaş-göz həmahəng.
Qədim şairlərdə məharətə bax,
Səni vəsf ediblər sən olduğuntək.

Əvvəldən deyiblər haqqında nə var,
Göstərib sənətin ülvyyətinini.
Fəqət gül hüsnünü əks edib onlar,
Görə bilməyiblər ləyaqətini.

Onu biz görürük, baxırıq səssiz,
Közümüz heyrandır, dilimiz aciz.

107

Nə mənim öz qorxum, nə də aləmin
Sirlə sabahından deyən peyğəmbər
Dünyada kirəkeş qalan sevgimin
Ömründən-günündən verməz bir xəbər.

Təzədən nur səpər, tutulsa da ay,
Gülər falçılar da öz sözlərinə.
Şübhə buludları dağlar lay-lay,
Zeytun sülh rəmzitet çiçəklər yenə.

Mənim məhəbbətim – çiçəklə bahar,
Qorxutmur nə şaxta, nə də qar məni.
Məhv olar sənətsiz, avam tayfalar,
Kasıb şerlərim yaşadar məni.

Əbədi heykəlsən hər şerimdə sən,
Şahların heykəli ucacaq hökmən.

108

Yenidən söz qoşum ləyaqətinə?
İndi mən nə deyim, mən nədən yazım?
Qəlbimdə nə varsa, açmışam sənə,
Eşqimdən, sevgimdən təzədən yazım?

Daha sözüm yoxdur, qoy təkrar deyim
Hər gün dua təkə dediklərimi.
Biz birik, bu sözdən kim doyar, deyim,
Səslənər əvvəllər olduğu kimi.

Məhəbbət əbədi yarandığından
İllərin hökmünə baş əymir, düzü.
Üzündə qırışdan görünür nişan,
Qocanı cavana çevirir özü.

İnsanlar qocalıb tələf olsa da,
Məhəbbət gənc qalır, ölmür dünyada.

109

Heç vaxt mənə demə etibarsızsan,
Hayana getsem də, yanına gələm.
Ürəyim sənəndə tapıb aşyan,
Söylə, səndən necə ayrılı billəm?

Əbədi beşikdir sevgimə köksün,
Getmişdim, yanına gəldim yenidən.
Üstümdən ləkəni aparmaq üçün
Özümlə göz yaş getirmişəm mən.

Hicranın qoynunda qaldımsa dustaq,
Gəl, bunu zənn etmə zəiflik kimi.
Xəyalım yanından getmədi uzaq,
Bir an unutmadım səadətimi.

Sənsiz geniş dünya heç nədir, heç nə,
Mənim varım-yoxum sənənsən yeganə.

110

Əfsus, bu doğrudur, hər yeri bir-bir
Dolandım, oynadım bir təlxək kimi,
Hissimi zorlayıb, eylədim təhqir
Mən yeni sevgimlə köhnə sevgimi.

Bəli, bu doğrudur, həqiqəti mən
Görmədim kor kimi, bilmədim nəçin...
Yanıldım, dərk etdim səni yenidən,
Sınaqlar göstərdi ülvidir eşqin.

Hər şey olub keçib, sonu olmayan
Sevgimə nəzər sal, tükənsin ahım,
Səni sınınamaram bir də heç zaman,
Sənsən sevgi tanrım, sənsən Allahım.

Təmiz, pak könlünə qəbul et məni,
Ucalt üfüqlərə həqir bəndəni.

111

Məni bədnamlığa düşər eyləyən
Günahkar bəxtimdir, bilirsən, əlbət;
Məni bəd əmələ vadar eyləyən
Bu kor taleyimə lənət, min lənət.

Boyaqçı əlitək adım pak olmaz, –
İşim rüsvay edir məni hər zaman.
Ad öz sahibindən heç vaxt ayrılmaz,
Kömək et, ləkəni yuyum adımdan.

Davanın–dərmanın olsa əlacı,
Xəstətək içərəm, içərəm hər dəm.
Ən acı məlhəmi sanmaram acı,
Ən ağır cəzanı qəbul edərəm.

Şəfa tapmağımı istəsən əgər,
Dostum, təkce rəhmin kifayət edir.

112

Alnıma vurulmuş qara damğanı
Örtür rəhmin, sevgin şəfəq saçaraq.
Göy ot da gizlədir yerdə nöqsanı,
Yaşıl bir örpəyə bürünür torpaq.

Sən mənim yeganə böyük dünyamsan,
Yaxşımı, pisimi özün də mənə.
Yoxdur səndən qeyri könlümə həyan,
Polad inamımı sındırmaz heç nə.

Böhtan səhrasında qalsam da belə,
Artıq hiss etmirəm heç bir hədəni, –
Karam gürzə kimi bu gündən belə,
Təkce bu təsəlli yaşadır məni:

Qəlbində əbədi tutubsan qərar,
Sənsiz dünya mülkü məzardır, məzar.

113

Yenə də baxıram mən əvvəlkitək,
Fəqət necə seçim gördüklərimi?!
Gözüm xəyalıma köçübdür, gerçək,
Hüsnündən ayrılıb, gen düşən kimi.

Hər yerdə, hər şeydə görürəm səni,
Bir an da gözümün nuru əskilmir.
Quşların, güllərin düzgün rəsmini
Gözüm ürəyimə çatdırıa bilmir.

Ya gözəl göyərçin, ya çirkin qarğa,
Heç bir fərqi yoxdur, birdir, bir mənə.
Gündüzə, gecəyə, dənizə, dağa
Baxıram, sənintək görünür mənə.

Yalnız xəyalımda sənsən, özizim,
Odur ki, hər şeyi səhv görür gözüm.

114

Sən mənim qəlbimin tacı, sərvəti.
Qəlbimmi məst olub yalanla şahtək?
Gözümmü əks edir bu həqiqəti,
Sənin pak sevginlə sehirlənərək?

Onun şəfəqində, nurunda çimən
Ən çirkin dəyişib olur ən gözəl,
Şəkilsiz, biçimsiz nə varsa, hökmən
Sənin gül hüsnünə dönür əlbəəl.

Ah, gözüm qəlbimə danışır yalan,
Gözüm bilir nədir ürəyimdəki, –
Bir qədəh doldurur könlü oxşayan,
Qəlbim də nuş edir bir kral təki.

Badə zəhərlisə, qınama gözü,
Onu əvvəl içən özüdür, özü.

115

Əvvəl yazdıqlarım deyildir gerçək;
Sevgində zirvəyə çatıb vüsətim.
Mən hardan biləydim bir vaxt gələcək
Daha gur yanacaq ilk məhəbbətim.

Kəşməkeşlər ilə doludur zaman,
Dəyişir şahların qanunlarını.
Ülvi gözəllikdən qoymayır nişan,
Qırır ürəklərin tunc ilqarını.

Biqərar dünyada tutmuşam qərar,
Sabahkı şübhələr titrədir məni.
Zamanın zülmündən könlüm qan ağlar,
İndi daha artıq sevirəm səni.

Məhəbbət körpədir – böyüyür hər an,
Mən yetkin bilmişəm onu nahaqdan.

116

İki sevən qəlbi ayırmaq olmaz.
Xəyanət nə edər büllür sevgiyə?
Sevgi ömürlükdür, dəyişməz, solmaz,
Hər vaxt rövnaq verər təmiz ürəyə.

Qarda, tufanda da yola nur çilər,
Mayakdır, qasırga söndürməz onu.
Zülmət gecələrdə ulduza bənzər,
Dənizçi onunla tapar yolunu.

Zamanın təlxəyi deyil məhəbbət,
Vaxtı əyləndirə al dodaqlarda.
Hər şeyə hakimdir bu böyük nemət,
Əyilməz, bədrəməz çətində, darda.

Əkər sözlərimdə yoxsa həqiqət,
Nə mənim şerim var, nə də məhəbbət.

117

Məni bu cür qına: tərək etdim səni,
Xətir-hörmətinə qaldım biganə.
Unutdum əvəzsiz, nadir sevgini,
Bilmədim bəxtimsən vahid, yeganə.

Bilmədim qədrini, qiymətini mən,
Əyləndim dəyərsiz kəslərlə ancaq.
Hər əsən küləyə qaldırdım yelkən,
Düşdüm nəzərindən daima uzaq.

Təqsirim, günahım nədir, əlbəəl,
Bir-bir aydınlaşdır öz qərarınla.
Məni məhv eləmə nifrətinlə gəl,
Hər cür cəzami ver baxışlarınla.

Sınayırdım sənə sədaqətini,
O təmiz, o bakir məhəbbətini.

118

Elə ki, iştaha küsdü, acı, turş
Yeməklər yeyirik, dostum, həmin gün.
Peyvəndlə özümüz oluruq naxış
Sonra xəstəliyə düşməmək üçün.

Mən də doyub şirin, xoş ülfətimdən
Nankora, nadana bənd olmuşdum, bənd.
Doğrusu, bezmışdım səadətindən,
Onu xəyanətlə eylədim peyvənd.

Sevincim, fərəhim getdi ölimdən,
Mənə dərd gətirdi peyvənd üstəlik.
Əbədi sevginçin xəstələndim mən,
Sevgini əbədi aldı xəstəlik.

Öyrənib dərk etdim bunu, doğrudan,
Sevgi xəstəsinə zəhərdir dərman.

119

Sirenin¹ gözündə cəhənnəmmi var?!
İçib göz yaşından, zəhərləndim mən.
Qorxumla ümidim qarşılaşdılar,
Birdən məğlub oldum qalib gəlirkən.

Xoşbəxt olmamışdım belə heç zaman.
Neçin mən özümə kəsildim qanım?
Dəli qızdırmanın od-alovundan.
Çıxdı hədəqədən yanar gözlərim.

Hər ağır ziyandan xeyir doğulur,
Gözəl ülviləşir çəksə müsibət.
Əvvəlkindən daha dözümlü olur
Yenidən alırsa sönən məhəbbət.

Qayıtdım əslimə, yanılısam da mən,
Qazançım çox oldu itirdiyimdən.

120

Oldu qəddarlığın mənə bir kömək,
Duydum, hiss elədim dərdi, qüssəni.
Dəmirdən, poladdan deyildir ürək;
Öz suçum ikiqat bükübdür məni.

Bir zaman sarsıldın haqsızlığımdan,
Gördün cəhənnəmin məşəqqətini.

Zülüm eyləməyə alışdım yaman,
Vaxt olmadı biləm cinayətini.

Ah, o soyuqluğun zülmət gecəsi
Göstərdi ağırmiş həqiqi kədər.
Bitişər qəlblərin sınımış şüşəsi,
Peşmanlıq məlhəmtək çəkilsə əgər.

Mən qəmi unudum, sən qubarını,
Yuyaq bir-birimizin günahlarını.

121

Pis olmaq yaxşıdır pis adlanmaqdan,
İfşa olunmaqdan dəhşətlidir şər.
O necə sevincdir edilir bəyan,
Ondan könlüm-gözüm tutmayır xəbər.

Qeybət ustaları zövq almaq üçün
Al-qızıl qanıma deyirlər qara.
Günahda deyiləm onlardan üstün,
Niyə pis görünür yaxşım onlara?

Günbəgün çoxalır, artır böhtanlar,
Yığıb toplayırlar eyiblərimi.
Bəlkə də, mən düzəm, əyridir onlar.
Nə məni görürlər, nə hünərimi...

Pislik qəlblərindən çıxan günədək
Hamı gözlərində pis görünəcək.

122

Möhkəm yaddaşımın iti tişəsi
Beynimə hökk edib surətini, bil.
Sənin bəxş etdiyin qeyd dəftərçəsi
Mənim yaddaşımın ömürlük deyil.

¹Siren - qadın adıdır.

Ömrə təbiətin töhfəsi deyim;
Neçə ki dünyada yaşayıram mən,
Döyünür ürəyim, düşünür beynim,
Pozulmaz, silinməz heç vaxt xatirən,

Özün de, hədiyyən nəyimə görək,
Səni qorumaqdan o ki uzaqdır.
Surətin illəri bir-bir keçərək,
Beynimdə, qəlbimdə yaşayacaqdır.

Qalsaydı dəftərin xatirən kimi,
Mənə hafizəsiz deməzdilərmi?

123

Zaman, lovğalanma dəyişib məni.
Bu göyə ucalan təzə ehramlar
Mənə görünməyir qərribə, yeni.
Sən köhnə astandan tikirsən paltar.

Ömrümüz qısaadır, buna görə biz,
Təzə nə göstərsən, heyranıq, heyran,
Deyirik yaranıb bizimçün, şəksiz,
Daha demirik ki, varmış bir zaman.

Eşit, salnaməyə etinasızam,
Heyrətli nəyin var, gətirək yada!
İndin keçmişintək yalandır tamam,
Bizi aldadırsan bu qovhaqovda.

İti dəryazınla hədələmə sən,
Sadiqəm, qaçmaram heç vaxt sözümdən.

124

Sevgim doğulsaydı adı uğurdan,
Olardı taleyin bic bir övladı.
Onu ya gül kimi oxşardı zaman,
Ya da alağ kimi yolub atardı.

Yox, yox, təsadüfdən uzaqdır sevgim,
Dəbdəbə qoynunda qalmayıb dustaq.
Zülmün pəncəsində kölə, müttəhim,
Zamanın əlində deyil oyuncaq.

Yoxdur xəyanətdən heç bir qorxusu,
Vaxtın hökmü ilə dəyişmir, dönmür.
Olub bir əbədi yolun yolçusu,
Günəşlə alışmış, yağışla sönmür.

Zamanın təlxəyi olsa məhəbbət,
Ölümü həyatdır, ömrü cinayət.

125

Taxtını çiynimdə tutmaram, yaqın,
Hörmətli olmaqçün şahın yanında.
Qoyub özülünü əbədiyyətin
Viran eylərəmmi onu bir anda?

Zahiri bəzəyə səcdə qılanlar
Bir azdan itirər bu səcdəgahı.
Adi səadəti unudub onlar,
Dumana bürüyər aydın sabahı.

Saçır sədaqətlə sevgim nur, işıq,
Kasıbdır, yoxsuldur, azaddır fəqət.
Nə bir biclik bilir, nə də alçaqlıq,
Yeganə arzusu: təmiz məhəbbət.

Ey iblis, şərinə artırma nahaq,
Zülmət çoxaldıqca nurlanar çıraq,

126

Mənim əziz dostum, gəncliyinlə sən
Zamanı əks edən təmiz güzgüsən.

İllər qovuşdurur kamala səni
Alır əvəzində gözəlliyini.

Xaraba içində hakim təbiət
Sənin gül hüsnünü qoruyur fəqət.

İstəyir saxlasın tərəvətini,
Dəyişsin zamanın bəd niyyətini.

Onun hər zövqünü oxşasan da, bax,
Səni axıradək qorumayacaq.

Elə ki, yetişdi ömrün son anı,
Tamam kəsəcəkdir haqq-hesabını.

127

Gözəl sayılmazdı əvvəl qara rəng,
İndi gözəlliyə tək odur varis.
Sünilik hər yerdə adlanır qəşəng,
Təbii boyadan qalmaq bir iz.

Əsl gözəlliyi süni boyalar
Gizlədib, gözəllik dustaq olubdur.
Onun nə adı var, nə ünvanı var,
Bütün gözəllərdən uzaq olubdur.

Qarğa qanadıdır yarın qaşları,
Gözləri gecədən heç cür ayrılmaz, –
Geyinib əyninə matəm paltarı,
Gözlər gözəlliyə sanki tutur yas.

Bunu hər gördükə qəmlərin ürək;
Qara rəng gözəllik olaydı görək.

128

Sən hava çaldıqca, musiqim mənim.
Həyat bəxş edirsən cansız taxtaya.
İnçə barmaqlarla dil açıb hər sim,
Çevrilir şəfqətli ruhi qidaya.

Zərif əllərini öpür klaviş,
Qibtə atəşində qovruluram mən,
Dodaqlarımdakı həsrət, titrəyiş
Dönür od-alova hərarətindən.

Klavişlək məsud dünyada hanı?
Canlıdan canlıdır, xoşbəxtdən xoşbəxt.
Öpür dönə-dönə barmaqlarını!
Onu öpüşlərdən ayırma heç vaxt.

Ona ver, ona ver barmaqlarını,
Mənəsə, mənəsə dodaqlarını.

129

Qəddardır, zalımdır, quduzdur şəhvet,
Mənliliyi, həyanı itirir tamam.
Nə etibar bilir, nə də sədaqət,
Saxtadır, kobuddur, qabadır müdam.

Elə ki, soyudu, dönür nifrətə,
Əvvəlki halından qalmayı nişan.
Bir azdan qərç olur dərddə, möhnətə,
Yenidən tilsimə düşür naghəhan.

Görüş məqamında olur dəlitək,
Varlığı tamahla-atəşlə dolu.
Həsrəti əzablı, ümidi kövrək,
Əvvəli fərəhli, sonu yuxulu.

O bir cəhənnəmdir, dönür sevinco,
Bilmirik biz ondan qurtaraq necə?

130

Günəşə bənzəmir yarımın gözü,
Mərcantək al deyil al dodağı da.
Zülfü də sünbülə oxşamır, düzü,
Yoxdur simasında qar ağılığı da.

Qızılgül görmüşəm al, zərif, incə,
Onun yanağında açmaz heç biri.
Bahar mehi deyim, axı, mən necə,
Yoxdur nəfəsində çıxəyin ətri.

Səsi musiqitək deyildir qəşəng,
Fəqət danışanda gültür ürəyim,
Hələ görünməyib göydə bir mələk,
Gəzir yer üstündə mənim mələyim.

O heç geri qalmaz, inanıram mən, –
Yalan təşbehlərlə bəzənmişlərdən.

131

Çətindir naz-qəmzən, ağırdır hökmün,
Məğrur gözəllərtək amiranəsən.
Çünki bilirsən ki, dəli könlümün
Ən gözəl, ən zərif daş-qaşı sənə.

Deyirlər: qerq etməz qara bənizlər
Sevən bir ürəyi göz yaşlarına.
Dinmirəm, dilimdə çatmayır hünər,
Heyranam könlümün təlaşlarına.

Hər zaman sən mənim xəyalımdasan,
Qəlbən and içirəm: eşqim gerçəkdir.
Buna bir şahiddir göz yaşı, fəğan;
Sənin qara üzün mənə qəşəngdir.

Bənizin qaradır, bu dərd deyil, bax,
Əməlin qaradır, dərd budur ancaq.

132

Qara gözlərini sevirəm sənin,
Mənə mərhəmətlə baxırlar hər an.
Sanki, yas paltarı geyib gözlərin,
Hal tutub qəlbinin cəlladlığından.

Nur saçır üzünə odu, atəşi,
Necə də yaraşır gözlər hüsnünə!
Axşamın ulduzu, sübhün günəşi
Belə yaraşmayır göyün üzünə.

İndi ki bəzəkdir sənə qara rəng,
Qoy qara geyinsin məhəbbətin də.
Qara gözlərinə bənzsəsin ürək,
Matəmə bürünsün mərhəmətin də.

Gözəllik qaradır deyərəm onda,
Zülmət işıqlıdır nurdan cahanda.

133

Görüm ki, qəlbinə olsun min lənət,
Əzabla qəlbimi döndərib qana.
Deyilmi tək mənə zülmü kifayət,
Hələ dostumu da salıb zindana.

Gözlərin ayırdı, ah, məni məndən,
Dostumu apardın, qalmaqadı tabım.
Ayrılmışam ondan, özümdən, səndən,
Çoxalıb üç dəfə dərdim, əzabım.

Həbs elə, gəl, mənim ürəyimi sən,
Onun ürəyini qəminlə az ov.
Dostumu azad et dərdədən, qüssədən,
Saxla əvəzinə könlümü girov.

Qalsa ürəyində ürəyim dustaq,
Könlümdə nə varsa, sənin olacaq.

134

Etiraf edirəm: dostum sənindir,
Onu mənə görə burax zəminə.
O ikinci mənim, sənə yəqindir.
Bir təsəlli olsun həyatda mənə.

Fəqət danırsınız bu dostluğu siz,
O alicənabdır, sənə tamahkar.
Qol çəkir kağıza, kağızın, şəksiz,
Mənası onunçün deyildir aşkar.

Ah, dostum yerimə zamindir, demək,
Sələmçitək onu güdürsən hər an.
Nəhayət, özünə borclu edərək
Həm ona, həm mənə sahib olursan.

O girov qoysa da özünü, yenə
Azadlıq gətirə bilməyir mənə.

135*

Dünyada hər kəsin bir arzusu var,
Sənin arzuların gəlməyir sana.
Bir istək qəlbimi yandırtıb yaxar:
Arzumu qatasan arzularına.

Geniş qucağında diləklərinin
Tapılmır arzuma bir sığınacaq?
Arzular gül açır lütfünlə sənin,
Nə vaxt mənim arzum çiçək açacaq?

Ümmanlar nə qədər sudan bolsa da,
Gizlədir qoynunda yağışı yenə.
Sənin istəklərin sonsuz olsa da,
Arzuma bir yer tap, rəhm elə mənə.

Aşiqi öldürmə bəd rəftarınla,
Həyat ver arzuma arzularınla.

* 135 və 136-çı sonetlər söz oyunu əsasında qurulmuşdur. Şairin qısaltır edilmiş adı "Will" ("William"). Vilyam iradə və ya arzu mənasını ifadə edən söz kimi yazılır və bəzə də yazılır.

136

Könlün rədd edirsə görüşümüzü,
Sən ona söylə ki, öz arzun mənəm.
Hər qəlbə arzunun yeri var, düzü,
Qoy arzum arzuna qarışsın, sənəm.

Doldur arzularla eşq xəzinəni,
Qəbul et mənim də bircə arzumu.
Bir sayı cəlb etməz heç bir kimsəni
Böyük haqq-hesabda, kim bilmir bunu?

Öz aşıqlərini bir-bir sayarkan
Qoy mən heçə dönüm, dəyməyim gözə.
Fəqət ləyaqətdən söz düşən zaman
Birinci mən olum. mən çıxım üzə.

Adımı sev, məni sevrənsən onda,
Bil, adım arzudur, ölməz cahanda.

137

Kor etdin sən məni, ey kor məhəbbət.
Görmürəm mən əvvəl gördüklərimi.
Gözəlliyi duyub versəm də qiymət.
Baxıram ən pisə ən yaxşı kimi.

Yaxdı gözlərimi odlu baxışlar.
Gəmitək limanda lövbər salaraq.
Gözlərim kələkdən vurub naxışlar.
Düzəltdi ləkəsiz könlümə qarmaq.

Hər zaman ümumi bir karyansara
Göründü qəlbimə xüsusi ehtək.
Kor olmuş gözlərim vurdu aşkara
Yalançı görkəmə düzlükdən bozək.

Gözlərim indi də söyləyib yalan.
Bu ağır cəzayı çəkirlər hər an.

138

Düzlükdən yaranıb, – and içir pərim, –
 Bu, yalan olsa da, inanıram mən.
 Elə zənn edir ki, yoxdur xəbərim
 Sadələvh gənc kimi qadın məkrindən.

Mən də göstərirəm özümü cavan,
 Ötüb şən günlərim, o bilir, əlbət.
 Beləcə daima deyirik yalan,
 Hər iki tərəfdə susur həqiqət.

Haqqa niyə baxmır o ehtiramla,
 Niyə öz yaşımı demirəm açıq:
 Məhəbbət yaşayır saxta inamla,
 Yaşdan danışmağı sevmir qocalıq.

Odur ki, qovuşub yar olmuşuq biz,
 Yalanla ovunur ürəklərimiz.

139

Heç vaxt məcbur etmə, sevimli gözəl,
 Haqq verim mən sənə haqsızlığına.
 Qəlbimi sözünlə yaralama, gəl,
 Dağla baxışınla mərdi-mərdana.

De, kimi sevirsen, o xumar gözlər
 Üzüme baxmaqdan çəkinir hər dəm.
 Kələk nəyə lazım, baxışın – xəncər,
 Qarşısında çətin dayana billəm.

Ah, yaxşı bələdsən gözlərinə sən,
 Əzabı göynədir vəfadarını.
 Mənə rəhm eyləyib aman verirsen,
 Baxıb öldürürsən başqalarını.

Məni qəm içində saxlama dustaq,
 Öldür baxışınla özümü ancaq.

140

Qəddar olduğuntək ağıllı ol, yar!
 Nifrətin daşdırar səbir kasamı,
 Ürəyim ağrıdan göynər, sızıldar,
 Çəkdiyim naləni eşidər hamı.

Ağılla, kamalla çalınır zəfər,
 Məni sevməsən də, “sevirəm” de sən.
 Ölümlə ayağın düşən xəstələr
 Yalnız şəfa dilər öz həkimindən.

Qırsan ümidimi, olaram dəli,
 Ürək sirmimizi eylərəm bəyan.
 İftira yaxanlar dolanar eli,
 Haqqında uydurur min cürə böhtan.

Uzaq olmaq üçün tikanlı sözdən,
 Qəlbən sərt olsan da, xoş görün üzdən.

141

Gözlərim nifrətlə zillənir sənə,
 Bütün günahların görünür bir-bir.
 Qəlbim gözlərimin gedir əksinə,
 Səni çox istəyir, səni çox sevir.

Səsin oxşamayı qulaqlarımı,
 Əlin toxunanda əsmir bədənim.
 Nəfəsin, dodağın hissədən kənarmı?
 Heç biri kefimi açmayı mənim...

Beş hissəm bir olub tutdular dilə,
 Qəlbim nə dinlədi, nə də eşitdi.
 Sənin qulluğuna can atdı elə,
 Axırda özünü bədbəxt qul etdi.

Bunlarla təsəlli tapıram ki mən:
 Mənim günahım da, cəzam da sənədən.

142

Günahım – eşqimdir, belədir, şəksiz,
Bununçün dağlayır kin, nifrət məni.
Götür-qoy eyləsək suçumuzuz biz,
Bir də qınamazsan, ey afət, məni.

O vaxt dodaqların kilidlənəcək,
Eybin bağlayacaq dilini onda.
Çünki ləkəlidir eşqin eşqimtek,
Yalan damğası var dodaqlarında.

Qoy yanım, qoy yanım oduna belə,
Sənsə başqasının oduna alış.
Məndən uzaqlaşma, mənə rəhm elə,
Hər kəsin şəfqəti özünə qalmış.

Özündə gizlətsən mərhəməti sən,
Onu başqasında tapa bilməzsən.

143

Hərdən yerə qoyur körpəni ana,
Körpə anasına çatmaq istəyir.
Ana qaçır – çatsın toyuqlarına, –
Onlardan birini tutmaq istəyir.

Çocuq hey hönkürür, olmayır aram,
Mehriban qucağa can atır yenə.
Ana qaçmağında eyləyir davam,
Baxmayır uşağın iniltisinə.

Qaçanı qovursan bu cür daima,
Mən də öz körpəntək gəzirəm səni.
Əkər tutsan onu, qayıt yanıma,
Anatək öp məni, əzizlə məni.

Kədərli könlümü gəlib şad etsən,
Allaha yalvarram, arzuna yet sən.

144

İki sevgim vardı: sevinc və kədər,
Məni addım-addım güdürlər ruhter.
Birisi qadındır – iblisdən betər,
Birisi kişidir – mələkdən qəşəng.

Əməli saçından qara o qadın
Məni cəhənnəmə aparsın deyə,
Çalışır niyyəti gün kimi aydın
Sarışın kişini iblis etməyə.

Dəyişib, o, şeytan olubmu görə,ən,
Hələlik bilmirəm, yoxdur bir xəbər.
Ah, onlar dostlaşıb, gen gəzir məndən,
Salıb cəhənnəmə xeyirxahı şər.

Şübhələr içində qovrular ürək
Azad olanacan şeytandan mələk.

145

Qönçə dodaqlara qondu qəzəb, kin,
– Mən nifrət edirəm, – dedi o dilbər.
Üzümde izini görüb zülmətin,
Demədi sözünü axıra qədər.

Doldu ürəyinə şəfqət, mərhəmət,
Baxışı, gülüşü birdən dəyişdi.
Mənə yağdırmışdı töhmət, məzəmmət,
Əsla belə ağır söz deməmişdi.

“Mən nifrət edirəm”...deyib ayrı söz,
Bir anda döndərdi qəmi sevincə.
Gecənin ardınca gəldi al gündüz.
Gətdi cəhənnəmə iblistək gecə.

“Mən nifrət edirəm”, – dedi o afət,
Susub davam etdi, – “sənə yox fəqət”.

146

Ey günah mərkəzi, mənim qəlbim, din,
De, aclıq çəkirsən nə üçün, nədən?
Kirayə qaldığın dünya evinin
Haqqını verirsən öz ömrünlə sən.

Bu az müddət üçün nədir bu qiymət?
Hər vaxt qəbahətdən uzaq göz, dolan.
Varlığın – bu böyük, əvəzsiz sərvət
Miras qalacaqdır qurdlara, inan.

Mənən bu dövləti artır hünərlə,
İztirab oduyla az yan, az qovrul.
Əbədiyyət qazan qalan günlərlə,
Daxilən varlı ol, zahirən yoxsul.

Olsan tamahına, nəfsinə hakim,
Ölümü öldürüb yaşarsan daim.

147

Eşqim qızdırmadır, od tutub tamam;
Ona əlac görəək xəstəlik kimi.
Dəvayla, dərmanla keçinir müdam,
Əzab-əziyyətdir həbi, məlhəmi.

Ağlım bir təbibdir, loğmandır, ancaq
Onun sözlərinə baxmayıq eşqim,
Ağlım atıb məni acıqlanaraq,
Xəstə sağalarmı olmasa həkim?

Ümitsiz, çarəsiz qalıb o gündən,
Batıb qərq olmuşam kədəre-aha.
Daim düşünürəm dəli kimi mən,
Gözümde həqiqət görünür daha.

Baxıram gözəlsən, parlaqsan, fəqət
Cəhənnəmdən bədsən, gecədən zülmət.

148

Eşqim gözlərimi dəyişib, nədir?
Həqiqəti yalan göstərir onlar.
Yoxsa ağlım məni tərək etməkdədir,
Çıxarır səhv qərar, verir səhv qərar.

Gördüyüm gözəlsə, nədir şübhələr,
Niyə inanan yox bəs məndən qeyri?
Həyat könül açan deyilsə əgər,
Demək, yanlış görür eşqin gözləri.

Axı, necə görüm mən düzü düztək.
Göz yaşı gözümü tutmuş, bağlamış.
Hiyləgər məhəbbət, aydıncır kələk,
Günəş də tutulur yağanda yağış.

Mənə tökdürdüyün göz yaşıyla sən
Çirkin əməlini pərdələyirsən.

149

İnsafsız, eşqimə edirsən şübhə,
Təkcə xətrin üçün, şahiddir hamı,
Unudub özümü, səninlə birgə
Mən özümə qarşı vuruşmurammi?

Nə vaxt dost sanmışam sənin yağını,
Nə vaxt həmdəminə olmuşam düşməni?
Hərdən tökən zaman qaş-qabağını
Suçlutək önündə durmurammi mən?

Sehrkar gözlərin – mənim kralım,
Hökmünə baş əymək şan-şöhrətimdir.
Gərəkdir mən əyilim, gərəkdir alçalım.
Hanı ləyaqətim, şax dayanım bir?

Aydındır, sevirsən gözlüləri sən,
Mən koram, bununçün nifrət edirsən.

150

Bu qədər qüvvəti hardan alıbsan?
Könlümə hökm edir səndəki qüsur.
Yalan danışırım gözümə, yalan,
And içib deyirəm: Günəş nursuzdur.

Çirkin əməlinə cazibəyə bax,
Schrlə saflığı salıbdır tora.
Haqdan, həqiqətdən uzaqdır, uzaq,
Pisliyi güc gəlir yaxşılıqlara.

Artıqca nöqsanın, eybin günbəgün,
Köksümdə daha çox odlanır ürək.
Nifrətə layiqi sevdiyim üçün
Mənə kin bəsləmə başqalarntək.

Dəyərsiz bir kəsi sevirəm deyə,
Daha çox haqqım var mənim sevgiyə.

151

Ağıl məhəbbətdən yaranır, fəqət
Məhəbbət dərk etmir aqlın sözünü.
Açma qüsurumu, ey gözəl afət,
Günahkar edərsən özün özünü.

Sən məni ataraq etdin pərişan,
Axır sövq elədin bu xəyanətə.
Ruhum bədənimə çıxardı yoldan,
Qurşandım ən çılğın eysə-ışrətə.

Adın çökiləndə, can atıram mən
Baxım zohmötimin gözəl barına.
Yazıq bir qul kimi durub yenidən
İstəyirəm düşüm ayaqlarına.

Sevon gah alçalar, gah da yüksələr,
Ağıl məhəbbətə necyləyə bilər?!

152

Bilirəm, eşqimdə günahkaram mən,
Ancaq günahkarsan sən də ikiqat:
Ərinə xəyanət eyləməklə sən
Əhdini, vədini pozmusan, heyhat!

Dinin danışmağa, de, haqqım varmı?
Pozdum öz andımı iyirmi dəfə.
İtirdim yanında etibarımı,
Peymanım, ilqarım döndü hədəfə.

And içib, eşqini bənzətdim gülə,
Əhdinə saf dedim, vədinə düzgün.
Kor etdim gözümə öz əllərimlə
Sənin günahını görməmək üçün.

And içib söylədim: – Safsan, təmizsən,
Düzlüyü yalanla ləkələdim mən.

153

Eşqin məşəlini yanına qoyub.
Kupidon¹ uzanıb getdi yuxuya.
Bir pəri gördü ki, tanrı uyuyub,
Məşəli tulladı buz kimi suya.

Alov keçən kimi su vurdu fantan:
Çoxaldı, köpürdü, qızdı bir anda.
Xəstələr çimməyə gəldi hər yandan,
Bir ağrı, bir illət qalmadı canda.

Yarımın gözündən od alıb o gün
Kupidon məşəli yandırdı yenə.
Od vurdu qəlbimə təcrübə üçün,
O suyun bir xeyri olmadı mənə.

Yanan ürəyimə bir çarə ancaq
Yarım gözündəki atəş olacaq.

¹ Kupidon - eşq allahı

Eşqin məşəlini qoyub yanına
 Bir gün eşq Allahı yenə yatırdı.
 Bu vaxt ilahələr gəldi yan-yana,
 Saflıq könül alıb, kədər satırdı.

Allaha yavaşca yanaşıb bu an
 Onlardan birisi məşəli aldı,
 Təmiz ürəkləri yandırıb-yaxan
 Bu odu aparıb tez suya saldı.

Su qızdı, məlhəmə döndü büsbütün,
 Çimib şəfa tapdı hər cür xəstələr.
 Eşqin atəşindən qurtarmaq üçün
 O nur qaynağında, yuyundum hədəf.

Suda hünər hamı eşqi soyuda,
 Eşq odu yandırır soyuq suyu da.

Tahqir olunmuş saflıq

Ardı cəbhəsindən, mühasirədən
Sərxoş ehtirasın qanadlarında
Tarkvin Kollatuma uçurdu cəbrən,
Şəhvət həzin-həzin odlanıb qanda,
Kül altda köz kimi yanırdı canda,
Gedirdi qucmağa bakir sonanı –
Kollatinin yarı Lukresiyanı.

“Bakirdir”, sarsıtdı bu söz ruhunu,
Od tutdu nəfsin od-ocağından.
Kollatin qəflətən dağladı onu,
Söz açıb yarının al yanağından,
Zərif çənəsindən, ağ buxağından,
Elə gözlərdən ki yandıqca par-par
Göydəki ulduzlar həsəddən yanar.

Tarkvinin yanında o dünən keçə
Açdı dövlətinin xəzinəsini.
Göylərin verdiyi əvəzsiz, təkə,
Nadir daş-qaşını, hədiyyəsini,
Səadətın ülvı, pak zirvəsini.
Şöhrətdə krala yoxsa da əvəz,
Heç vaxt bu vüsətə qovuşa bilməz.

Xoşbəxtliyin ömrü gödəkdir, gödək,
Qalmayıb bir an da, bircə saat da.
Əriyir səhərin gümüş şəhitək
Günəşin qızılı şəfəqi altda.
Yaranan möhv olur daim həyatda,
Bizə qismət olan gözəllik, şərəf
Şərin hökmü ilə tez olur tələf.

Gözəllik gül kimi sözsüz, söhbətsiz
İnsanın gözüne görünür özü.
Neçin tək olamı tərifiyək biz,
Neçin nura tutaq nurlu gündüzü?!
Kollatin bilmədi, bilmədi, düzü,
O gözəl gövhərdən açdı söz-söhbət,
Onu oğruların tutmadı xəlvət.

Bəlkə, öyündükcə o, pak ulduzla
Tarkvin qovrulurdu həyəcanından.
Qəlbimiz dağlanır qulağımızla.
Bəlkə də, qibtədən olurdu şən-şən,
Hər kəlmə qəlbinə sancırdı tikan,
Gör kim lovğalanır yetib murada,
Krallar həsrətlə baxır dünyada.

Coşdu fikirləri, hissi, təşvişi,
Coşmuş dalğaları necə endirsin?!
Şöhrəti, mövqeyi, dostları, işi
Onu saxlamadı yerində bir gün,
İçindəki odu getdi söndürsün.
Ah, yalançı atəş, şaxtasan əslən,
Vaxtsiz baharında boran gördüm mən.

Çatdı Kollatuma o gecə vaxtı,
Nəzakət göstərdi ona şux pəri.
Onun gül üzündə xəncər-bıçaqdı
Gözəllik, bəkarət nə vaxtdan bəri.
Gözəllik verəndə əldən zəfəri
Abırdan, həyadan yanır, yanır,
Bəkarət uduzdu – ağ boyanırdı.

Gözəllik ağılıqdan tac qoyub fəqət
Ağ göyərçinlərdən umur zinəti.
Ondan tələb edir allığı ismət,
Gəncliyə bəxş edib o bu neməti,
Ağ üzə zər naxış vurur qüdrəti.
Həya hücum etsə onlara əgər,
Ağılı sipərtək allıq hifz edə.

Onun gül çöhrəsi olub iki rəng,
Allıqla ağılıq cəbhəsi sayaq.
Rənglər ikisi də kraliçatək
Hərbə girişibdir tac üçün ancaq,
Şöhrətdir onları yandıran ocaq,
Hər ikisi güclü, sınımaz bir tilsim,
Döyüşdə heç biri olmurdu təslim.

Zanbaqla qızılgül vuruşur səssiz,
Tarkvin diqqət edib qorxur xəstədən;
Xain baxışları ləkəsiz, təmiz
Gözəllik içində ölərdi birdən.
Qorxaq seçilmirdi müti əsirdən.
Bu iki orduya nəydi qan salmaq,
Nəmərd bir düşməne qələbə çalmaq.

Düşündü ki, dildən kasıbdır əri,
Xəsisdir, bədxərlik etsə də bir an.
Görünür, çatmayıb buna hünəri,
Onun gül hüsnünü əks edib yalan.
İndi o incini görüb yaxından
Tarkvin bir sehrilə ovsunlanırdı,
Sakit baxa-baxa oda yanır.

Şeytanı məst edən müqəddəs gözəl
Ondan şübhələnilib durmadı kənar.
Saf qəlbə nə nur saçır daim saf məşəl.
Budaqlardan qorxub qaçarmı quşlar?
Günahsız, qorxusuz, mehriban nigar
Hörmətə qərq etdi o şahzadəni,
Bilmədi ki, zəhər kəsib bədəni.

Gizlətməşdi alçaq qüsurlarını,
Mövqeyi onunçün zəngin paltardı.
Heç nə azaltmırdı şah vüqarını,
Lakin gözlərində hərislik vardı,
Heç nədən doymayan bir tamahkardı.

Var içində itən kasıbdır, düzü,
Bıqsa da, yenə də ac idi gözü.

Heç vaxt yadlar ilə qarşılaşmayan
O gül o baxışı duymadı ancaq.
O parlaq kitabda aydın yazılan
Sirləri oxuyub tutmadı soraq.
Nə tələ görmüşdü, nə də ki qarmaq,
Bilmədi baxışlar benzəyir tora,
Zənn etdi ki, gözlər бүрүнüb nura.

Qonaq dastan açdı ona ərindən,
Dedi: İtalyada çatdı şöhrətə.
Təriflər gözəldi biri-birindən.
Dedi: düşmənləri saldı zillətə,
Yetdi ada-sana, yüksək hörmətə.
Əlini yuxarı qaldırıb dilbər
Təşəkkür eylədi göyə bir qədər.

Mənfur niyyətini gizlədib iblis
Üzr də istədi ondan sakitcə.
Qara buludlardan yox idi bir iz,
Üzünü açıq göytək təmizdi necə!
Dəhşətin, qorxunun anası gecə
Gələndə matəmə döndü yer üzü.
Zülmət dustaq etdi nurlu gündüzü.

Bu zaman yaşadı Tarkvin yatağa,
Özünü göstərdi taqətsiz, yornuq.
Nələr danışmadı o gülyanağa,
Gecədən keçmişdi, susurdu varlıq.
Yuxu hakim idi həyata artıq,
Yatıb dincəlirdi bütün el-oymaq,
Təkçə oğru, azgın qalırdı oyaq.

Onlartək Tarkvin də yanırdı pünhan,
Götür-qoy edirdi bəd niyyətini.
Bir qərara gəlmək çətindir yaman,
Zəiflik qırırdı qətiyyətini,

Tərəddüd tuturdu cəsarətini.
Heyhat, xəzinəni keçirən ələ
Çəkinmir ən qanlı ölümdən belə.

Sərvətin hərisi acgöz bir adam
Vurnuxur hey onu artırmaq üçün.
Varını-yoxunu xərcləyir tamam,
Ya da arzusuna yetişir bir gün.
Qızgın iştahını itirir bütün,
Kədərlə, qüسسəylə munisləşir o,
Var-dövlət içində müflisləşir o.

Şöhrətə, sərvətə, dincliyə çatmaq!
Yalnız yaşayırıq bu məqsədlə biz.
Daim vuruşuruq bununçün ancaq,
Al qanla sulanır diləklərimiz,
Biri-digərinə qurbandır, şəksiz,
Ya ömür şöhrətə, ya şöhrət vara,
Ya da var hər şeyi gömür məzara.

Biz bizim olanı, cəsarət edib,
Təhlükə içində qoyuruq neçin?
Şöhrət xəstəliyi ruhu titrədir,
Oyur qəlbimizi hey için-için.
Tələ ağı başdan salır didərgin.
Biz əldə olanı ağıl ucundan
Özümüz edirik yerlərlə yeksan.

Edib şöhrətini səhvətə qurban,
Tarkvin də göstərir bu cür cəsarət.
Söylə, həqiqəti harda taparsan,
Əgər ürəyində yoxsa həqiqət?
O özü özünə edir xəyanət,
Atılır yağana bir qurban kimi,
Nifrətə bir hədəf, bir nişan kimi.

Gəlir gecə yarı qəddar, amansız,
Artıq hamı gedib dərin yuxuya.
Daha görünməyir göylərdə ulduz.

Ulaşır qurd-bayquş, dönüb oğruya,
Məsum quzuları salır qorxuya.
Saflıq yuxudadır, yatmayıb fəqət .
Şəhvət ləkə yayır, qətl cinayət.

O şəhvət düşkününü durub yerindən
Uzatdı əlini öz plaşına...
Arzuyla qorxunun arasına tən
Dayanıb boylandı hər iki yana.
Biri "gəl" deyirdi, biri "dur" ona.
Bu qorxu nə qədər güclü olsa da,
Şəhvətin gücünə basıldı o da.

Çəkdi qılıncına çaxmaqdaşını,
Qığılcım parladı daşda bu ara.
Qütb ulduzu olan yol yoldaşını –
Öz mum məşəlini yandırdı sonra.
Baxıb ehtiyatla söylədi nara:
"Bu çaxmaqdaşından od aldığımək
Onu öz eşqimlə yandıram görək"

Rəngi dümağ oldu bu vaxt qorxudan,
Canını buzlatdı amansız dəhşət.
Qəlbində, elə bil, qopmuşdu tufan,
Kobud şəhvətinə yağdırdı lənət.
Onu gözləyirdi hansı fəlakət:
Tale alacaq mı ondan intiqam?
Edirdi özünü özü ittiham:

Yanıb, o gözəli qaraltma, məşəl,
Onun ki şöləsi mat qoyur səni.
Məhv ol, bəd fikirlər, ləkələmə gəl
Çirkin əməlinlə pak ilahəni.
Çilə saf gül üstə büllur jaləni,
Eşqin ağ gülünə, qoy bəşəriyyət
Ləkə yaxanlara yağdırsın nifrət.

Lənət igidliyə, silahlara da,
Lənət məzarına əzizlərimin.

Lənət günaha da, günahkara da,
Kefə qul olanlar ucalar çətin,
Hörmət şücaətə bağlıdır, yəqin.
Mənim cinayətim iyrenc və alçaq,
Alnımda bir qara damğa olacaq.

Ölsəm də bu damğa silinməyəcək,
Ləkəyə dönəcək zər paltarımda.
Adımdan keçəcək bir qara xəttək,
Ləkə görünəcək tək məzarım da,
Baxıb utanacaq övladlarım da.
Belə bir ataycün, batıb dərd-qəmə,
Lənət yağdıracaq sümüklərimə.

Bir anlıq sədət, arzu şərbəti
Əgər qalib gəlsəm, mənimdir bu gün.
İşrətə kim satar əbədiyyəti?
Bir ançün kim ağlar qoyar öz ömrün?
Kim qurar tənəyi bir salxım üçün?
Hansı kasıb istər toxunsun taca,
Sonra da sancılısın sivri ağaca?

Bu qəsdı yuxuda görsəydi əri,
Oyanıb, atını çapıb gələrdi.
Olub namusunun polad sipəri,
O ya öldürərdi, ya da ölərdi,
Ləkəni qanıyla yuyub silərdi.
Bu silinməz ləkə, ölən ləyaqət
Olmazdı, olmazdı ömürlük töhmət.

Bu çirkin əməlcün çəkilsəm dara,
Dinib-danışmağa olarmı sözüüm?
Ürəyim batmaz mı qara qanlara?
Lal kəsilər dilim, titrəyər dizim.
Günahın zərbindən qaralar gözüm,
Qorxudan əyilib bükülər sinəm,
Büzüşüb, əriyib yerə girərəm.

Öldürsəydi mənim oğlumu hərgah,
Kəssəydi yolunu qanlı uçurum;
Yaxın, əziz dostum olmasaydı, ah,
Heç vaxt intiqamdan olmazdı qorxum.
Vicdanım özümə etməzdə hücum.
O mənim qohumum, dostumdur, heyhat,
Xəcalət ölümədən ağırda qat-qat.

Bu ki bədnamlıqdır, açılsa əgər.
Sevgidə nifrət yox, bu ki nifrətdir.
Qəlbini ərinə verib o dilbər.
Məni rədd etməyi daha dəhşətdir.
Ağlımı zay edən coşqun niyyətdir,
Əxlaq qaydasından qorxan bir insan,
Hürküb kənar qaçar quştek uyuqdan.

Mübahisə etdi bu cür qərarsız
Buz tutmuş vicdanla odlanmış şəhvət.
Təmiz, pak fikirlər qaldı tək, yalnız,
Çirkin, bəd duyğular çoxaldı fəqət,
Bir anda eylədi ən pis cinayət,
Saflığı məhv etmək dursun bir yana,
Pisliyi ləyaqət göstərdi ona.

Dedi: "Nəzakətlə tutdu əlimdən,
Heyrətlə gözümlün içinə baxdı.
Bəd xəbər vardımı ərimdən görən,
Sanki baxışıyla oxuyacaqdı.
Qorxu yanağında min iz buraxdı.
Əvvəl kətan üstə qızılgül oldu,
Sonra kətan kimi ağardı, soldu.

Qorxusunu əli bildirdi mənə,
Ah, əli titrəyən zərif güldü ki.
Həyəcan qəm-kədər qatdı hüsnünə.
Əri salamatdır, bunu bildi ki,
Ürəkdən sevinib elə güldü ki...
Nərgizlər görsəydi onu bu sayaq
Çaylarda qibtədən batmazdı nahaq.

Bəraət gəzirem nəçin özümə?
Gözəllik önündə susmayan varmı?
Miskin sahib deyil heç bir dözümə.
Sevgi qorxaq qəlbə çiçək açarmı?
Sevgi sərkərdəmdir, dərde düşərmə?
Eşqin al bayrağı dalğalananda
Qorxaqlar döyüşə başlayar onda.

Çəkil, sən ey qorxu, məhv ol, tərəddüd!
Ağıl həmahəngdir qəmli həyatla.
Könlümə gözlərim olacaqdır büt,
Müdrəklər düşünsün qoy ehtiyatla.
Gənclik əl eyləyir mənə büsatla,
Arzum gözəllikdir, şəhvət – kapitan,
Dürr üçün kim qorxar, söylə, batmaqdan.

Sarmaşıq buğdanı bürüdüyütək
Hər yandan tutmuşdu qorxunu şəhvət.
Ümid – mənfur, alçaq, şübhə – xoş, qəşəng.
Gedirdi, kəsilib onlara diqqət,
Düzlük heç birində yox idi fəqət,
Ziddiyyət qəlbini yonur, yonurdu.
Könlü gah odlanır, gah da donurdu.

Sanki önündəydi o gülyanaqlı,
Əri də yanında dururdu dinnməz.
Ona baxan zaman itirdi ağlı,
Ərinə baxanda olub müqəddəs,
Çılğın ehtirasa etmirdi həvəs.
Bəkəret könlünə salsa da işıq,
Qəlbini çirkinlik tutmuşdu artıq.

Yenidən öyündü iyrenc qüvvələr,
Yalan sevinclərdi xoş ixtilatı,
Şəhvəti ağlımı tutdu müxtəsər.
Anlar tamamlayıb bu cür saati,
Dəlilik həll etdi müqəddəratı,
Düşdü ehtirasın qabağına o,
Getdi Lukresianın yatağına o.

Yataq otağını şərdən hiif edən
Qıfılları Tarkvin qırdıqca bir-bir,
Kilidlər cingilti salırdı hərdən,
Elə bil oğrunu edirdi təhiqir.
Qapı cırıldıyıb tez-tez tərpnəir;
Gecə zülmətində səslənib dələ
Salırdı canına qorxu, vəlvələ.

Qapılar açılır istər-istəməz,
Külək hücum çəkir ona bu yerdən,
Tarkvini tutmağa göstərir həvəs
Tüstünü üzünə çırparaq hərdən.
Məşəli qaraldıb keçirir birdən.
Alışır qəlbinin odu əksinə,
Nəfəsi məşəli yandırır yenə.

Bu vaxt əlcək görür, bax, harda qalmış?!
Onu yerdən qapıb, diksinir dərhal.
Sən demə əlcəyə iynə sancılmış,
Batıb barmağına, yetirir zaval.
Sanki deyir ona: geri dön, abdal,
Onun əlcəyinə dəymək günahdır,
Onun bəzəyi də özü tək səfdir.

Həç nə saxlamadı onu yolundan,
Başqa mənə verdi o buna həttə.
Qapımı, küləyi, əlcəyi bu an
Taleyin sınağı sandı həyatda,
Əqrəb də ləng gedir daim saatda;
Sədlər, maneələr tutur ki onu,
Qoy anlar saata versin borcunu.

Düşündü: uzanmır bu anlar hədəf,
Şaxtaya bənzəyir bir ilk baharda.
Yaza daha çoxlu sevinc bəxş edər,
Daha çox oxuyar, ötər quşlar da.
Təhlükə gizlənmiş sərvətdə, varda.
Qayayla, quldurla, tufanla ümman
Taciri sarsıdıb edir pərişan.

Yataq otağının qapısı hər vaxt
Qoruyur zülmətdən parlaq işığı.
Cəftəsiylə öndə dayanıb sərvaxt,
Arxada dünyanın yar-yaraşığı.
Kafir təhqir edir büllür saflığı.
Duayla səsləyir qıbləgahını,
Göylər bağışlasın bu günahını.

Ulu qüvvələrdən istəyib kömək,
Dua oxuyurdu o yazıq-yazıq:
“Alçaq, bəd niyyəti açsın gül-çiçək”...
Birdən duasını qoydu yarımçıq.
Dedi: itirmişəm ağlımı artıq,
Günaha düşməndir ulu qüvvələr,
Mənə necə kömək eyləyə bilər?

Siz olun Allahım, ey Eşq, ey Uğur!
Əzmlə nur saçır tale ulduzu.
Bağışlansa, çirkin günah pak olur,
Röyadır həyata keçməyən arzu,
Yanır eşq odunda qorxunun buzu,
Odur ay da batdı, zülmət çökəcək,
Mənfur bədnamlığa pərdə çəkəcək.

Toxundu cəftəyə əliylə iblis,
Titrəyən diziyə açdı qapını.
Göyərçin bayquşdan yatır xəbərsiz,
Cinayət bürüyüb bütün dörd yanını.
Qaçırıq görəndə əfi ilanı.
Qorxusuz-hürküsz yatır o gövhər,
Bilmir yanındadır zəhərli neştər.

Oğru vahiməylə otağa girdi,
Mələk uyumuşdu pak yatağında,
Pərdə gizlədərək keşik çəkirdi.
Gözləri odlandı öz çanağında,
Ürəyi qovruldu dar ayağında,
Çıxmadı qul kimi əli sözündən,
Buludu götürdü ayın üzündən.

Buluddan sıyrılıb çıxanda güneş
Şəfəqi kor edir gözlərimizi.
Pərdəni çəkəndə sanki od-atəş
Sancdı gözlərinə neçə min bizi,
Tez-tez kirpik çaldı, qaçdı bənizi.
Bəlkə həya qondu kirpiklərinə,
Tutdu gözlərini, görmədi heç nə.

O gözlər çıxsaydı zülmət zindanda,
O vaxt görünməzdi şərdən bir əsər.
Xoşbəxt Lukresiya ərinə onda
Yenə yatağında naz satar, küsər...
Ah, onlar açılıb yayacaq zəhər,
Hisə qərq edəcək büllur incini, –
Ömrünü, zövqünü, pak sevincini.

Yanır lələ yanaq zanbaq əl üstə,
Balınc bu öpüşdən qalmayıb məmnun.
Ayrılıq qorxusu giribmi qəsdə?
Hər iki tərəfdən qaldırıb sütun,
Alıb qucağına başını onun.
İsmət timsalidir yuxulu pəri,
Heyrətlə odlayır həris gözləri.

Yaşıl örpək üstə ağ çiçək kimi,
Sağ əli kənara çıxıb bir qəder.
Baharda ot üstə qızçıqəyimi,
Mirvari şəhmidir üstündeki tər?
Nərgizçiçəyitək qapanıb gözlər,
Bürünüb gecənin bürüncəyinə,
Səhər açılında nur saçar yenə.

Oynayır zər teli saf nəfəsiylə;
Dəcəllik sakitdir, sakitlikse kür.
Həyat şadlıq edir qələbəsiylə,
Ölüm matəm geyib yasa bürünür,
Bunlar yuxusunda nə xoş görünür.
Sanki bir-birinə etməyib zülüm,
Ölümde həyat var, həyatda ölüm.

Məmələr kürrəmi fil sümüyündən,
Durubdur yanaşı iki dünyatək.
Yoxdur bu saflığı hələ fəth edən,
Yarına hədiyyə vermiş o mələk.
Oynar Tarkvində yeni bir istək,
Can atır xain bir qəsbkar kimi,
Öz gözəl taxtından salsın hakimi.

Baxıb dönə-dönə saçı ənbərə,
Eyni bir arzuyla hey qovrulurdu.
Donub mat qalmışdı yatmış qəmərə,
Seyrdən nə bezir, nə yorulurdu.
Heyrandan daha çox heyran olurdu,
Damarlar göy naxış dümağ bədənə,
Mərcan dodaqlardı, qar – çökük çənə.

Arabir oynayır ovuyla aslan,
Amansız açlığı azalır bir az.
Tarkvin də beləcə baxır bayaqdan,
Bununla səngiyir odlu ehtiras,
Qopur varlığında gizli ehtizaz.
Gözləri dincəlir, yenə bu anda
Qanı alovlanır damarlarında.

Quldurlar, oğrular atır qanlı əl
Dinc elin varına, daş-qaşlarına.
Məhv edir, zorlayır qoymadan məhəl
Uşağın, ananın göz yaşlarına.
Onun coşmuş qanı bənzəyir buna.
Köksündə dəhşətlə tövsüyür ürək,
Əmr edir, əsas iş görülsün görək.

Könlü gözlərinə verir cəsarət,
Gözləri əlinə qorxulu fərman.
Əli cinayətə eyləyir cürət, –
Xəyanət önündə acizdir zaman,
Açıq ağ sinəyə toxunur bu an.
O göy damarlardan qan çökilincə,
Ağlıq hakim olur qoşa dik bürçə.

Qanı axıb gedir gizli mənzilə,
Orada uyuyur bakir arzular.
Mühasirədən deyib gözələ,
Qanı ürəyinə salır dərd, qubar.
Açır gözlərini heyretlə dildar,
Boylanıb diksinir mənfur əməldən,
Qamaşır gözləri odlu məşəldən.

Zülmət gecəyarı qarabasmadan
Qorxaraq oyanır bəzən bir mələk.
Düşünür: yuxuda görürdü şeytan,
Büzüşür bədəni tir-tir əsək.
Belə dəhşət olar? Çırpınır ürək.
Oyanıb daha çox qorxur bu nərgiz,
Önündə dayanıb həqiqi iblis.

Dəhşətdən itirir tamam özünü,
Vurulmuş quş kimi çırpınır hədə.
Cəsarət etməyir açsın gözünü,
Görünür gözünə qorxunc kölgələr.
Nədir bu dəhşətli qara ləkələr?!
Gözlər qapanaraq baxır zülmətə,
Gözləri kölgələr salır dəhşətə.

Onun kobud əli ağ sinə üstə
Tirdimi, titrədir mərmər divarı?
Arxada pak ürək axır nəfəsdə
Əzabdan üzülür, yoxdur qərarı.
Özünü öldürür, hanı tutarı?
Düşməndə rəhm yox, coşur bəla, şər.
Divar deşildimi – alınar şəhər.

Cani söhbət açır hər cür töhfədən, –
Dillə razı salsın aciz düşməni.
Solğun üz seçilmir ağ mələfədən,
Əks edir caniyə nifrəti, kini.
Yağı susub süzür bəyaz çöhrəni.
Sənəm inad ilə eyləyir tələb: –
Bu çirkin əmələ nə olmuş səbəb?

Cani cavab verir: gül üzün, canan,
Bağlarda həsəddən ağarıb zanbaq,
Qızılgül odlanıb utandığından.
Mənim də qəlbimdə yandırb ocaq,
İstərəm alınmaz qalanı almaq.
Günah özündədir, ey gözəl afət,
Gözlərin özünə etmiş xəyanət.

Gəl məni danlayıb qınama nahaq,
Gözəlliğin qurmuş sənə tələni.
Bu gecə mənimsən, mənimsən ancaq,
Bəxş elə könlümə zövqü, nəşəni.
Bütün varlığım la gəzirdim səni:
Eşqim kül olsa da qəzəblə, kinlə,
Yenə də odlanıb gözəlliylə.

Öz ağır cəzəmdən halıyam, halı;
Bilirəm qızılgül olmur tikansız,
Arı neşələriylə qoruyur balı,
Bilirəm bunları aydın, nöqsansız.
Məhəbbət kar olur, o görür yalnız;
Onun hüsne vurğun gözləri vardır,
Qanundan, qaydadan daim kənardır.

Qəlbimdə yüz dəfə ölçüb-biçmişəm:
Nədir fəlakətim, günahım, səhvim,
Fəqət eşq yolunda candan keçmişəm,
Eşqin qarşısında kim dayanır, kim?
Olar gözlərimə göz yaş qənim,
Nifrət, düşmənçilik düşər araya,
Özüm can atıram, özüm bəlaya.

Birdən xəncərini çəkdi yuxarı,
Şahin də beləcə qalxır səmaya,
Kölgəsi titrədir kiçik quşları,
Əyri dimdiyindən düşüb qorxuya.
Torpağa qısılr, bir daşdır, guya,
Şahinin səsini eşidən quştək,
Xəncərin altında əsirdi mələk.

“Bu gecə mən səndən dərməliyəm gül,
Xoşluqla olmasa, zor həmlə edir.
Səni yatağında öldürərəm, bil.
Saplaram bir qulun qəlbinə xəncər,
Adın da özünlə yox olub gedər:
Sənin qucağına qoyub köləni
Deyərəm, yumuşam qanla ləkəni.

Ərin əriyəcək nifrət içində
Alçalıb yanında yaxının-yadın.
Əqrəban qalacaq töhmət içində,
Xəcalət çəkəcək səndən övladın,
Hamıya bir damğa olacaq adın.
Dastan bağlayacaq haqqında ellər,
Nifrət yağdıracaq gələn nəsillər.

Qəbul et, aşiqin olum hər vədə,
Gizli suç seçilməz bəsit fikirdən.
Çatmaqçün ən böyük, gözəl məqsədə
Ən kiçik günah da edirik hərdən.
Xeyir də görürük bəzən zəhərdən.
Əgər bir nemətdə cüzisə zəhər,
Onu məlhəm kimi işlədir bəşər.

Övladın naminə, ərin naminə
Təslim ol, dəhşətdir bu rüsvayçılıq.
Pis adı onlardan götürməz heç nə,
Bu ləkə düşdümü, silinməz artıq.
Pisdir kələlikdən ləkəli varlıq,
Hər cürə günahdan ağırdır, düzü;
Xəyanəti insan yaradır özü”.

Əjdaha gözlərdən ölüm saçaraq,
Tarkvin baxıb durdu, önündə qurban.
O gözəl namuslu bir mömin sayaq
Yalvarıb-yaxardı, istədi aman.
Qartal caynağına keçmişdi ceyran,
Düzdə yırtıcının nədən xəbəri,
Heç nəyə baş əymir aclıqdan qeyri.

Dağların başını qoynuna alıb
Göyləri tutanda qara buludlar.
Yerin göbəyindən qalxıb, ucalıb
Dağdar onları şiddətli rüzgar,
Bununla yağışı eyləyər kənar.
Gülün sözləri də sədd oldu ona;
Puluton Orfeyin baxdı oynuna.

Pəncəsi altında zəif bir siçan
Oynadan pişikmi həmin sərsəri?
Şəhvəti dəryatək qoparıq tufan
Görünce o güldə dərdi, kədəri.
Görünmür qəlbində imdad əsəri.
Yağışdan mərmər də dağılıb gedər,
Göz yaşı şəhvəti daha bərk edir.

Yalvarışla dolu qüssəli gözlər
Dikildi soyumuş, buz kimi üzə.
Gözəl danışdıqca ona qəm-kədə
Gözəllik gətirir təsirli, təzə.
Çaşqınlıq qarışır bəzən də sözə,
Kəlmələr arabir qırılıb düşür...
Onları təzədən deyirdi o dürr.

Qadir Yupiterə, namusa, ada,
Dostluğa içilən anda, sevgiyə;
Ali qanunlara, təmiz murada,
Dünyada qüdrətli olan hər şeyə,
Ulu qüvvələrə, yerə və göyə
Onu and verdi ki, qayıtsın geri,
Olmasın ehtiras, şəhvət əsiri.

Dedi: tapdalama çörəyi, duzu,
Haqq-sayı ödəmə rüsvayçılıqla.
Bulağa daş atma, içib-sənsə su,
Bir şey ki, sınacaq, səbrlə yoxla.
Gəl ovunu burax, oxunu saxla.
Ovçu ovçu deyil, çəkib kamani
Vurarsa balalı ana ceyrani.

Ərim öz dostundur, onun naminə,
Güclüsən, bununçün gəl məndən əl çək.
Axi, mən zəifəm, salma tələmə,
Yalançı deyilsən, yalan nə gerek,
Səni aparsaydı ahım tufantək!..
Kişi ah-nalədən yetərmə kama?
Rəhm et ah-naləmə, göz yaşlarıma.

Mənim fəryadlarım – tufanlı derya,
Çırpınır qayaya – qəlbinə bu dəm.
Dağalar daşları çevirər suya,
Yumşaldar hücumla daim-müntəzəm.
Ürəyin daş kimi deyilsə möhkəm,
Gəl, gəl göz yaşına qarışıb əri;
İpək ki qaytarır iti xəncəri.

Səni Tarkvin kimi qəbul etdim mən,
Rüsvay edərsənmi sən onu məgər?
Onu məhrum etsən addan, şərfədən,
Sənə ceza verir ulu qüvvələr.
Görünən sənsənmi? Beləse əgər
Sən özün deyilsən, çünki şahlar da
Allah-tək haqq işi qoymayır darda.

Gəncliyin – baharın qüsurla dolu,
Necə parlayarsan qocalığında?
İndiki əməlin dəhşət, qorxulu,
Nələr eyləməzsən kral olanda?!
Pislik unudulmur heç vaxt cahanda, –
Xalqın nəzərindən getməyir uzaq,
Şahın eyibini gizləmir torpaq.

Məhəbbət axtarır ağıllı şahlar,
Sənə könül verməz cəsarət duyan.
Cani də canını edərmi aşkar?
Məcburdur suçunu saxlasın pünhan.
Bununçün bir düşün, dərk elə, oyan.
Güzgüdür, məktəbdir, dərsdir xaqanlar,
Oxuyur, öyrənir, baxır insanlar.

Hamiya bir şəhvet məktəbi olsun,
Bil ki, bədnamlıqdır haqqın, hörmətin.
Günahı əks edən güzgütək qalsın,
Danlaq heykəlinə döner surətin.
Yalnız şərfətsizlik olar qismətin.
İtirib əbədi şöhrətini sən,
Necin pak adını ləkələyir sən.

Özünü ələ al, qoy ləyaqətin
Çılğın arzuları salsın kəməndə.
Qılınc verilib ki, olasan mətin,
Şərdən qoymayasan bir iz vətəndə.
Şahzadə borcunu gəl ödə sən də.
Bələnin, günahın açsan yolunu,
Necə bağlayarsan şər in qolunu?

Coşardı dəhşətlə qəlbində tufan,
Görsən başqasında bu xəyanəti.
Çox vaxt öz suçunu görməyir insan,
Qardaşın etsəydi bu cinayəti,
Özün içirərdin ölüm şərbəti.
Özünə kənardan baxmayan adam
Rəzalet içində əlləşər müdam!

Sənə əl açaraq yalvarıram mən,
Alçaq ehtirasın qulu olma gəl.
Mənfur niyyətləri həbs et təzadən,
Yenə də əvvəlki fəvqünə yüksəl.
Oxşasın könlünü böyük, saf əməl.
Şəhvet pərdəsini gözlərindən at,
Məni bu bələdan azad et, azad.

Tarkvin nərilədi: hökm fələkdən,
Yollar bağlandıqca artar ehtiras.
Kiçik şam işığı sönər küləkdən,
Yanğınsa güclənər, bir yerdə qalmaz,
Saf, təmiz bulaqlar çağlayar qış-yaz,
Dənizin suyunu çoxaldar, əlbət,
Onun şor dadını azaltmaz fəqət.

Sən də bir dənizsən, – inlədi dilbər, –
Axıb gen köksünə çirkəbli sutək
Şəhvət, rüsvayçılıq, şərəfsizlik, şər
Sənin şah qanını ləkələyəcək,
Düzlüyün yerini tutacaq kələk,
Çirkəblə örtülüb bağlansa gözün,
Çirkəbin içində itərsən özün.

Alçalıb olarsan qulu qulların,
Sən hey kiçilərsən, ucalar qullar.
Sən onlara həyat, onlar məzarın,
Onlar sənə damğa, sənə ad, vüqar.
Böyükklər kiçiyi sanmaz hökmdar.
Sidr baş əyərmi kola-kosa heç?
Köküylə onları məhv edər tez-gec.

Qoy alçaq fikirlər olsun öz kölə.
“Danışma, – odlandı şəhvət əsiri, –
Təslim ol, göylərə and içirəm mən,
Olmasan, güc ilə allam gövhəri,
Sonra da köksünə sancıb xəncəri,
Ataram nəşini qulun qoynuna,
Səninlə birlikdə bulanar qana”.

Keçirdi məşəli ayağı ilə,
Barışmaz düşməndir işıqla şəhvət.
Şər gəzir gecənin sorağı ilə,
Zülmət çoxaldıqca artır cinayət.
Qurddə mürvət yoxdur, quzuda taqət,
Köynəyi ağzına basaraq möhkəm,
Titrək dodaqları susdurdu bu dəm.

Tıxandı köynəyə dördü, təlaşı,
Yaxdı ürəyini alovsaşağı.
O məsum gözləri tutan göz yaşı
Çağlayıb soyutdu odlu yanağı.
Şəhvət ləkələdi bakir yatağı!
Göz yaşı ləkəni yusaydı əgər,
Bütün ömrü boyu ağlardı dilbər.

İtirdi ömürdən qiymətli bir dürr.
Çılğın əməllərdən doğur bəlalər,
Tarkvin tapdığıni itirəcəkdir.
Odlu ehtirasda buzlu nifrət var,
Bir anlıq sevincdə əbədi qubar.
Saflığı ehtiras oğurlasa da,
Tamam müflis oldu, batdı yasa da.

Qalır uçuşundan qan içmiş quzğun,
İtirir qoxunu məst olmuş köpək,
Boyların ovuna hey yorğun-yorğun,
Aldığı ləzzətdən sərxoş olmuşək.
Tarkvin də beləcə bıqıbdır, gerçək,
Əvvəlki şirin dad görünür zəhər,
Canında qalmayıb hərəkət, hünər.

Hansı dərin fikir, dərin düşüncə
Bu sonsuz kədəri əks edər bir az.
İyrənc işlərini de görsün necə,
Qusmayınca kordur sərxoş ehtiras,
Elə ki o qızdı, saxlamaq olmaz.
Necə ki canında var giri, tabı
Cilovu çəkməklə dayanmaz yabı.

O yuxulu gözlər, ağır addımlar,
Çökmüş, solğun yanaq, tutqun qaş-qabaq
Deyir: şəhvət tamam xar olubdur, xar,
İnləyir uduzmuş bir kasıb sayaq.
O ki vuruşurdu inadla bayaq,
İndi əldən düşüb qoparır fəryad,
Günahkar qiyamçı diləyir imdad.

Roma hökmdarı düşmüş nə günə,
İtirmiş şərəfi qızğınlığından.
Ən ağır cəzayı verir özünə:
“Ömürlük xəcil ol, ağla hər zaman”.
Qəlbi də məbədtək qalıbdır viran.
Qayğılar yığılıb xarabasına,
Soruşur kədərlə: nə olmuş ona?

Qəlb deyir: qiyamla çirkin duyğular
Uçurmuş məbədin pak sütununu.
Bu iyrenc günahlar daima qalar.
Alqaldıb müqəddəs, bakir ruhunu
Ölüme əbədi qul etmiş onu.
Bu dərdi əvvəldən duysa da ürək,
Qarşısını ala bilmədi səddtək.

Qaçdı bu fikirlə qaranlıqlara,
O məğlub qalibin qazancı – ziyan.
Apardı özünü sağalmaz yara,
Elə bir damğa ki, acizdir dərman.
Qaldı qəm içində pejmürde canan,
Şəhvətin yükündən oldu bir künde,
Oğrusa günahdan qaldı bu günde.

Sar çıxır aradan oğru köpektək,
Gül əsir, yaralı ceyrandır, nədir?!

Sar söyür özünə nifrət edərək,
Gül yanır, dırnaqlar canını didir.
Sar gedir, dəhşətdən tər içindədir,
Gül qalır, gecəyə yağdırır nifrət.
Sar qaçır, şəhvətə lənət, min lənət!

Sar gedir cinayət şeriki olub,
Gül qalır ümitsiz, qəlbində təlaş.
Sar gəzir, əlacı səhərə qalib,
Gül deyir: ah, gündüz gəlməyəydi kaş!
Gecəki bəlanı gündüz edir faş.
Bu rüsvayçılığı o bakir gözlər
Saxta baxışlarla nə cürə gizlər?

Hamı görəcəkdir bu dərdi bu gün,
Gördüyüm müsibət olacaq aşkar.
Sirrimi pərdədə saxlamaq üçün
Gözlərim zülmətdə tutaydı qərar!
Göz yaşı edəcək bu günahı car.
Qayanı dəlmirmir su damla-damla?!
Solar yanaqlarım göz yaşlarımla.

Rədd edib dinliyi, istirahəti,
Əmr etdi gözüne kor olsun daha.
Döyüb sinəsinə hökm etdi qəti:
Ürəyi son qoyub qüdsəyə, aha
Keçsin başqa təmiz, pak səcdəgaha.
Nəfəsində yanğı, tükənməz kədər,
Sirlə geçə ilə danışdı ölkər.

“Səadət qatili, cəhənnəm əksi,
Günah salnaməsi, fitnəkar gecə!
Faciə meydanı, qətl səhnəsi,
Bədnamlıq dayəsi, bic kraliçə,
Kor oğraş, bəlanı görəydin birco!
Ey ölüm kahası, gizli deyilsən,
Şeriksən hər cürə xəyanətə sən.

Ey dumanlı gecə, min nifrət sənə!
Dərdlərə baissən, əbədi vaysan.
Sal müqəddəs nuru zülmət pərdənə,
Vaxtı dustaq saxla, bir dərddən doysan!
Güneşi taxtına qalxmağa qoysan...
Qara buludunla tez onu izlə,
Qızıl meşəlini qoynunda gizlə.

Səherin mehini eyle üfunət,
Bu xəstə nəfəsdən qovrulsun hər yan.
Güneş – bakir saflıq, ən ülvə zinət
Günorta zirvəyə yetdiyi zaman
Onu hər tərəfdən bürüsün duman,
Sarılıb, közərib çevrilsin heçə,
Günün günortası hökm etsin gecə.

Gecədən doğulub, gecəyə Tarkvin,
Gümüş malikəni saxla zindanda.
Cariyə ulduzlar düşsün didərgin,
Həmişə hökm etsin zülmət cahanda.
Dərdimə bir şerik tapılar onda.
Qəmküsar kədəri azaldır, əlbət,
Zəvvarın yolunu qısaldır söhbət.

Kimim var mənimlə xəcalet çəkə,
Əlləri qoynunda, başı köksündə.
Abırdan büzüşə, soyuq tər tökə,
Burda tək əyləşib qallam bu gündə,
Göz yaşım arx açar yerin üstündə.
Dərdim nalə çəkər, yaş tökər sözüüm,
Kədər heykəlinə dönərəm özüm.

Ah, Gecə, küresən, odun – his, zəhər.
Həqarət törəyir qara tüstündən.
Qoyma ayıq gündüz yetirsin nəzər;
Bəla ki doğulur sənin qəsdindən,
Götürmə pərdəni heç vaxt üstündən.
Günah ki səninlə yaranır onda,
Sən onu məzartək gizlə qoynunda.

Gəl mənə Gündüzə eyləmə hədəf!
Nurunda görünər damğamın əksi:
Məhv olmuş bəkəret, tapdanmış şərəf,
Sınmaz sədaqətin ağır itkisi.
Görsəm bir təhsilsiz, savadsız kəsi,
Dərin kitablardan açmasa da baş,
Gözümdən oxuyar niyə axır yaş.

Sakit etmək üçün öz çocuğunu
Məndən nağıl deyər kədərlə dayə,
Tarkvinin adıyla qorxudar onu.
Natiq də nitqini bəzətsin deyə,
Mügənni hamını cəlb etsin deyə
Deyər: biz eyniyik, bilir sırımı,
O mənə aldadıb, mənə ərimi.

Qoy bu təmiz adım, təmiz şöhrətim
Qalsın Kollatinçün daim bakir, tər.
Müzakirə olsa həqir ismətim,
Onda Kollatin də xəcalet çəkər,
Haqsız kinayələr qəddini bükər.
Onda ki olmayıb ləkədən bir iz,
Mən də ləkəsizdim, o da ləkəsiz.

Ey gizli həqarət, gizli bədnamlıq,
Damğatək əbədi alınımızdasan!
Ey ağrımaz yara, ey məxfi çarıq,
Səni Tarkvin görər uzaqdan, asan.
Sülhkən sinəmizdən axır qızıl qan.
Əfsus, qovruluruq tez-tez tənədən,
Səbəb axtarıq, bilmirik nədən?!

Ərim, paklığım ilə fəxr edirdin sən,
Onu zəbt eləyib apardı gör kim?!
Oldum cırcırama arı ikən mən,
Baharda yıxdığım balı itirdim.
Talandı ev tamam, qaldı tək dərdim.
Yol tapdı pətəyə eşşəkərisi,
Qalmaqda saf balın birçə damcısı.

Bu ağır itkidə mənəm günahkar?
Onu qəbul etdim sənin xətrinə.
Qonağımı necə qaytarmaq olar?!
Sənin qonağın da əzizdir mənə.
Dedi: əzabından hey dönə-dönə,
Söz açdı şərəfdən: müdhiş bir yalan,
Mələk paltarına giribmiş şeytan!

Nə üçün qönçələr məhv olur sarla,
Sərcəni qarğalar qovur yuvadan,
Çəşmələr bulanır qurbağalarla,
Düşür işgəncəyə hər zərif canan,
Pozur öz əmrini hər yerdə xaqan?
Demək, tam ideal yoxdur cahanda,
Qarışır saflığa ləkə hər yanda.

Yığıb qoca xəsis mücrüyə zəri,
Qıc olub, dağ basır ağırlar ona,
Ayrılmır daş-qaşdan sönmüş gözləri.
Tantalın zülm atıb kəmənd boynuna,
Lənətlər yağdırır bəxtin oynuna.
Qızıllar köməyə, haraya gəlməz,
Əzablar dərini sağalda bilməz.

İndi onun üçün nədir dövlət-var?!
Verir övladına pəjmürdə, çaşqın.
Onu da dağdır, uşaqlar,
Ata çox zəifdir, onlarsa coşqun.
Bu mənfur sərvəti bəs kim qorusun?!
Çıxırıq bal üçün uzaq səfərə,
Əlimiz yetdimi – dönür zəhərə.

Qasırga baharla durur üz-üzə.
Tək gülü kökündən boğur sarmaşığı.
Quşlar ötən yerdə qıvrılır gürzə,
Yaxşılıq nə versə, alır yamanlıq,
Hani insan üçün sönməyən işıq?
Təsadüf bağlayıb hər tərəfini,
Ya canını alır, ya şərəfini.

Təsadüf! Ağırdir suçun dünyada,
Xainlər səninlə edir xəyanət.
Sənsən ürcah edən quzunu qurda,
Cinayət olarmı verməsən fürsət?
Qanuna, ağıla edirsən nifrət.
Zülmət mağaranda gizlənib günah,
Yaxından keçəni tora sahr, ah.

Sən məsum qızların qırıb əhdini,
Daim od vurursan odlu səhvətə.
Əyib sədəqətin polad qəddini,
Çəkirsən isməti sən xəyanətə.
Xoş mədhin çevrilir iyrenc töhmətə,
Oğrusan, dönüksən, hökmün riya, şər.
Balın zəhər olur, sevincin kədər.

Dönür gizli kefin açıq təhqirə,
Aşkar orucluqdur məxfi işrətin.
Səninlə ucalan tez çökür yerə,
Öddən də acıdır şəkər söhbətin,
Heç vaxt davam etmir saxta şöhrətin.
Ey rəzil təsadüf! Söylə, bəs nədən
Qoynuna can atır hər gəlib-gedən?

Nə vaxt baxacaqsan sən kasıblara,
Onlar da arzudan buse alacaq?
Nə vaxt çəkəcəksən bu hərbi dara,
Ürək qəm torundan xilas olacaq,
Xəstələr əlindən çarə bulacaq?
Sürünür, zarıyır topal, kor, bədbaxt,
Fəqət qarşılaşmır səninlə heç vaxt.

Xəstə can üstündə, uyuyur həkim,
Yetim qan-yaş tökür, gülür zülümkar.
Dul qadın inləyir, kef çəkir hakim,
Kral zövq içində, eldə dər-azar.
Xeyirxah işlərə səndə vaxtını var?
Paxıllıq, əclafıq, pislik, xəyanət
Tapırlar daima səninlə fürsət.

Həqiqət, ləyaqət gəzirkən səni
Çəkirsən yoluna min sədd – min əzab,
Onlar satın alır hər köməyini.
Günah nə qəm bilir, nə də iztirab,
Fikriniz eynidir, nə haqq, nə hesab.
Öz yarım yanıma gəlməli ikən
Tarkvini yanıma sən göndərdin, sən!

Sənin günahındır qətl, cinayət,
Sənin günahındır oğurluq, yalan.
Sənin günahındır biclik, xəyanət,
Sənin günahındır oğraşlıq, böhtan.
Səninlə yaranır, törəyir hər an
Olmuş və olacaq bütün bəla, şər
Ta ilk yaranışdan məhsərə qədər.

Ey Zaman, gecətek çirkin, qorxulu,
Rəzil əməllərin yüyrək qarçısı,
Gəncliyin qənimi, şəhvətin qulu,
Suçla yüklü madyan, dərd açarçısı,
Ömrün həm dayəsi, həm məzarçısı!
İndiki suçuma özünsən səbəb,
Mənə ölüm də ver, edirəm tələb!

Aldı sevincimi, nəydi bu hiylə,
O alçaq Təsadüf, o sadiq kölən?
Bağladı qolumu qəm zənciriylə,
Məni bədbəxt etdi ələn günəcən?
Özün düşmənləri dost etməliyəkn,
Qorumaq yerinə namusu, arı,
Təhqir eyləyirsən pak yataqları.

Borcun – bərişdirmə qanlı şahları,
Yalanı faş edib, haqqa sur vermək,
Silmək yer üzündən dərdi, ahları,
Gecəyə sakitlik, sübhə nur vermək,
Caninin qolunu arxadan görmək.
Yıxmaq qalaları bünövresindən,
Saraylar ucaltmaq zər qülləsindən.

Eylə məbədləri qurdlara məskən,
O şey ki çürüyüb, yaddaşdan çıxart.
Qədim kitabları yazdır yeniden.
Qarğa qarıybsa lələyin yol, at,
Qoca sərvə qurut, zoğ tapsın həyat.
Əzib toza döndər köhnəlikləri,

Getsin irəliyə bəxtin təkəri.
Nənəyə nəvə ver, desin min şükür,
Ər elə körpəni, körpə et əri.
Pələngin qanını tək ki, qan tökür,
Zorla əhliləşdir yırtıcı şiri.
Hiyləylə tora sal hiyləgərləri.
Əkinçiyə bəxş et dənli tarlalar,
Kiçik damlalarla qayaları yar.

Bəla törədirsən qaçaraq neçin
Niyə qayıtmırsan xeyirxah işə?
Bircə an möhlət ver sən əvəz üçün,
Minlərlə dostların gəlsin görüşə,
Ağılla ödəsin borcu həmişə...
Əgər qayıtsaydın bir saatlığa,
Cömərdim o mənfur şəri torpağa.

Əbədi nökersən əbədiyyətə,
Bəlanla Tarkvinin bağla yolunu.
Sal onu ən müdhiş bir cinayətə,
Tutduğu günahlar tutsun qolunu.
Dəhşətə gətirsən vahimə onu.
Qorxudan dikəlsin tükləri biz-biz,
Hər kol gözlərinə görünsün iblis.

O qalsın bir şirin yuxuya həsrət,
Yorğan-döşəyində düşsün təlaşa.
Gecə sübhə kimi çəksin əziyyət,
Hamı ah-zarına etsin tamaşa,
Ürəklər qəzəbdən çevrilsin daşa.
Onunçün dəyişib incə qadınlar,
Olsun pələngdən də yırtıcı, qəddar.

Ağrıdan qıvrılıb saçını yolsun,
Qoy rüsvay olunsun sərəmələyərək.
İztirab içində saralıb-solsun,
Yaşasın daima həqir bir qultək,
Umsun dilənçidən mərhəmət, kömək.
Hər yerdə kin görüb düşsün min dərde,
Ona əl tutmasın dilənçilər də.

Ən yaxın dostları olsun düşməni,
Onu ələ salıb gülsün təlxəklər.
Görsün ki, üzəndə kədər insanı
Uzanır günləri neçə il qəder.
Dəliyəçün vaxt ötür küləkdən bətər.
Anıb günahını daim qussun qan,
Ölüb yerə girsin abır-həyadan.

De, necə qarğıyım o alçağa mən,
Ah, Zaman, dayəsən xeyirə, şərə.
Dəli et, qorxaraq öz kölgəsindən
Bulasın qanını özü xəncərə,
Murdar qan layıqdır murdar əllərə.
Hamı elə rəzil insan övladı
O mənfur kölənin olsun cəlladı?

Günahı hesaba gəlməz ədnanın
Kral nəsilindən olduğu üçün.
İnsan ucaldıqca tutub dörd yanın
Şöhrət də, nifrət də artır günbəgün.
Bəli, böyük olur suçu böyüyün.
Ayı qara bulud gizlədir yalnız,
Açıq göydə güclə görünür ulduz.

Qarğa zibillikdə eşələnərsə,
Ləkə qanadından seçilməz, şəksiz.
Qu quşu çiməndə ləkələnərsə,
Çimməklə o yenə olarını təmiz?!
Həyat qula – gecə, krala gündüz.
Hünü uçar göydə, görməz el-mahal,
Qartal uçan kimi görünər dərhal.

Təlxək nökerləri- mənasız sözlər,
Siz ki bomboşsunuz, artıq cəfəngsiz.
Gedin, yolunuzu məktəblər gözlər,
Quru elmlərə yalnız gərəksiz.
Olun müqəssirə ümid, kömək siz.
Mənim boş dəlillər nəyimə gərək,
Qanun bu dərdimə eyləməz kömək.

Söyüb Təsadüf, Zamanı nahaq,
Tarkvini, Gecəni sanıram yağ,ı,
İstəyirəm qalın ləkədən uzaq,
Atım üzərimdən rüsvayçılığı.
Sözlər köməksizdir burda, açığı.
Mənim çarəm birdir, çıxış yolum bir:
Mütləq murdar qanımla tökülməlidir.

Əlim, titrəməkdən axı nə fayda?!
Ləkəni yumaqdır sənin zinetin.
Mən ölsəm, çatarsan şərəfə, ada,
Yaşasam, bədnamlıq olar qismətin –
Məni qorumağa yoxmuş cürətin,
Qorxdun o düşməndən, qeyrətə gələk,
Onda məni öldür, birlikdə ölək.

Ölümə vasitə gəzir o dilbər,
Qalxıb alt-üst olmuş qəm yatağından.
Hanı sallaqxana, yoxdur bir kəsər.
Nəfəsi keçərək gül dodağından
Əriyir havada, elə bil, bu an
Etnadan ucalıb yayılır tüstü,
Atılmış bir topun açılır üstü.

“Hədəş yaşayıram, düşdüm zillətə.
Ruhum bədənimdən necə ucacaq?!
Onun qılıncından gəldim dəhşətə,
Köksümə sancmağa hanı bir bıçaq!
O vaxt qorxdumsa da, sadıqdim ancaq,
İndi də sadıqəm, yox, nə dedim mən,
Tarkvin qüdsiyyəti almış əlimdən.

Ömrümün bəzəyi getdi daimi,
Ölümdən mən indi qorxmuram artıq.
Ölüm bu ləkəni yuya bilirmi?
Oldu şöhrət tacım, ah, qırıq-qırıq.
Ölsəm də, yaşayar bu rüsvayçılıq.
Daş-qaş oğurlanıb, o tapırlarmı?
Mücrünü qırmağın faydası varmı?

Əzizim Kollatin, görməzsən, bəli,
İtən etibarın acısını sən.
Qoymaram saf eşqin qalsın ləkəli,
Yalan, saxta andlar çıxmaz dilimdən.
Heç vaxt doğmaram ki bic övladı mən,
O əclaf öyünə daim söyləyib:
Səni uşağına ata eyləyib.

Qoymaram lağ edə o sənə xəlvət,
Dostlarıyla birgə üstünə gülə.
Sənin şərəfini apardı, əvət,
Zərle yox, oğrutək keçirdi ələ.
Taleyimə özüm hakiməm hələ,
Bu ağır təhqirdən qurtarmaq üçün
Ölümlə ləkəmi yuyaram bu gün.

Mən səni pis adla zəhərləməyəm,
Heç cür bəraətlə ovunmaz ürek.
Gizli qalsın deyər bu dəhşətli qəm,
Qara günahıma vurmaram ağ rəng.
Dil deyər hər şeyi, gözüm qapıtək
Açıqlar, göz yaşım yuyar ləkəmi,
Dağdan düzə axan saf bulaq kimi”.

Bu vaxt susub durdu gileyli bülbül,
Nəğməsi dərdliydi, qəmliydi necə!
Söküldü dan yeri, sevindi könül,
Getdi cəhənnəmə qaranlıq gecə.
Gözlər nura gəldi nuru görüncə.
Bu dəm Lukresiya inlədi fəqət,
Əbədi qalaydı! – söylədi, – zülmət.

Keçib divardakı çatlardan, guya,
Şəfəqlər axtarır: hardadır pəri.
Gül hıçqırır deyir: “Gözlərə ziya,
Yandırma, üstümə səpmə közləri!
Oyat işıqla yatmış gözləri.
Alnıma nurunla damğa vurma sən,
Gecəylə ki işin yoxdur özəldən”.

Ətrafla beləcə vuruşur o dürr.
Əsl qəm uşaqdır, şirin, tündməcaz,
O decəl gah gülür, gah da hönkürür.
Köhnə dərd asandır, yüngüldür bir az,
Təzə dərd-oduna dayanmaq olmaz –
Xam bir üzgücüdür çəkir əziyyəti,
Suda enir, qalxır, batır nəhayət.

Bu cürə qərq olub dərd ümmanına,
Mübahisə edir nə görse sənəm.
Hər şey bir acılıq gətirir ona,
Elə bil, dolubdur kədərlə aləm,
Biri gedir, gəlir digəri o dəm.
Hərdən qəmdən olur ağızı bağlı,
Hərdən sayıqlayır, qalmayıb ağılı.

Quşlar səhər erkən vurduqca cəh-cəh,
Dönür bir yumağa, alışır ciyər –
Çalışır azaltsın kədəri fərəh,
Daha da qövr edib çoxalır kədər.
Dərdlə yüngülləşir dərdli ürəklər,
Qəmimizə şerik tapan kimi biz,
Azalır bir anda ağır qəmimiz.

İkiqat ölümdür dayazda batmaq,
Yemək ac qalanı daha pis dağlar.
Yara pis sızıldar çəksək məlhəm-yağ,
Dərd – qayğı görəndə göynəyər, ağlar.
Qəm sonsuz olanda çay kimi çağlar,
Yığılıb-yığılıb aşar bəndini,
Bilməz qanun-qayda, keçər həddini.

“İstehzaçı quşlar, – dedi aybəniz, –
Dayanım, lal olun, nədir masqara?
Gömmün nəğməni köksünüzə siz,
Tükənməz qəmimə yoxdur bir çara,
Dərdli kəs baxarmı şən qonaqlara.
Gedin, dərdsiz sizi dinləyəcəkdir,
Göz yaşına yalnız kədər gərəkdir.

Bülbül, uç yanıma, səsimə səs ver,
Dad-aman edirsən zorakılıqdan.
Halına ağlayıb sanki nəmli yer,
Mən də kədərinlə qoy olum nalan,
Göz yaşlarım ara verməsin bir an.
Sara lənət yağdır nəğmələrinlə,
Düşünüm Tarkvini daima kinlə.

Köksünü çıxparaq sivri tikana,
Şiddətli ağrıdan əsirsən zağ-zağ.
Mən də sənin kimi düşüb tufana,
Saplaram qəlbimə iti bir bıçaq,
Örtər gözlərimi bu qara torpaq.
Bu qəm pərdə olar hər alət üstə,
Köklər qəlb tellərin dərd, illət üstə.

Ah, yazıq quşcuğaz, susursan gündüz,
Başından sovuşsun insan xətası.
Gəl gedək ən uzaq bir səhraya biz,
Nə bürküsü olsun, nə də şaxtası.
Ürəyi göynədən bu gizli yası
Nəgməylə ram olan vəhşiyyə açaq,
İnsan yırtıcıdır, insandan qaçaq.

Hürküdülmüş maral baxıb dörd yana,
Qaçmağa yol arar dəhşət içində.
Labirində azan düşər həycana,
Yeriyər bəxtəbəxt zülmət içində.
O gül çasıb bu cür möhnət içində:
Yaşamaq, ya ölmək, ah, hansı xoşdur,
Heyat rüsvayçılıq, ölümsə borcudur.

“İntihar eləmək, – düşür təşvişə, –
Qəlbim bədənimlə susacaq, demək?
Yarı hissə itşə, deyil əndişə,
Dözülməz belədir tamı itirmək.
O ana tanınar eldə canitək,
Əcəl alan zaman bir körpəsini,
Özü ikincinin kəsə səsini.

Bədənim, ya qəlbim, hansı əzizdir?
Biri gözəllikdir, biri qüdsiyyət.
Mənimçin görünür ikisi də bir,
Ərimə görə də eynidir, əlbət.
Soyulmuş palıdda qalmaz əzəmət,
Quruyar yarpağı, saralar öncə...
Bədənsiz ürək də belədir, mənəcə.

Qəlbim görməz bir də rahatlıq nədir,
Onu saray kimi uçurdu düşmən.
Müqəddəs bir türbə olundu təhqir,
Ləkələr бүрүdü onu hər yerdən,
Kafirlik olmaz ki, deyirəm birdən,
Köksüm bir qaladır, yol açsam əgər?
Ordan dərli qəlbim çıxarmı mөгər?

Görək Kollatinə bu sirri açam,
Bilsin intihara nə olub bais.
And içsin, alacaq ondan intiqam,
Məni məcbur edib ölməyə iblis,
Ləkələyib büllur qanımı nacins.
Qanımı töküərəm Tarkvinə görə,
Qoy qanına qəltan olsun heyvərə.

Ey şərəfli bıçaq, əldə yaxşı dur,
Ləkəli bədənim hədəfdir, hədəf.
Şərəfsiz həyatdan ölüm yaxşıdır,
Qoy ismət yaşasın, can olsun tələf.
Bədəmlıq külləndən doğulsun şərəf.
Ləkəmi yandırım ölümümle mən,
Şərəfim simurqtək qalxsın külləndən.

Ey itmiş daş-qaşın sahibi, indi
Nə vəsiyyət edim, nə deyim sənə?
Mənim cəsəretim sənin fəxrindi,
Mənimtək qənim ol alçaq düşməne,
Tarkvindən qisas al, dözülməz tənə.
Yağınam, özümü vurum dostuntək,
Bu cür məhv edəsən Tarkvini gərək.

Bir daha arzumu edirəm təkrar:
Qəlbim göyün olsun, cismim torpağın.
Ərim, cəsəretim qalsın yadigar,
Qeyrətimşə olsun iti bıçağın,
Bu rüsvayçılığım – rəzil-alçağın.
Namusum xatirə qalsın ellərə,
Haqqımda pis deməz ellər bir kərə.

Kollatin, arzuma göstər ehtiram,
Gör necə davranıb düşmən mənimlə.
Bu qara ləkəni qanla yuyaram,
Mən təhqir olmaram bir də qənimlə.
Qəlbim, cəsərətdə bir ol tənimlə!
Əllərim yox edər, bitər zülümüm,
Qələbə getirər mənə ölümüm.

Deməli, bir yol var, o da ölümdür...
Zarıyb kənizi səslədi yavaş,
Dolmuş gözlərindən tökdü inci-dürr.
Yanıma quş kimi uçdu qaravaş,
Durdu itaətlə könlündə təlaş.
Dümağ yanaqları xanımın sirdi,
Sanki çəmənləkdə qar əriyirdi.

Xoş səhər diləyib öz xanımına,
O ədəblə durdu ömrə müntəzir.
Gördü əzab verir dərd-kədər ona,
Üzündə fəlakət buludu gəzir.
Cəsaret etmədi xəbər alsın bir:
Neçin iki günəş tutulmuş birdən,
O lalə yanaqlar solubdur nədən?!

Günəş qürub edir, ağlayır cahan,
Ağlar gözə dönür hər şehli çiçək.
Kənz də dayanır beləcə giryan,
Qoşa günəşləri batan görürək,
Ələmdən göynəyir köksündə ürək.
Günəşlər söndükcə şor bir dənizdə
Qaralır gecətək ağlar kənz də.

O incə xilqətlər dönüb heykələ;
Bir cüt fəvvarətək durur yanaşı.
Birisi aramsız hönkürür elə,
O biri qəm dostu, kədər sirdaşı.
Qadınların himə bənddir göz yaşı,
Hamının dərдинə şərikdir onlar,
Gözündən od ələr, qəlbindən qubar.

Kişilər mərmərdir, qadınlarsa mum,
Mərmər mum şəklini dəyişər dərhal.
Kişilərdən görür bu qəlbi məsum
Qüvvəylə, yalanla, hiyləylə zaval,
Onlar öz suçundan çəkmir dərd-mələl.
Muma öz möhrünü vurubsa iblis,
Mumu bunun üçün qınayaqmı biz?!

Qadınlar elə bir hamar düzən ki,
Burda cücülər də görünür aşkar.
Keçilməz meşədir kişilər, sanki,
Zülmət kahasında qıvrılır şahmar.
Büllür divarlardan bəla boylanar.
Kişi gözü – şəri gizlədən duvaq,
Şadın üzü – günah yazılmış varaq.

Bir kimsə qınamaz solmuş çiçəyi,
Şaxtalı, sərt qışı edər məzəmmət.
Ölənin əbədi susmuş ürəyi,
Caniyə əbədi lənət, min lənət!
Etmə səhvi üçün qadına nifrət.
Bütün rüsvayçılıq kişidən doğar,
Zəif bir qadının nə taqsırı var?!

O baxsız gülün də beleydi baxtı,
Bəla gecə onu haqladı birdən.
Ölümün, təhqirin gözüne baxdı,
Ərinə sadıqdır yenə gülbədən.
Polad mətanəti sındı qəfildən,
Dəhşətdən varlığı əsdi yarpaqtək,
Ölərsə, bədnamlıq qalacaq, demək.

Kənzə – pəjmürdə qəm sirdaşına
Lukresiya sakit dedi bu ara:
Neçin qerq olmusan bu göz yaşına;
Yağıştək tökülür gül yanaqlara,
Yoxsa ağlamaqda görürsən çara.
Göz yaşı bu dərdə etsəydi yardım,
Mən özüm özümə əlac qıldardım.

Söylə, nə vaxt getdi, – susub aybəniz
Dərindən ah çəkdi, – burdan o qonaq?
– Mən oyanmamışdan, – tutuldu kənz, –
Keçin günahımdan, keçin siz ancaq,
Çəkir diqqətsizlik qəlbimə min dağ.
Dursam da mən bu gün sökülməmiş dan,
Tarkvin görünürdü, getmişdi çoxdan.

Deyin mümkündürsə, – könlü göynədi, –
Nədir sizi belə üzən bu kədər?
– Dinmə, – Lukresiya yenə inlədi, –
Deməklə bu kədər azalar məgər,
Bu dərdi deməyə acizdir sözlər.
Əgər bu əzabı söyləyə bilsəm,
Onun bir adı var yalnız: cəhənnəm!

Get gətir ağ kağız, qələm, mürəkkəb,
İstəməz, burda var, əsirəm nədən?!
Ah, nə deyəcəkdim, nə idi mətləb...
Məktub göndərəcəm ərimə fəvvrən,
Əmr et bir nökrə vaxt itirmədən,
Təcili qoy olsun yola müntəzir.
İndi bir an belə itməməlidir.

Kəniz getdi, yazmaq istədi sənəm...
Qələm kağız üstə dondu havada.
Əlbəyaxa idi ağilla ələm,
İradə ağılı verirdi bada,
Hissə hakim idi şər bu davada.
O gülün başını kin edirdi dəng,
Qapını titrədən qıyamçılartək.

Nəhayət, yazdı o: "Hörmətli ərim,
Hörmətsiz yarınnın salamını al.
Daima sağlam ol, nurlu səhərim,
Bu bəxti qaranın bir qeydine qal,
Lütf edib evə gəl təcili, dərhal.
Kədərim ağırdır, yazıb müxtəsər,
Evdən göndərirəm sənə bir xəbər".

Aydın kədərinə yazdı pərdəli,
Məktubu qatladı o ülvi xilqət.
Kollatın dərini biləcək, bəli,
Səbəbi qaranlıq qalacaq fəqət,
Səbəbi yazmağa etmədi cürət;
Birdən əri onu taqsırkar sayar,
Yox, yox, bu ləkəni yalnız qan yuyar.

Yansa da əzabla dolu ürəyi,
Sudsu ki, ərinə gələndə açar.
Ahın, göz yaşının azdır köməyi,
Gərək şübhələrə olmasın düçar,
Sübut eyləsin ki, deyil günahkar.
Məktubu doldurmaq sözle nə gərək,
Həqiqəti ancaq işlə deyəcək.

Kədəri görəndə alovlanır can,
Onu eşitmək də dəhşətdir, şəksiz.
Qulaqdan göz artıq verir həyəcan,
Gözlərlə qovrulur üreklərimiz.
Qəmin bir qismini eşidirik biz.
Dərin çay dayazdan az haray salar,
Sözle car olarsa qüssə azalar.

Surguc, möhür vurdu zərfe o ahu,
"Ardıya, ərimə, təcili" – belə
Yazaraq nökrə verdi məktubu.
Yalvardı ox kimi süzsün mənzilə,
Dönsün qızılquşa, dönsün ağ yelə.
Bütün sürətlərdən sürətli getsin,
Ehtiyac hökm edir, tez əməl etsin.

Nökrə təzim etdi ədəblə bu an,
Qızardı diqqətlə baxıb türfəyə.
Məktubu götürüb çıxdı qapıdan,
Dinib-danışmadan uçdu cəbhəyə.
Suçlu hər baxışdan düşər şübhəyə.
"İşdən hali oldu, – zənn etdi dilbər, –
Onunçun həyadan qızardı nökrə.

Getdi, doğrudan da, muti, sayğısız,
Nə cürəti çatdı, nə də ki ağılı.
Beləsi işiylə danışır yalnız,
Başqası vəd verir hey yağlı-yağlı,
İş vaxtı dayanır əlləri bağılı.
O keçmiş günlərdən bir nişanədir,
İş gördü şərəflə, söz-söhbət nədir".

Xanıma od vurdu bu sadə rəftar...
Onların üzündə od qoşalaşdı.
Düşündü: bədnamlıq olundu aşkar.
Abırdan üzündə qızılgül açdı,
Diqqətlə baxdıqca nökrer də çaşdı.
Nökrerin yanağı alışırdı, ah,
Xanım qət edirdi: sırr olub agah.

Ona elə gəldi artıq keçdi il,
Yenicə getsə də yanından nökrer.
Zamanın qəm yükü çəkilən deyil,
İnilti, göz yaşı hədərdir, hədər,
Ahdan ah yorulub, kədərdən kədər.
Dərdini bir anlıq unutsun necə?!
İstədi başqa cür çəksin işgəncə.

Birdən xatırladı şəkli divarda...
Troya, yunanlar keçirlər oddan.
İgidlər qisasla yanır davada,
Yelena isməti çıxarmı yaddan?!
İlion busələr alır buluddan.
Sənətkar yaradıb möcüzə, rəya,
Enib qalaları göy öpür, guya.

Sənət dondurub ki həyatı burda,
Kinli təbiətin bitsin savaşı.
Axıb dalğalanır al qan çuxurda,
Qurumuş boyalar – acı göz yaşı,
Töküb əri üstə ömür sirdaşı.
Sönən donuq gözlər parlayır tək-tək,
Qaranlıq gecədə sönən közlərtək.

Canı tozdan itib, üzü tərindən,
Odur lağım atır bir əsgər naçar.
Uca qalaların gözcüklərindən
Baxır yunanlara qəzəbə düşər –
Özünü şux tutan troyalılar.
Əsər incəliklə gəlib nəfəsə,
Baxışlardan aydın görünür qışsə.

Bilmir sərkərdələr nədir əndişə,
Üzündə hökm edir iltifat, qürur.
Cavanlar özünü atır döyüşə.
Qorxaqların rəngi ağarıb, odur,
Sanki yeridikcə ödünü udur.
Bir qərar tutmayan, titrəyib əsən
Qorxaq kəndlilərdir onlar deyirsən.

Bax, Ayaks, Odissey, qəhrəmanların
Üzündə cizgilər münasib, oxşar.
Üzünə həkk olub qəlbi onların,
Necə də yaradıb bunu sənətkar.
Ayaksın gözündə zəhm, qəzəb var.
Hiyləgər Odissey baxır mülayim,
Olub təbəssümlü, qayğılı hakim.

Dayanıb, elə bil, oyatmış Nestor
O vaxt yunanlarda döyüş əhvalı.
Əlini yellədir təmkinli, məğrur,
Coşub danışdıqca el ağsaqqalı,
Gah qalxıb, gah enib gümüş saqqalı.
Nəfəsi od saçıb dodaqlarından
Yanğuntök püskürmüş, yanmış asıman.

Onun ətrafında müxtəlif üzlər...
Sehrmi Nestorun hər bir kəlməsi?!
Dondurub, tərənmir heyrətli gözlər,
Gözəl bir pərinin gözəl nəğməsi
Mat qoyub, elə bil, burda hər kəsi.
Bəzisi bir xeyli dikəlib göyə,
Onu daha yaxşı eşitsin deyə.

Birinin üzünü biri örtübdür,
Biri qonşusundan durubdur qəlbi.
Birini sıxıblar, yaman pörtübdür,
Biri əldən düşüb, söyür əsəbi,
Hamının qaynayıb daşır qəzəbi.
Səsleyir onları Nestor döyüşə,
Mütləq düşməlidir qılınclar işə.

Rəmzi bir surət də görünür burda,
Qüdrət timsalıdır bu gözəl yaraq.
Axilles qalsa da cəngdən kənarda,
Onu əvəz edir nizəsi ancaq.
Onun görkəmindən verir bir soraq;
Başı, əl-ayağı olubdur nə cür,
Nizəsi oyadır aydın təsəvvür.

Analar boylanır Troyanın, bax,
Mühasirə olan divarlarından.
Döyüş meydanına silahlanaraq
Gedir gənc orenlər öndə pəhləvan
Yenilməz Hektordur, şaddır hər baxan;
Baxışlarda gizli qorxu görünür...
Günəşmi dumana, çənə bürünür?!

Dardan sahilindən Simoisədək
Cəbhədə sel kimi çağlayır al qan.
Çayda dalğalar da döyüşçülərtək
Gah qalxıb, gah enib həyəcanından,
Qamışla sahilə qaldırıb üsyan,
Çəkilib köpüklə qayıdır yenə,
Atılır elə bil düşmən üstünə.

Şəklə Lukresiya yaxınlaşaraq
Üz gözdü, qəminin olmasın sonu.
Üzlər dərd-qüssədən hey çatdaq-çatdaq,
Üz hanı, müsibət dağlasın onu.
Təkçə Hequbadır kədər sütunu,
Önündə Priamın yarası dərin,
Can verir ayağı altında Pirrin.

Zamanın hökmünü, məhv olmuş hüsnu
Rəssam Hequbada necə yaratmış;
Qırıqlar bürümüş solğun üzünü,
Dərd-ələm burada əl-ələ tutmuş.
Kölgəylə hüsndə varmı oxşayış?
Qan da damarlarda soyuyub, heyhat,
Zəif bir bədəndə dustaqdır həyat.

Lukresiya baxdı qəmli kölgəyə,
Daha da çoxaldı əzabı, dördü.
Kölgə can dilərdi hönkürsün deyə,
Danışsa düşməni lənətləyirdi.
– Rəssam Allah olsa səhv cləyirdi? –
Lukresiya dedi, – sən işə bax bir,
Bu qəddər dərd verib, dil verməyibdir.

“Ey lal, bələli ud, səsin mən ollam,
Deyərəm dərdini öz qubarımla.
Məlhəmlə sağalar yaralı Priam,
Pirri zavalə yetər qarğışlarımla,
Söndürərəm yanğını göz yaşlarımla.
Sənə düşmən olan yunanların mən
Oyaram gözünü bıçaqla hökmən.

Göstər fahişəni, dırnaqlarımla
Didim üz-gözünü həmin alçağın.
Odlu şəhvətənlə – bu ildırımla
Od vurdun yurduna, Paris, ey çılğın,
Gözün Troyaya salıbdır yanğın.
Sənin ucbatından yanır ocaqda
Ata da, ana da, oğul-uşaq da.

Birinin nəşəsi, zövqü nədən, ah,
Olmuş hamı üçün kədər, iztirab?
Kim ki tək başına eyləyir günah,
Özü də tək buna qoy versin cavab,
Heç vaxt günahsızlar çəkməsin əzab.
Bir suçluya görə bütün bir mahal
Nəçin cəzələnsin, tapsın dərd, məlal?

Hequba ağlayır, Priam can verir,
Troil yaralıdır, Hektor tənğənəfəs.
Dostlar özlərini hey qurban verir,
Dostlar qan içində, can üstə hər kəs,
Hamını qırğına vermiş bir həvəs.
Troya, sətə olsaydı Priam övladla,
Şöhretlə parlardın, noinkı odla”.

Dərddən Lukresiya çıxır bu an,
Onunla o susmuş dərdlər hönkürür.
Ağır kilsə zəngi ağırlığından
Balaca zənglərlə səsləşir bu cür.
O qəmi təzədən danışır bu dürr;
Rənclərdə uyuyan bir elin qəmi
Təzədən odlara yaxır aləmi.

Bir də nəzər saldı şəkə qəlbiqan,
Gözündən od tökdü, yatır qurbanlar...
Birdən əsir düşüb gördü bir yunan,
Yanında qəzəbli, yerli çobanlar,
Üzündə coşubdur sanki tufanlar.
Burda razılıq da gəzir ahəstə.
Birbaş Troyaya gedir bu dəstə.

Sənətkar necə də çəkib əsiri,
Bir yalan görünür göz güzgüsündə.
Sakit baxışından oxunmur sirri,
O guya razıdır – qalib bu gündə.
Qızırtı, sarılıq yoxdur üzündə;
Yanaqları alsa – suçludur bəşər,
Sarısa – qəlbində qorxular gəzər.

O iblis bəladır, göydən enibdir,
Məleykə cildinə giribdir fəqət.
Ruhunda, qanında şər gizlənidir.
Ondakı xəyanət, məkr, ədavət
Bilinməz, şübhəyə hanı əlamət?
Günəşli bir gündə tufan olarmı?!Müqəddəs bir kəsdə yalan olarmı?!

Bu həlim surəti yaradıb rəssam
Xain Sinon üçün, inanıb ona
Məhv oldu sadələvh, ağsaqqal Priam.
Ah, onun sözləri dönüb vulkana
Cənnət İlionu qoydu virana.
Göydə ulduzlar da alışıb par-par
Bu sınımış güzgünün halına yanar.

Şəklə diqqət ilə baxdı o afət,
Qınadı rəssamı gözəl sənətcün.
Sinon surətində yoxdur həqiqət,
Pislik yaşamaıyır gözəl xilqətçün.
Satqının üzündə o bəxti küskün
Görmədi düzlükdən qeyri bir nişan,
Qət etdi bu şəkil çəkilib yalan.

“Yox, yox, ola bilməz, – dedi bəxtikəm, –
Belə bir insanda bu fitnə-fəsad.
Tarkvinin xayalı görünüb bu dəm
Fikrini, ruhunu eylədi bərbad,
Kəkələdi: olar, qəlbində təzad
Dərdlə pıçıldadı yenə gülnəfəs:
Belə gözəl kəsdə şər ola bilməz.

Gör necə çəkilib Sinon – hiyləgər;
Qəmgindir, yorğundur, həm də mülayim,
Guya müsibətdən durur birtəhər.
Bu fəndlə Tarkvin də kəsildi qanım,
O xain göründü xeyirxah, həlim,
Onu qəbul etdim Priam kimi mən,
Troyam məhv olub getdi əlimdən.

Sən bir Priama bax, sanki yanır şam
Görüb bic Sinonun göz yaşlarını.
De, ağlın hardaydı, ey qoca Priam?
Səninlə töküldü bir elin qanı.
O göz yaşdı odmuş, onda su hanı?
Axıb inci kimi, kövrəltdi səni,
Od vurub yandırdı gözəl ölkəni.

İblisə ilhamı cəhənnəm verir;
Sinon od içində əsir şaxtadan,
Onda buzla atəş olubdur əlbir,
Onda qoşalaşdı yayla zimistan;
Cəzə edir axmağı özüne şeytan;
Priamı aldatdı ahu-zarıyla,
Yaxdı Troyanı göz yaşlarıyla”.

Od axdı o gülün yanaqlarıyla,
Səbri lap tükəndi, Sinonun tezce
Diddi üz-gözünü dırnaqlarıyla.
Ona bənzəyirdi o qonaq necə,
Nifrət damğasıydı o zülmət gecə.
Birdən durub dedi: "Axmağam, qərəz,
Onu bu yaralar incidə bilməz".

Köksündə qəm seli azalır, artır,
Vaxt da ağır keçir dərd selə dönse.
Gecəni axtarır, sübhə can atır.
Ləngiyir, gecikir onlar nədənsə.
Gün də il görünür qəlb qüsslənsə,
Kədər şiddət edir, dincəlmir bir an,
Sarsıntı içində sürünür zaman.

Əzab dustağının bayaqdan bəri
Fikir zindanında könlü qan udur.
Şəkildə gördükcə sonsuz kədəri,
Ruhunu titrədən dərdi unudur,
Hamının halına ağlayır budur.
Hamıyçün çəkdiyi bəla, müsibət
Dərdini azaldır, sağaltmır fəqət.

Qasid quştek süzüb gəlir bu anda...
Cənab, məyyətlə narahatdır bərk.
Lukresiya durub qəm libasında,
Gözlər haşiyəli, haşiyə rəng-rəng,
Necə də əvandır göy qurşağıtek.
Göz yaşı gölünə dönmüş o gözlər
Gələcək tufandan söyləyir xəbər.

Bu nə hüzn, nisgil, bu nə baxışdı...
Heyrətlə seyr etdi öz yarını yar.
O ağlar gözlərə qan sağılmışdı,
Ay üzü tutmuşdu qara buludlar.
Onları göynətdi təşviş, intizar;
Qəfləten görüşüb qürbət diyarda
Bu cür heyrətlənin köhnə dostlar da.

Titrək əllərini əlinə alıb,
Əri dedi ona: "Əsirsən, şəksiz,
Səni hansı bəla bu günə salıb
Qaçıb lələ yanaq, solub gül bəniz,
O dan şəfəqindən qalmayıb bir iz.
Gülüm, de dərdini başdan ayağa,
Onu ikilikdə gömək torpağa".

Üç dəfə ah çəkdi o yana-yana,
Dərd ağır olanda dil lal olarmış.
Danışmaq, danışmaq gərəkdir ona,
Üzünü sapsarı sarılıq sarmış;
Düşmən namusunu əsir aparmış.
Məyyətlə, nöqərlər möhnət içində,
Baxır Kollatinə dəhşət içində.

O gül qu quştek ölümqabağı
Öz son nəğməsinə oxuyur naçar:
"Heç vaxt bağışlanmaz, sağalmaz dağı
Bir-iki kəlməylə eyləyim izhar.
Mənim sözdən artıq göz yaşlarım var.
Bu qədər kədəri, bəlanı təkçə
Kasıb bir dil ilə söyləyim necə?!

Mənim əziz ərim, əziz bildiyin
Yatağı tapdadı bir nadan, qanmaz.
Sənin baş qoyduğun, hey dincəldiyin
Yastığa baş qoydu, soldu hər muraz.
Belə müdhiş təhqir dünyada olmaz;
Üstümdə sınaq güc-qüvvətini,
Əbədi itirdim sədaqətini.

Dəhşətli zülmətdə gecəyarısı
Bir əlində qılınc, birində məşəl,
Süründü yanıma o şər tanrısı,
Qışqırıb hökm etdi: "Roma! gözəl,
Eşqimi qəbul et, mehriban ol gəl.
Nifrətlə, qəzəblə rədd etsən məni,
Rüsvay cəlləyəyəm ömürlük səni.

Əgər mənim ilə başbir olmasan,
Bir qulu səninlə öldürüb tezce
Deyərəm: şəhvətə uymuşlar yaman,
Heyvanlıq edirdi onlar gizlicə,
Hiss edib dözmədim, öldürdüm gecə.
Bununla çataram şöhrətə, ada,
Biabır olarsan sənə dünyada”.

Bu zaman çırpınıb ağladım zar-zar,
Köksümə qılıncı dayadı alçaq,
Dedi: “Gəl tərponmə, olma inadkar.
Ya susmaq, ya ölmək, indi özün bax,
Öldürsəm pak adın bədnam olacaq,
Unutmayacaqdır Roma bir an da:
Səni öldürüblər qul qucağında”.

Düşməni qorxunc, qəvi; mən tək, müttəhim,
Qorxudan varlığım əsdi, çaxnaşdı.
Susmağı əmr etdi o qanlı hakim,
Məndə yalvarmağa hal qalmamışdı.
Məsum gözəlliyim oğurlamışdı
Şəhvətlə odlanan həris gözləri,
Hakim oğrusunun məzardır yeri.

Özün də, vardımı bir üzürxahlıq,
Hardadır bir ümid, bir sığınacaq?
Qanımləkələlib, mürdardır artıq,
Ruhum ləkəsizdir, təmizdir ancaq,
Möhkəmdir, sabitdir olsa da dostaq;
Qalıb zəhərlənmiş, çirkli zindənda, –
Vuruşur, döyüşür günahla canda”.

Qəfil müflisləşmiş bir tacır kimi,
O çəmş, nitqi lal, titrəyir, əsir.
Əlləri qoynunda, qərç olmuş gəmi...
Qansız dodaqlardan qasırğa əsir,
Qasırğa – dərdseli, sözünü kəsir.
Bədbəxt ha əlləşir, ha batır qəmə,
Nəfəs gedib-gəlib, çıxmır bir kəlmə.

Çay axır sürətlə bəndi yaranda,
Çatmır gözlərimiz ona arxadan.
Dalğalar burulur hey burulğanda,
Elə bil yerində qıvrılır ilan,
Qəzəbi qoparı ürəkdə tufan.
Onun kədəri də çağlayır belə,
Onu sözlə demək dönüb müşkülə.

Bu dilsiz kədəri o gül gördümü,
Dil açdı od tutub odlu baxışdan:
“Əzizim, artırdı dərddin dərdimi,
Azalmaz çayların suyu yağışdan,
Kədərin bağrımı eylədi şan-şan.
Ağlama! Göz yaş lazımsa əgər,
Tək mənim göz yaşım kifayət edər.

Səni and verirəm, mənim xətrimə,
Öz yarın naminə intiqam al sən.
O bir fəlakətdir bütün ələmə,
Qoru pak sevgini bu müsibətdən.
Köməyin qurtarmaz məni nifrətdən,
Fəqət yaşamasın yenə də qəddar,
Mərhəmət caniyə mükafat olar.

Dedi məyyəyə o solğun ziya:
“Adını deməmiş onun... haqsınız,
Söz verin, and için ulu tanrıya,
Mənim qisasımı alacaqsınız.
Bu, şərəfli borcudur, hünərdir yalnız;
İgid cəngavərlər gözləməz məqam,
Məsum qadınlarçun alar intiqam”.

Hamı söz verdi ki, edəcək kömək,
Yoxdu ürəklərdə şafqətin sonu,
Silah qursayacaq, zireh geyəcək,
Hamı can atırdı bilsin oğrunu.
Lakin gizli tutub hələlik onu,
O gül yalvarırdı: “Deyin, necə mən
Bu mənfur ləkəni silim üstümdən?”

Nə deyim bəxtimə, taleyimə, ah,
Məni rəzalətə eylədi düşar.
Bir yerdə qalarmı saflıqla günah,
Şərəfim yenidən necə nur saçar?
Namusum gül kimi necə gül açar?
Bulaq zəhərlənər, pak olar yenə,
Nəçin tapılmayır bir əlac mənə?"

Hamı bir ağızdan söylədi ona:
"Bədən ləkələyib, ruhun – saf çiçək".
Qəmli təbəssümlə o baxtı yana,
Üzü bədbəxtliyin xəritəsitək,
Hər cizgi olunub göz yaşıyla həkk.
"Kaş ki, – gül zaradı, – heç zaman bir də
Bir qadın düşməsin mən düşsən dərdə".

Ah çəkdi, ürəyi düşdü elə bil,
"O" – dedi, cismini sarsıtdı qəhər.
"O" – dedi, od tutdu ağızında dil,
Təntidi, töyüşdü, durdu bir qədər,
Tarkinin adını çəkdi bir təhər.
"O" – dedi qəlbimə basdı yanar dağ,
Onun günahıyla ölürem ancaq".

Sancdı pak köksünə müdhiş bıçağı,
Ruhunu bədəndən eylədi azad.
Zindandan qurtardı suçsuz dostağı,
Zərbə bədənində qoymadı həyat,
Ah-uf duman olub açdı qol-qanad.
Ruhu yarısından uçdu göylərə,
Faciəli ömür bitdi bir kərə.

Kollatin daş kimi qaldı heyrətdən,
Qurudu yerində sanki hər vücud.
O gülün atası çaşdı dəhşətdən...
Quçdu balasını, gözündə bulud.
Bıçağı yaradan çıxardı Brut,
Sel kimi sürətlə axdı qızıl qan,
Guya intiqama qan atırdı can.

İki çay yanaşı çağlayır, yəni,
Fəvvarə vuraraq qalxıb sinədən?!
Hər yandan dövrəyə alır bədəni,
Hər b düşmüş adadır deyirsən bədən.
Bəs qan iki yerə ayrılır nədən?
Təmizlə bənzəyir atəşə, nara,
Murdarı necə də qaradır, qara.

Axır qara qanla birlikdə su da,
Əksidir matəmin, ahın-fəğanın.
Acı göz yaşını getirir yada,
Ağlayıb halına Lukresiyanın.
Qara qan yasıdır bəxtinalanın,
Büllur qan bu dərdi gördüyü üçün
Abırdan, həyadan pörtüb büsbütün.

"Qızım, əziz qızım, – qopardı fəryad
Qocaman Lukresi, – mənimdirdi ömrün.
Atanı özündə yaşadır övlad,
Məni kim yaşadar, nəydi bu hüsrün,
Nə üçün sən susdun, axı nə üçün?
Həyat tərsinəmi olub bərqərar,
Yaşayır atalar, ölürlər övladlar?!

Sən ey sınımış ayna, gəncliyimi mən
Hüsnündə gördürdüm baxdıqca sənə.
İndi o paklığı tutub duman, çən,
İndi təklik, ölüm nəsidir mənə.
Etdin surətimi bir heç, əfsanə,
Qırdın, çiliklədin gözəl güzğümü,
Mənə nə göstərərsən keçən ömrümü?!

Ah, Zaman, dayan bir, eşit diləyi.
Nə üçün sarılır qönçə gül-çiçək?!
Ölüm büküb qırır polad biləyi,
Zəiflər, acizlər yaşayır, demək.
Cavan arılara yetişər pətək.
Mənim Lukresiyam, yaşa sən yenə,
Ötür öz atanı qəbir evinə".

Kollatin ayrılır sanki yuxudan,
Çalışır o tutsun qocanı dile.
Yıxılır, yarını qan aparıb, qan,
Saralmış üzünü yuyur qan ilə,
İstəyir onunla birlikdə öl.
Heyhat, xəcalətdən odlanır ürək,
O intiqam üçün yaşasın gөрөk.

Tükənməz həyəcan, ruhi iztirab
Diline, elə bil, vurmuşdu qandal.
Sükunət içində çəkirdi əzab,
Gəzirdi dinməyə kədərdən macal.
Birtəhər danışdı: sözlər dalbadal,
Zəif, qırıq-qırıq, sözlər bir sirdi,
Heç kim mənasını seçə bilmirdi.

Birdən dişlərini möhkəm sıxaraq
Aydın Tarkvin dedi, bu adı guya,
Əzdi dişləriylə. Yağışdan qabaq
Tufan da çırpılır gah oda, suya,
Yağış yağan kimi dönür quzuya.
Kürəkənlə ata seltək çağlayır,
Yar üçün, qız üçün kim çox ağlayır?!

“Mənimdir” söylədi həm o, həm də bu,
Onların tələbi olsa da əbəş.

“Mənimdir!” Odlandı ata arzusu.

“Mənimdir, – dedi yar, tutuldu nəfəs, –
İnləyib göz yaşını tökməsin heç kəs.
O gül mənim idi, dərd mənimdir tək,
Ona tək ağlasın Kollatin gөрөk”.

Ata nalə çəkdi: “Ömrü mən verdim,
Osa bu tezliklə gömdü məzara”.
Kollatin zarıdı: “Sonsuzdur dördüm,
O mənim ömrümdü, borcluyam yara,
Əfsus, həyatımı çaldı daşlara”.
O qızım, bu yarım deyib yanırdı,
Hava bu atəşdən alovlanırdı.

Bu qəm yarışından sarsıldı Brut,
Çəkmişdi yaradan qəm bıçağını.
Döndü hökmdara üzündə sükut,
Dəfn etdi o bu gün sarsaqlığını.
Görmüşdü Romada tənə dağını,
Krallar, təlxəyi saymayır insan,
Çünki hərzə–hərzə danışır yalan.

Soyunub tulladı müdhiş libası,
Təlxək paltarını – kamal pərdəsin.
Günəştek nur saçıb yandı zəkası, –
Kollatin büzüşüb qoy göynəməsin,
“Qalx, – dedi, – ey igid, mөrd inləməsin.
Dinlə bu axmağı, növbə mənimdi,
Verim müdriklərə məsləhət indi.

Kollatin dərd dərdə edərmi kömək?
Yara sağalarını yarayla, de, bir?
Bədnamlıq, qan üçün intihar etmək!
Bu necə qisasdır, bu necə tədbir?
Uşaq işi görmək zəiflikdəndir.
Yarın qəlb evini belə uçurdu;
Düşməni vermədi, özünü vurdu.

Ey cəsur romalı, göz yaşına sən
Qoyma ki, qərç olub bata ürəyin.
Mənimlə diz çöküb candan–ürəkden
Yalvar allahlara, olsun köməyin,
Yağdıraq düşməne nifrət, qəzəb, kin.
Roma rüsvay olub, bu ləkəni biz
Polad əllər ilə yuyaq törtəmiş.

And içək müqəddəs Kapitoliyə,
Yenicə çağlayan günahsız qana,
Bizə həyat verən günəşə, göyə,
Əziz Romadakı hər bir qanuna,
Pak Lukresiyanın bakir ruhuna.
And içək bu qanlı bıçağa bir də,
Qalmaqacaq onun qisası yerdə”.

Susaraq əlini vurdu köksünə,
Öpdü ölüm saçan mənfur bıçağı.
Səslədi hamını cani üstünə.
Heyrət qıfıllamış burda dodağı,
Hamı dizi üstə çökdü aşağı.
Brut yenə dedi, nə söyləmişdir,
Hamı təkrar edib and içdi bir-bir.

Onlar qurtarantək andı, duanı,
Nəşi götürdülər, gözlər görməyə,
Gəzib küçə-küçə bütün Romanı,
Başladılar elə xəbər verməyə...
Bütün canilərə görk olsun deyə,
Belə qərar verdi el Tarkvin üçün:
Vətəndən əbədi olunsun sürgün.

Hec nadan hay - küy

İŞTİRAK EDƏNLƏR

- Don Pedro - Araqon şahzadəsi
Don Xuan - onun ögey qardaşı
Klavdio - florensiyalı gənc oyan
Benedikt - paduanlı gənc oyan
Leonato - Messina valisi
Antonio - onun qardaşı
Baltazar - Don Pedronun xidmətçisi
Konrad } - Don Xuanın yaxın adamları
Boraçio }
Fransisko ata - rahib
Kizil - polis məmuru
Bulava - onun köməkçisi
Protokolçu
Uşaq
Qero - Leonatonun qızı
Beatriçe - Leonatonun qardaşı qızı
Marqarita } - Qeronun qaravaşları
Ursula }

Qasidlər, mühafizəçilər, xidmətçilər və s.
(Hadisə Messinada baş verir).

BİRİNCİ PƏRDƏ BİRİNCİ SƏHNƏ

Leonatonun evinin qabağı.

Leonato, Qero, Beatriçə və çapar gəlir.

Leonato. Məktubdan məlum olur ki, Araqon hersoqu bu gün axşam buraya – Messinaya təşrif gətirəcək.

Çapar. Mən ondan üç mil uzaqda ayrılmışam. İndi bura yaxınlaşmış olar.

Leonato. De görüm son vuruşmada siz neçə zadəgan itirdiniz?

Çapar. Çox az. Məşhur zadəganlardan heç kəsi.

Leonato. Qaliblər müharibədən itkisiz qayıdanda qələbə ikiqat ləzzətli olur. Məktubda deyilir ki, Don Pedro, Klavdio adlı bir genci rəşadət göstərdiyinə görə xüsusi tərifləmişdir.

Çapar. Bəli. Mən onu deyə bilərəm ki, Don Pedro o gəncə layiq olduğu qiyməti vermişdir. Senyor Klavdio yaşına görə gözələnildiyindən qat-qat artıq qoçaqlıq göstərdi. O, quzu cildində aslan imiş, lap aslan kimi vuruşurdu. Bir sözlə o, bütün ümidləri artıqlaması ilə doğrultdu. hətta onun qoçaqlığı mənim danışmaq qabiliyyətimi də kölgədə buraxır.

Leonato. Messinoda onun əmisi yaşayır. Bu xəbəri eşitsə çox sevinəcək.

Çapar. Mən ona da məktub aparmışdım hədsiz dərəcədə sevindi. O dərəcədə ki, xəcalətdən sevincini kədər pərdəsilə örtməli oldu.

Leonato. Ağladı, eləmi?

Çapar. Hönkür-hönkür!

Leonato. Hissiyatın hədsiz hissi ifadəsi! Elə göz yaşı ilə yuyulmuş üzdən təmiz nə ola bilər? Sevincdən ağlamaq, göz yaşına gilməkdən yaxşıdır.

Beatriçə. Senyor, xahiş edirəm deyin görək qılınc məşqçisi müharibədən qayıtdı ya yox?

Çapar. Mən o adda adam tanımıram, senyora, bizim hissədə elə adam yox idi.

Leonato. Kimi soruşursan, qızım?

Qero. Əmiqızım padualı Benedikti soruşur.

Çapar. Bəli, o, davadan qayıdıb. Həmişəki kimi şad-xürrəmdir. Zarafatından qalır.

Beatriçə. O, Messinada elan yapışdırmadığı bir divar qoymayıb. Yazır ki, Kupidonu* yarışa çağırır – iti ox atışına. Əminin təlxəyi elanı oxuyan kimi altında Kupidonun əvəzinə qol çəkmiş və Benedikti iti yox, küt ox atışına yarışa çağırmışdır**. Lütfən deyin görüm müharibə meydanında o çox adam qırıb yedi, yəni çox adam öldürdü? Axı mən ona söz vermişəm ki, neçə adam öldürsə, hamısını yeyəcəyəm.

Leonato. Mənim əziz qardaşım qızı, deməliyəm ki, sən senyor Benedikti sancmaqdan yorulmursan. Lakin şübhə etmirəm ki, o səninlə ağıllı-başlı dost olacaq.

Çapar. Xanım, deməliyəm ki, o döyüş meydanında özünü çox yaxşı göstərdi.

Beatriçə. Yəqin azuqəniz köhnəlmiş imiş. Onun sizə köməyi dəyib, qoymayıb tamamilə xarab olsun. Axı o, son dərəcə cəsəretli qarınculudur.

Çapar. O qoçaq döyüşçüdür, xanım!

Beatriçə. Bəli, qadınların yanında qoçaqdır, kişilərin yanında necə olduğunu bilmirəm.

Çapar. O kişi ilə kişidir, döyüşçü ilə döyüşçü. Onda hər cur ləyaqət var.

Beatriçə. Bəli, bəli, o içinə xuruş təpilməmiş qoğal kimi ləyaqətli doludur. Xuruşun keyfiyyətinə gəldikdə isə... nə etməli, bu dünyada eynibiz adam yoxdur.

Leonato. Hörmətli cənab, qardaşım qızının sözlərinə əhəmiyyət verməyin. Onunla senyor Benedikt arasında müharibə gedir. Söz gələşdirmək müharibəsi! Biri-birinə rast gəldilərmə atışma başlanır. Tikanlı sözlər ox kimi ora uçu, bura uçu.

Beatriçə. Qələbə isə heç vaxt Benediktin tərəfində olmur! Son döyüşümüzdə onun beş idraki qabiliyyətindən*** dördü ölümcül yaralandı və indi ancaq bircəsi onu dolandırır. Bu bir zərə ağilla o özünü öz atından zorla fərqləndirə bilər. Onu düşünən məxluq adlandıрмаq üçün bu yeganə dəlildir. Lütfən deyin görüm o indi kiminlə dostluq edir? Axı hər ay özünə yeni bir qardaş tapmaq onun adətidir.

* Kupidon – qədim romalılarda məhəbbət allahı. Əlində ox və yay olan oğlan uşağı şəklində təsvir olunardı.

** O zaman quşları yaralamadan tutmaq üçün küt ox işlədirdilər. Təlxəklər bu ifadədən istehza ilə istifadə edirdilər.

*** Orta əsrlərdə beş idraki qabiliyyət aşağıdakılar hesab nurdu; sağlam şüur, xoyal, hazırcavablıq (koşf etmək qabiliyyəti, mühakimə) və yaddaş.

Çapar. Elə şey olmaz.

Beatrice. Niyə də olmasın? Onun sədəqəti – şlyapasının forması eyni şeydir. Qalıbı dəyişən kimi o da dəyişir.

Çapar. Xanım, mən belə görürəm ki, o igidin adı sizin şərəf kitabınıza yazılmayıb.

Beatrice. Xeyr! Elə olsaydı, mən bütün kitabxanama od vurub yandırardım. Hər halda deyın görüm, indi o kiminlə dostluq edir? Ola bilməz ki, onunla şeytanın özünə də qonaq getməyə hazır olan yel-beyin bir cavan tapılmasın!

Çapar. O, ən çox nəcib Klavdio ilə oturub durur.

Beatrice. Aman Allah! İndi o, pis xəstəlik kimi Klavdiodan yapışacaq. Axı, o, taundan da betər suvaşqandır. Tauna tutulanlar isə mütləq dəli olur. İlahi, sən özün nəcib Klavdioya kömək elə! Hərgah o Benedikt azarına tutulmuşsa müalicəsi min funta başa gələcək.

Çapar. Xanım, icazə verin sizinlə dost olum.

Beatrice. Mərhəmətiniz artıq olsun, öziz dost.

Leonato. Səni ki, qızım, heç vaxt dəli olmaq qorxusu hədələməyəcək.

Beatrice. Necə ki yanvarda bərk isti qorxusu olmur.

Çapar. Don Pedro gəlir.

Don Pedro, Don Xuan, Klavdio, Benedikt və Baltazar gəlir.

Don Pedro. Mənim əzizim, alicənab senyor Leonato, mən belə görürəm ki, siz özünüzi əziyyətə salmağı sevirsiniz. Başqa adamlar lazımsız xərclərdən qaçmağa çalışdığı halda, siz belə xərclər üçün cürbəcür bəhanələr icad edirsiniz.

Leonato. Mənim hörmətli ağam... Bizim evimizə sizinlə heç vaxt əziyyət gəlməz. Bir də ki, əvvəl-axır əziyyət yox olur və yerini rahatlığa verir. Siz bu evi tərk edəndə isə yerinizdə kədər qalır. Səadət deyir: "Bağışla".

Don Pedro. Bəli, siz hədsiz sevinclə çiyininizi qayğıların altına verirsiniz. Səhv etməməyə bu xanım sizin qızınızdır?

Leonato. Hər halda anası təkrar edərdi ki, onun atası mənəm.

Benedikt. Məgər siz buna şübhə edirdiniz ki soruşurdunuz?

Leonato. Xeyr, senyor Benedikt, siz onda çox körpə idiniz.

Don Pedro. Payını aldın, Benedikt! İndi böyüyüb nə olduğun aydın görənir. Bu qızın üzünə baxan kimi dərhal bilmək olur atası

kimdir (*Qeroya*). Xanım, sizə xoşbəxtlik arzu edirəm. Üzünüzdən ən ləyaqətli adama oxşayırımsız.

Benedikt. Senyor Leonato doğrudan da onun atasıdır. Baxın üzündən neçə də ona bənzəyir. Bununla belə, mənə elə gəlir ki, bütün Messinanı versələr o, razı olmaz çiyinlərində öz başı əvəzinə Leonatonun başı olsun.

Beatrice. Mən təəccüb edirəm, senyor Benedikt, heç kəs sizə fikir vermədiyi halda niyə ortalığa atılıb boş-boş danışırınsız?

Benedikt. Ah, hörmətli tikan kolu, siz hələ də sağ-salamatsınız!

Beatrice. Senyor Benedikt kimi sancılmağa layiq bir şey olduğu halda tikan kolu niyə də məhv olsun? Siz olan yerdə ən incə nəzakət belə tikan koluna çevrilir.

Benedikt. Elə isə nəzakət dönüb ifritə də ola bilər. İndi isə mən sizə bir həqiqəti deməliyəm: Bütün xanımlar mənə bəyənir, bir sizdən savay. Ah, nə qədər istərdim ki, ürəyim belə sört olmayaydı: Mən o xanımlardan heç birini sevmirəm.

Beatrice. Onlar necə də xoşbəxtdir! Əks halda dəhşətli bir aşiqə rast gəlmiş olardılar. Allaha və mənim soyuq qanıma min şükür ki, bu məsələdə sizə oxşamışam. Mənim üçün qarğaya hürən iti dinləmək eşq elan edən kişiyyə qulaq asmaqdən xoşdur

Benedikt. Qoy göylər sizə səbr versin ki, xanım, heç vaxt bu hissələrdən dönməyəsini! Bununla da çox ağaların sir-sifəti cırmaqdan qurtarar.

Beatrice. Mən elə bir sifət təsəvvür etməyirəm ki, cırmaq onu sizin üzünüzdən pis hala sala bilsin!

Benedikt. Ah, sizdən necə də əla tutuquşu müəlliməsi çıxardı.

Beatrice. Hər halda məndən tərbiyə almış quş sizə oxşar heyvandan yaxşı olardı!

Benedikt. Çox istərdim ki, mənim atım qaçmaqda sizin diliniz kimi iti olaydı, yorulmaq bilməyəydi. Buyurun, xanım, davam edin, mən qurtardım.

Beatrice. Mən yaxşı bilirəm ki, siz həmişə sözünüzi at kəskin ağıllılığı ilə qurtarırsınız.

Don Pedro. Çox əla, Leonato! hörmətli senyorlar Klavdio və Benedikt, mənim əziz dostum Leonato hamınızı qonaq qalmağa dəvət edir. Mən dedim ki, biz ən azı bir ay burda qalacağıq. O isə ürəkdən

arzu etdi ki, bir təsadüf bizi burda daha çox saxlasın. Mən and içirəm ki, onun sözləri boğazdan yuxarı yox, ürəkdəndir.

Leonato. Mənim hörmətli ağam, deməliyəm ki, siz yalandan and içmək kimi pis cinayətdən uzaqsınız (*Don Xuana*). İcazə verin, mən sizi də təbrik edim, möhtərəm ağa. Madam ki, qardaşınızla barışmışınız, mən sizə hər cür qulluq etməyə hazırım.

Don Xuan. Təşəkkür edirəm. Mən artıq söz danışmağı sevmirəm. Hər halda... təşəkkür edirəm.

Leonato. Möhtərəm cənab birinci buyurmaq istəməzdimi?

Don Pedro. Əlinizi mənə verin, Leonato, ikimiz bir yerdə içeri keçək.

Benedikt və Klavdiyanın başqa hamısı gedir.

Klavdio. Benedikt, sən senyor Leonatonun qızına diqqət etdinmi?

Benedikt. Diqqət etməyə etmədim, lakin gördüm.

Klavdio. Necə də həyalı qızıdır!

Benedikt. Siz niyə bunu məndən soruşursunuz? Namuslu bir adam kimi mənim fikrimi bilmək istəyirsiniz, yaxud istəyirsiniz mən sizə qadın cinsinin məşhur düşməni kimi, adətən olduğu kimi cavab verim?

Klavdio. Yox, xahiş edirəm sadə və səmimi cavab ver!

Benedikt. Elə isə deməliyəm ki, böyük tərif üçün o çox kiçikdir. Yüksək üçün boydan çox qısa. Parlaq üçün çox qaramlıdır. Onun xeyrinə ancaq bir şey deyə bilərəm: başqa cür olsaydı pis görünərdi, o cür ki, var mənim xoşuma gəlmir.

Klavdio. Sən elə bilirsen ki, mən zarafət edirəm? Heç də yox! Xahiş edirəm, dostum, səmimi de, o sənə xoş gəlir, ya yox?

Benedikt. Nədir, olmaya onu satın almaq istəyirsən? Məni niyə belə sorğu-suala tutmuşan?

Klavdio. Dünyada elə qiymətli incini satın ala biləcək adam tapırlarmı?

Benedikt. Tapılar. Hətta qutu da tapar ki, o qızığızı içində gizlətsin. De görüm bunları məndən ciddi soruşursan, yoxsa Kupidonun yaxşı dovşan ovçusu, Vulkanın isə əla xarrat olduğunu* iddia edən

* Məhəbbət allahı Kupidon gözələri bağlı şəkildə təsvir olunardı. Yeraltı odlar allahı Vulkan isə xarrat yox, dəmirçi sayılırdı. Benedikt mənasız danışığa istehza təriqlə bu misali getirir.

boşboğazlar kimi oyun oynayırsan, mənimlə söz güləşdirirsən? Sən caldıqın havanın adını de, mən də o cür oynayım.

Klavdio. Mənə elə gəlir ki, ömrümdə o cür gözəl qız görməmişəm.

Benedikt. Mən hələ eynəksiz keçinə bilərəm və deməliyəm ki, o qızda sən deyənə bənzər bir şey görmürəm. Bacısı isə başqa məsələ. Ürəyinə İblis girməmiş olsa o daha gözəl olardı. Necə ki, mayın əvvəlləri dekabrın axırlarından yaxşı olur. Güman edirəm ki, sizin evlənmək fikrin yoxdur? Bəlkə, var?

Klavdio. Qero mənim arvadım olmağa razılıq versə, and da işəm ki, evlənməyəcəyəm, özüm-öz andıma inanmaram.

Benedikt. Bir gör iş nə yerə gəlib çıxıb ha!.. Məgər dünyada bir kişi qalmayıb ki, heç bir şübhə oymatmadan başında papaq gözdürsün? Məgər mən heç vaxt altmış yaşında subay kişi görməyəcəyəm? Olsun, istədiyini kimi hərəkət elə! İndi ki mütləq boyunduruq altına girməyi qərara almısan, boynunu əy və bütün bazar günləri ah çəkib otur evində. Aha, bir ora bax, Don Pedro bura gəlir, görünür bizi axtarır.

Don Pedro gəlir

Don Pedro. Hansı sirlər sizi burda saxlayıb qoymadı Leonatonun dalınca gələsiniz?

Benedikt. İstədim ki, siz cənabları məni məcbur edəsiniz bütün sirləri açib töküm.

Don Pedro. Sənin sədaqət andına əsasən əmr edirəm, aç tök!

Benedikt. Əşidirsənmi, qraf Klavdio! Mən lal-dinməz olub sirr saxlaya bilərəm, əlbəttə sən buna heç vaxt şübhə etməmişən. Lakin içdiyim sədaqət andına əsasən – əşidirsənmi, sədaqət andına əsasən! – deməliyəm Klavdio vurulub! Kimə? Siz cənabları görün, bu suala neçə tez cavab gəlir: Leonatonun qızı balaca Qeroya!

Klavdio. Hərgah həqiqətdən də belədirsə, cavab doğrudur.

Benedikt. Eynən qədim nağıllarda deyilən kimi: hörmətli cənab belə deyil, belə olmayıb, Allah eləsin ki, heç belə də olmasın!

Klavdio. Mənim ehtirasım gözənlilmədən soyuması, Allah eləsin sən deyən olsun.

Don Pedro. Amin! Qeronu sevirsinizsə, mən amin deyirəm. O, sevilməyə layiq qızıdır.

Klavdio. Yəqin siz məni öz sözümlə tutmaq üçün belə deyirsiniz, əziz cənab!

Don Pedro. Namusuma and olsun ki, mən səmimi fikrimi söylədim.
Klavdio. Mən də həqiqətə and içirəm ki, öz fikrimi dedim.

Benedikt. Mən də namusuma və həqiqətə and içirəm ki, ancaq öz fikrimi demişəm.

Klavdio. Mən hiss edirəm ki, onu sevirəm.

Don Pedro. Mən bilirəm ki, o sevilməyə layiqdir.

Benedikt. Mən hiss etmirəm ki, onu sevmək olar, onun sevilməyə layiq olduğunu da bilmirəm. Mənim fikrim belədir və bu fikri odla da yandırmaq olmaz. Mən öz fikrim yolunda tonqalda yandırılmağa hazırım.

Don Pedro. Lətif cinsə qarşı sən həmişə ən qəddar amansızlardan olmusan!

Klavdio. Və həmişə də o, möhkəm iradəsi sayəsində bu rolu yaxşı oynamışdır!

Benedikt. Məni doğub dünyaya gətirdiyi üçün qadına minnətdaram. Məni yedirib, boya-buxuna çatdırdığına görə ona ürəkden təşəkkür edirəm. Lakin qadınlar məni bağışlasınlar, – heç vaxt razı olmaram ki, qulağımın dibi yağlı gözüm, yaxud alınma bir cüt buynuz assınlar. həm də gözə görünməyən qayışdan*. Mən öz şübhələrimlə bu və ya digər bir qadını təhqir etmək istəmədiyimdən deyirəm: qadınların heç birinə inamım yoxdur. Bu mənim qəti qərarımdır. Məni aldada bilməyəcəklər, mən ömrümün axırına kimi subay qalacağam.

Don Pedro. Mən isə deyirəm: inşallah, ölməyib məhəbbətdən sənin rənginin saraldığını görəyəm.

Benedikt. Qəzəbdən, hirs-havadan, xəstəlikdən saralaram, hörmətli cənab, məhəbbətdən yox! Şərab içməkdən qızarmağı buraxıb məhəbbətdən saralmağa başlasam, sizə ixtiyar verərəm şair adlanan pis bir şer cızma-qaraçısının qələmi ilə gözlerimi oyasınız və əxlaqsızlıq evinin girəcəyində tablo yerinə məni asıb altında yazasınız: kor Kupidon!

Don Pedro. Bir gün bu sözdən dönmüş olsan, səni ağıllı-başlı ələ salıb güləcəklər.

* Ovçuların vurduğu heyvanların buynuzunu "gözə görünən" qayışdan asardılar. Benedikt demək istəyir ki, arvadı xəyanət eləyən kişinin alınndakı buynuz asılan qayış gözə görünür.

Benedikt. Elə şey olsa, məni tutub küpə girmiş pişik kimi boğazdan asın. Güllü qabağına nişanə qoyun. Kimin gülləsi dəydi əlinizi çiyinə vurub tərifləyin, onu Adam Bell* adlandırın.

Klavdio. Hər şeyi zaman göstərir! Məsəl var deyərler: "Vəhşi öküz də boyunduruğa öyrəşir".

Benedikt. Vəhşi öküz öyrəşə bilər. Lakin nə qədər ki Benediktin ağı başındadır boyunduruq altına girməz. Girmiş olsam, öküzün buynuzunu mişarlayıb mənim başıma yapışdırarsınız. Sonra da şəklini çəkib altında iri hərflərlə yazarsınız: "Burada yaxşı bir at kirayə verilir", "Burada evli Benediktə tamaşa edə bilərsiniz".

Klavdio. Qorxuram onda sənə yaxın gələni buynuzlayasan.

Don Pedro. Əkər Kupidon Venetsiyada bütün oxlarını atıb qurtarmayıbsa**, dediyin əzabdan sən yaxa qurtara bilməyəcəksən.

Benedikt. Zəlzələ olar, elə şey olmaz!

Beatrice. Bəli, onu zaman göstərir. İndi isə, hörmətli Benedikt, Leonatonun hüzuruna gedin. Mənim salamımı ona çatdırıb deyin ki, mütləq şam eləməyə onlara gələcəyəm. Yaman hazırlıq görür.

Benedikt. Belə tapşırığı məmnuniyyətlə yerinə yetirərəm. Hələlik isə sizi...

Klavdio. Allaha tapşırıram. hərgah o zaman mənim yanımda olsa mənim evimdə o gülüb belə yazardı.

Don Pedro. "...İyulun altıncı günü. Sizi sevən dostunuz Benedikt"***.

Benedikt. Burda gülməli bir şey yoxdur. Gülməli bir şey yoxdur deyirəm! Sizin gözəl ibarələriniz cır-cındırla hörülüb, ağalar... az qalır sökülüb tökülsünlər. Utanın! Çoxdan kif basmış zarafatlara əl atmaqdan utanın. Bununla da mən sizi tərək edirəm (*Gedir*).

Klavdio. Mənə kömək edin, əziz hökmdar!

Don Pedro.

Sənə kömək duran məhəbbətim var.

Lakin dərdin nədir? Söyləsən əgər,

Ağır sınaqlardan o qalib çıxar.

Klavdio. Görən oğlu varmı Leonatonun?

* Adam Bell – balladalarda tərənüm olunmuş məşhur ingilis ox atanı.

** Venetsiya – məhəbbət macəraları ilə zəngin şəhər hesab olunurdu.

*** Guya Benediktin bir zaman yazacağı məhəbbət məktubunda belə sözlər olacaq.

Don Pedro.

Qızı da, oğlu da Qerodur onun,
Sən onu sevirsən?

Klavdio.

Əziz hökmdar!
Bu işin çox uzun bir tarixi var...
Davaya getməmiş saatlarla mən
Dalardım hüsnünə o qızın... Ancaq...
Əsgərlik borcunu xatırlayaraq
Boğardım könlümün arzularını.
Qoymazdım közərsin sevgi, məhəbbət...
Çox ağır, çox çətin işdir bu əlbət...
Əsgər qayğıları arxada qaldı...
Könlümdə yenidən şirin arzular
Coşaraq onların yerini aldı...
İndi bu arzular hey deyir mənə
Qero çox gözəldir, qismətdir sənə!

Don Pedro.

Eşqə ki düşmüşsən, bundan belə sən
Yorulmaq bilməzsən dastan deməkdən.
Qeronu sevirsən – sev, mübarəkdir!
Ona elçi gedib danışaram mən,
O sənin olacaq. Bununçün mөгər
O qədər də nağıl açmağa dəyər?

Klavdio.

Yaxşı həkimsiniz – yaxşı və munis
Eşqin alovunda yananlara siz!
Uzun nağıl açdım, istədim fəqət
Duyub biləsiniz, qəlbimdə mənim
Nə qədər dərinidir odlu məhəbbət...

Don Pedro.

Körpü çaydan enli olmasın gөрək,
O yaxşı töhfədir – kara gөлөcök.
Bu sadə bir işdir – sən vurulmusan,
Mən də sənin üçün dərman taparam.
Bu axşam maskarad olacaq – çox şən.
Mən maska taxaraq olacağam sən.

“Mənəm Klavdio!” – deyərəm qıza,
Eşq elan edəyəm şirin dil ilə.
Sonra atasıyla söhbət salaram...
Axır ki, o qızı sənə alaram.
Yeter, söz danışdıq, başlayaq işə.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Leonatonun evində bir otaq.

Leonato və Antonio qarşı tərəflərdən gəlirlər.

Leonato. Hə, necəsən, qardaşım? Mənim qardaşım oğlu hanı
bəs? Çalğıçılar barədə bir tədbir tökübmü?

Antonio. Əlindən gələn qədər əlləşir. Mənə qulaq as, qardaşım.
Sənə elə yeni xəbərlər deyəcəyəm ki, yatsan yuxuna girmöz.

Leonato. Yaxşı xəbərdirmi?

Antonio. O asılıdır hadisələrin gedişindən. Hələ ki, pis xəbər
deyil, hətta mən deyərdim ki, çox yaxşı xəbərdir. Prins və qraf Klav-
dio mənim bağımnda ağacların baş-başa verdiyi xiyabanda gөzirlərmiş.
Qulluqçularımdan biri onların söhbətini eşitmişdir: Prins Klavdioya
deyirmiş ki, qardaşım qızına, yəni sənin qızına vurulub və bu axşam
rəqs zamanı öz eşqini qıza açmaq fikrindədir. Hərgah qızın razılığını
alsa, vaxt itirmədən səninlə danışacaq.

Leonato. Bu xəbəri sənə çatdıran adam necə, ağılı başındadır?

Antonio. Pis adam deyil. İndicə çağırtdıraram bura, özün onunla
danış.

Leonato. Yox, lazım deyil. Belə hesab edək ki, bu yuxudur, göz-
ləyək havaxt həqiqət olacaq. Ancaq qızı xəbərdar etmək lazımdır ki,
prinslə söhbətə hazır olsun. Get əhvalatı ona danış.

Qulluqçular gəlir.

Hə, siz nə edəcəyinizi bilirsinizmi? (Antonioya) Ey, əzizim, ayaq
saxla, mənimlə gedək. Gөрək bu gün sən bütün bacarığını işlədəsən.
Gөрək hazırlıq gөрməkdə mənə kömək edəsən.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Orda

Don Xuan və Konrad gəlir.

Konrad. Bu nə deməkdir, möhtərəm cənab? Niyə siz belə kədərlisiniz?

Don Xuan. Bunun heç ağlagəlməz bir səbəbi var. Ona görə də kədərim hüdudsuzdur.

Konrad. Siz görək ağlın dəlillərinə qulaq asasınız.

Don Xuan. Ona qulaq asmağın mənə nə xeyri olacaq?

Konrad. Sizə çox tezliklə yüngüllük gətirməyə də, müsibətlərə qarşı səbrli olmağımıza kömək edə.

Don Xuan. Heç də təəccüblü deyil ki, dəhşətli fəlakətə qarşı sən mənə mənəvi vasitələr təklif edirsən. Axı sən Saturn ulduzunun altında doğulmusan. Mən isə başqa cürəm – öz hisslərimi gizlədə bilmirəm. Kədər doğuran səbəb olduqda mən mütləq kədərlənirəm – heç bir zərəfat məni güldürə bilmir. Acanda mütləq yeyirəm – heç kəsi gözləmirəm. Yuxum gələndə yatıram – kimsənin dərdi-səri məni məşğul etmir. Şad bir şey görəndə gülürəm. Mən heç vaxt heç kəsin vəziyyətinə uyğunlaşmıram.

Konrad. Elədir. Lakin nə qədər ki, siz tam sərbəst deyilsiniz, öz xarakterinizi bürüzə verməməlisiniz. Bir az əvvəl siz qardaşınızın üzünə ağ oldunuz. O, çətinliklə haman əhvalatı unudub yenə sizinlə mehriban dolanır. İndiki vəziyyəti möhkəmlətmək üçün görək siz özünü öz ətrafınızda yaxşı ab-hava yaratmağa çalışsınız. Siz öz payımızı biçmək üçün əlverişli vaxt seçməyi bacarmalısınız.

Don Xuan. Mən qardaşımın bağında gül olmaqdan hasarın dalında qanqal olaram! Təbiətim elədir ki, hamının nifrətinə dözmək mənim üçün riyakarlıqla kiminsə məhəbbətini qazanmaqdan daha xoşdur. heç kəs deyə bilməz ki, mən yaltaqcasına xeyirxaham. Lakin açıq-aşkar yaramaz olduğumu da kimse inkar etməz. Mənə o zaman inanırlar ki, quduz it kimi ağzımı zəncirləyirlər, mənə o zaman azadlıq verirlər ki, əl-qolumu bağlayırlar. Buna görə də mən qəti qərarımı vermişəm: Qəfəsdə oxumayacağam! Zənciri ağzımdan açsanız dişləyə-cəyəm, mənə azadlıq versəniz – istədiyimi edəcəyəm. Hələlik mənə toxunma, qoy necə varam, elə də qalım, məni dəyişməyə çalışma!

Konrad. Məgər siz öz narazılığınızdan faydalana bilməzsiniz?

Don Xuan. Elədir, mən ondan bacardığım qədər faydalanacağam. Çünki mənim narazılıqdan başqa heç şeyim yoxdur! O gələnlər kimdir?

Boraçio gəlir

Boraçio. Yenə nə xəbər var, Boraçio? Mən bu saat çox gözəl bir ziyafətdən gəlirəm. Leonato sənın qardaşının şərəfinə şahənə bir qəbul düzəltmişdi. Sizə xəbər verə bilərəm ki, tezliklə toy olacaq.

Don Xuan. Bu münasibətlə bir fəsad düzəltmək olmazmı? Hansı axmaq özünü dərdə-sərə salmaq istəyir?

Boraçio. Təşəvvür edin ki, qardaşınızın sağ əli.

Don Xuan. Kim? Gözəl Klavdio?

Boraçio. Özdür ki, var.

Don Xuan. Çox yaxşı namizəddir. Kimi alır? Kimi? Kim onu ovsunlayıb?

Boraçio. Təşəvvür edin, Qero! Leonatonun qızı və yeganə varisi!

Don Xuan. Gör Klavdio nə tez kişilər cərgəsinə çıxdı! Sən bu xəbəri kimdən eşitdin?

Boraçio. Mənə əmr etdilər ki, otaqların havasını təmizləyim. Boğuq havalı bir otağa daxil olduqda birdən gördüm ki, prins və Klavdio qol-qola tutub nə barədə isə ciddi danışıqdan gəlirlər. Mən tez pərdənin dalında gizləndim. Ordan nə danışdılar hamısını eşitdim. Sözləşdilər ki, prins Qero ilə danışacaq, razılığını alan kimi onu Klavdioya təqdim edəcək.

Don Xuan. Oho! Gəlin ora gedək. Acığımı tökmək üçün əlimə fürsət düşüb. Mənim aşağı enməyimin səbəbi birdən-birə böyük adamlar cərgəsinə çıxmış bu cavandır. Hər hansı yolla onun sevincinə zəhər qata bilsəm, xoşbəxt olaram. İkiniz də mənə sadıq qalırsınız mı? Mənə kömək etməyə hazırsınız mı?

Konrad. Ölən günə kimi, möhtərəm ağa!

Don Xuan. Gedək onların əla ziyafətlərinə! Mənim məğlub olduğumu düşünəndə onların sevinci daha da artır. Ah, bircə əşpaz mənim hisslərimə şerik olaydı! Gedək! Görək nə etmək olar!

Boraçio. Biz sizin qulluğunuzda hazırıq, möhtərəm ağa!..

Gedirlər.

İKİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Leonatonun evində salon

Leonato, Antonio, Qero, Beatriçə və başqaları gəlir.

Leonato. Qraf Xuan şama gəlmişdi?

Antonio. Mən ki onu görmədim.

Beatriçə. O cənab üz-gözünü elə tursudur ki, bir an üzünə baxanda tam bir saat qızcırma məni öldürür!

Qero. O çox melanxolik xasiyyətli adamdır.

Beatriçə. Qraf Xuanın və Benediktin hərəsindən bir hissə götürüb quraşdırılsa əla bir adam əmələ gələr. Onların biri daş heykəl kimi qaradınmızdır, o biri isə erköyün oğul kimi naqqaldır.

Leonato. Deməli, senyor Benediktin dilinin yarısı qraf Xuanın ağzına, qraf Xuanın melanxolisinin yarısı senyor Benediktin üzünə qoyulsa...

Beatriçə. ...Əlavə olaraq gözəl ayaqları və cibində bollu pulu da olsa... bu cür kişi dünyada istədiyi qadının ürəyinə sahib ola bilər... Əlbəttə qadının məhəbbətini qazana bilsə.

Leonato. Doğrusu, qızım, belə acı dil ilə sən heç vaxt özünə ər tapa bilməzsən...

Antonio. Elədir, xanım buynuzlaşmağı yaman sevir.

Beatriçə. Burada qorxulu bir şey yoxdur. Yaxşı deyiblər: "Daşlaşan inəyə Allah buynuz verməz".

Leonato. Elə bilirsən ki, Allah sənə də buynuz verməyəcək?

Beatriçə. Əlbəttə, ər qismət eləməsə buynuz da lazım olmaz. Gecə-gündüz Allaha yalvarıram ki, bu mərhəmətdən məni məhrum eləməsin, aman Allah! Saqqallı kişi dəhşətdir! Ondansa mən qıllı cecimin altında yataram!

Leonato. Bəlkə, sənə saqqalsız kişi qismət olacaq...

Beatriçə. Saqqalsız kişi nəyimə lazımdır? Paltarımı ona geyindirib evimdə qaravaş saxlamayacağam ki? Axı saqqallı kişi o deməkdir ki, cavan deyil, saqqalsız isə hələ kişi olmayıb. Cavan deyilsə mənim karıma gəlməz. Kişi olmayıbsa, mən onun karına gəlmərəm. Yaxşısı budur, mən ayı oynadanın yanında qulluğa girim, cəhənnəmdə onun meymunlarına dəylik elərəm*.

Leonato. Məgər sən cəhənnəmə getmək fikrindəsən?

Beatriçə. Yox, əmican, ancaq cəhənnəmin qapısına qəddər! Lap qədimdən alim buynuzlu iblis orada məni qarşılayıb deyəcək: "Göylərə buyur, Beatriçə, buyur göylərə! Burada qızlara yer yoxdur!.." Mən meymunları ona tapşırıb özümü göylərə, müqəddəs Petronun yanına gedəcəyəm. O isə subayların yerini mənə göstərəcək. Ondən sonra bizim nəşə ilə dolu günlərimiz başlanacaq...

Antonio (Qeroya). Sən isə mənim əziz qardaşım qızı, ümidvaram ki, atan nə desə ona əməl edəcəksən?

Beatriçə. Əlbəttə! Əmiqizim özünə borc bilir atasının qabağında əyləşib desin: "Əziz ata, siz deyən olacaq!" Lakin, əmiqizi, fikir ver ki, oğlan yaraşlıq olsun. Elə olmasa, atanın qabağında əyləşib de: "Əziz ata, mən deyən olacaq!"

Leonato. Yaxşı, mənim əziz qardaşım qızı, hər halda ümid edirəm ki, bir gün səni də ərə getmiş görəcəyəm.

Beatriçə. Xeyr, nə qədər ki Allah-taala torpaqdan yox, başqa bir materialdan kişi yaratmayıb, siz o günü görməyəcəksiniz! Axı, qadın mənliliyinə necə siğışdırı bilər ki, bir ovuc torpaq ona ağalığ eləsin? Bir ovuc kobud gil parçasına öz işin və əməlin bərədə hesabət vermək!* Yox, əmican, mən buna razı ola bilmərəm. Adəmin övladları olaraq bütün kişilər mənim qohumlarımdır, qohuma ərə getməyi isə mən günah bilirəm.

Leonato. Sən mənim sözümlə yadında saxla, qızım: prins sənin razılığını istəsə, dediyim kimi cavab verərsən.

Beatriçə. Əmiqizi, o səni elçiləyəndə takt gözləməsə, musiqiyə qarşı günah işləmiş olacaq. Çox təkid eləsə, ona "hər şeydə mizan lazımdır" de və başla öz havanı oynamağa. Çünki, – mənə inan, Qero, – elçilik, nişanlamaq və peşmançılıq eynən şotland çıxasına, menuetə və sinkpesə bənzəyir. Elçilik çıqa kimi hərərətli, ehtiraslı və cazibədar olur, nişanlanmaq isə menuet kimi köhnədir, təmkinli və ağır keçir. Bunlardan sonra isə peşmançılıq gəlir, yəni yorğun-əzgin ayaqlar sinkpesdə biri-birinə dolaşmağa başlayır və nəhayət əldən düşüb birbaşa məzarə yıxılırsan.

Leonato. Qardaş qızı, deməliyəm ki, sən hər şeyə pis baxırsan.

* Qədim ingilis etiqadına görə ömrünün axırına qədər ərə getməyib qarınıq qızlar bu dünyada uşaqsız yaşamağın cəzası olaraq öləndən sonra cəhənnəmdə özge uşaqlarına dəylik edəcəklər.

* İncilin "Allah yer üzündə birinci insan olan Adəmi bir parça gildən yaratmışdır" rəvayətinə işarədir.

Beatriçe. Əmican, mənim gözlərim yaxşı görür. Hətta günün günortacağı kəlinin kəlixa olduğunu ağıllı-başlı seçə bilirəm.

Leonato. Budur, maskalar gəldi, mənim əzizlərim, gəlin onlara da yer verək.

Don Pedro, Klavdio, Benedikt, Baltazar, Don Xuan, Boraçio,
Marqarita, Ursula və başqaları daxil olur.

Don Pedro. Pərəstişkarınızla gəzmək istəməzdinizmi, senyora?
Qero. Yavaş yeriseniz, munis baxsanız və bir kəlmə də danışmasanız sizinlə gəzməyə hazırım. Xüsusən ona görə ki, burdan uzaqlaşım.

Don Pedro. Mənimlə bir yerdə?

Qero. Kəfim istəsə elə də ola bilər.

Don Pedro. Bəs kefiniz havaxt istəyə bilər?

Qero. O vaxt ki, üzünüz xoşuma gəlmiş ola. Amma qorxuram, Allah eləməmiş, ud özü də köynəyi kimi çıxa...

Don Pedro. Qorxmayın, üzümdəki bu maska filemon daxmasıdır – altında Yupiter gizlənib...

Qero. Elə isə maskanız samanla örtülməli idi...*

Marqarita. İndi ki, məhəbbətdən başlamısan – bir az yavaş danış...

Baltazar (*Onu kənara çəkir*). Sizə xoş gəlmək istərdim!

Marqarita. Mən bunu istəməzdim. Sizin xeyrinizə görə. Çünki mənim çoxlu qüsurlarım var.

Baltazar. Məsələn, heç olmasa birini deyin.

Marqarita. Mən ucadan dua oxuyuram.

Baltazar. Bu mənim üreyimdəndir. Sizi eşidən deyəcək: Amin!

Marqarita. İlahi! Mənə yaxşı rəqs edən kavalər göndər.

Baltazar. Amin!

Marqarita. Rəqs qurtaran kimi onu gözümün qabağından rədd elə! Hə, niyə susursan, keşiş?

Baltazar. Daha bəsdir. Keşiş payını aldı.

Ursula. Mən sizi yaxşı tanıyıram, siz senyor Antoniosunuz.

Antonio. İnanın ki, bu mən deyiləm.

Ursula. Başınızın əsməsindən sizi tanıdım.

Antonio. Doğrusu onu acıqlandırmaq üçün qəsdən başımı əsdirirəm.

Ursula. Siz o olmasaydınız bu cür məhərrətlə başınızı əsdirə bilməzdiniz. Əlinizin içi də, dalı da qıpqurudur* – eynən onunku kimi! Əlbəttə siz – osunuz, siz – osunuz!..

Antonio. İnanın ki, bu mən deyiləm.

Ursula. Çox ağıllı və gözəl danışdığınız üçün sizi tanımaq olmur. Məgər istedadı gizlətmək mümkündür? Yetər, mübahisə etməyin: siz – osunuz, siz – osunuz! Ləyaqət həmişə özünü göstərir. Bələliklə mübahisə qurtardı!

Beatriçe. Axır ki deməyəcəksiniz görüm bunu kim sizə deyib?

Benedikt. Bağışlayın, deməyəcəyəm.

Beatriçe. Kim olduğunuzu da deməyəcəksiniz?

Benedikt. Hələ ki, yox.

Beatriçe. Deməli, mən şıltağın biriyəm və bütün ağıllı sözləri "Yüz məzəli hekayə" kitabından** götürmüşəm? Bunları sizə yəqin senyor Benedikt deyib.

Benedikt. O kimdir elə?

Beatriçe. Mən əminəm ki, siz onu yaxşı tanıyırsınız.

Benedikt. Sizi inandırırım ki, tanımırım.

Beatriçe. O bir dəfə də olsa sizi gülməyə məcbur etməyib?

Benedikt. Xahiş edirəm, deyin görüm o kimdir elə?

Beatriçe. Prins təlxəyidir. Bayağı bir təlxək! Bircə qabiliyyəti var: ağılatmaz dedi-qodular uydurmaq. Onu pozğun adamlardan başqa heç kəs bəyənmez. Onlar da ağıllı yox, alçaqlığı qiymətləndirirlər. O, adamları həm əyləndirir, həm də qəzəbləndirir. Buna görə də onun sözlərinə gülmür, özünü isə əzişdirirlər. Mən əminəm ki, o hardasa buralarda veyillənir. Çox istərdim ki, qayığını mənə tərəf sürəydi...

Benedikt. Tanış olanda mən sizin rəyinizi mütləq ona bildirəcəyəm.

Beatriçe. Mərhəmətiniz artıq olsun! Əlbəttə o qəzəblənəcək, mənim bərəmdə bir-iki yağlı söz deyəcək, mənə nəyə isə, kimə isə oxşadacaq. Heç kəsin bu sözlərə əhəmiyyət vermədiyini, gülmədiyini

* O zaman əlin quruluşunu temperamentin olmaması hesab edərdilər.

** O dövrdə çox yayılmış gülməli anekdotlar siyahısı.

* Ovidinin – "Metamorfozlar"ında Yupiterin (Zevsin) Filemon və Bavkada adlı qoca ər-arvadın damı samanla örtülmüş kasıb daxmasına gəldiyinə işarədir.

gördükdə isə süstləşib kədərənəcək, susacaq və nəticədə şam süfrəsindəki toyuqdan-kəklikdən bir-ikisinin qanadları salamat qalacaq. Çünki kefi pozulanda axmaqcığığazın boğazından heç şey keçmir (*Musiqi çalınır*). Hə, hazır olun. Biz qabaq cərgədə rəqs edən oğlan-qızın dalınca getməliyik...

Benedikt. Əminəm ki, ancaq yaxşı əməllərlə...

Beatrice. Pis əməllərə aparsalar, birinci dövrədə mən onlardan uzaqlaşaram.

Rəqs başlanır... **Don Xuan,** **Boraçio** və **Klavdio**dan başqa hamı rəqs edir.

Don Xuan. Mənim qardaşım lap xirtdəyə kimi vurulub Qeroya. Qızın atasını kənara çəkdi. Yəqin razılığını istəyəcək. Xanımlar hamısı qızın dalınca getdilər. Maska tək qaldı.

Boraçio. O Klavdiodur – mən duruşundan tanıyıram.

Don Xuan. Siz senyor Benedikt deyilsinizmi?

Klavdio. Yaxşı bilirsiniz – özüyəm ki varam.

Don Xuan. Senyor, siz mənim qardaşımla çox yaxınsınız. O, Qeroya vurulub. Xahiş edirəm birtəhər onu qızdan uzaqlaşdırmağa çalışın. Axı Qero əsil-nəcabətinə görə mənim qardaşıma tay deyil. Bu işdə siz çox nəcib rol oynamış olarsınız.

Klavdio. Siz qardaşınızın onu sevdiyini hardan bilirsiniz?

Don Xuan. Əbədi məhəbbətə and içərək qıza eşq elan etdiyini bu qulaqlarımla eşitmişəm.

Boraçio. Mən də eşitmişəm: and içirdi ki, elə bu axşam onunla evlənməyə hazırdır.

Don Xuan. Daha bəsdir, gedək, şam etməyə...

Don Xuan və Boraçio gedir.

Klavdio.

Yaxşı Benedikt olub, yaxşı rol oynadım mən.

Amma heyif pis xəbər eşitdim həriflərdən...

Deməli özü üçün gedirmiş elçi prins!

Dostluqdan hər sahədə sən sədaqət um, fəqət

İstisnadır bu işdə bil ki sevgi, məhəbbət!

Eşqin sirrini eylə öz dilinə etibar,

Aqillər eşq odunu öz gözündə yaşadar,

Elçiyə etibar yox – fitnəkar qara gözler

Sədaqəti qanında onun mum tək əridər!

Bəli, o şey ki, hər gün biz görürük həyatda
Məhz onu mən unudum – gözəl Qero, əlvida!

Benedikt gəlir.

Benedikt. Qraf Klavdio sizsiniz?

Klavdio. Özüdür ki, var.

Benedikt. Hə, gedirikmi?

Klavdio. Hara?

Benedikt. Birinci söyüd ağacının yanına, sizin işi yoluna salmaq üçün, qraf. Deyin görüm siz çiçək hörüyü varlı tacirlərə məxsus qızıl zəncir kimi boynunuza taxmaq istəyirsiniz, yaxud leytenantların ipək lenti kimi çiyinizdən asmaq fikrindəsiniz? Prins artıq sizin gözəl Qeronu öz qarmağına keçirib!

Klavdio. Sağlığımıza qismət olsun!

Benedikt. Oho! Mal-qara sövdəgərləri baha qiymətə öküzlər satdıqları müştərini belə sözlərlə yola salırlar. Deyin görüm məgər siz prinsdən dostluq gözləyirdiniz?

Klavdio. Xahiş edirəm, məni rahat buraxın.

Benedikt. Yoxaa! Bilirsinizmi bu nəyə bənzəyir: korun vuruşmasına: uşaq korun əlindən əti alıb qaçır, o isə başlayır dirəyi döyəc-ləməyə...

Klavdio. Siz əl çəkməseniz mən özüm burdan çıxıb gedəcəyəm (*Gedir*).

Benedikt. Eh, qanadından yaralanmış zavallı quşcığız! İndi qaçıb qamışlıqda gizlənəcək! Nə qərribə işlərdir: Senyora Beatrice məni həm tanıyır, həm də tanımır! Prins təlxəyi! Bəlkə deyib-gülən olduğuma görə mənə belə ləqəb veriblər? Yox, mən özüm özümə qarşı ədalətsiz ola bilmərəm: Mənim haqqımda heç də hamı belə düşünmür. Bu, ancaq Beatricenin fikridir və onun zəhərli dili bunu hamının fikri kimi qələmə verir. Olsun, çox keçməz Beatrice görür ki, mən intiqam almağı bacarıram!

Don Pedro gəlir.

Don Pedro. Senyor, bilmirsiniz qraf hardadır? Siz onu görməmişiniz ki?

Benedikt. Doğrusunu deyim ki, hörmətli cənab, mən müəyyən dərəcədə sayıxə xanımın rolunu oynayırdım: Mən qrafa burda rast gəldim. O, meşələrdə sahibsiz qalmış gözətçi koması kimi qüssəli idi.

Mən ona dedim ki – həm də elə bilirəm ki, həqiqəti demişəm – hörmətli siz cənabları gənc xanımın rəğbətini qazana bilmisiniz. Mən onu birinci söyüd ağacına qədər ötürmək istədim. Qəsdim bu idi ki, nakam məhəbbətinə mətəm əlaməti olaraq çiçəklərdən ona çələng düzəldim, ya da bir dəstə yaş söyüd çubuğu qırım. Axı o, ağıllı-başlı kətəklənməyə layıqdır.

Don Pedro. Kətəklənməyə?! Hansı günahına görə?!

Benedikt. O günahına görə ki, məktəbli uşaq kimi sadələhv və axmaq iş görüb: təsadüfən tapdığı quş yuvasını sevdiyindən yoldasına göstərib, yoldaşı isə yuvanı oğurlamışdır.

Don Pedro. Sən insana inanmağı günah sayırsan? Günah yuvanı oğurlamaqdır.

Benedikt. Hər halda bir dəstə söyüd çubuğu və bir çələng lazım olacaq: çələng onun özünə, çubuqlar isə sizə. Çünki, mənim anladığımı görə, yuvanı oğurlayan sizsiniz.

Don Pedro. Elə ki, quşçuğa oxumaq öyrətdim, mən onu öz sahibinə qaytaracağam.

Benedikt. O zaman quşçuğaz siz çalan havanı oxusa, onda mən deyərəm ki, siz namuslu adamsınız.

Don Pedro. Bura baxın, Benedikt, Beatrice sizdən çox acıqlıdır. Maskarad zamanı rəqs etdiyi adam xəbər verib ki, siz onun dalınca çox pis danışmışınız.

Benedikt. Kaş siz Beatricenin mənimlə rəftarını görəydiniz! O cür rəftara kötük belə dözməzdi! Bircə yaşıl yarpağı olan palıd ağacı da susmazdı! Nəinki mən özüm, hətta üzümdəki maska da az qala dilə gəlib onunla söyüşəcəkdi. Məni tanımadığından dişinin dibindən çıxanını dalınca dedi: Guya mən “Prins təlxəyiyəm”, bahar daşqınlarında sökülüb dağılmış çirkl-palçıqlı kənd yolundan da pisəm və sairə və sairə... gözünü yumub ağzını açdı – de ki, deyəsən. Söyüş, məsxərə, istehza ağlagəlməz bir sürətlə ağzından axıb tökülürdü. Mənə elə gəldi ki, güllə qabağına qoyulmuş nişanəm və bir bölük qoşun məni atəşə tutub. Beatricenin dili qılınç kimi kəsirdi. İnanın ki, onun nəfəsi də sözləri kimi zəhərli olsaydı, dörd ətrafda salamat heç şey qalmazdı. hər kəs, qütb ulduzuna qədər hər şey zəhərlənərdi. Ohohoho... Aman belə qadının əlindən! Adəm günah işləyib cənnətdən qovulana qədər nəyə sahib olubsa, hamısını ona cəhiz qoşsalar, yenə heç vaxt mən

onunla evlənmərəm. O, Herkulesin özünü belə ocağın qırağında əyləşdirər, əmudunu məcbur edər ki, onu doğrayıb ocaqda yandırсын. Yaxşısı budur gəlin Beatricedən heç danışmayaq. Siz mənimlə razılaşın ki, o, indiki moda ilə geyinmiş cəhənnəm ilahəsi Ata* özüdür. Allaha yalvarıram ki, hər hansı bir cadugər bizi onun fitnə-fosadından qorusun. Nə qədər ki, o bizim bu dünyadadır, cəhənnəmdə olanlara elə gəlir ki, müqəddəs bir sığınacaq tapıblar və orada rahatca yaşayırlar. Bax bizim bu torpağın üstündəki adamlar qəsdən günah işləyirlər ki, ora – cəhənnəm düşsünlər. Bəli, Beatricenin ayağı dəyən hər yerdə qiyam, dava-dalaş, narahatlıq başlayır...

Klavdio, Qero və Leonato bir tərəfdən, Beatrice o biri tərəfdən çıxır.

Don Pedro. Budur, o özü bura gəlir...

Benedikt. Möhtərəm cənab, siz məni bir tapşırıqla dünyanın o biri başına göndərə bilməzsinizmi? Ağılınıza gələn ən əhəmiyyətsiz tapşırığı yerinə yetirmək üçün hara desəniz gedərəm. Asiyanın uz qağuşından sizə diş təmizləyən, ya da ruhani ata İoannın** ayağının qəlibini, Böyük Moqol hakiminin saqqalından tük çıxarıb götürərəm. Hətta istəsəniz cırdanlar ölkəsinə səfir gedərəm. Nə desəniz yerinə yetirmək mənim üçün bu Qarpiya*** ilə iki kəlmə kəsməkdən daha xoşdur. Mənə bir qulluq buyura bilməzsinizmi, hörmətli cənab?

Don Pedro. Mənim sizdən yeganə bir istəyim varsa, o da xoş və ürək açan məclisinizdən, söhbətlərinizdən feyzyab olmaqdır...

Benedikt. Aman Allah! Bu heç də mənim xərəyim deyil, gəvəzə sözlərdən zəhləm gedir! (*Uzaqlaşır*).

Don Pedro. Bəli, senyora Beatrice. Siz senyor Benediktin üreyini itirdiniz.

Beatrice. Elədir, hörmətli ağa. O, üreyini müvəqqəti olaraq mənə vermişdi, saxlayım. Lakin mən onu artıqlaması ilə geri qaytardım. Bir oyunda o fırlıdaq işlədib onu məndən udmuşdu. Beləliklə, hörmətli siz cənabları tamamilə haqlımsınız. Mən onun üreyini itirmişəm.

Don Pedro. Siz onun arxasını yamanca yerə vurmusunuz, senyora, yamanca!

* Ata – yunan əsətirində intiqam, nifaq, dava-dalaş ilahəsi

** Keşiş İoan – orta əsr əfsanələrində görə guya o harda isə Asiyanın dərinlərində xristian səltnətinin hakimidir.

*** Qarpiya – yunan əsətirində qadın başlı, quzğun bədənli əjdaha.

Beatrice. Yaxşıdır ki, o mənim arxamı yerə vurmayıb. Yoxsa dünya yeni axmaqlarla dolardı. Siz məni qraf Klavdionun dalınca göndərmişdiniz. Mən onu götürmüşəm.

Don Pedro. Bu nədir, qraf? Siz niyə belə kədərliciniz?

Klavdio. Mən kədərli deyiləm.

Don Pedro. Bəlkə, xəstəsiniz?

Klavdio. Xəstə də deyiləm, hörmətli cənab!

Beatrice. Qraf nə kədərlidir, nə şaddır, nə xəstədir, nə də gümrəh. O sadəcə olaraq özünü ləyaqətlə saxlamaq istəyir – portaqal kimi. Elə o cür də sarı rəngə boyanıb – qısqanclıq rənginə...

Don Pedro. Mən görürəm ki, senyora, siz onu çox doğru təsvir edirsiniz. And içirəm ki, boş şübhələr onu aldatmışdır. Yaxşı bil, Klavdio, mən ancaq sənin adından elçilik eləmişəm və gözəl Qeronun razılığını almışam. Onun atası ilə də danışmışam. O da razıdır. İndi isə toy gününü təyin elə və xoşbəxt ol.

Leonato. Qraf, siz qızımın bərabər mənim bütün var-yoxuma da sahib olacaqsınız. Bu niğah bizim əziz və hörmətli ağamızın əliyə düzəlidir. Qoy göylərin mərhəməti sizin üstünüzdə olsun. Amin!

Beatrice. Danışın, qraf, indi sizin replikanız gəlir.

Klavdio. Sevincin ən yaxşı carçısı susmaqdır. Mən nə qədər xoşbəxt olduğumu deyə bilsəydim, xoşbəxt olmazdım. Qero – siz mənimsiniz, necə ki mən sizinəm. Mən sizi almaq üçün özümü verirəm və bu mübadilədən çox razıyam.

Beatrice. Əmiqızı, indi sən danış. Danışa bilmirsənsə, busələrlə onun ağzını ört ki, artıq danışmasın.

Don Pedro. Həqiqətən də, senyora, siz çox şad ürəkli xanımsınız.

Beatrice. Elədir, hörmətli cənab, mən öz zavallı və sarsaq ürəyimə çox minnətdaram ki, o hər şeyi ancaq yaxşı cəhətdən dərk edir. Baxın, bu saat mənim əmiqizim qrafın qulağına pıçıldayır ki, sən mənim qəlbimi fəth etmişin!

Klavdio. Tamamilə doğrudur, əmiqızı!

Beatrice. Beləliklə də, biz sizinlə qohum olduq! Bax dünyada hamının işi beləcə düzəlidir, bircə məndən – zavallı qaraca qızdan başqa. Əlaçım ona qalır ki, çəkilib bir küncə oturum və qışqırım: "Mənə də bir ər tapın!"

Don Pedro. Senyora Beatrice, mən sizə də ər tapacağam.

Beatrice. Yaxşı olardı ki, siz yox, atanız mənə ər tapaydı. Hörmətli ağa, sizə oxşar qardaşınız yoxdurmu? Atanız çox gözəl oğullar dünyaya gətirib, bircə o qalır ki, hərəsi özünə layiq qız tapsın.

Don Pedro. Olmaya mənə ər getmək istəyirsiniz?

Beatrice. Yox, hörmətli cənab. Adi iş günləri üçün ikinci bir ər tapsam bəlkə də razı olam. Çünki siz cənabları qiymətli daş-qaş kimi-siniz. Hər gün taxmaq olmaz. Məni bağışlayın, möhtərəm ağa, anadan belə doğulmuşam: hey danışram – içində də mənalı bir şey yox.

Don Pedro. Mən isə sizə ancaq susmağı bağışlamazdım. Şadlıq çox yaraşır sizə. Şübhəsiz ki, xoş saatda dünyaya gəlmisiniz!

Beatrice. Heç də yox: mənim anam bərk qışqırırdı. Elə o anda göydə bir ulduz rəqs etdi. Mən həmin ulduzun altında doğulmuşam. Əmiqızı və əmioğlu, Allah sizi xoşbəxt eləsin!

Leonato. Əziz qardaşım qızı, tapşırığımı unutmamısınız ki?

Beatrice. Bağışlayın, əmican, üzr istəyirəm, hörmətli cənab (Gedir).

Don Pedro. Vicdanım haqqı bu Beatrice çox şad xasiyyətli qızırdı!

Leonato. Elədir, hörmətli cənab, onun kədərli olması nadir şeydir. Ancaq yuxuladığı zaman ciddi olur – o da həmişə yox. Qızım deyir ki, Beatricenin yuxusuna da tez-tez gülməli şeylər girir və o, qəhqəhə içində yuxudan ayılır.

Don Pedro. Ərə getmək barədə isə eşitmək belə istəmir?

Leonato. Bir kəlmə də!.. Ələ salıb gülə-gülə qapıdan o qədər elçi qaytarıb ki!

Don Pedro. Amma bu qızdan Benediktə nə yaxşı arvad olar!

Leonato. Allah eləməsin! Bir həftənin içində onlar biri-birini tikanlı sözlər deryasında batırırlar!

Don Pedro. Qraf Klavdio, inşallah toy havaxtdır?

Klavdio. Günün sabah, mənim ağam. Elə ki başladılar evlənmək ayinlərini yerinə yetirməyə, zaman çolaq adam kimi qoltuq ağaclarında sürünəcək.

Leonato. Yox, mənim əziz oğlum. Bir həftədən tez toy eləmək olmaz. Bazar ertəsinə gözləyin. Hər şeyi mənim istədiyim kimi düzəltmək üçün bu da çox azdır.

Don Pedro. Mən görürəm ki, toyun belə yubandırılmasını eşidəndə sən başını bulayırsan. Lakin zəmanət verirəm ki, vaxt tez gəlib keçəcək. Hələlik nə mən Herkulesin qəhrəmanlığından birini təkrar

etmək fikrindəyəm – senyor Benediktə senyora Beatrice arasında dəlicəsinə məhəbbət oymaq! Mən çox istəyirəm onlar evlənsinlər. Hərgah siz üçünüz də mənə kömək etsəniz və nə desəm yerinə yetirənsiz bu işdə müvəffəq olacağımıza şübhə etmirəm.

Leonato. Hörmətli ağam, mən özümü bütünlüklə sizin ixtiyarınıza verirəm. On gecə dalbadal yuxusuz qalsam da hər şeyə hazırım.

Klavdio. Mən də, hörmətli ağam!

Don Pedro. Siz də hazırsınız, gözəl Qero?

Qero. Əmi qızım özünə yaxşı ər tapsın deyər mən gücüm çatan hər tapşırığı yerinə yetirərəm.

Don Pedro. Benedikt mənim tanıdığım cavanların içində lap ümid-sizlərdən deyil. Mən onu cəsarətlə tərifləyə bilərəm. O, əsil-nəcəbətli adamdır, sınaqdan çıxmış qoçaqdır və şübhəsiz ki namusludur. Benediktə vurulması üçün əminiz qızına necə təsir etmək yollarını mən sizə öyrədəcəyəm. Özüm isə sizin köməyinizlə Benediktə ilə hazırlayacağam ki, ağılın kəskinliyinə və dilinin acılığına baxmayaraq Beatriceyə aşiq olsun. İstədiyimizə nail olandan sonra Kupidona mahir atıcı demək lazım gəlməyəcək. Biz onun şöhrətinə sahib olub yeganə məhəbbət allahları kimi tanımağayıq. Gedək, mən öz planımı sizə söyləyim! (*Gedirlər*).

İKİNCİ SƏHNƏ

Don Xuan və Boraçio gəlir.

Don Xuan. Deməli doğrudur; Klavdio o Leanatonun qızını alır?

Boraçio. Elədir, mənim ağam. Lakin istəmənsiz mən bu işə mane ola bilərəm.

Don Xuan. Hər maneə, hər çəpər, hər müqavimət mənim üçün dərmandır. Axı mən ona nifrət xəstəliyinə tutulmuşam və onun istəklərinə zidd olan hər şey mənim ürəyimdəndir. Sən ona necə mane ola bilərsən?

Boraçio. Namussuz yolla, mənim ağam. Lakin elə ustalqla ki, bu namussuzluğu heç kəs sezə bilməsin.

Don Xuan. İkicə kəlmə ilə de görüm: necə?

Boraçio. Gərək ki, bir il əvvəl sizə demişdim: Mən Qeronun qulluqçusu Marqaritanın xüsusi hörmətini qazanmışam.

Don Xuan. Yadıma düşür.

Boraçio. Mən ondan xahiş edə bilərəm ki, gecə yarısı xanımının yataq otağının pəncərəsindən çölə boylansın.

Don Xuan. Bununla toyu necə pozmaq olar?

Boraçio. Əsl zəhəri hazırlamaq sizdən asılı olacaqdır: Siz qardaşınız prinsin yanına gedib deməlisiniz ki, o, hədsiz hörmət bəslədiyiniz ləyaqətli Klavdionun Qero kimi əxlaqsız bir qızla evlənməsinə vasitəçilik etməklə öz adını ləkələmiş olar.

Don Xuan. Qeronun əxlaqsızlığına sübut nədir?

Boraçio. Prinsi aldatmaq, Klavdionu haldan çıxarmaq, Qeronu və Leonatonu öldürmək üçün mən deyən tamamilə kifayətdir. Bundan artıq nə sübut istəyirsiniz?

Don Xuan. Onların rahatlığını pozmaq üçün mən hər şeyə hazırım, lakin...

Boraçio. Onda işə başlayaq. Gedin. Firsət tapıb Don Pedro və Klavdio ilə təkliddə danışın. Onlara deyin ki, siz mənimlə Qero arasındakı aşiqanə əhvalatdan xəbərdarsınız. Özünüzlə elə göstərin ki, guya sizi bu işə vadar edən onlara bəslədiyiniz dostluq hissləridir. Bu sirlərin üstünü ona görə açırınsız ki, toyu təşkil edən qardaşınızın şəərəfi sizin üçün əzizdir və onun dostunun təmiz adını yüksək tutursunuz. Buna görə də razı ola bilməzsiz ki, pozğun bir qızı ona calasınlar. Əlbəttə sübut olmasa onlar buna inanmayacaqlar. Siz onları ən inandırıcı sübut qarşısında qoyun: Onlar məni Qeronun pəncərəsi altında görəcəklər. Mən Marqaritanı "Qero" çağıracağam. Marqarita mənə əlbəttə "Boraçio" deyəcək, onlar bütün bu sözləri eşidəcəklər. Oyunu biz toya bir gün qalmış gecə yarısı göstərərək. O vaxtadan mən işləri elə quraram ki, həmin gecə Qero öz otağında olmaz və onun xəyanəti o qədər inandırıcı görünər ki, qısqançlıq inama çevrilər, bütün toy dəsgahı pozulub gedər.

Don Xuan. Axırı nə ilə qurtarır qurtarsın, mən bu tədbiri həyata keçirəcəyəm. İşini məharətlə gör – mükafatın min dükat olacaq!

Boraçio. Siz ittihamlarınızda bacardıqca inadlı olun. Mənim kələklərim isə boşa çıxmaz!..

Don Xuan. Gedim görüm toy hansı günə təyin olunub...

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Leonatonun bağı. Benedikt gəlir.

Benedikt. Ay uşaq!

Uşaq çıxır.

Uşaq. Bəli, senyor.

Benedikt. Mənim otağımın pəncərəsindəki kitabı bura gətir.

Uşaq. Mən burdayam, senyor

Uşaq gedir.

Benedikt. Sənin burda olduğunu görürəm. Mən istəyirəm ki, sən burdan gedəsən və təzədən bura qayıdasan. Qəribə deyilmi, dünyanın məhəbbətin başqa adamları necə axmaq vəziyyətə saldığını yaxşıca görəni, bu mənasız dəliliyə istehza edib gülən bir şəxs bir də görürsən ki, bu gün özü gözəllənəndən sevməyə başladı. Başqalarına istehza hədəfi oldu?! İndi Klavdio – bu isə birdən-birə sevməyə başlayıb. Özü bu vəziyyətdədir. Yadımdadır, bir zaman o şeypurdan və təbildən başqa musiqi aləti sevməzdi. İndi isə böyük həvəslə balabana, fleytaya qulaq asır. Yadımdadır o, yaxşı hərbi libas tapmağa kömək üçün on mil yolu piyada gedərdi. İndi isə on gecə dalbadal yuxusuz qalıb, yeni qısa pəncəyinin yaraşığı barədə düşünür. Yorulmaz, namuslu bir insan və soldat olaraq o sadə, işgüzar sözlər danışardı. İndi isə təmtəraqlı ibarələri sadalamaqdan yorulmayan boşboğaza çevrilmişdir. İndi onun nitqləri – görülməmiş yeməklərlə dolu fantastik bir süfrəni xatırladır. Görəsən gözlerim dünyanı yaxşıca gördüyü gümrah çağımızda mən də o cür dəyişəcəyəmimi? Bilmirəm, güman etmirəm. And içə bilmərəm ki, məhəbbət məni hey nəğmə oxuyan zavallı bir quşcuğa çevirməyəcək. Ancaq bir şeyə cəsarətlə and içə bilərəm: nə qədər ki, aciz bir quş olmamışam, məhəbbət məni elə axmağa çevirə bilməz. Budur, qabağuma gözəl bir qadın çıxır – mən məhəl qoymayıb keçirəm, salamat qurtarıram; Ağıllısı çıxır – yenə salamat qalırım; Mehriban və nəcəbatlısı çıxır – mən məhəl olmuram. Nə qədər ki, hər cəhətdən cazibədar qadına rast gəlməmişəm, bir qadın məni cəlb edə bilməz. O qadın varlı olmalıdır – bu birinci şərtimdir. Ağıllı olmalıdır – əks təqdirdə mənə lazım deyil. Mehriban və nəcib olmalıdır, olmasa bir qəpiyə də almaram, Gözəl olmalıdır – olmasa gözümün ucu ilə də baxmaram. Mülayim olmalıdır, deyilsə mənə yaxın durmasın. Əsil-nəca-

bətli olmalıdır, yoxsa lap milyon pul da versələr evlənmərəm. Məla-hətli danışmalı, çalib oynamağı bacarmalıdır. Saçlarının rəngi isə – qoy Allah verən kimi olsun. Aha, bu da prins və müsyö Kupidon! Tezəcə gizlənim (*Gizlənilir*).

Don Pedro, Klavdio və Leonato gəlir. Arxalarında Baltazar çalğıçılarla.

Don Pedro. Hə, indi musiqiyə qulaq asmaq necədir?
Klavdio.

Gözəldir, əziz prins. Yaxşı sakit gecədir!

Rübabi dinləməkçin sanki susub kainat.

Don Pedro. Gördün Benedikt necə orda gizləndi, bədzat?

Klavdio.

Yaxşı gördüm, bəli! Kələk gəlir o bizə,

Biz də sallaq tülkünə rübabla tələmizə!

Don Pedro. O füsunkar mahnını bir də oxu, Baltazar!

Baltazar.

Möhtərəm ağa, məni məcbur etməyin bir də

Pis səsimlə korlayım o gözəl musiqini...

Don Pedro.

Ustahın birinci sübutu budur ki, sən

Öz kamil sənətinlə məğrurluq etməyəsən.

Oxu! Nişanlı qız tək yalvarımm mən sənə?

Baltazar.

İndi ki, deyirsiniz oxuyacağam yenə.

Lakin çox vaxt nişanlı xanıma yalvarırlar

heç də uca tutmadan onun gözəlliyini

“Sevirəm”! and içirlər...

Don Pedro.

Başla mahnını, yetər!

Mənimlə mübahisə etmək fikrin varsa ekər

Elə. Lakin notlarla...

Baltazar. Notlar içində yoxdur mənim layiqli notum.

Don Pedro.

Sanki notla danışır bu ağzını açan tək.

Notlarda notu – yoxdur, – bəsdir nəsihət vermək!

Musiqi.

Benedikt (*kənarə*). İndi ilahi bir mahnı səslənəcək! Və onun ruhu köylərə uçaacaq! heyrətamiz deyilmi ki, adi qoyun bağırsağı insanın canını almağa qadirdir? Xeyr, mən pul qoyub belə şeylərə yox, daha böyük həvəslə şərab dolu buynuzların cingiltisinə qulaq asardım.

Baltazar (*oxuyur*).

Gözəllər, bu nə ahdır?
Kişilərdə vəfa yox.
Bədən burda, can orda
Yelbeyindir hamısı...
Bəs ah-vay nə üçündür?
“Ah-vayı” qovmaq gerek.
Dönmək dərdsiz həyata...
Kədərin “ah-vayını”
Çevirmək “hey-hey” deyən
Qüssəsiz nəqarata.
Acı, dərqli mahnılar
Oxumayın bizə siz.
Əzəldən belə olub
Bu riyakar kişilər.
Bəs ah-vay nə üçündür?
Onları qovmaq gerek,
Qovuşmaq şən həyata...
Kədərin ah-vayını
Çevirmək “hey-hey!” deyən
Qüssəsiz nəqarata...

Don Pedro. Doğrusu gözəl mahnıdır.

Baltazar. Lakin müğənni pisdirdi, hörmətli ağa.

Don Pedro. Yox-yox, ona qalsa sən heç də pis oxumursan.

Benedikt (*kənarə*). Köpək belə hürsəydi boğazdan asardılar. Allah eləsin ki, bunun səsi başımıza bədbəxtlik gətirməsin. Məncə, ən bəduğur bayquşa qulaq asmaq bundan yaxşıdır.

Don Pedro. Əlbəttə, elədir. Baltazar, zəhmət çekib bizim üçün ən yaxşı çalğıçılar tap. Biz sabah gecə senyora Qeronun pəncərəsinin altında serenada oxumaq istəyirik.

Baltazar. Çalışaram, möhtərəm cənab.

Don Pedro.

Mütləq çalış. Xoş gəldin.

Baltazar və çalğıçılar gedir.

Bura baxın, Leonato, səhər siz nə işə deyirdiniz.

Guya qardaşınız qızı Beatriçe Benediktə vurulub?

Klavdio. Bəli, bəli, vurulub (*Don Pedroya yavaşdan*) Yavaş-yavaş yaxınlaşın, yaxınlaşın, quş yeri qonub (*Ucadan Leonatoya*) heç vaxt ağıma gəlməzdi ki, Beatriçe kimə işə vurula bilər...

Leonato. Mən də o fikirdə idim. Hər şeydən də təəccüblü burasıdır ki, kimə vurulub? – Benediktə! Halbuki həmişə özünü elə göstərirdi ki, guya ona nifrət edir.

Benedikt (*kənarə*). Belə şey olarmı? Gör külək hardan əsir!

Leonato. Sözü düz, möhtərəm ağa, mən özüm də məəttəl qalmışam. Beatriçe onun dərindən az qalır dəli olsun. Heç kəsin ağına gəlməzdi!

Don Pedro. Bəlkə yalandan özünü elə göstərir?

Klavdio. Ola bilər.

Leonato. Allaha baxın! Yalandan özünü elə göstərmək nədir?! Yalançı ehtiras heç vaxt o cür səmimi və hərarətli ola bilməz!

Don Pedro. Axı o ehtiras necə aşkar olur?

Klavdio (*yavaşdan*). Əti tilova yapışdırın. Balıq ağızını açır.

Leonato. Necə aşkar olur? Beatriçe oturur və... siz ki özünü eşitdiniz mənəm qızım necə nağıl eləyirdi...

Klavdio. Eşitdim, eşitdim, doğrudur.

Don Pedro. Necə, necə aşkar olur? Deyin, xahiş edirəm! Axı siz mənə heyratə salırsınız. Mən həmişə bu fikirdə olmuşam ki, heç bir məhəbbət oxu onun sinəsini deşə bilməz.

Leonato. Mən də and içirdim ki, elə düşünürəm. Xüsusən Benediktə sevməsini ağıma gətirməzdim.

Benedikt (*kənarə*). Bu sözləri ağsaqqal deməsəydi, mən elə bilərdim kələk qurublar. Kələkbazlıq belə mötəbər görkəmin altında gizlənməz.

Klavdio (*yavaşdan*). Zəhər təsir göstərir. Bir az da əlavə edin.

Don Pedro. Beatriçe öz hisslərini Benediktə deyibmi?

Leonato. Deməyib və and içir ki, heç vaxt deməyəcək. Qıza əzab verən də budur.

Klavdio. Tamamilə doğrudur. Qızınızın sözüne görə Beatriçe ona deyib: – “Mən həmişə Benediktə etinasız olmuşam. İndi birdən-birə necə götürüb yazım ki, səni sevirəm!”

Leonato. Bunu da Benediktə məktub yazmaq istədiyi zaman deyib. Qızımın sözüne görə alt köynəkdə azı iyirmi dəfə oturub bütöv bir varaq-kağız o üz bu üz yazıb doldurmuşdur.

Klavdio. Ahaa, bu bir varaq kağız mənim yadıma maraqlı bir şey saldı: Qızınız deyirdi ki...

Leonato. Bəli-bəli! Məktubu yazıb qurtarandan sonra başlayıb oxumağa, bükəndə isə görüb ki, "Benedikt" və "Beatrice" üst-üstdə yatır.

Klavdio. Mən də onu demək istəyirdim.

Leonato. Elə bu yerdə kağızı cırıb parça-parça etmiş və öz-özünü danlamağa başlamışdır: "İnsan abırını gözləməlidir. həmişə mənə gülən, məni ələ salan adama məhəbbət məktubu yazmağım ayıbdır. Elə özümü götürək. Benedikt mənə məhəbbət məktubu yazmış olsaydı məgər mən onu ələ salıb gülməzdim?! Bəli, bəli, onu sevdiyimə baxmayaraq ələ salıb gülərim!".

Klavdio. Bundan sonra isə dizi üstə çöküb içini çəkir, ağlayır, sinəsinə döyür, saçlarını yolur, taleyinə lənət yağdırır, dua oxuyur: "Ah, mənim öziz Benediktim! İlahi, sən özün mənə dözümlü ver!".

Leonato. Qızımın dediyinə görə həqiqətən də belə olub. Bəli, Beatricenin ürəyinə ələ ehtiras dolub ki, qızım deyir ümitsiz dəqiqələrdə özünü öldürməyə yaxşıdır. İş bu yerdədir!

Don Pedro. İndi ki qız ürəyini Benediktə açmaq istəmir, başqa bir adam ona bildirməlidir.

Klavdio. Nə üçün? O, zavallı qızı ələ salıb güləcək, iztirablarını daha da artırıraqdır.

Don Pedro. Belə hərəkət eləsə Benedikti boğazdan asmaq da azdır! Beatrice çox gözəl, çox mehriban qızıdır. Heç şübhəsiz ki, çox da xeyirxahdır.

Klavdio. Ağılna isə söz ola bilməz!

Don Pedro. Benediktə vurulmasını nəzərə almasaq, hər cəhətdən ağıllıdır.

Leonato. Ehh, möhtərəm cənab, belə zəif bir vücudun içərisində ağıl və ehtiras biri-birilə vuruşanda onda doqquz qətiyyətlə demək olar ki, ehtiras qalib gələcək! Mənim ona ürəyim yanır, yanmaya da bilməz. Axı mən onun əmisi və qəyyumuyam!

Don Pedro. Çox istərdim ki, o mənə vurulaydı. Onda mən bütün mülhizələri bir kənara atıb onu özümə əbədilik yastıq yoldaşı edərdim, عزیزlərdim... Xahiş edirəm, bütün bu əhvalatı Benediktə danışın: görək o nə deyəcək.

Leonato. Sizcə, belə məsləhətdir?

Klavdio. Qero bu fikirdədir ki, Beatrice məhv olacaq. Qız qəti deyib ki, Benedikt onu sevməyə bu dünyada yaşamayacaqdır. Onu da deyib ki, ölər, amma məhəbbətini Benediktə bildirməz. Buradaca əlavə edib: Benedikt elçi göndərsə ölər, amma öz adı istehzalarından əl çəkməz.

Don Pedro. O haqlıdır: hərgah məhəbbətini açsa çox mümkündür ki, Benedikt onu ələ salıb gülsün. Siz ki, bilirsiniz Benedikt neçə lağlağıdır.

Klavdio. Amma çox yaraşığı kişidir!

Don Pedro. Orası elədir, xoşbəxt görkəmi var.

Klavdio. Allaha and içirəm ki, Benedikt çox ağıllı adamdır.

Don Pedro. Elədir. O adamın başında bəzən idrak işığı görünür.

Leonato. Məncə, o çox qoçaqdır.

Don Pedro. Ya duədən qaçmağa çalışır, ya da əsl xristian vəhi-məsi ilə ona razı olur.

Leonato. Əlbəttə, ürəyində Allah qorxusu olan hər kəs sülhü qorunmalıdır, qoruya bilməyib pozduqda vahimə içində tir-tir əsməlidir.

Don Pedro. O elə o cür də hərəkət edir: hədsiz dərəcədə sərbəst və azad zərəfatlarına görə inanmaq çətin olsa da, o, Allah xofundan qorxan adamdır. hər halda qardaşınız qızına mənim yazığım gəlir. İstəyirsiniz gəlin Benedikti tapıb qızın məhəbbətini ona bildirək.

Klavdio. Yox, heç şey deməyin. Bəlkə, Beatrice özü öz ehtirası ilə bacara bildi.

Leonato. Mümkün deyil. Onun ürəyi döyünməkdən qalar, ehtirası ilə bacarmaz.

Don Pedro. Artıq kifayətdir. hadisələrin bundan sonrakı gedişi barədə sizin qızınız bizə məlumat verər. Hələlik isə qoy ara bir az so-yusun. Mən Benediktin xatirini çox istəyirəm. Lakin arzu edirdim ki, o özünə kənardan baxsın və heç də Beatrice kimi gözəl arvada layiq olmadığını anlasın.

Leonato. Möhtərəm ağa, nahar hazırdır, buyurmaq istəməz-dinizmi?

Klavdio (yavaşdan). Bundan sonra da o Beatriceni sevməyə, mən dünyada heç şeyə inanmaram.

Don Pedro (*yavaşdan*). İndi belə bir tələ də Beatriçe üçün qurmaq lazımdır. Qoy bununla sizin qızınız və onun qulluqçusu məşğul olsun. Necə də gülməli vəziyyət yaranacaq. Onlardan hər biri belə güman edəcək ki, o birisi onu sevir. Əslində isə belə şey yoxdur, o səhnəni elə görmək istəyirəm ki, gözəl pantomimaya tamaşa edəcəyik! Beatriçeni göndərin Benedikti nahara dəvət etsin!

Don Pedro, Klavdio və Leonato gedir

Benedikt (*pusqudan çıxır*). Yox, belə qondarma ola bilməz. Onlar lap ciddi danışdırlar. Bütün həqiqəti də Qerodan öyrəniblər. Görünür Beatriçeyə yazıqları gəlir. Görünür, onun ehtirasları son həddə çatıb. Mənə vurulub! Bunun üçün o, mükafata layıqdır. Mənim bəməndə onların mühakimələrini də eşitdim: Elə bilirlər ki, Beatriçenin məhəbbətindən xəbərdar olanda mən özümü çəkəcəyəm. Dediklərinə görə o ölər, məhəbbətini bildirməz. Mən heç vaxt evlənmək fikrində olmamışam. Lakin təkəbbür lazım deyil. Xoşbəxtdir o adam ki, öz qüsuruları barədə eşidəndə onları islah edə bilir, deyirlər ki, Beatriçe gözəldir. Doğru sözdür. Mən də təsdiq edə bilərəm. Nəcib və xeyirxahdır – bu da doğrudur. Heç bir etirazı yoxdur, mənə vurulduğuna baxmayaraq ağıllıdır. Düzünü desək, bu, heç də onun ağıllı olduğunu göstərmir, lakin ağılsızlığını da sübut etmir, çünki mən də bütün varlığımla onu sevməyə hazırım. Əlbəttə, mən uzun müddət evlənmək məsələsini lağa qoyub güldüyüm üçün indi məni də ələ salacaq, cürbəcür acı istehzalarla üstümə güləcəklər. Buna da cavabım var: məgər zövqlər dəyişmir? Cavan vaxtlarında insan bir xərəyi sevir, qocalanda isə ondan zəhləsi gedir. Məgər tikanlı sözlər və zarafatlar, insanların beynini atəşə tutan bu kağız oxlar hər hansı bir adamın istədiyini yolla getməsinə mane ola bilər? Heç də yox! Dünya böyükdür, boş yer çox, doğub törətmək lazımdır! Mən subay öləcəyəm deyəndə ancaq toyuma qədər yaşamayacağımı ehtimal edirdim. Budur, Beatriçe özü də gəlir. Gündüzün işığına and içirəm ki, o gözəldən gözəldir! Deyəsən üzündə məhəbbət nişanələri görürəm.

Beatriçe gəlir.

Beatriçe. İradəmin ziddinə olaraq məni göndərirlər sizi nahara dəvət edim.

Benedikt. Gözəl Beatriçe, zəhmət çəkdiyiniz üçün sizə təşəkkür edirəm.

Beatriçe. Mənə təşəkkür etməklə siz daha çox zəhmət çəkirsiniz. Bir də ki, zəhmət olsaydı gəlməzdim.

Benedikt. Deməli, sizə ləzzət verib?

Beatriçe. Bircə qəpiklik. Senyor, deyəsən sizin iştahanız kəsüb? Onda salamat qalın (*Gedir*).

Benedikt. Aha... Bir sözə bax!.. “İradəmin ziddinə olaraq məni göndərirlər sizi nahara dəvət edim!” Bəli, bu sözdə iki məna var. “Mənə təşəkkür etməklə siz daha çox zəhmət çəkirsiniz”. Bu isə o deməkdir ki, mənə təşəkkür etmək sizə xoş olduğu kimi, sizin yolunuzda hər zəhmətə dözmək də mənə xoşdur”. Yox, ona ürəyim yanmasa, mən alçaq adam olaram! Onu sevməşəm, qoy Allah məni türkə döndərsin! Bu saat gedib şəklini tapacağam (*Gedir*).

ÜÇÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Leonatonun bağı.

Qero, Marqarita və Ursula gəlir.

Qero.

Marqarita, bu saat durma salona get sən. Orada Klavdio və prinslə ürəkdən Bizim Beatriçeni söhbət edən görərsən. Yavaşca yaxınlaşıb pıçıldadı qulağına De ki, biz burda onun qeybətini qırırdıq. Guya öz qulağımla eşitməsən bunu sən. İnanmasa da gəlib gizlənsin bax orada, O eyvanın altında. Ora buraxmaz işıq, İşıq içib günəşi örtən qalın sarmaşıq. Hakimin qaldırdığı aşnası da bu sayaq Sarmaşıqtək qudurub məğrurca edər üsyan. Ona məğrurluq vermiş hakimiyyətə qarşı. Get, gətir əmiqizimi, çalış ha, olma naşı, Yaخشı oyna rolunu, dilin topuq çalmasın...

Marqarita. Əmin olun, gedərəm, gətirərəm mən onu (*Gedir*).

Qero.

Ursula, unutma ha – Beatrice gələntək
Benedikt bərəsində biz gərək söhbət edək.
Gəl gözək xiyabanda, adını çəkdimmi mən
Tərif yağdır o saat bacardığın qəder sən.
Mən sənə deyəcəyəm – əcaib işdir, balam,
Beatricenin eşqi dəli edib yazığı.
Kupidonun işini bilmək olmaz, inanın
Səsiylə də ox vurur sinəsinə adamın.

Veatrice səhnənin dərinlərində görünür.

Hə, başlayaq! Bircə bax: çalquşu gör necə
Ot içində gizlənir qulaq asmağın bizə...

Ursula.

Balıq ovçusu olan hər şeydən çox ürəkdən
Ləzzət alır balığın tilova düşməsindən.
Tamaşadır baxasan qızıl qanadlarıyla
Balıq neçə həvəslə yarı gümüş suları,
Tilovun ucundakı cazibəyə atır can...
Biz də indi yavaşca tilovmuz atarıq,
Sarmaşıqda gizlənən əmiqizini tutarıq...
Başlayın, mən hazırım, arxayın olun mənə...

Qero.

Bir az yaxına gedək, onda bircə zərrə də
Tilovdakı o şirin tikədən salmaz yerə...

Eyvana yaxınlaşırlar

Mənim bu əmim qızı yaman təşəxxüslüdür,
Dağ qartalından betər ayıqdır və ürkəkdir!

Ursula.

Siz Allah, bircə deyin, doğrudanmı Benedikt
Dəli kimi vurulub, aşiq olubdur ona?

Qero. Mənim namizədim də, prins də elə deyir.

Ursula. Qıza xəbər verməyi sizə tapşırıblar, hə?

Qero.

Məndən xahiş etdilər. Lakin mən söylədim ki:
Benedikti bir zərrə sevirərsə dostları

Gedib başa salsınlar: eşqini heç bir zaman
Açmasın ona əsla, boğsun öz ürəyində...

Ursula.

Axı niyə, nə üçün? Məgər o layiq deyil
Xoşbəxt, gözəl ailə qursun bir nazəninlə?
Məncə, Beatrice də, o da layiqdir buna...

Qero.

And olsun məhəbbətə, kişiyyə məxsus olan
Hər istəyə, Benedikt hər arzuya layiqdir.
Lakin hələ təbiət əmiqizim kimi məğrur,
Sərt ürəkli bir qadın yaratmayıbdır əsla,
Heç kimi bəyənmiş o, kim gəldi salır ələ.
Özündən ağıllı bir adam bilmir dünyada.
Bir qara quruşa da saymır başqalarını.
Məhəbbət nə bilir o! Bir adam ki, özünə
Vurula gecə-gündüz, özgəsinə sevrermi?

Ursula.

Düz deyirsiniz. Bizi ələ salmasın deyə
Onunla məhəbbətdən danışmaq yaxşıdır.

Qero.

Çarə yoxdur. Nə qədər gözəl, cavan, ağıllı,
Nəcabətli bir igid tapılsa da əmiqizi
Astarını üzünə çevirib pis baxacaq.
Yaraşlıqlı olanı “bacı” adlandıracaq,
Qarabuğdayı görsə deyər rəssam təbiət
Gülmək üçün burada yaxşı ləkə salıbdır!
Uca boylu olana – “başı küt nize” deyər,
Boydan xırda olansa – “yaraşsız kömbədir”.
Dilli-dilavər isə “yelibeynin biridir”.
Az danışansa ekər – “qaradinməz kötükdür”.
Bir kişi tapılmaz ki, ona pis görünməsin!
Sözü düz, şücaətli oğullara da inan
Ədalətlə, insafı o qiymət verməz bir an!..

Ursula. Tərifə layiq deyil o cür bədgüman qadın...

Qero.

Bəli, elə qəribə, elə tündməçaz qızı
İnanmıram tapıla tərifləyən bir adam.

Lakin bu qüsurları kim deyə bilər ona?
Mən deyərdim, qorxuram acı məsxərələrlə
Öldürə mənə dərhal, kəfənsiz qoya cəbrə!
Yox, yaxşısı budur ki, boğulan alov kimi
Benedikt nakam eşqin əlində sönüb getsin.
Bu cür ölüm yaxşıdır – məsxərədən ölməkdən
Dəhşətdir qıdıqlayıb öldürələr adamı!..

Ursula.

Hər halda gəlin, qıza bildirək əhvalatı,
Görək neçə baxacaq...

Qero.

Yox, yox, amandır, əsla!
Dinlə, mən Benediktin yanına gedəcəyəm,
Məsləhət görəcəyəm əl çəksin bu sövdadan.
Onu döndərmək üçün Beatrice barədə
Pis bir şey uyduraram. Axı bir acı söz də
Çox zaman məhəbbətin alovunu söndürür.

Ursula.

Olmaz! Siz bacınıza elə zərbə vurmayın,
Məncə, görək o bu cür səfəhlik eləməsin.
hamı deyir ki, onun iti dərrəkəsi var.
O cür ağıl sahibi senyor Benedikt kimi
Nadir bir adaxlımı heç vaxt əldən buraxmaz...

Qero.

Bizim Klavdionu çıxmaq şərtinə, inan,
İtaliyada onun tək yoxdur ikinci adam!

Ursula.

Xahiş edirəm, xanım, inciməyin siz məndən,
Sözün düzünü deyim. Cəsarətdə, ağılda
Və bir də gözəllikdə bütün bu İtaliyada
Hamı deyir ki, senyor Benedikt birincidir.

Qero. Düzdür. Onun şöhrəti tutub bizim ölkəni.

Ursula.

Şöhrəti qazanıbdir o öz üstünlüğüylə...
Yaxşı, de görüm sizin toyunuz bəs havaxtdır?

Qero.

Guya sabah olacaq. İndi isə gəl gedək,

Gəlinlik paltarına bir yaxşı bax, de görüm
Sabah hansını geysəm daha gözəl görünüm...
Ursula (yavaşdan). İnanıram sizi tələdədir quşcuğaz.
Qero (yavaşdan).

Demək eşqin hər iki təsadüflərdən aşar,
Amurun oxu varsa, yaxşı tələsi də var...

Qero və Ursula gedirlər.

Beatrice (eyvanın altından çıxır).

Aman yarəb, yanırım, görəsən doğrudanmı
Hamı mənə qınayır təkəbbürlü sanaraq...
Əlvida, nifrət, acıq! Uzaq bu gündən belə,
Sən də ey qız qüruru! Boş şey imiş ki bunlar.
Sevgiyə sevgi ilə cavab verəcəyəm mən –
Vəhşi maral çevrilib əl quzusu olacaq!
Sən sevirsən, Benedikt, onda təklif edirəm
Gəl sevgini müqəddəs nikahla tamamlayaq...
“Ləyaqətlidir!” Hamı söyləyir bir ağızdan.
Şahidsiz də mən özüm bunu yaxşı bilirəm...

Gedir.

İKİNCİ SƏHNƏ

Leonatonun evində bir otaq.

Don Pedro, Klavdio, Benedikt və Leonato gəlir.

Don Pedro. Mən toya qədər burda qalıb sonra Araqona yola
düşəcəyəm.

Klavdio. Hörmətli cənab, icazə versəniz, mən sizi ötürərəm.

Don Pedro. Yox, mən sizin səadətinizin yeni pəriltısına kölgə
salmaq istəmirəm. Bu ona bənzər ki, uşağa təzə paltar verib, geyməyi
qadağan edəsən. Benediktdən xahiş edəcəyəm mənimlə yol yoldaşı
olsun. Axı o, şadlıq mücəssəməsidir. Özü də ki, iki-üç dəfə Kupido-
nun yayının girişini kəsmişdir və o zamandan o balaca əzazil bir daha
buna ox atmağa cəsarət etmir. Benediktin ürəyi kəlisə zəngi kimi
möhkəmdir. Dili də ki, söz tapmaqda heç vaxt çətinlik çəkmirdi.
Beləliklə, ürəyində nə varsa, həmişə dilindədir.

Benedikt. Ağalar, mən artıq əvvəlki mən deyiləm.
Leonato. Bax elə mən də onu demək istəyirəm. Məncə, siz ciddi
olmusunuz

Klavdio. Ümid etmək istəyirəm ki, o vurulub...

Don Pedro. Bu kefcildən elə şey gözləmə! Onun damarlarında
bir damcı da əsl qan axmır ki, məhəbbətin şirinliyini duya bilsin. Tut-
qun görünürsə, deməli pulsuzlaşmışdır.

Benedikt. Dişim ağrıyır.

Don Pedro. Çəkdir getsin!

Benedikt. Ay bu dişi çər vursun!

Klavdio. Əvvəl qoy çər vursun, sonra da çəkdir.

Don Pedro. Heç bu da işdir: diş ağrısından sızıldayıb durasan?

Leonato. Mənasız bir hovun və ya çirkin əlində inləyəsən?

Benedikt. Başqasına məsləhət vermək asandır. Öz başınıza gəl-
sin, görün necə çəkdirirsiniz!

Klavdio. Mən yenə deyirəm: o vurulub!

Don Pedro. Mən ki onda bir zərər məhəbbət əlaməti görmü-
rəm. Sevdiyi bir şey varsa, o da tez-tez qərribə-qərribə paltarların birini
çıxarıb o birini geyməkdir. Bir də görürsən bu gün hollandiyalı, səhah
fransız, o biri gün nə bilim kim oldu. Bəzən də iki ölkəni birləşdirir.
Bəldən aşağı alman olub enlibalaq şalvar geyir. Bəldən yuxarı ispan
olur – elə geyinir ki, arxalığı əsla görünmür*. Hərgah mən düşünən
kimi deyilsə, yəni bu axmaqlıqlara vurulmayıbsa, biz düşünən kimi də
deyil. Məhəbbətin gücündən də axmaqlamayıb.

Klavdio. Əgər o bir qadına vurulmayıbsa, onda qədimdən qalma
əlamətlərin heç birinə inanmaq olmaz. O, hər səhər şlyapasını tə-
mizləyir. Sual olunur. Nə üçün?

Don Pedro. Onu dəlləkdə görəniniz olubmu?

Klavdio. Onu dəlləkdə yox, dəlləyi onun yanında görüblər və o
şey ki üzünü bəzəyirdi, tennis topunun içinə doldurulub.

Leonato. Deyirəm axı, xeyli cavan görünür. Demə saqqalını
qırxdırıb...

Don Pedro. Hələ bu da azdır. Müşk ilə ətirlənir. Məgər fikir
verməmişiniz iyi adamı uzaqdan vurur?

Klavdio. Aydın məsələdir. Gözəl oğlan vurulub!

* İspanlar arxalığın üstündən plaş geydikləri üçün arxa görünməzdi.

Don Pedro. Başlıca sübut isə melanxolik görkəm almasıdır.
Klavdio. Bu vaxta qədər heç üz-gözünü belə diqqətlə yuduğunu
görmüşsünüzmü?

Don Pedro. Yaxud özünə bəzək verməsini kim görüb?! İndi isə
hər yerdə bu barədə danışirlar!

Klavdio. Bütün şadlığı isə rübabinin simlərinə çıxıb və simlərin
ahənginə görə dəyişir.

Don Pedro. Kədərli hadisədir. Onu ifşa edir. Bəli, o vurulub!

Klavdio. Bir xanım da ona aşiq olub və mən o xanımı tanıyıram.

Don Pedro. Ahha, kimdir o xanım? Mən bilmək istərdim. Sizi
əmin edirəm ki, özü də yəqin bunu əsla tanımır.

Klavdio. Əksinə, bütün qüsurlarına bələddir. Buna baxmayaraq
dərindən dəli-divanədir.

Don Pedro. O xanımı üzüyuxarı basdırmaq lazım gələcək.

Benedikt. Bütün bu sözlər diş ağrısını azaltmır. Hörmətli sənyor
Leonato, gəlin bağçaya çıxacaq, bir az gəzişək, sizə beş-on kəlmə ağıllı
söz deyəcəyəm. Bu yelbeyinlər eşitməyə yaxşıdır.

Benedikt və Leonato gedirlər.

Don Pedro. Həyatıma and olsun ki, Beatriceni elçiləyəcək.

Klavdio. Heç şübhəsiz. Artıq Qero və Marqarita Beatrice ilə la-
zımı komediyayı oynayıblar və o iki ayı bir-birinə rast gələndə daha
didişməyəcək.

Don Xuan gəlir.

Don Xuan. Mənim ağam və qardaşım, Allah səni hər cür bəla-
dan qorusun.

Don Pedro. Gün aydın, qardaşım.

Don Xuan. Vaxtınız olsa bir dəqiqə sizinlə danışmaq istəyirəm.

Don Pedro. Təklidkə?

Don Xuan. İcazə versəniz təklidkə. Əslinə baxanda qraf Klav-
dio da qulaq asa bilər. Çünki sizə söyləyəcəyim şeylərin ona dəxli var.

Don Pedro. Deyin görək nə olub?

Don Xuan (Klavdioya). Hörmətli cənab, deyəsən siz adaxlan-
mağa hazırlaşırsınız?

Don Pedro. Siz ki bunu bilirsiniz.

Don Xuan. Bilirəm, lakin inanmıram. Mənə məlum olan şeyi o
bilse...

Klavdio. Bir maneə varsa, xahiş edirəm deyin.

Don Xuan. Siz elə bilirsiniz ki, mən sizi sevmirəm. Belə düşünməyə də haqqımız var. Lakin səbr edin, zaman hər şeyi göstərər. İndi verəcəyim məlumatdan sonra mənim bərdə daha yaxşı fikirdə olacaqsınız. Mənim qardaşıma gəldikdə isə deməliyəm ki, o cənabınıza çox rəğbət bəsləyir və bu nikahı düzəltmək üçün səmimi-qəlbədən sizə kömək etmişdir. Əslində isə bu pis köməkdir, mənasız zəhmətdir.

Don Pedro. Necə!? Necə!? Açıq de görək nə olub?

Don Xuan. Elə hər şeyi açıb demək üçün bura gəlmişəm. Cürbəcür təfərrüatları bir kənara qoyuram. Onsuz da öz aramızda bu barədə çox danışmışıq. Müxtəsər olaraq sizə bildirirəm, qız namussuzdur!

Klavdio. Kim? Qero?

Don Xuan. Bəli, o Leonatonun qızı, sizin Qero, daha bilmirəm kimlərin Qerosu!..

Klavdio. Namussuzdur?!

Don Xuan. Onun nə dərəcədə pozğun olduğunu ifadə etmək üçün bu çox yumşaq sözdür. Mən deyirdim ki, o, namussuzdan da pisdir. Necə çirkin söz tapsanız ona yapışar. Nə qədər ki, əlinizdə sübut yoxdur təəccüb etməyə tələsməyin. Bu gecə mənimlə gedərsiniz. Toy ərəfəsində belə onun yataq otağının pəncərəsinə necə dırmaşdıqlarını görərsiniz. Hərgah bundan sonra da o qızı sevmiş olsanız günü sabah toyunuzu eləyin, lakin mənə qalırsa namusunuzu, şəərəfli adınıza ləkə salmamaq üçün bu fikirdən dönsəniz daha yaxşı olar.

Klavdio. Elə şey ola bilermi?

Don Pedro. Mən o barədə heç düşünmək də istəmirəm!

Don Xuan. Hərgah öz gözünüze inanmaq istəmirsinizsə aydın şeyi belə inkar edin. Mənim dalıma gəlsəniz sizə qərribə şeylər gös-tərərəm. Elə ki hər şeyi görüb eşitdiniz, aqlınız kəsən kimi hərəkət edərsiniz.

Klavdio. Hərgah mən bu gecə evlənməyimə mane olan bir şey görsəm, sabah kəlisədə kəbin kəsilən yerdəce onu rüsvay edəcəyəm!..

Don Pedro. Elə olsa mən – sənəin elçin, onu biabır etmək üçün sənə qoşulacağam.

Don Xuan. Nə qədər ki, hər şeyi öz gözünüzlə görməmişiniz – artıq mən o qız barədə pis bir şey demiyəcəyəm...

Don Pedro. Ah, gözlənilməz bədbəxtlik günü!..

Klavdio. Ah, döhşətli fəlakətlər günü!

Don Xuan. Bu işin axırında isə deyəcəksiniz: "Ah, xoşbəxtliklə qarşısı alınmış rüsvayçılıq!"

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Küçə.

Kizil, Bulava və gözətçilər gəlir.

Kizil. Deyin görüm siz namuslu və sədaqətli adamlarsınız mı? Bulava. Əlbəttə! Yoxsa onlar ruqlarını və bədənələrini xilas etmək üçün əzaba dözməzdilər.

Kizil. Yox, bunlara o cəza da azdır – əkər ürəklərində zərrə qə-dər sədaqətli təbəəlik duyğusu varsa. Axı bunları nahaq yerə şəxsən prinsin mühafizə dəstəsinə seçməyiblər.

Bulava. Yaxşı, qonşu Kizil, indi bunlara nə tapşırığın var?

Kizil. Əvvəl? Deyin görüm sizin fikrinizcə polisliyə ən çox yara-mayan adam kimdir?

Birinci gözətçi. Xyu Ovsyanka, ya da Fransis Uqolek. Çünki onların hər ikisi oxumağı da bacarı, yazmağı da.

Kizil. Yaxın gəl, qonşu Uqolek. Allahın köməyindən sən yaxşı ad çıxarmısan. Lakin bil ki, gözəlliyi adama tale verir. Savad isə, hə, savad isə təbiətin vergisidir.

İkinci gözətçi. Cənab pristav, o da, o birisi də...

Kizil. Səndə var, hə? Mən əvvəldən bildirdim sən elə belə cavab verəcəksən. Hə, gözəlliyin üçün get Allaha şükür elə. Özün də onunla öyünmə. Savada gəldikdə isə, yadında saxla, onu elə yerdə işlədərsən ki, orda o cür axmaq şeylərə ehtiyac yoxdur. Deyirlər ki, sən polis və-zifəsinə ən çox yaramayan adamsan. Elə isə fanarı götür. Sənə tapşırıq belədir: Küçələrdə boş-boş veyillənən kim gəldi, prinsin adından ya-xala və saxla.

İkinci gözətçi. Birdən biri dayanmaq istəmədi, onda neyləyim?

Kizil. Eləsinə fikir vermə, burax çıxıb getsin, vəssalam. Sonra da bütün gözətçiləri bir yerə yığ və hamını əlinizi qaldırıb göylərə şükür eləyin ki, bir dələduzdan yaxanız qurtardı.

Bulava. Kim sənin ömrünlə dayanmadı, bil ki, o, prinsin təbəəsi deyil.

Kizil. Düz deyir. Çünki gözətçilər ancaq prinsin təbəələrinin işinə qarşı bilər. Bir də ki, siz küçələrdə səs salmamalısınız. Gecə gözətçilərinə icazə verilir istədikləri qədar danışınlar və boşboğazlıq etsinlər. Buna görə də elə şeylərə qətiyyətlə yol verməyin.

İkinci gözətçi. Nəyimizə lazımdır danışmaq? Yaxşısı budur xoruldayarıq. Biz bilirik, nəyə icazə verilir, nəyə yox.

Kizil. Sən dünya görmüş gözətçiyə oxşayırsan, yaxşı da mühakimə yürüdürsən. Sənə arxayın olmaq olar. O barədə mənim fikrim belədir: Yatan adam günah eləyə bilməz, bacardıqca çox yatın. Ancaq ayıq olun ki, mızraqlarınızı açıb aparmasınlar. Hə, sonra siz gərək pivəxanaya da dəyəsəniz. Orda kimi sərxoş gördünüz qovasınız, getsin evinə yuxulamağa.

İkinci gözətçi. Birdən biri evinə getmək istəmədi, onda neyləyək?

Kizil. Ta aylıb özünə gələndə kimi onu rahat buraxarsınız. Əgər buna da razı olmayıb hay-küy salsın, deyən ki, onu başqa adamla qəş salmışsınız.

İkinci gözətçi. Oldu, cənab pristav!

Kizil. Oğruya rast gələndə, öz vəzifənizə görə gərək onun düzgün adam olduğuna şübhə edəsiniz. O cür adamlardan nə qədər uzaq olsanız sizin ləyaqətiniz üçün o qədər yaxşıdır.

İkinci gözətçi. Əgər yəqin bilsək ki, oğrudur, onu tutaq, ya yox?

Kizil. Düzünü desək vəzifənizə görə gərək tutasınız. Ancaq mən belə düşünürəm: Qatrana toxunsan – bulanacaqsan. Sizin üçün ən rahat çıxış yolu budur ki, oğrunu tutanda, ona imkan verəsiniz hansı yuvanın quşu olduğunu göstərsin, yavaşca sürüşüb sizin əlinizdən çıxsın.

Bulava. Qardaş, nəhaq yerə sənə rəhmdil adam demirlər.

Kizil. Düzdür. Mənə qalsa heç iti də öldürməyəm, nəinki qanımda birçə damcı düzlük olan adamı.

Bulava. Gecə harda ağlayan uşaq səsi eşitdiniz, anasını çağırın onu sakit eləsin.

İkinci gözətçi. Birdən anası yatmış oldu və eşitmədi, onda neyləyək?

Kizil. Onda keçib gedin. Qoy uşaq özü o qədər qışqırsın ki, anası oyansın. Quzusunun meyiltisinə oyanmayan qoyun dana böyürtüsünə heç oyanmaz.

Bulava. Düz deyir. Düz sözə nə söz!

Kizil. Uzun sözün qıyası! Sən pristavsan, deməli, prinsin özünü təmsil edirsən. Yeni gecə prinsə rast gəlsən onu da tuta bilərsən.

Bulava. Vallah yox, mən bilən bunu eləyə bilməz.

Kizil. Bir qurşa qarşı bir quruş qoyuram ki, mən deyəndir! Məhkəmə qaydalarına belə olan hər kəs təsdiq edə ki, tuta bilər, bu şərtlə hörmətli prins özü icazə versin. Çünki gözətçi heç kəsi təhqir etməməlidir. Adanı zorla tutub saxlamaq isə təhqirdir.

Bulava. Allah haqqı ki, düzdür!

Kizil. Ha-ha-ha! Hə, uşaqlar, gecəniz xeyrə qalsın. Vacib bir hadisə olsa, məni çağırın. Şəxsən öz ağılınıza və yoldaşlarınızın məsləhətinə qulaq asın. Gecəniz xeyrə qalsın. Əziz qonşum, gedək.

İkinci gözətçi. Çox yaxşı, gedək, hörmətli cənablar, biz isə öz işimizi bilirik. Saat ikiyəcən burada, kəlisinin yanında oturarıq, sonra böyrümüzü verərik yerə...

Kizil. Sizə bir söz də deyim, qonşucuğazlar: gözünüz senyor Leonatonun evində olsun. Sabah orada toy olacaq, ona görə də gecə səhərəcən get-gəl kəsilməyəcək, salamat qalın. Ən vacibi isə budur ki, ayıq olun. Ürəkdən xahiş edirəm.

Kizil və Bulava gedir. Boraçio və Konrad gəlir.

Boraçio. Bəs belə, Konrad!

İkinci gözətçi. Bir az yavaş! Səsinə çox ucadan çıxarma!

Boraçio. Konrad! Sən harda qaldın?

Konrad. Burdayam, qardaş, lap sənə dirşeyinin yanında

Boraçio. Günorta duasına and olsun ki, elə ona görə də mənim dirşeyim qaşınır. Elə bil, keçəllik tutmuşam.

Konrad. Dayan bir, mən sənə göstərəm, keçəllik necə olur! İndi başına gələn əhvalatı danış.

Boraçio. Gəl bu çardağın altında duraq, deyəsən yarış damcılardır. Mən əsl sərxoş kimi bütün əhvalatı sənə nəql edəcəyəm. heç şey gizlətməyəcəyəm.

Birinci gözətçi. Uşaqlar, deyəsən min dükat qopartmışam.

Konrad. Məgər alçaqlığı belə baha qiymətə alırlar?

Boraçio. Yaxşısı budur, sən başqa cür soruş. Soruş ki, məgər alçaqlıq belə dövlətli ola bilər? Axı, dövlətli alçağın kasıb alçağa işi düşəndə, kasıb ondan istədiyi qədər qopara bilər.

Konrad. Mən heyrat içindəyəm.

Boraçio. O sənin təcrübəsiz olduğunu sübut edir! İnsanım arxalığının, şlyapasının, yaxud plaşının nə fəsonda olmasının məgər bir əhəmiyyəti var?

Konrad. Heç bir əhəmiyyəti yoxdur. Fəson-fəsondur.

Boraçio. Bəh, bəh! Elə də mən deyirəm: Axmaq-axmaqdır. Məgər sən bilmirsən bu fəson necə zirəkdir? Nə cür istəyir insanları o cür də şikəst eləyir, soyub-talayır.

Birinci gözətçi (*kənarı*). Mən yaxşı bilirəm, kimin haqqında danışırlar. O fəson yeddi ildir ki, oğurluqla məşğul olur. Amma özünü elə göstərir ki, guya əsl-nəcabətli kişidir! Adımı eşidən kimi yadıma düşdü.

Boraçio. Sən bir səs eşitmirsən ki?

Konrad. Yox, yelçəkəndir, damda səslənir.

Boraçio. Hə, məgər sən o fəsonun necə mahir oğru olduğunu bilmirsən? Bilmirsən ki, on dörd yaşından tutmuş otuz beş yaşına kimi bütün insanların aqlını necə başından çıxarır? Fəson adamları gah his basmış şəkillərdəki fironun əsgərləri kimi, gah köhnə kəlisə pəncərələrindəki Vaal* kahinləri kimi, gah yağlı-çirkli divar xalçalarında üzü qırxıq hercules kimi geyindirir. Herkulesin şalvarında isə lap çomaq giren bir deşik də açır.

Konrad. Bütün bunları mən də bilirəm. Onu da bilirəm ki, fəson paltarı insandan tez dağdır. Görünür o fəson sən özünün huşunu başından elə çıxarıb ki, öz əhvalatını bir kənara qoyub başlamışan fəson barədə əlləmlik eləməyə.

Boraçio. Heç də yox. Əhvalata keçirəm. Bu gecə mən Marqarita ilə mazaqlaşmışam, senyora Qeronun qaravaşı Marqarita ilə. Özünü də – “Qero” çağırırdım. O, xanımının yataq otağının pəncərəsindən bu tərəfə əyilib mənimlə şirin söhbət edirdi. Azı min dəfə mənə “gecən xeyrə qalsın” dedi. Mən yaxşı nəql edə bilmirəm. Gərək orasını əvvəl deyəydim ki, mənim ağam prins və Klavdio bağda bizim aşıqanə görüşümüzə tamaşa edirdilər. Onları tapıb gətirən və aldadan isə mənim ağam Don Xuan idi.

Konrad. Onlar Marqaritanı Qero bildilər, hə?

Boraçio. Onlardan ikisi – prins və Klavdio elə bildi. Lakin o iblisə, – mənim ağamı deyirəm ey, – yaxşı məlum idi ki, mən Marqarita ilə mazaqlaşırım. Müxtəsər ki, mənim ağam israr və təkidlərlə onları aldadıb bağa gətirmişdi. Sonra da bir az onun qızıqdırması, bir az qaralıq, aldadıcı gecə və əsasən də Don Xuanın böhtanını təsdiq edən mənim alçaqlığım ucundan Klavdionu özündən çıxarmağa məcbur etdi. O, qəzəbdən boğula-boğula qaçıb getdi, and içdi ki, sabah kəlisədə kəbin kəsənmək əvəzinə bütün camaatın qabağında gecə gördüklərini danışib Qeronu rüsvay edəcək, kəbinsiz-nişansız evinə yola salacaq...

Birinci keşikçi (qabağa çıxır). Prinsin adından əmr edirəm dayan!

İkinci keşikçi. Pristavı bura çağırın. Burada elə biədəb bir əxlaqsızlığın üstünü açmışıq ki, bizim dövlətdə hələ indiyəcən bu cür şey görünməyib.

Birinci keşikçi. Fəson adlı biri də bunlarla əlbirdi: Mən o fəsonu yaxşı tanıyıram. Hələ alında kəkili də var.

Konrad. Qardaşlar! Ay qardaşlar!

İkinci keşikçi. Baxarsınız, qardaşlar! Siz o fəsonu da bizim əlimizə verəcəksiniz, inandırırım ki, verəcəksiniz!

Konrad. Qardaşlar...

Birinci keşikçi. Danışmayın. Susun! Biz sizi həbs edirik. Zəhmət çəkib tabe olun və dalmızca gəlin.

Boraçio. Əcəb iş düşdü ha!.. Heç sözü yoxdur. Lap mizrağın ucuna ilişmişik. Gözəl işdir!

Konrad. Səni əmin edirəm ki, şübhəli gözəllikdir. Nə etməli, tabe olmalıyıq!

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Qeronun otağı

Qero, Marqarita və Ursula gəlir.

Qero. Mənim özüm Ursula, Beatriçeni oyat, de ki, durmaq vaxtıdır...

Ursula. Baş üstə, xanım.

Qero. Deginən zəhmət çəkib bura gəlsin.

Ursula. Gözüm üstə, xanım (*Gedir*).

* Bezi qədim xalqlarda günəş allahı.

Marqarita. Xanım, mənə elə gəlir ki, bu paltara o biri yaxalıq daha çox yaraşar.

Qero. Əziz Marqarita, mənə bu xoş gəlir.

Marqarita. Sizi inandırırım ki, bu o qədər də qəşəng deyil. İnanırım ki, əriqiziniz də belə deyəcək.

Qero. Əmiqizım gicin biridir. Sən də ondan qalmazsan. Heç bir başqa yaxalıq taxmayacağıam.

Marqarita. Sizin o təzə paltarlarınız olduqca qəşəngdir. Rəngi bir azca qaramtıl olsaydı, daha yaxşı görünərdi. Fasonu isə elə gözəldir ki!.. Mən hersoginya Milanskayanın tərifi göylərə çıxan paltarını da görmüşəm.

Qero. Deyirlər hələ o cür paltar olmayıb!

Marqarita. And içirəm ki, sizinkinin yanında heç nədir! Sadəcə bir dondur. Qızıl parçadan tikilib, yaxşı naxışlarla, gümüşü krujeva ilə bəzənib, üstünə mirvari dənələri səpələnib. Üst qolu, alt qolu, mavi astarlı dəyirmi ətəyi var. Zərifliyinə, incəliyinə, yaraşığına qalanda sizinki on qat ondan yaxşıdır.

Qero. Allah eləsin, bu paltarda şadlıq görüm. Sinəmdə elə ağırlıq hiss edirəm!

Marqarita. Tezliklə bir az da artıq hiss edəcəksiniz. Axı kişi çox ağır olur

Qero. Oy, oy, heç utanmırsan?

Marqarita. Nə üçün utanım?! Düz söz danışırım, ona görə? Məgər nigah düz iş deyil, hətta dilənçi üçün də? Məgər sizin ağanız, toy eləməmiş olsa belə, düz adam deyil? Yəqin siz istərdiniz mən belə deyim: "İcəzenizlə, xanım, sizin əriniz?" Mənim sözlərimdə başqa mənə axtarmaq lazım deyil. Mən heç kəsin ürəyinə dəymək istəmirəm. Axı sizin "əriniz çox ağırdır" deməkdə pis nə var? İndi ki, söhbət qanuni ərdən gedir, mənə, heç bir pis şey yoxdur. Əks halda ağır yox, çox yüngül olardı. İnanmırsınız senyora Beatriçədən soruşun. Odur, özü də gəlir.

Beatriçə daxil olur,

Qero. Sabahınız xeyir, əmiqizi.

Beatriçə. Sabahınız xeyir, əziz Qero.

Qero. Sənə nə olub? Niyə belə qüssəli tonda danışırısan?

Beatriçə. Görünür bütün başqa tonları itirdiyim üçün.

Marqarita. Elə isə "Məhəbbət işığı"* mahnısını oxuyun. Nəqəratsız mahnıdır. Siz oxuyun, mən oynayım.

Beatriçə. Elədir, "Məhəbbət işığı" əsl sənin havandır. Çətini odur ki, sənə bir ər tapılsın, doğub törəməyin qeydinə özün qalarsan.

Marqarita. Siz nə dəhşətli şeylər danışırınsınız! Əlacım ona qalır ki, özümü vurum eşitməzliyə...

Beatriçə. Əmiqizi, az qalır saat beş olsun. Artıq sən hazır olmalısan. Özümü elə pis hiss edirəm ki, oh, oh, oh!

Marqarita. Bu oh, oh nə üçündür? Qartal, şahin, ya ər istəyirsiniz?

Beatriçə. Üçünü də birdən!

Marqarita. Siz haqdan uzaqlaşmamışsınızsa, bundan sonra ulduzlara görə yol getmək olmaz**.

Beatriçə. Deyin görüm, bu sarsaq nəyə işarə vurur?

Marqarita. Mən? Heç nəyə. İlahi, sən özün hər kəsi istəyinə çatdır!

Qero. Bu əlcəkləri Qraf göndərib. Bir görün nə yaxşı ətir iyi verir...

Beatriçə. Mənim burnum tutulub. Nəfəs ala bilmirəm. Elə ağırlaşmışam ki!

Marqarita. Ağırlaşıb! Görünür, özünüzü bərk soyuğa vermisiniz!

Beatriçə. İlahi, özün bizim dadımıza yet! Nə vaxtdan sən belə söz güləşdirməyə başlamısan?

Marqarita. Siz yerə qoyandan məgər söz güləşdirmək mənə heç yaraşmır?

Beatriçə. Nə qədər baxıram, səndə elə şey görmürəm. Heç olmasa yaxanasa yapışdır, gözə görünsün. Deyəsən mən doğrudan da xəstəyəm.

Marqarita. Dəsmalı carduns Benediktus*** işarəsi ilə isladib sinəm üstə qoy. Ürək bulanmasına ən yaxşı dərmandır.

Qero. Bu ki lap qanqal kimi sancır.

Beatriçə. Benediktus! Niyə Benedictus? Nəyə işarə edirsən?

Marqarita. İşarə edirəm? Heç də yox. Mən qətiyyənlə fikirdə olmamışam. Mən sadəcə olaraq müalicə qanqalını nəzərdə tutmuşam.

* O zaman çox yayılmış mahnı idi.

** Kişilərə qarşı köhnə nifrətinizdən dönməmişsinizsə təbiətin açıq-aydın əlamətlərinə inanmaq olmaz.

*** Müalicə qanqalı deməkdir.

Sizə isə elə gəldi ki, kimə isə vurulduğunuzu düşünürəm? Yox, yox! Mən o qədər axmaq deyiləm ki, ağlıma gələni düşünəm və hər ağlıma gələni düşünmək də istəmirəm. Ümumiyyətlə, mənim ağlıma da gəlmir ki, siz kimə isə vurulmusunuz, yaxud vurula bilərsiniz və ya ola bilərsiniz, vurulasınız. Belə şeylər barədə düşünsəm, heç bilmirəm ağlıma daha nələr gələ bilər. Onu da deyim ki, Benedikt də əvvəllər siz xasiyyətdə idi. İndi isə dəyişib əsl kişi olub. Bir zaman and içmişdi ki, heç vaxt, heç şey onu evlənməyə məcbur edə bilməz. İndi isə ürəyincə olmasa da, öz payını yeyir və heç də üz-gözünü turşutmur. Siz də o cür dəyişə bilərsinizmi? Deyə bilmərəm. Ancaq mənə elə gəlir ki, siz də adamlara başqa qadınlar kimi baxmağa başlamısınız.

Beatrice. Oho-o! Sənin dilin nə iti çapır!

Marqarita. İti çapır, ancaq istədiyinin yanından ötüb keçmir.

Ursula gəlir.

Ursula. Senyora, hazır olun. Sizi kəlisaya yola salmaq üçün prins, qraf, senyor Benedikt, Don Xuan və şəhərin bütün cavanları yığışb bura gəlir.

Qero. Mənim əvəzlərim, əmiqızı, Marqarita, Ursula kömək eləyin geyinim...

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Leonatın evində başqa bir otaq.
Leonato, Kizil və Bulava gəlir.

Leonato. Əziz qonşu, mənə nə sözlünüz var?

Kizil. Bilirsinizmi, senyor, mən sizinlə kiçik bir konfidensiya keçirməliyəm, yəni söhbət etməliyəm. Sizə aid iş barədə...

Leonato. Ancaq müxtəsər eləyin, xahiş edirəm. İndi mənim üçün çox məşəqqətli zamandır.

Kizil. Lap düz deyirsiniz, senyor, zaman elə zamandır, senyor.

Bulava. Tamamilə doğrudur. Məşəqqətli zamandır!

Leonato. Yaxşı, dostlar, mənə nə sözlünüz var?

Kizil. Senyor, kirvəmiz Bulava sizə bəzi şeylər danışacaq. O, çoxdanın adamıdır, köhnədir. Allahın kəramətindən mən istəyən qədər iti ağı da yoxdur. Lakin sizə söz verirəm ki, o təpədən dırnağa kimi namuslu adamdır.

Bulava. Bəli, Allaha min şükür ki, mən namuslu adamam. İstədiyiniz qocanı götürün – məndən namuslu ola bilməz.

Kizil. Əziz kirvəm Bulava, müqayisəyə ehtiyac yoxdur. Özün də bir az, az danış.

Leonato. Ay qardaş, siz nə yaman uzunçusunuz!

Kizil. Nə?! Üzükçü?! İndi ki, bizə üzgün deməyi siz cənabları özünüzə rəva bilirsiniz, – deyin, baxmayaraq ki, biz vur-tut prinsin müti qulluqçularıyıq. Amma lap ürəkdən deyim ki, o üzük deyirsən ha, kralda olan qədər məndə olsa, hamısını siz cənablarına bağışlaram...

Leonato. Üzüklərin hamısını mənə, oho!

Bulava. Mən də verərdim.

Leonato. İndi deyin görüm, mənə nə sözlünüz var?

Bulava. Deyim də, hörmətli cənab. Bizim keşikçilər bu gecə, sizdən iraq, iki nəfər elə dələduzu yaxalamışlar ki, elələrini hələ bu vaxta qədər Mesinada görənlər olmayıb.

Kizil. Bizim Bulava yaxşı adamdır, hörmətli qonşu. Özü də çox danışmağı sevir. Nahaq deməyiblər ki, qocalıq girdi qapından – ağıl çıxdı çölə. Allah bu kişinin günahlarından keçsin, ömründə nələr görməyib! Doğru deyirlər, kirvə Bulava, lap doğru deyirlər. – Sən ilahi məxluqsan, əməli saleh adamsan! Amma nə edəsən, dünyanın işi belədir. İki adam bir ata minəndə görə bir daldə otursun. Çox namuslu adamdır bizim bu Bulava, hörmətli cənab, namusum haqqı namuslu adamdır. Bu dünyada çörək yeyənlərin arasında beləsi az-az tapılar. Allaha şükür ki, elədir, adamlar hamısı bir cür deyil! Belə-belə işlər, qonşucuğum.

Leonato. Qardaş, mən görürəm ki, doğrudan da, o sənə çata bilməz.

Kizil. Bu məndə Allah vergisidir.

Leonato. Mən sizi qoyub getməyə məcburam.

Kizil. Bircə kəlmə, möhtərəm cənab. Bizim gözətçilər doğrudan da iki şübhəli şəxsiyyət tutub. Biz istəyirik ki, sabah səhər siz alıcınabın hüzurunuzda onları dindirək.

Leonato. Özünüz dindirib, protokolu mənə gətirərsiniz. Görürsünüz ki, indi mənim başım çox qarışıqdır.

Kizil. Biz hər şeyi necə lazımdır yerinə yetiririk.

Leonato. Getməmiş hərəniz bir stəkan şərab için. Xoş gəldiniz. (Qulluqçu içəri girir).

Qulluqçu. Möhtərəm ağa, sizi gözləyirlər. Qızınıza xeyir-dua verib, adaxlısı ilə yola salmalsınız.

Leonato. Gəldim, gəldim... (*Leonato və qulluqçu gəlir*).

Kizil. Kirvə, sən Fransis Uqolekin dalınca get. De ki, zindana qələm və mürekkəb gətirsin. O qoçaqları oradaca dindirərik.

Bula va. Bu iş elə işdir ki, adamdan ağıl istəyir.

Kizil. Ağıl barədə arxayın ol, biz ondan korluq çəkməmişik (*Başını göstərir*). Bura doludur, onların niqini qurutmağa çatar. Ancaq sən yaxşı oxumuş alim bir katib tap götür ki, bütün bu eksiommunikasiyanı kağıza köçürsün. Di get, həbsxanada görüşərik.

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Kəlisənin içi.

Don Pedro, Don Xuan, Leonato, rahib, Klavdio.

Benedikt, Qero, Beatriçe və başqaları gəlir.

Leonato. Müxtəsər eləyin, müqəddəs ata, ancaq kəbinlərini kəsin, ər-arvadın vəzifəsi barədə nəsihətləri sonra oxuyarsınız.

Rahib. Senyor, siz bu qızla evlənirsiniz və kəbin kəsdirmək üçün bura gəlmisiniz, eləmi?

Klavdio. Xeyr!

Leonato. O evlənir, kəbini isə siz kəsin, Fransisk ata.

Rahib. Senyora, siz qrafa ərə gedirsiniz və bura kəbin kəsdirməyə gəlmisiniz, eləmi?

Qero. Bəli.

Rahib. Müqəddəs nigahın bağlanmasına mane olan gizli bir səbəb sizə məlumdursa deyin. Ruhunuzu əzablardan qurtarmaq üçün mən gizli sirləri açmağa icazə verirəm.

Klavdio. Qero, nigahımıza mane olan bir səbəb sizə məlumdurmu?

Qero. Mənim möhtərəm ərim, mənə elə bir səbəb məlum deyil.

Rahib. Bəs sizə, qraf?

Leonato. Onun əvəzinə mən cavab verirəm: Yox!

Klavdio. Ah, insanlar, insanlar! Siz nələrdəsiniz! Bilmədən, heç şeydən xəbəriniz olmadan necə cəsarətlə təsdiq və ya inkar edirsiniz! Özünüz də nə etdiyinizi bilmədən hər gün, hər saat nələrdəsiniz!

Benedikt. Bu nə çılğınlıqdır?! Bu nə yersiz nidələrdir?! Məncə, xoş səsler çıxarmaq olardı. Məsələn: ha-ha-ha!

Klavdio.

Dayan, rahib! Atacan, xahiş edirəm deyin,

Qızınızı mənə siz ürəkdən verirsiniz?

Leonato. Əlbəttə, lap ürəkdən, Allah mənə verən tək!..

Klavdio.

Səxavətli, qiymətli hədiyyədir! Lakin mən

Onun əvəzində bəs sizə nə verəcəyəm?

Don Pedro.

Əvəzi yoxdur onun! Əvəz vermək istəsen

Gərək ancaq özünü sən geri qaytarasan...

Klavdio.

Prins, minnətdarlığı sizdən öyrənəcəyəm:

Qızınızı siz geri alın, möhtərəm ata!

Dostu çürük meyvəyə qonaq etməyin əsla!

Bu qızda ismət, həya bir pərdədir, yalandır.

Görün necə qızardı! O, adam aldadandır!

Ah, günah! Sən neçə də zireksən, hiyləgərsən,

Namus, vicdan dalında gizlənirsən hər zaman!

Bir gözəlin üzünü örtən qızartıları

Əfsus, ismət nişanı sanmışıq biz binadan!

Bu qızın zahirinə baxan sizlərdən hər kəs

And içməzmi müqəddəs məxluqdur o? Çox əbəs

Şübhə olunur ona, lakin heyhat, o çoxdan

Təmizliyi yandırmış xəlvəti bir otaqda,

Ehtirasın alovu şölələnen yataqda!

Leonato. Nə sözlər eşidirəm?! Qraf, bu nə deməkdir?

Klavdio.

O deməkdir ki, sizin qızınızı almıram!

Bağlamıram ömrümü abırsız bir varlığa!

Leonato.

Mənim öziz qrafım, yəqin ki siz özünüz
Təcrübəsiz, gənc qıza qalib gələrək haman
Pozmusuz bəkarətin...

Klavdio.

Bilirəm siz demək istəyirsiniz
Guya o ər sayıb inanmış mənə,
Heç bir istəyimə qarşı durmamış,
Bu da günahını azaldır onun...
Xeyr, Leonato, səhv edirsiniz,
Mən onu bir sözlə, bir kəlməylə də
Yoldan eləməyə çalışmamışam...
Günahsız, ləkəsiz bir məhəbbətlə,
Qardaş öz bacısını oxşayan kimi,
Təmiz duyğularla əzizləmişəm.

Qero. Olubmu başqa cür görünəm sizə?

Klavdio.

"Görünəm?" Utanın! Mən deyərəm ki,
Görkəmdə ilahi Dianasan sən,
Təmizsən açmamış qızıl qönçədən!
Lakin ehtirasda Veneradan da,
Heyvani şəhvətdən qızıb quduran
Tox bir vəhşidən də yamansan, yaman!

Qero.

Ağlı başındamı? Xəstəmi qraf?
Əcaib danışır, anlamıram mən?

Klavdio. Niyə susursunuz, prins?

Don Pedro.

Nə deyim?
Dostumu pozğun bir küçə qızıyla
Ailə qurmağa yönəltməklə mən
Şərəfli adımla ləkələmişəm.

Leonato. Nələr eşidirəm? Yuxudayamımı?

Don Xuan. Xeyr, ayıqsız. Bunlar da düzdür!

Benedikt (*kənarə*). Burdan heç toy iyi gəlmir deyəsən.

Qero. Düzdür? Aman Allah!

Klavdio.

Çaşmışam büsbütün, tanımıram mən
Nə onu, nə bunu, nə də özümü...
Bu qız Qerodurmu? Ya pis görürəm?
Bəlkə də, gözlərim aldadır mən?

Leonato. Hamısı elədir, indi nə etmək?

Klavdio.

Qeroya bir sual verəcəyəm mən.
Sizə o müqəddəs ata hökmüylə
Əmr edin düz cavab versin o bizə...

Leonato.

Qızım, əziz balam, cavab ver ona,
Bütün həqiqəti bilməliyək biz...

Qero.

İlahi, rəhm elə! Bu nə əzabdır!
Bu nə sorğu-sual, bu nə cavabdır –
Məndən istəyirlər?!

Klavdio.

İstəyim budur ki, doğru deyəsən,
İndi sən özünə nə ad verirsən?

Qero.

Qero deyiləmmi? Bu adı kim, kim
Ləkələyə bilər deyin dünyada?

Klavdio.

Qero namusuna inanın ancaq
Ləkə vura bilər Qeronun özü!
Təmiz qızsızsa söyləyin görək
Gecə yarısında pəncərədən siz
Dünən kimin ilə danışdırdınız:

Qero. Heç kimlə o zaman danışmamışam.

Don Pedro.

Bəs belə qızsınız?! Ah, Leonato,
Sizə yanırım mən! Namusum haqqı,
Mən özüm, qardaşım, bir də bu qraf
Eşidib görmüşük öz gözümüzlə
Gecə yarısında sizin bu qızın
Yaramaz birilə söhbət etdiyini.

O qəddar binamus, o pozğun, alçaq
Rüsvayçı sözlərlə yada salırdı
Gizli görüşləri, əyləncələri...

Don Xuan.

Adam həya edir, utanır, ölür...
Onun sözlərini xatırlayanda...
Bu gecə gördüyüm mənzərəni mən
Qulağı, vicdanı təhqir etmədən
Təsvir eləməyə bir söz tapmıram...
Heyif, sən bu qədər pozğunsan, ay qız!..

Klavdio.

Ah, Qero! Neçə də yaxşı olardı
Bu gözəl üzünün yarısı qədər
Ürəyin və ruhun gözəl olaydı!..
Əlvida, yanaraq deyirəm, inan,
Hamıdan gözəlsən – hamıdan çirkin!
Günahkar məsumluq, məsum günahsan!
Riya görmək üçün hər gözəllikdə,
Heç vaxt uymamaqçın cazibəsinə,
Bir də örtəcəyəm sənin ucundan
Məhəbbət qapısı – gözlərimi mən
Qara şübhələrin pərdəsiylə, bil!

Leonato.

Ah!
Özümü öldürmək, qurtarmaq üçün
Tapılarımı mənə bir qılınc verən?

Qero huşunu itirir.

Beatrice. Əmiqızı, bu nədir? Nə oldu sənə?

Don Xuan.

Gedək! Gör necə də getdi özündən
Üstü açılan tək pis işlərinin.

Don Pedro, Don Xuan və Klavdio gedir.

Benedikt. Bir deyən nə oldu?

Beatrice.

Ah, aman, öldü o!
Ah, aman! Əmican! Ah, aman, kömək!
Ah, Qero! – Əmican! – Benedikt! – Ata!

Leonato.

Ey fələk! Əlini salma yanına!
Bu rüsvayçılığın üstünü ancaq
Örtməkçin ən yaxşı pərdə ölümdür!

Beatrice. Qero! Ah, Qero!

Rahib. Xanım, sakit olun!

Leonato. Nədir? Ayıldı?

Rahib. Niyə ayılmasın?

Leonato.

Hələ soruşursan? Bütün canlılar
"Rüsvayçılıq!" deyib qışqırır ona!
Saralan, qızaran yanaqları da
Günahkar olduğun göstərir onun.
Heç gözün açmayıb baxmayıdın kaş
Dünya işığına bir də! Diridir?!
Bilsəydim yenə sən yaşayacaqsan,
Bu rüsvayçılığa ruhun dözəcək,
Özüm öz əlimlə boğardım səni!
"Heyif, bircə qızım vardır!" deyərək
Hələ təəssüf də edirdim bir vaxt!
Təbii qüvvənin xəsisliyinə
Deyinib dururdum heyhat hər saat!
Bilmirdim bircə sən çoxdan da çoxsan!
Gözəl görünürdün gözümə nədən?
Niyə küçələrə atılıb qalan
Bir körpə götürüb saxlamadım mən?
Bədnamıq eləmiş olsaydı o qız
Deyərdim: "Bu günah məndən deyildir,
Naməlum qanın qızcırmasıdır!"
Amma sən – mənimsən, sevgim, istəyim,
Sönməz ixtiyarım, can-ciyərimdən.
Mənimsən, – o qədər mənimsən ki, sən
Duymadan, bilmədən öz varlığımı

Sənin varlığında ərifişəm mən.
Heyhat! Çamurluğa atdın özünü,
Elə bulanmışan çirkablara ki,
Çürüyən bədəni saxlamaq üçün
Sahilsiz dəryanın suları belə
Yuyub təmizləmə bir az da barı
Bu acı duzları, bu çirkabları!..

Benedikt.

Əziz Leonato, xahiş edirəm,
Bir az sakit olun. Mən özüm elə
Çaşıb qalmışam ki, bir söz tapmıram.

Beatriçə.

Nəyə istəsəniz and içirəm ki,
Bacımı böhtana salıblar...

Benedikt.

Deyin
Gecə bir otaqda yatmışdınız siz?

Beatriçə.

Xeyr, bu gecə yox. Lakin tam bir il
Bir yerdə yatmışıq bütün gecəni.

Leonato.

Belə de! Belə de! Təsdiq olundu
Dəmirədən də möhkəm həqiqət özü!
Yəlan danışarmı prins? Ya qraf?
Qızı hərarətlə sevən, ağlayan
Acı göz yaşıyla qara çirkabı
Yumağa çalışan o necib insan?
Yox! Artıq çəkilin! Qoy ölüb getsin!

Rahib.

İndi qulaq asın bir az da mənə.
Mən qəsdən susurdum – səbr etsən əgər...
Hər şeyin məqamı, öz vaxtı gələr...
Mən daim diqqətlə qıza baxırdım:
Tez-tez qızarırdı mələk siması...
Tez-tez də bəmbəyaz ilahi rənglər,
Günahsız xəcalet örtürdü onu...
Gözündə yanırıq qəzəb alovu

Məsum qız adını çirkaba atan
Həyasız böhtanı yandırmaq üçün...
Amansız bir səhvin qurbanıdır o!
Əgər duz çıxmasa bu söz, bu inam
Mənə axmaq deyin, inanmayın siz
Nə mənim yaşım, nə vəzifəmə,
Nə də qalın-qalın kitablar üstdə
Saç-saqqal ağardıb əldə etdiyim
Həyatın özünün möhür basdığı
Elmimə, biliyimə inanmayın siz!..

Leonato.

Ola bilməz! Görürsən o rəng verib
Rəng alaraq yüngüllədir günahın,
And içməyir... qorxur yalançı andla
Ağırlaşsın bir az, da bu günahı...
Demək danmır taqsırını, bəs nədən
Hamı üçün aydın olan bir şeyi
Gizlətməyə sən belə səy edirsən?

Rahib.

Axı bir de görək kimi deyirlər
Səninlə yaşamış guya gizlicə?

Qero.

Kim deyir o bilər. Mən ki bilmirəm,
İsmətli, həyalı qız şərəfinin
Qadağan etdiyi bir adamla mən
Yaxın olmuşansa lənətə gəlirim!
Allah da keçməsin qoy günahımdan!
Evdən qov, atacan, mənə, söy mənə,
Cəzalar əlində öldür, döy mənə
Pəncərəm önündə o məşum gecə
Bir kəslə gizlicə görüşdüyümə
Kiçik bir sübut da tapılsa əgər...

Rahib. Aldanmış deyəsən prinslər yaman...

Benedikt.

Onlardan ikisi şərəfli insan.
Əgər aldatmışsa bir kəs onları,
O da iş-peşəsi alçaqlıq olan
Yəqin o hiyləgər şeytandır ancaq...

Leonato.

Bilmirəm, onların sözündə əgər
Zərrəcə həqiqət varsa mən qızı
Öldürürəm, inanın! Yox, böhən olsa
Dərsini verərəm həyasızların!
İllər dondurmayıb hələ qanımı,
Qocalıq ağlımı aparmayıbdır.
Taleyim sərət də veribdir mənə,
Pis gündə dostlar da üz döndərməyib...
Sınaq saatında bilsin düşmənlər
Kömək də tapılar, şüur da bizdə.
Onlara həddini göstərmək üçün
Dostlar arxa durar, varımız da var.

Rahib.

Dayanın. Sizə bir məsləhət verim:
Prinslər Qeronu ölmüş bildilər.
Bir müddət gizlədin hamıdan qızı,
Söz yayın dünyadan köçdü əbədi.
Matəm ayinini gözləyib tamam,
Köhnə ata-baba sərdabənizdə
Yaxşı başdaşı da qaldırın ona,
Dəfn mərasimi düzəldib əvvəl.

Leonato. Axı nə üçündür bütün bu şeylər?

Rahib.

Çünki öldüyünü gördükdə qızın
Böhən söyləyənlər peşman olacaq.
Elə bu özü də yaxşıdır. Fəqət
Təkcə bunun üçün plan çəkmirəm.
Məqsədim böyükdür: bildikdə ki, o
Ağır ittihama dözməyib ölmüş
Hamı ağlayacaq, yanacaq ona,
Hətta təmizliyə çıxaracaqlar...
Datm belə olub, belə olacaq.
Əlimizdə olan şeyin qədrini
Bilmirik, itəntək minir qiymətə.
Əvvəl gözümüzə heç görünməyən
Yaxşı keyfiyyətlər tapırıq onda.

Bu cür düşünəcək qraf da, inan,
Rəhimsiz sözüylə adaxlısını
Öldürmüş olduğun biləndə mütləq.
Xəyalında onun canlanacağıdır
Əvvəlki müqəddəs, məsum məhəbbət!
Gözlərində qızın məhrabanlığı,
Oynaq təbiəti, hüsn-camalı
Diri olduğu vaxt göründüyündən
Daha gur işıqla parlayacağıdır.
Əgər doğrudan da sevmişsə onu
Qovrulub yanacaq, ağlayacağıdır.
Günahkar bilse də qızı, ürəkdə
Təəssüf edəcək qəddarçasına
Ona ittihamlar verdiyinə də.
Gəlin belə edək... sözlərim haqdır,
Bu işin axırı mən deyəndən də
Uğurdu, işıqlı, xoş olacağıdır.
Əkər olmasa da, ölüm xəbəri
İnanın ki, tamam boğub yatırar
Qero haqqındakı şayiələri...
Lap pis ayaqdası o kömək edər
Namusu ləkəli qızımızı siz
Gözlərdən, zəhərli, acı dillərdən
Uzaq monastrda gizlədəsiniz...

Benedikt.

Rahibin sözüne siz Leonato
Mütləq əməl edin. And içirəm mən
Bu işdə sizinlə bir olacağam.
Bu andı, ilqarı sındıra bilməz
Sizə məlum olan o adamlarla
Mənim çox səmimi köhnə dostluğum...

Leonato.

Kədər dünyasında boğuluram mən
Hazırım yapışsam saman çöpündən...

Rahib.

Şadam ki, siz buna razı oldunuz.
Başlayaq, hər dərindən öz dərmanı var.

(Qeroya)

Öl ki yaşayasan! Bəlkə də, toyun
Təxirə salımb. Səbr et, möhkəm ol!

Benedikt və Beatrıçədən başqa hamı gedir.

Benedikt.

Senyora Beatrıçə, bütün bu söhbət
Zamanı siz ağlayırdınız?

Beatrıçə. Ağlayırdım və hələ çox ağlayacağam!

Benedikt. Mən bunu arzu etməzdim.

Beatrıçə. Arzu etməyə ehtiyac da yoxdur. Mən onsuz da ağlayıram.

Benedikt. Mən inanıram ki, gözəl əminiz qızına böhtan atıblar...

Beatrıçə. Onun günahkar olmadığını sübut edən adama mən nələr verməzdim!

Benedikt. Sizə belə dost xidməti göstərmək üçün bir üsul varmı?

Beatrıçə. Üsul var, lakin dost yoxdur.

Benedikt. Kişi bacaran işdirmi?

Beatrıçə. Bəli, kişi işidir, ancaq sizin işiniz deyil.

Benedikt. Mən sizi dünyada hər şeydən çox sevirəm. Qəribə deyilmi?

Beatrıçə. Varlığından xəbərim olmayan bir şey kimi qəribədir. Eynilə mən də deyə bilərəm ki, sizi dünyada hər şeydən çox sevirəm. Lakin siz mənə inanmayın, baxmayaraq ki, yalan demirəm. Mən nə bir şeyi təsdiq, nə də inkar edirəm. Mən əmiqizimin halına yanırım.

Benedikt. Beatrıçə, qılıncıma and içirəm ki, sən məni sevirsən!

Beatrıçə. Qılıncımıza and içməkdənsə onu udsanız yaxşıdır.

Benedikt. Yenə və yenə qılıncıma and içirəm ki, sən məni sevirsən. Kim cəsarət edib sizi sevmədiyimi desə, onu məcbur edərdəm qılıncımı udsun.

Beatrıçə. Qorxuram bu sözləri udmalı olarsınız!

Benedikt. Heç vaxt elə şey ola bilməz! And içirəm ki, mən səni sevirəm!

Beatrıçə. Mən isə Allaha yalvarıram, məni bağışlasın!

Benedikt. Hansı günaha görə, gözəl Beatrıçə?

Beatrıçə. Siz lap vaxtında mənim sözümlə kəsdiniz: istəyirdim deyəm sizi sevirəm.

Benedikt. Deyin, deyin, o sözü ürəkdən deyin.

Beatrıçə. Ürəyimi bütünlüklə sizə vermişəm. Hətta and içmək üçün də mənə bir şey qalmayıb.

Benedikt. Əmr et sənin üçün bir şey çəyim.

Beatrıçə. Klavdionu öldürün!

Benedikt. Dünyada elə şey ola bilməz!

Beatrıçə. Sözümlə yerə salmaqla siz məni öldürsünüz.

Əlvida!..

Benedikt. Dayanın, gözəl Beatrıçə...

Beatrıçə. Mən getmişəm, baxmayaraq ki, burdayam. Siz məni bir tikə də sevmirsiniz. Rica edirəm, buraxın məni!

Benedikt. Beatrıçə!

Beatrıçə. Yox, yox. Mən gedirəm.

Benedikt. Gəlin, dost olaq.

Beatrıçə. Əlbəttə, mənimlə dost olmaq düşmənlərimlə vuruşmaqdan qorxusuzdur.

Benedikt. Məgər Klavdio sənin düşmənidir?

Beatrıçə. Mənim qohumuma böhtan atıb, biabır və rüsvay etməklə o ən alçaq adam olduğunu göstərdi. Kaş mən kişi olaydım! Görərdin neyləyərdəm! Əvvəlcə qızın başına dolanmaq, şirin dil töküüb ürəyini ələ almaq, sonra da hamının gözü qabağında ittiham etmək, hədsiz nifrətlə böhtan atmaq! İlahi, görək mən kişi doğulaydım! Mən lap bazar meydanının ortasında onun ürəyini sinəsindən çıxarıb yerə yerdim!

Benedikt. Mənə qulaq asın, Beatrıçə.

Beatrıçə. Pəncərədən kişi ilə danışib! Əcəb uydurmadı!

Benedikt. Lakin, Beatrıçə...

Beatrıçə. Ah, əziz, mehriban Qero! Sənə böhtan dedilər, səni alçaltdılar, məhv etdilər səni!

Benedikt. Beat...

Beatrıçə. Prinslər və qraflar!.. Bu da sizin kişiliyiniz, rəşadətiniz! Əsl qraf! Şəkərdən qayrılmış qraf, səndən ancaq qənd kimi şirin aşna çıxar! Vəssalam! Ah, kaş mən kişi olaydım – necə onun dərşini verərdim! Heç olmasa mənim özəyimə kişilik etməyi bacaran bir dostum olaydı! heyhat, bizim zamanədə kişilik yapma nəzakətlər içində, rəşadət isə şit komplimentlərdə öriyib getməlidir. Kişilər boş-boş nitqlər deyən ağzı göyçək naqqallara çevrilmişdir. İndiki zamanədə

Herkules hamıdan yaxşı yalan danışmağı və yalandan and içməyi bacarandır. Madam ki, kişi olmaq mənim istəyimlə başa gələn şey deyil, əlaçım ona qalır ki, qadın kimi ölüb gedim!

Benedikt. Dayan, əziz Beatriçə. Bu əlimə and içirəm ki, səni sevirəm.

Beatriçə. Məni sevirənsə, o əlinə and içməkdən daha yaxşı bir məşğələ tap.

Benedikt. Siz inanırsınız ki, qraf Klavdio Qeroya böhtan atıb?

Beatriçə. İnanıram – sinəmdə ürəyim və inamım olduğuna inandığım kimi!

Benedikt. Artıq bəsdir, sizə söz verirəm ki, onu duələ çağıracağam. Əlinizi öpüb gedirəm. Əlimə and içirəm ki, bütün bunlar Klavdiya baha başa gələcək. Mənim barəmdə nə eşitmiş olsanız, o cür düşünün. Gedin, əmiqizınıza təsəlli verin. Kimə rast gəlsəm, deyəcəyəm ki, Qero ölüb. Hələlik, salamat qalın...

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Məhbəsdə.

Kizil, Bulava və hakim mantiyası geymiş protokolçu gəlir.
Keşikçi Konradı və Boraçionu göstərir.

Kizil. Bütün dissambleya hazırdır?

Bulava. Ey, katib üçün taburet və mitəkkə gətirin.

Protokolçu. Burada bədəfkar kimdir?

Kizil. Bədəfkar? Hə... Bədəfkar mənəm və mənim bu dostumdur.

Bulava. Bəli, doğrudur. Biz eçzamanasiya aparmalıyıq.

Protokolçu. Yox, yox. Mən soruşuram ki, günahkarlar hanı, kimlərdən ifadə alacaqsınız?

Kizil. Aydındır, başa düşdüm. Qoy onlar yaxına gəlsinlər. Əzizim, sənin adın nədir?

Konrad. Mən dvoryanam, cənab, adım da Konraddır.

Kizil. Yazın: dvoryan Konrad. Siz Allaha inanırsınız mı?

Konrad və Boraçio. Bəli, cənab. Ümid edirik ki, inanırıq.

Kizil. Yazın: ümid edirlər ki, inanırlar Allaha. Hə Allahı keçir qabağa. Allah eləməsin, Allahı qoyasan qala belə alçaqların daxilində. Hə, mənim əzizlərim, artıq sübut olunmuşdur ki, siz dələduz adamlar-

dan o qədər də yaxşı deyilsiniz. Tezliklə hamı görəcək və inanacaq ki, belədir. Özünüz barədə nə deyə bilərsiniz?

Konrad. Onu deyə bilərik ki, biz heç də dələduz deyilik, cənab.

Kizil. Allaha and olsun ki, yaman bicin biridir! Arxayın olun. Mən onun öhdəsindən gələyəm. Əzizim, bir az da qabağa, bura zəhmət çəkin. Qulağınızı mənə tərəf uzadın, söz deyəcəyəm, – axı bizə xəbər veriblər ki, siz dələduzsunuz?

Boraçio. Mən isə xəbər verirəm ki, biz dələduz deyilik.

Kizil. Yaxşı, onda kənara çəkilin. Allaha and olsun ki, bunlar sözü bir yerə qoyublar, yazdığımızı onlar dələduz deyillər?

Protokolçu. Cənab pristav, siz düz ifadə almırsınız: Siz onları ittiham edən gözetçiləri bura çağırmaısınız.

Kizil. Əlbəttə, elədir ki, var. O, ən yaxşı üsuldur. Qoyun gözetçilər gəlsin. Uşaqlar, prinsin adından sizə əmr edirəm: Bu adamları ittiham edin!

Birinci gözetçi. Bu adam deyirdi ki, Don Xuan, yeni prinsin qardaşı alçaq adamdır.

Kizil. Yazın: prins Don Xuan alçaq adamdır. Vay-vay, bu oldu andı pozmaq. Prinsin qardaşına alçaq demək cinayətdir!

Boraçio. Cənab pristav...

Kizil. Əzizim, mərhəmət edib, danışma, sus. Doğrusu, sənin sirsifətin heç mənim xoşuma gəlmir.

Protokolçu. O daha nə deyirdi?

İkinci gözetçi. Deyəirdi ki, senyora Qeronu yalandan günahlandırmaq üçün Don Xuandan min dükat qoparıb. Bu ki, lap soyğunçudur. Ağlagəlməz soyğunçuluq.

Bulava. Günorta ibadətində and içirəm ki, doğrudur!

Protokolçu. Daha nə deyirdi?

Birinci gözetçi. Bir də onu deyirdi ki, qraf Klavdio onun sözüne inanaraq Qeronu camaatın gözü qabağında rüsvay etməyi, onunla evlənməməyi qərara alıb.

Kizil. Ay alçaq! Belə şeyin üstündə səni əbədi rahatlığa təhkim edəcəklər.

Protokolçu. Daha nə deyirdi?

İkinci keşikçi. Daha heç nə.

Protokolçu. Bütün bunlar kifayətdən də kifayətdir və o yan-bu yan eləməklə, qardaşlar, siz yaxanızı qurtara bilməyəcəksiniz. Heç şey

sizə kömək edə bilməz. Bu gün səhər Don Xuan qoyub qaçıb. Dediniz kimi Qero taqısrılandırılaq rədd olunduğundan əzablara dözməyib qəflətən ölmüşdür. Cənab pristav, əmr edin bu qoçaqların əl-ayağını bağlayıb Leonatonun yanına gətirsinlər. Mən qabaqca gedib ifadənin protokolu ilə onu tanış edərim (*Gedir*).

Kizil. Arxayın olun, biz bunların öhdəsindən gələrik.

Bulava. Əl-qollarını bağlayın!

Konrad. Çəkil, axmaq!

Kizil. Aman yarəb! Protokolçu hanı? Gəlsin yazsın. Prinsin qulluqçusuna "axmaq" demək! Bağlayın bunların əl-ayağını! Vay sən, zavallı dələduz!

Konrad. Rədd ol burdan, eşşək! Eşşəyin biri eşşək!

Kizil. Bıyy, bunun sözünə bax! Mənim rütbəmə də mərhəmət eləmir! Mənim yaşma da mərhəmət eləmir! Bircə protokolçu burada olaydı, yazaydı ki, – mən eşşəyəm! Sən yaramazsan, baxmayaraq ki, hörmətə layiqsən. Dayan bir, sənə şahidlər də tapılar. Mən səninchün axmaq deyiləm, bir az yuxarı qalx, prinsin qulluqçusuyam. Bir az da yuxarı qalx – ailə başçısıyam, bir az da yuxarı qalx. Bütün Messinada heç kimdən əskik adam deyiləm. Qanunları da çox gözəl bilirəm. Bax belə! Kifayət qədər pulum da var. Bax belə! Defektlərim də istədiyim qədərdir. Bax belə! İki də mundirim var, bütün işlərim də qaydasındadır. Bax belə! Aparın onu! Heyf, heyf, protokolçu burda olmadı ki, yazsın: mən eşşəyəm!..

Gedirlər.

BEŞİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Leonatonun evinin qabağı. Leonato və Antonio gəlir.

Antonio.

Qardaş, bu yolla sən öz həyatını
Fənaya verərsən! Ağla sığarmı
Dərdi bu qədər də ürəyə salmaq,
Özünü məhv etmək?

Leonato.

Xahiş edirəm,

Sən mənə nəsihət vermə, çünki o
Süzgəcdə su kimi durmur qulaqda.

Əl çək məsləhətdən! Mənə o adam

Təsəlli versin ki mənim dərdədir!

Qızını mənimtək sevən bir ata

Göstər ki, onun da səadətinə

Bu cür sinəsində boğublar, görək

O mənə təsəlli verərmə? Əsla!

Bizim dərdimizi yan-yan qoy sən,

Onlarda təfəvüt tapmasan əkər,

Görsən ki, onun da müsibətləri

Bütün boyaları, ahəngləri

Eynidir mən çəkən müsibətlərin,

Lakin o boğaraq ağır kədəri

Qımışıb saqqala sığal da verir.

"Rədd olsun qəm-qüssə!" deyib, məzəli

Sözlərlə yamayır sinəsini o,

Kefcil adamlarla içir kədəri...

Əkər sən ələsin tapsan, bil ki, mən,

Ondan öyrənərəm dərdə dözməyi...

Lakin elə adam yoxdur dünyada!..

Dərdin nə olduğunu bilməyən kəslər

Hamıya asanca məsləhət verər!

Özgənin dərdinə dərman yazanlar,

Dəlilik azarı tapmış şüura

İpək sapla rahat yamaq vuranlar,

Ürək ağrısını quru sözlərlə

Sağaltmaq istəyən qafil insanlar

Elə ki özləri düşdülər dərdə

Qəlblərində hər şey dönər kədəre...

Əzəldən belədir: bədbəxt olana

Deyərlər: səbr elə, dözümlü ol sən...

Heyhat! Bu dünyada bir yaranmışın

Gücü, iradəsi, qüvvəsi çatmır

Dərdə düşdüyü vaxt öz üzərində

Sınasın verdiyi nəsihətləri...
Sən at məsləhəti! Ağrıyan ürək
Quru, boş sözlərlə rahat olmayır,
Qışqırır durmadan nalə çəkərək!

Antonio. Kişinin uşağdan fərqi bəs nədir?

Leonato.

Sus, xahiş edirəm! Mən – ötəm, canam.
Elə bir filosof yoxdur dünyada
Ki, şad qarşılansın diş ağrısını,
Sözdə əzablara, ağrıya, dərddə
Nifrət yağdırsa da allahlər kimi!..

Antonio.

Onda mən deyirəm: heç olmasa sən
Bütün ağırlığı alma çiyinə,
Cinayət edən də qoy əzab çəksin!

Leonato.

Bax burda haqlısan! Ürəyim deyir:
Qero günahsızdır, bunu mən özüm
Qrafa, prinse – əziz qızımı
Rüsvay edənlərə – bildirəm görək!

Antonio. Odur, tələsirlər onlar buraya...

Don Pedro və Klavdio gəlir.

Don Pedro. Gün aydın...

Klavdio. Gün aydın, cənablar, sizə.

Leonato. Bir ayaq saxlayın...

Don Pedro. Yox, tələsirik...

Leonato.

Tələsir prinslər?.. Xeyir ola yenə?
Uğurlar... gediniz... nə vecinizə!..

Don Pedro. Dava axtarana oxşayır qoca...

Antonio.

Davanın bir xeyri olsaydı, ona
Burda ikimizdən birinin haman
Meyiti qalardı...

Klavdio.

Nədir? Nə olub?
Kim təhqir eləyib deyən qocanı?

Leonato.

Hələ soruşur da? Yalançı, alçaq!
Sən təhqir etmişən mənə, sən ancaq!
Qılınca əl atmaq nahaqdır! Bizi
Qorxuda bilməzsən!

Klavdio.

Qurusun o əl
Ki yaşlı qocanın üstünə qalxar!
Bilmədən qılınca uzandı əlim.

Leonato.

Sus, ələ salmağa mənə qoymaram!
Mən nə ağılsızam, nə də gopçuyam,
Qocalıq hörmətin qalxan edərək
Yalandan döşümə döyüb demirəm:
“Hamı cavanlığım... heyif, qocaldım...”
Eşit sözlərimi: təhqir etmişən
Mənə və qızımı! Elə təhqir ki,
Məcburam unudub şan-şöhretimi,
Yaşımı, rütbəmi, ağ saçları
Səni çağırıram bu gün duelə!
Öldürdün qızımı qara böhtanla,
Qəlbinə zəhərli ox batırdın sən!
İndi o əbədi yuxuya dalmış,
Bədnamlıq heç zaman məskən salmamış
Böyük ecdadımın sərdabəsində...
Xar etdin onu sən alçaq yalanla...

Klavdio. Necə! Mən?!

Leonato. Bəli, sən! Sən öldürdün onu!

Don Pedro. Düz deyil, qoca!

Leonato.

Onun indi, bax,
Mən düz olduğunu sübut edərdim:
Qorxmuram mən bunun cavanlığından,
Qolunun gücündən, cəsarətindən,
Qılınca döyüşündə məharətindən!..

Klavdio. Mənsə vuruşmaram sizinlə heç vaxt!

Leonato.

Yaxanı qurtara bilməzsən alçaq!
Qızımın qatili sənsən! Məni sən
Düəldə öldürsən, bil ki, bir uşaq
Əsil bir kişini öldürdü nahaq...

Antonio.

Yox, iki kişinin tökülsün qanı!
Ancaq mən birinci vuruşacağam.
Mənə də qələbə sən çalmış olsan,
Yenə süd qoxuyan körpə uşaqsan...
Tez ol qabağa çıx, yaxın gəl görək,
Kötək yeyəcəksən, sən qoduq, kötek!
Sözüm sözdür mənim, mən zadəganam!

Leonato. Qardaşım...

Antonio.

Danışma. Bir Allah bilir
Nə qəder Qeronu sevirdim! İndi
Onu məhv eləmiş alçaq bir uşaq,
Bizimlə dalaşa hərisdir o, bax,
Mən həris olantək ilan boğmağa...

Leonato. Qardaşım...

Antonio.

Bu qansız kübarlara mən
Yaxşıca bələdəm ata-babadan,
Dabbağda gönünü tanıram, inan!
Ədəbsiz, şuluqçu, böhtan danışan,
Dəbdəbə, tənənə qulları olan,
Yaltaq, ikiüzlü, məğrur və alçaq,
Bu alçaq adamlar fürsət düşəndə
Yıxıb məhv etməkçin düşmənlərini
Hər şeyə əl atar – böhtana, şərə,
Haqqa da and içər gündə min kərə!..

Leonato. Qulaq as bir mənə...

Antonio.

İş onda deyil.
Səbr elə. Bunlarla mən bacararam.

Don Pedro.

Pislik istəmirik biz ki sizlərə...
İnanın, Qeronun ölümünə də
Ürəkdən yanırıq! Fəqət bilin siz,
Mən öz namusuma and içirəm ki,
Sübut olunmuşdur onun günahı...

Leonato. Siz susun, prins!

Don Pedro.

Yox, siz danışmayın!
Mən sizi dinləmək istəmirəm, yox!

Leonato.

Eləmi?! Gəl gedək, qardaş, mən onu
Bizi dinləməyə məcbur edərim!

Antonio.

Gəl gedək, dinləmək istəməsələr,
Onlardan, ya bizdən biri öləcek!

Leonato və Antonio gedir. Benedikt gəlir.

Don Pedro. Bir ora bax, axtardığımız adam bura gəlir.

Klavdio. Hə, senyor, yeni nə var?

Benedikt. Gün aydın, əlahəzrət.

Don Pedro. Salam, senyor. Siz, demək olar ki, vaxtında gəlmisiniz, demək olar ki, savaşımları ayırmağa özünüzdü çatdırmısınız.

Klavdio. Dişi tökülmüş iki qoca az qala bizim burnumuzu qoparaçaqdı.

Don Pedro. Leonato və qardaşı. Hə, sən buna neçə baxırsan? Onlarla dalaşmış olsaydıq, qorxuram hamı bizi qınayaydı: iki qoca ilə duele çıxmışdı!

Benedikt. Ədalətsiz dava-dalaşda mən həqiqi rəşadət görmürəm. Mən sizin ikinizi də axtarırdım.

Klavdio. Elə biz də səni axtarırdıq. Yaman melanxoliyə düşmüşük və bilmirik ki, yaxamızı ondan necə qurtaraq. Öz iti ağıllıla bizə kömək etməzsənmi?

Benedikt. Onu qılıncımın qınında gizlətmisəm. Əmr edirsiniz, çıxarım?

Don Pedro. Məgər sən onu yanından asırsan?

Klavdio. Hələ bu vaxtadan ələ şey ələyən olmayıb. Lakin orası var ki, çoxları kəsərli sözləri yanlarından çıxarırlar. Mən istəyirəm, səndən

xahiş edəm, onları işə salasan, hə başla döyəcəlməyə – çalğıçılar mizrabı çanağa döyəcəlməyə kimi. Hə, başla. Lütf edib bizi bir az öyləndir.

Don Pedro. Vicdanım haqqı, onun rəngi saralmışdır. Sən xəstəsən, ya acıqlısan?

Klavdio. Özünü ələ al, dostum! Düzdür, deyirlər ki, fikir-qayğı pişiyi də öldürə bilər. Lakin sən o qədər şad-xasiyyət adamsan ki, fikir-qayğını da öldürərsən.

Benedikt. Senyor, bu istehzalar mənə zərər qədər toxunmuş olsaydı, onları havada qapıb məhv edərdim. Söhbət üçün başqa mövzu seçmək olmazmı!

Klavdio. İndi ki, belə oldu, ona başqa mizrab verin: görünür, öz mizrabını parça-parça etmişdir.

Don Pedro. Gündüzün işığına and içirəm ki, onun üzünü getdikcə dəyişir. Məncə, lap ciddi surətdə acığı tutur.

Klavdio. Elə olan surətdə o çox yaxşı bilir özünə necə istinadgah seçməlidir.

Benedikt. İcazə verin, qulağınızda bir söz deyim.

Klavdio. Xəta olmasın, birdən məni duələ çağırar ha?

Benedikt (*Klavdiya yavaşdan*). Siz yaramaz adamsınız. Harda istəsəniz, neçə istəsəniz, nə vaxt istəsəniz mən bunu sübut etməyə hazırım. Mən sizdən cavab gözləyirəm. Cavab alınca hamının gözü qabağında deyəcəyəm: Siz qorxaq adamsınız! Siz dünyanın gözəl bir qızını məhv etmişiniz və onun ölümünü sizə baha başa gələcək. Cavabınızı gözləyirəm.

Klavdio. Mən həvəslə sizin dəvətinizi qəbul edirəm və əminəm ki, məni ağıllı-başlı qonaq edəcəksiniz.

Don Pedro. Olmaya ziyafət düzəldir?

Klavdio. Bəli, elədir. Mən ona hədsiz təşəkkür edirəm. O məni dana kəlləsinə və axta xoruz çıxartmasına dəvət edir. Əgər mən axta xoruzu ağıllı-başlı doğramasam, belə hesab edə bilərsiniz ki, bıçağım heç nəyə yaramaz. Ziyafətdə meşə çüllütü də olacaqmı?

Benedikt. Aqlınız lap çapardır – lap at kimi...

Don Pedro. Elə işə qoy deyim bu günlərdə Beatrice sənə aqlını neçə tərifləyirdi. Mən ona dedim: "Sənə incə aqlın var". O dedi: "Doğrudur, o qədər inçədir ki, gözə görünür". – "Demək istəyirəm ki, aqlı genişdir". – "Elədir, – dedi, – göz işlədikcə uzanan bir səhradır". – "Yəni deyirəm ki, xeyirxahdır". – "Düzdür, – dedi, – Heç kəsin

ürəyinə toxunmaz". "Mənim sözümdür ki, çox ağıllıdır". – "Elədir ki var, – dedi, – o qədər ağıllıdır ki, tez-tez sarsaqlayır". – "Dilləri çox yaxşı bilir, – dedi, – Haqlısanız, – dedi, – Bazar günü axşam bəzi vədlər verib and içdi, bazar ertəsi səhər işə andını pozdu. O haça dillidir, iki dili yaxşı bilir". Beatrice tam bir saat sənə ləyaqətlərinin astarını üzünə çevirməkdən yorulmadı. Lap axırda işə ah çəkib dedi: "Bütün İtaliyada sənədən yaxşı adam yoxdur".

Klavdio. Bundan sonra acı-acı ağladı və əlavə etdi: "Sənə dərindən ona qalmayıb ki..."

Don Pedro. Həqiqətən də ələ olub. Məsələ bundadır ki, o sənə bərk nifrət etməsəydi, sənə hərərətlə sevərdi. Bunların hamısını bizə qocanın qızı danışdı.

Klavdio. Bəli, hamısını o deyib. Hətta bunu da əlavə etmişdi ki, bağda gizləndiyin zaman Allah sənə necə güdürmüş.

Don Pedro. Hə, deyin görək, nə vaxt vəhşi öküzün buyuzunu müdrik Benediktin alınma yapışdıracağı?

Klavdio. Altında da yazacağıq: "Burada evli Benedikt yaşayır".

Benedikt. Hələlik sağlqla qal, cavan oğlan. Sənə nə demək istədiyimi düz başa düşdün. Sizi boşboğazlığınıza tapşırıb gedirəm. Gopçu uşaqlar, şükürlər olsun ki, heç kəsi öldürmədən, havada qılınc oynatdıqları kimi, siz də iti ağıllı sözləri dörd tərəfə səpələyirsiniz. Əlahəzrət, mənə olan mərhəmətinizə qarşı sizə çox minnətdaram, lakin sizdən ayrılmağa məcburam. O bic qardaşınız Messinadan qaçıb. Siz onunla birlikdə günahsız, gözəl bir qızı məhv etmişiniz. Hələ də ağzından süd iyi çəkilməmiş bu uşaqla işə biz ayrıca görüşəcəyik. Hələlik ona xoşbəxtlik arzu edirəm (*Gedir*).

Don Pedro. O, ciddi danışdı.

Klavdio. Çox ciddi. Məncə, bu Beatriceyə olan məhəbbətdəndir.

Don Pedro. O sənə duələ çağırdı?

Klavdio. Tamam oyan-buyansız...

Don Pedro. Arxalığını və şalvarını geyib aqlını işə evdə unudan adam – qərribə tamaşadır!

Klavdio. O özünü ələ aparırdı, ələ bil ki, div meymunla danışdı. Əslində işə meymun onun yanında müdrik məxlüqdür.

Don Pedro. Zarafət elədik, kifayətdir! Fikrimizi toplayıb, işə ciddi baxmalıyıq. Deyəsən, o dedi ki, guya mənim qardaşım qaçıb?

Kizil, Bulava gəlir. Gözətçilər Konradı və Boraçionu gətirirlər.

Kizil. Gəlin, gəlin, öziz cənablar. Ədalət məhkəməsi sizin öhdənizdən gələ bilməsə, demək, öz tərəzisində ağıllı-başlı heç bir şey çəkə bilməz. Düzdür, siz lənətə gəlmiş ikiüzlülərsiniz. Buna baxmayaraq ədalət məhkəməsində sizin hansı yuvanın quşu olduğunuzu ayırd edərlər.

Don Pedro. Bu nədir? Qardaşımın qulluqçularından ikisinin əl-qolunu bağlayıblar. Biri Boraçiodur!

Klavdio. Əlahəzrət, soruşun görək, onları niyə tutublar?

Don Pedro. Ağalar, bu adamların günahı nədir?

Kizil. Məsələ belədir, cənab, əvvəla bunlar yalandan donos veriblər. Bundan əlavə yalan danışblar. İkinci də böhtan deyiblər. Altıncı və axırıncı da – təmiz bir qıza ləkə yaxıblar. Üçüncü də düz olmayan şeyləri təsdiq ediblər. Nəticə: Bu cənablar yalançılar və dələduzlardır!

Don Pedro. Əvvəla mən soruşuram: onlar nə ediblər? Üçüncü mən soruşuram: günahları nədir? Altıncı və axırıncı – onları nə üçün tutmusunuz? Nəhayət nəticədə sual edirəm: onları nədə taxsirləndirirlər.

Kizil. Təsdiq edirəm ki, bütün maddələr üzrə mühakimələriniz tamamilə doğru və aydındır. Namusuma and içə bilərəm ki, siz eyni sualı müxtəlif şəkillərdə verirsiniz.

Don Pedro. Ağalar, nə etmisiniz ki, əl-qolunuzu bağlayıb, sizi ifadə almağa aparırlar? Bu oxumuş pristav o qədər əlləmlik eləyir ki, onun sözündən sizin nə cinayət etdiyinizi anlamaq mümkün deyil.

Boraçio. Mərhəmətli prins, əmr edin məni ifadə almağa aparınlar. Özünüz məni dindirin. Sonra isə qraf məni öldürsün. Mən sizin bax o gözlerinizi aldatmışam. O şeyi ki siz öz işıqlı ağılınızla ayırd edə bilmədiniz, onu bu zırrama axmaqlar aşkara çıxartdılar. Sizin qardaşınız Don Xuanın məni dilə tutması, xanım Qeroya böhtan atmağa razı salması barədəki əhvalatı mən bu adama nəql etdiyim yerdə onlar gizlicə qulaq asıblar. Mən buna sizi necə bağa gətirdiklərini, orada Qeronun paltarını geymiş Marqarita ilə mənim görüşümə necə tamaşa etdiyinizi, sonra da kəbin kəsilən yerdə neçə Qeronu abırından saldıığınızı buna nəql etdim. Mənim bütün bu alçaq əməllərim protokolda qeyd olunub. Mən bu alçaqlığım barədə təkrar danışmaqdan əminməniyyətlə ölməyə və ölümümə o protokola möhür basmağa hazırım. Zavallı qızın ölümünə səbəb mənim və mənim ağamın yalançı ittihamlarıdır. Müxtəsər ki, mən alçaq əməlimin cəzasından savayı heç şey istəmirəm.

Don Pedro (Klavdiya). Xəncər olub sinənə batmadımı bu sözlər?

Klavdio. Onu dinlədikcə mən içirdim acı zəhər!

Don Pedro (Boraçioya). Doğrudanmı qardaşım çəkdi bu işə sənini?!

Boraçio. Bəli, bahasını da yaxşı verdi işimin...

Don Pedro.

Bütün varlığı onun xəyanətdi, xəyanət!

Elə alçaqlıq edib qoydu, qaçdı nəhayət.

Klavdio.

Ah, Qero, xəyalımda mələk surətin sənin

Yenə canlandı solmaz əvvəlki məlahətlər.

Kizil. Hə, tələbkarları aparın. İndi protokolçu bütün hər şey barədə senyor Leonatonu reformirovat eləyib. Əsas məsələ isə budur ki, ağalar, lazımı vaxtda və lazımı yerdə siz təsdiq etməyi unutmayasınız ki, mən eşşyəm.

Bulava. Odur, senyor Leonato da protokolçu ilə gəlir.

Leonato və Antonino protokolçu ilə daxil olur

Leonato.

Hanı, o alçaq hanı? Qoyun bir baxım ona.

O cür başqa caniyə rast gəldiyim zaman mən

Ehtiyatlı tərpenim, hanı, göstərin onu!

Boraçio. Canini deyirsiniz? Qarşınızda durub o!

Leonato.

Ah, demək o pak, təmiz məxluqa böhtan atan,

Öldürən acı, qara sözlərlə sən olmusan?

Boraçio. Bəli, mən öldürmüşəm! Təkcə mən...

Leonato.

Yox, yaramaz!

Qara böhtan deyirsən indi sən öz özünə.

Bax, yaxşı bax mötəbər bu iki ağaya sən,

Üçüncüsü qaçıbdır – onların işidir bu!

Qeronun qatilləri – prinslər! Çox saq olun!

Hay-küyü azalmayan rəşadətləriniz var,

Bu şərəfli işi də ora yazın, ağalar!

Klavdio.

Bir söz tapa bilmirəm sizdən rica edirəm mən,

Bir az səbr edəsiniz: susmaq da bacarmıram.

Etdiyim günah üçün nə cəza desəniz siz
Hazırım. Günahımsa odur ki, aldanmışam...

Don Pedro.

And içirəm ki, mən də hər cəzaya dözərəm,
Ancaq keç günahımdan, xahiş edirəm, qoca!

Leonato.

Deyə bilmərəm onu dirildin siz, prinslər,
Belə əmrə hökmümüz yetməz sizin və mənim.
Lakin bir xahişim var: Messinada çəkin çar
Günahsız ölmüşdür o! O günahsız günahkar...
Hərgah məhəbbət sizə ilham versə, çalışın
Hörmətlə yad edərək onun xatirəsini
Qəbr daşına iki-üç kəlmə söz də yazın!
Qoy o sözlər bu gecə səslənsin bir himnək!
Səhər isə sizi mən evimdə gözləyirəm.
Nə etmək siz ki mənə kürəkən olmadınız,
Qardaş oğlu olunuz. Çünki qardaşım qızı
Mərhum doğma qızımın eynidir əkiz kimi.
Varisidir atanın, həm də əminin o qız.
İntiqam, kin-küdurət solub getməkçin tamam
Ona verin qızımçın ayrılan hər şeyi siz.

Klavdio.

Alicənablığa bax! Yaşarmışdır gözlərim
Eşidəndə bu nəcib, bu xeyirxah sözləri!..
Mən razıyam. Bu gündən Klavdio bir qultək
Bilin tabedir sizə, nə desəniz edəcək!..

Leonato.

Danışdıq, gözləyirəm sabah evdə mən sizi,
Xoş gəldiniz, sağlıqla. Bu alçaq adamısa
Üzləşdirəcəyik biz Marqaritlə bu saat.
Onun xəbəri vardır bu qara, çirkin işdən
Onu satın alıblar...

Boraçio.

Yox, yox, and içirəm mən,
O tamam xəbərsizdi bizim məqsədimizdən...
Sizi əmin edirəm, sədaqətlə, namusla
Qulluq edib həmin qızınıza, inanın!

Kizil. Ondan başqa, cənab, protokola aydan arı, sudan duru yazıl-
mamış olsa da, bu ittihamçı və xətəkar mənə eşşək deyib. Xahiş edi-
rəm onu cəza ilə mükafatlandıranda bu eşşək məsələsini də yada sal-
sınlar. Hə, bir şey də deyim: gözətçilər onların fason adlı bir adam
barədə danışıqların da eşidiblər. Deyirlər ki, o fason qulağına daima
kamerton taxır, bir yerə gedəndə həmişə hörük bağlayır və hamıdan
borc pul dilənir. O, çoxdan bu işlə məşğuldur və borclarını heç vaxt
ödemir. Buna görə də adamların ürəyi daşa dönüb. Allah naminə ona
borc da vermək istəmirlər. Xahiş edirəm bu barədə də ondan ifadə
alınız.

Leonato. Qayğıkeşlik üçün və namusla çalışdığınıza görə sizə
təşəkkür edirəm.

Kizil. Siz cənabları minnətdar və mötəbər bir cavan kimi danışı-
rınız. Buna görə də mən sizin əvəzinizə Allaha təriflər deyirəm.

Leonato. Al, bu da sənin zəhmətinin haqqı.

Kizil. Allah sizin monastıra xeyir-dua versin.

Leonato. Gedə bilərsən. Məhbuslara gözətçi olmaqdan səni azad
edirəm. Sağ ol, xoş gəldin.

Kizil. Mən də hörmətli siz cənablarının vücudunu bu qəddar
alçağa tapşırıram. Siz cənablarından bir xahişim var. Başqalarına ibrət
olmaq üçün özünü lap nümunəvi cəzalandırın. Siz cənablarına hər cür
əmin-amanlıq arzu edirəm, Allah sağlığını özünü qaytarsın. Böyük
şəfqətlə özümü sizin təşrifatınızdan çıxarıram. Ürəyiniz istəyirsə,
Allahın qəzəbilə sizə xoş görüş də arzulaya bilərəm. Gedək, qonşu!

Kizil, Bulava və protokolçu gedir.

Leonato. Hələlik, ağalar, sabaha qədə, salamat qalın!

Antonio. Sabah səhər sizi gözləyirik. Salamat qalın, cənablar!

Don Pedro. Mütəlak gələcəyəm.

Klavdio.

Bütün gecəni ürəyim Qeronun dərdinə yanacaq.

Onun həsrətilə çırpınacaq.

Don Pedro və Klavdio gedir.

Leonato (*birinci gözətçiyə*). Gətirin tez onları. Marqariti
dindirək. Necə olub, birləşib o hiyləgərlə görək...

Hərəsi bir tərəfə gedir.

İKİNCİ SƏHNƏ

Leonatonun bağı

Benedikt və Marqarita üz-üzə çıxırlar.

Benedikt. Səndən xahiş edirəm mənə bir yaxşılıq elə – Beatriçə ilə görüşdür məni.

Marqarita. Bu yaxşılığın əvəzində mənim gözəlliyimi mədh edən bir sonet yazarsınızmı?

Benedikt. Elə yüksək üslubda yazaram ki, yer üzündə bir adamın əli çatmaz. Sən tamamilə buna layiqsən. Söz verirəm.

Marqarita. Yer üzündə bir adamın mənə əli çatması? Yox, mən bütün ömrümü pilləkən altında keçirmək istəmirəm.

Benedikt. Sənin iti ağıllı sözlərin lap tazi kimidir. O saat hədəfin boğazından yapışır!

Marqarita. Sizinki isə küt xəncərə oxşayır. Dəyir, amma yaralamır.

Benedikt. Bu kişiye layiq olan iti ağıllılıqdır. Lətif cinsi yaralamaq istəmir. İndi isə xahiş edirəm. Beatriçeni çağır. Mən təslim: qalxanı sənə verirəm.

Marqarita. Siz biz qadınlara qılınc verin. Qalxan özümüzə də tapılar.

Benedikt. Siz qadınlar qalxanı işə salsanız, biz kişilər nizədən yapışmalı olarıq. Bu isə sizlər üçün təhlükəsiz deyil.

Marqarita. Elə isə mən bu saat Beatriçeni çağıraram. Güman edirəm ki, onun ayaqları var (*Ğedir*).

Benedikt.

Deməli o gələcək...

(*Oxuyur*)

“Məhəbbət ilahəsi,

Göylərdən mənə bax sən...

Ah, necə də zəlifəm,

Zavallıyam, bilirsən...”

Mən müğənni sənətinin ruhunu və məhəbbətini mənasını yaxşı duyuram. Çünki nə məşhur üzgüçü Leonard, nə ilk dəfə ara düzəldənlərin köməyindən istifadə etmiş Troil, nə də adları qafiyəsiz şerin hamar yollarında rahatca üzən ağ paltarlı, müxtəlif çeşidli modabazlar məhəbbətdən mən bədbəxt qədər iztirab çəkməyiblər. Düzdür, mən

qafiyə tapmaqda o qədər də mahir deyiləm, hıqqanıram, hıqqanıram “dilər”ə bayağı “əkər” və “hünər”, “ulduz”a çox qorxulu “buynuz”dan, “müdrük”ə olduqca axmaq “yük”dən yaxşı qafiyə tapa bilmirəm. Ümumiyyətlə, mənim misralarım eybəcər sözlərlə tamamlanır. Yox, mən şer planetinin altında doğulmamışam və təntənəli ifadələrlə nəzakət göstərməyi bacarmıram.

Beatriçə gəlir.

Əziz və möhtərəm Beatriçə, inana bilmirəm ki, mən çağırduğım üçün sən buraya gəlmisən?

Beatriçə. Elədir, senyor, siz əmr edən kimi də gedəcəyəm.

Benedikt. Yox, getmə... o vaxta qədər burda qal ki...

Beatriçə. Siz “o vaxta qədər”i artıq bir dəfə demisiniz. Elə isə salamat qalın! Yox, istədiyimi bilməyincə getməyəcəyəm: Deyin görüm, Klavdio ilə görüşünüz nə ilə qurtardı?

Benedikt. Söyüş dolu sözlərdən başqa heç nə ilə. Bu münasibətlə mən sənə öpürəm.

Beatriçə. Söz yeldir, söyüş dolu söz isə – adam üçün zərərli olan yelçəkəndir. Buna görə də mən sizin öpüşünüzü gözləmədən çıxıb gedirəm.

Benedikt. Sən sözün müstəqim mənasını təhrif etməyə öyrənmisən. Açıq-aydın deyirəm: Mən Klavdionu duələ çağırardım və o mənim çağırışımı qəbul etdi. Biz tezliklə görüşməliyik. Gəlməsə, mən hər yerdə deyəcəyəm ki, o qorxağın biridir. İndi isə xahiş edirəm, cavab ver görüm qüsurlarımdan hansına görə sən məni sevmisən?

Beatriçə. Bütün qüsurlarımızın hamısına görə. Onlar sizin içindəki pislilik səltənətini elə məhərtlə qoruyurlar ki, yaxşılıqdan bir zərərin belə ora daxil olmasına imkan vermirlər. İndi isə mən soruşuram. Mənim ləyaqətlərimdən hansı sizi məcbur etdi ki, mənim məhəbbətimlə xəstələndiniz?

Benedikt. Məhəbbətlə xəstələnmək? Gözəl deyilib. Mən doğrudan da məhəbbətlə xəstələnməmişəm. Çünki iradəmin ziddinə olaraq sənə sevirəm!

Beatriçə. Deməli ürəyiniz istəmədən? Heyhat, zavallı ürək! Hərgah siz mənim xatirimə öz ürəyinizə zidd hərəkət edirsinizsə, mən də sizin xatirinizə sizin ürəyinizə zidd getmək istəyirəm. Çünki mən heç vaxt dostumun düşməni sevməmişəm.

Benedikt. Sən və mən o qədər ağıllıyıq ki, heç zaman dinc-rahat biri-birimizi oxşaya bilmərik.

Beatrice. Sizin sözünüzdən belə çıxır ki, bir nəfər də ağıllı adam öz ağılı ilə fəxr edə bilməz.

Benedikt. Bu köhnə, çox köhnə fikirdir, Beatrice. Ancaq ulu nəvələrinizin zamanında elə idi. İndi isə başqa cürdür. Əkər insan sağlığında özünə mavzoley ucaltmayıbsa, onu ancaq kəlisə zəngləri çalınıb qurtarana və dul qalmış arvadının hönkürtüsü kəsilənə qədər xatırlayrlar...

Beatrice. Sizcə, bu nə qədər çəkir?

Benedikt. Demək çətinidir. Məncə, bir saat vay-haray qoparıb ucadan hönkürməyə, 15 dəqiqə də içini çəkməyə gedər, vəssalam. Buna görə də ağıllı adam üçün hər şeydən faydalı budur ki, əlbəttə, əlahəzrət vicdan mane olmasa, özü öz ləyaqətləri haqqında aləmə car çəksin. Gördüyünüz kimi, mən elə-belə də edirəm. Yaxşı, gəlin mənim haqqında tərifləri qurtaraq. Əlbəttə, mən özüm şahid ola bilərəm ki, bu təriflərə tamamilə layiqəm. İndi siz mənə deyın görüm, əmiqizi özünü neçə hiss edir?

Beatrice. Çox pis.

Benedikt. Siz özünüzü neçə hiss edirsiniz? Əllərinizi göylərə qaldırıb dua edin. Məni sevin və özünüzü yaxşı hiss etməyə çalışın. İndi isə mən sizdən ayrılıram, çünki kim isə tələsik bura gəlir (*Ursula gəlir*).

Ursula. Senyor, zəhmət çəkin, tez əminizin yanına gedin. Bizim evdə aləm biri-birinə dəyib. Aydın olub ki, senyora Qeronu yalandan günahlandırılar. Demə prinsı və Klavdionu aldadıblar. Bütün bu əhvalatın günahkarı Don Xuan qaçıb, harda isə gizləniib.

Beatrice. İstəyirsiniz mənimlə gedək. Görək nə olub?

Benedikt. Mən sənin üreyində yaşamaq, sənin sinən üstə ölmək və sənin gözlərinin dərinliyində basdırılmaq istəyirəm. Bunlardan başqa səninlə əminin yanına da gedərəm...

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Kəlisə. Don Pedro, Klavdio, üç və ya dörd əyan əllərində məşəl çıxırlar.

Klavdio.

Leonato nəslinin budurmu sərdabəsi?

Əyanlardan biri.

Bəli, qraf, elədir.

Klavdio (*Tumar üzərindən oxuyur*).

“Alçaq bir böhtanın qurbanı olan
Gözəl qız Qeronun məzarıdır bu.
Mükafat olaraq əzablarına
Ölməz şən-şərəflə nurlar çilədi
Ölüm bu əbədi rahatlığına...
Kədərdən az qala lal oluram mən,
Asın bu şəri siz sərdabəsindən.
İndisə çalınsın təntənəli himn...”

Mahnı

Gecələr allahı, özün bağışla
Günahsız qızının qatillərini!
Onun məzarına gətirmişik, ah,
Kədərlı mahnının nidasını biz...
Dayan yarım gecə bizimlə burda,
Ağla, göz yaşı tək bizim kimi sən
həzindən, həzindən...
Ey məzar, qaytar o munis gəlini,
Nıcat istəyirik, ey gecə, səndən
həzindən, həzindən...

Klavdio.

Rahat yat, ey gözəl, ziyarətinə
Müqəddəs türbənin gələrəm hər il.
Yaxşı mərasim də düzəldərəm mən...

Don Pedro.

Səhər açılmaqdadır. Söndürün məşəlləri
Artıq canavarlar da ulamayır. Al şəfəq
Öz ilk işıqlarını Febin arabasının

Qabağınca göndərir yer üzünə. Baxın siz
Gündüz tələsir bura, gün doğanda sönür dan.
Hamınıza uğurlar diləyirəm Allahdan...

Klavdio. Vidalaşın, səhərdir. hər kəs getsin evinə.
Don Pedro.

Biz də gedək, bu matəm libasını dəyişək...
Leonato gözləyir səhər bizi, gəl gedək...

Klavdio.

Himənəyə yalvara, sabahkı taleyimiz
Kəder dolu bugünkü taleyimizə əsla
Oxşamasın.

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Leonatonun evində bir otaq.

Leonato, Antonio, Benedikt, Beatrice, Marqarita, Ursula,
rahib və Qero gəlirlər.

Rahib. Mən sizə demədimmi günahsızdır qızınız!
Leonato.

Klavdio, prins də günahsızdır o sayaq,
İttiham etmiş onlar Qeronu aldıaraq,
Lakin günahsız deyil Marqarita. Ancaq
Müfəssəl sorğu-sual göstərdi, bəxti qara.
Heç bilmədən qoşulmuş o çirkin böhtanlara...

Antonio. Ah, mən necə şadam ki, hər şey yaxşı qurtardı.
Benedikt.

Mən də şadam, başqa cür olsaydı əgər işlər
Duelə çıxmalydıq qrafla mən bu səhər...

Leonato.

Çox gözəl. Qızlar, indi hələlik siz bir qəder
Öz otaqlarınıza çəkilin, çağıranda
Maskaları taxaraq gələrsiniz, di gedin...

Xanımlar gedir.

(Antonioya).

Klavdio və prins mənə söz veriblər ki,
Səhər bizə gəlsinlər. Sən rolunu bilirsən:
Qardaşının qızına atalıq eyləyərək
Qayda-qanunla onu qrafa verməlisən.

Antonio. Arxayın ol, rolumu yaxşı oynayırım mən...

Benedikt. Müqəddəs ata, sizdən mənə bir xahişim var.
Rahib. Oğlum, xahişin nədir?

Benedikt.

İki şeydən biridir:
Birləşdirin ya bizi, ya da ki ayırınız...
(Leonatoya).

Əziz, hörmətli senyor, Beatrice nəhayət
Üzümə gülümseyib etmiş mənə mərhəmət...

Leonato. Çünki qızım gözünü ona girov verir.

Benedikt. Mən də təbəssüm dolu gözələrlə baxdım ona...

Leonato.

Bu sıcaq duyğularçın görə ki, borclusunuz
Mənə, Klavdiya və prinsə, de nə var?

Benedikt.

Bu sualın cavabı, senyor, ancaq sizdədir.
Arzumuz budur, bizə xeyir-dua verin siz,
Bu müqəddəs nigahı bağlamaqda sizin də
Zəhmətiniz olacaq...

Leonato. Mən razıyam.

Rahib.

Mübarək olsun, mən də
Razıyam, budur onlar özü də gəlir bura...

Don Pedro, Klavdio və iki-üç oyan gəlir.

Don Pedro. Möhtərəm cənablara bizdən salamlar olsun...

Leonato.

Salam, hörmətli prins. Salamlar, Klavdio.
Biz sizi gözləyirik. Qərarınız nə oldu,
Razısanmı qardaşım qızını almağa sən?

Klavdio. Razıyam, lap bir həbəş qızı da olsa bilin...

Leonato. Qardaşım, gətir onu. Kəsilsin kəbinləri.

Antonio gəlir.

Don Pedro.

Benediktə nə olub? Xeyr ola niyə belə
Fevral ayı kimisən? Bulud, şaxta, fırtına
Örtüb bütün üzünü?

Klavdio.

Yəqin yadına vəhşi öküz düşüb.
Qorxma heç, cəsarətli ol, dostum!
Biz sənin buynuzuna zıncırovlar taxarıq,
Sən bütün Avropanı əsir edərsən. Nəcə
Yupiter adlı Allah öküz cildinə girib
Sönməz ehtirasilə əsir etmişdi bir vaxt...

Benedikt.

O öküz alışımdı xoş səslə böyürməyə...
Həmdə ki o əcaib öküz sənin atanın
İnəyinə yaxşı bir dana bəxş eləmişdi.
Yeri düşüb qoy deyim: Səsdə, danışqda sən
O dananın doğmaca qardaşısən, elə bil...

Antonio və maska taxmış xanımlar gəlir.

Klavdio.

Cavabımı bu sözün mən sənə borclu olum.
Bu xanımlardan hansı deyir qismətdir mənə?

Antonio. Baxt qismətin bu qızıdır. Təhvil verirəm, gəl al.

Klavdio. Demək, bu mənimkidir? Üzünü göstər görüm...

Leonato.

Yox, hələ olmaz, əvvəl bu müqəddəs atanın
Qarşısında and içib əhdi-peyman bağla sən...

Klavdio.

Əlini ver, gözəl qız: and içirəm indi mən
Ərin olacağam, bil, sən nə zaman istəsən...

Qero (*maskanı çıxarır*).

Birinci arvadınız mən olmuşam sağ ikən,
İlk ərim olmuşunuz siz mənə seven zaman.

Klavdio. İkinci Qero!

Qero.

Bəli, doğrudan, ikinciyəm.
Birinci öldü qara böhtanlar deryasında,
Mən isə yaşayıram tər-təmiz əvvəlkitək.

Don Pedro. Haman Qerodur, inan! Ölü də diriləmiş!
Leonato. Bəli, böhtan diriyyə – o ölmüşdü həyatda...
Rahib.

Sözü yayındırmayın – kəbin kəsilen kimi
Mən bu sirin üstünü açıb deyərəm sizə –
Qero nə sayaq öldü, dirildi nə cür. Bunu
Siz hələlik möcüzə bilib heyret etməyin,
Dalımca gəlin, gedək bu saat kəlisaya.

Benedikt. Dayanın bir. Ata, bəs Beatriçə hardadır?
Beatriçə (*maskanı çıxarır*). Onun əvəziyəm mən. Nə istəyirsən
ondan?

Benedikt. Sevirsinizmi mənə?

Beatriçə. Xeyr, o qədər də yox...

Benedikt.

Demək, əminiz, prins Klavdio səhv edib,
Onlar and içirdi ki, siz mənə sevirsiniz...

Beatriçə. Bəs söyləyin siz mənə sevirsinizmi?

Benedikt. Xeyr... o qədər də yox... yəni...

Beatriçə.

Demək, Qero, Marqarit, Ursula səhv ediblər.
Onlar and içirdi ki, siz mənə sevirsiniz...

Mənə inandırılar ki, aşıqsınız mənə...

Benedikt. Boş sözdür bunlar bütün! Mənə sevirsiniz, yox?

Beatriçə. Yox... Bəlkə, bir dost kimi... Bir təşəkkür olaraq...

Leonato. Boş-boş danışma! And iç. Sevirsən Benedikti.

Klavdio. Mən yenə and içirəm. Benedikt sevir onu... Sevginin
sübutu da budur – bir dəstə kağız. Hələ çolaq sonet də tapılıb...

Benedikt. Aqlımın məhsuludur – o qızın şərəfinə.

Qero.

Bu da başqa kağızdır. Beatriçenin xətti.
Benediktə məhəbbət izhar olunur burda...

Benedikt. Əcəb möcüzələrdir. Bizim öz əllərimiz öz ürəyimizin
ziddinə şahidlik eləyir. Olsun, əlacım yoxdur, səni alıram. Gündüzün
ışığına and içirəm ki, sənənlə ancaq rəhmim gəldiyinə görə evlənirəm...

Beatriçə. Sizə yox deyə bilmirəm. İşığa and içirəm ki, ancaq
sizin həyatınızı xilas edəcəyəm, möhkəm inam mənə güzəştə getməyə
məcbur edir.

Benedikt. Dayan! Bu saat sənin dodaqlarını bağlayacağam...
(*Onu öpür*).

Don Pedro. Evli Benedikt özünü necə hiss edir?

Benedikt. Prins, mənim cavabım belədir. İti ağıllı adamlardan lap böyük bir dəstə yıqılıb gəlsə də, mən öz istədiyimdən dönmərəm. Bəlkə, siz elə güman edirsiniz ki, hər hansı bir həcv və ya epigram məni qorxuda bilər? Kəskin söz həyatda bir iz buraxmış olsaydı, biz hamımız ləkəli görünərdik. Uzun sözün qısa. Mən ki evlənməyi qərara almışam. Bütün dünya bunun əleyhinə olsa da, mütləq evlənəcəyəm. Əvvəllər dediyim sözləri lağa qoymağın da heç bir mənası yoxdur: insan dəyişən məxluqdur, vəssalam. Klavdio, sənə gəldikdə isə, deməliyəm ki, mən sənə qılıncdan keçirmək istəyirdim. Lakin sən indi mənə qohumsayaq bir şey olmusan. Buna görə də deyirəm, sağ-salamat yaşa və mənim baldızımı ağıllı-başlı sev.

Klavdio. Mən isə bu fikirdə idim ki, sən Beatrice ilə evlənməkdən boyun qaçıracaqsan. Elə etsəydin, pis olacaqdı. İki-başlı oyunlarına görə mən sənə ruhunu bədənindən çıxarıcaqdım. Şübhə yoxdur ki, indən belə baldızım sənə ciddi göz qoymalıdır, yoxsa sən yenə o iki-başlı oyunlarını davam etdirə bilərsən...

Benedikt. Yaxşı, yaxşı, barışdıq! Nə qədər ki, evlənməmişik, görərkən rəqs edək. Qoy bizim ürəklərimiz, adaxlılarımızın isə ayaqları oynasın!..

Leonato. Elə şey yoxdur. Toydan sonra oynayarsınız!

Benedikt. Yox, yox, namusuma and içirəm ki, toydan qabaq yaxşıdır! Ey, musiqi! Prins, yaman kədərli görünürsünüz. Evlənin, evlənin! Ucunda buynuz olmayan əl ağacı ən pis ağacdır.

Çapar. Prins! Gözətçilər qardaşımız Don Xuani tutub Messinaya gətiriblər...

Benedikt. Gəlin sabaha qədər onu yaddan çıxaraq. Sabah isə mən ona yaxşı bir cəza düşünərəm. Ey fleytalar, başlayın!

Rəqslər. Hamı gedir.

Firtına

İŞTİRAK EDƏNLƏR

Alonzo - Neapol kralı.

Sebastian - onun qardaşı.

Prospero - Milanın qanuni hersoqu.

Antonio - onun qardaşı. Milan hersoqluğunu qanunsuz olo keçirmişdir.

Ferdinand - Neapol kralının oğlu.

Qonzalo - Neapol kralının qoça, namuslu müşaviri.

Adrian }
Fransisko } -- saray oyanları.

Kaliban - qul, eybəcər vəhşi.

Trankulo - - tölxök.

Stefano - saray xidmətçisi, içki düşkünü.

Gəminin kapitanı.

Bosman.

Matroslar.

Miranda - Prosperonun qızı.

Ariel - hava ruhu.

İrisa.

Serera.

Yunona.

Pərilər - ruhlar.

Biçinçilər

Prosperoya müti olan başqa qullar.

Hadiso yeri - donizdo gəmi, sonra - ada.

BİRİNCİ PƏRDƏ BİRİNCİ SƏHNƏ

Dənizdə gəmi. Fırtına. Şimşək və ildırım.
Gəminin kapitanı və bosman gəlirlər.

Kapitan. Bosman!

Bosman. Buyurun, kapitan. Nə lazımdır?

Kapitan. Deməli belə, matroslarla danış! Tez tərəninin, yoxsa gəmimiz qayalara çırpılıb çiling-çiling olacaq. Tez olun, tez, tez! (Gedir).

Matroslar gəlir.

Bosman. Ehey, qoçaqlar! Əldən qıvraq olun! Cəld tərəninin, yelkəni yığışdırın! Kapitanın fitinə qulaq verin! Hə, külək, indi əlin-qulun açıldı, əs nə qədər istəyirsən! Lap parça-parça olanacan əs!

Alonzo, Sebastian, Antonio, Ferdinand, Qonzalo və başqaları gəlirlər.

Alonzo. Mehriban bosman, sənə arxayınq ha! Bəs kapitan hanı? Adamları ruhlandırsana!

Bosman. Zəhmət olmasa, siz bircə aşağı düşün.

Antonio. Bosman, kapitan hardadır?

Bosman. Əsitmirsiz kapitanı? Bircə bizə mane olmayın. Xahiş edirəm kayutlarınıza çəkiləsiniz. Bir yandan bu fırtına, bir yandan da siz...

Qonzalo. Əzizim, bir az toxta...

Bosman. Dəniz toxtayanda... yaxşı, çıxın kedin burdan, bu dəli dalğalar coşanda kral-filan bilmirlər. Qaxılın oturun kayutlarımızda! Susun görün! Mane olmayın!

Qonzalo. Qoçaq, çox da baş alıb getmə. Unutma ki, gəmidəki kimlərdir!

Bosman. Unudub eləmirəm. Çox gözəl bilirəm. Amma onu da bilirəm ki, bu dünyadan mənə hamıdan əziz öz canımdır. Bax, tutalım, siz məsləhətçisiniz, dənizə məsləhət verə bilərsiniz ki, sakit olsun bir az!? Əgər dalğaları ram edə bilərsiniz, biz də bu köndirlərlə, dorlarla, yelkənlərlə əlləşmərik. hə, hökmünüzü göstərin də... Yox, madam ki, əlinizdən bir iş gəlmir, onda gedin Allaha dua eləyin. Şükür eləyin ki, bu qədər ömür sürübsünüz, bu yaşa çatmışınız. İndi də o söz... məqam

çatıb, hə, çəkilin kayutlarınıza və hazırlaşın – kim bilir fələyin oyununu; birdən işlər lap fırtın oldu. Ehey... uşaqlar, əldən becib olun! Çəkilin yoldan, deyirəm sizə, əl-ayağa dolaşmayın! (Gedir).

Qonzalo. Yox, nə deyirsiniz deyir, bu hərif mənə arxayın elədi. Bunun alınanda yazılıb ki, bir vaxt dənizə çəkiləcək. Məsəl var, deyir o adam ki dardan asılanadır, o adam heç vədə suda batmaz. Ey fələk, imkan yarat ki, bu hərif dardan asılanacan ömür sürə bilsin. Qoy onun boğazına sarılan ip bizim xilas köndiriniz olsun. Yoxsa gəminin lövbər köndirinə çox da bel bağlamaq olmaz. Yox, əgər mən səhv edirəm və bu hərifin ömrü dar ağacında bitməyəcək, onda deməli bizim işimiz bitib (Gedir).

Bosman qaydır.

Bosman. Yelkəni endir! Əldən qıvraq olun! Aşağı. Bir az da aşağı! Bəlkə orta dor bizi bir yana çıxartdı.

Qışqıq eşidilir.

Qırılmışlar gör nə çığır-bağır salıblar! Vallah, bunların hay-küyündən nəinki kapitanın, heç küləyin də səsini eşitmək olmur...

Sebastian, Antonio və Qonzalo qayıdılar.

Yenə gəldiniz! Axı nə istəyirsiniz? İşimizi-gücümüzü buraxaq gedək dənizin dibinə? Batmağa belə böyük həvəsiniz var?

Sebastian. Görüm sənin canına azar dəysin! Abırsız hay-küycü! Dinsiz-imansız, nanəcib köpək!

Bosman. İndi ki, belə oldu, özün işlə!

Antonio. Qorxağın biri qorxaq! Əclaf! Atasını tanımayan həyasız! Sən bizdən çox qorxursan ki, batasan! İtin biri iti!

Qonzalo. Əşi, onda batan üz var? İstəyir bu gəmi qoz qabığından nazik olsun, dəlmə-deşiyi də heyvərə arvadların ağzı kimi həmişə açıq qalsın, yenə bu batan deyil!

Bosman. Külək səmtinə çevir! Çox çevir! O biri yelkənləri də qaldır, açıq dənizə çıx! Sahildən aralanmalı!

İslanmış matroslar gəlirlər.

Matroslar. İşimiz bitdi! Dua eləyin! Məhv oluruq!

Gedirlər.

Bosman. Yəni doğrudan soyuq suda çimməli olacağıq?
Qonzalo. Kral ilə onun oğlu dua edirlər. Biz də borcluyuq belə
dəmdə onlarla birgə olaq.

Sebastian. Artıq qalmadı mənim nə səbrim, nə qərarım.

Antonio. Bu kefli avaralar məhv elədilər bizi. Qudurmuş köpək!
Kaş sən on dəfə boğulaydın.

Qonzalo. Boğulacaq – suda yox, kəndirdən asılaraq! Bütün
dənizlər onu batırmaq istəsə də, inanın, batan deyil...

Səslər (*tələş içində*).

Xilas edin, batırıq!

Əlvida, arvadım, övladlarım! Əlvida, qardaş!

Batdıq, ay aman, batdıq, batdıq!

Antonio. Kral ilə birgə bataq!

Sebastian. Gedək kralın yanına!

Gedirlər.

Qonzalo. Bax, indi on qarış ən pis, bəhərsiz torpağı, ot, ağac bit-
məyən çölü-biyabanı, susuz səhranın onca qarışını dünyanın bütün
ümmanlarına, dənizlərinə dəyişməzdim. Allah bilən yaxşıdır, amma
deyirəm adam öləndə də quruda öl!

Gedir.

İKİNCİ SƏHNƏ

Ada. Prosperonun mağarasının qabağı.
Prospero və Miranda gəlirlər.

Miranda.

Əziz ata, əgər sən öz hökmünlə dənizi
Çalxayıb coşdurmusan, yalvarıram – ram elə!
Elə bil ki, göylərdən yanar qətran tökülür,
Şahə qalxıb dalgalar, yalayıb söndürürlər
Dilləriylə alovu. Pərişan oluram mən,
Düşünüb batanları. Gəmidə, əlbəttə ki,
İnsanlar da var idi, cəsur, sadıq insanlar!
Gəmi dağıldı, batdı. Batanların fəryadı
Səslənir ürəyimdə. Bəxtiqara insanlar!

Olsa idi qüdrətim, dəniz bu insanları
Udandan qabaq, onun özünü yox edərdim,
Axıdıb yer altına.

Prospero.

Sakit ol, əziz qızım!

Mehriban, incə qəlbin ağrıdan titrəməsin!

Hamı sağ-salamatdır!

Miranda. Nə dəhşətli gündür bu!

Prospero.

Hamı sağ-salamatdır. Bunu belə etdim mən,

Səni düşünüb, qızım. Mənim yeganə balam.

Axı sən heç bilmirsən, kimik biz, hardan hara

Bu adaya düşmüşük. Bircə bilirsen ki, sən,

Mən – atanam, bir də ki, bütün varım-dövlətim

Bu kasıb mağaradır.

Miranda.

Ağlıma heç gəlməyib

Səndən bunu soruşmaq.

Prospero.

Vaxt gəlib, bu sözü mən

Sənə danışmalıyam. Amma hələ kömək et,

Tez çıxarım əynimdən sehri xələtimi.

(*Xələtini soyunur*).

Qal buradaca sakit, qüdrətim, sehrim mənim.

(*Mirandaya*).

Sil gözünün yaşını, bir sakit ol, Miranda,

Sənin yas saxladığın o gəmi batmayıbdır,

Sağdırlar adamlar da. Sehrimin qüdrətilə

Elə elədim ki, mən hamı sar qaldı, bəli.

Bayaq imdad eləyib, batan adamlar sağdır.

Bir tük də düşməyibdir onların təpəsindən.

İndi gəl otur; qulaq as söhbətimə,

Vaxtdır, gerek hər şeyi sən də biləsən, qızım.

Miranda.

Ata, neçə dəfə sən başlamısan söhbəti.

Amma birdən kəsərək sözlərini demisən:

Yox, yox, vaxtı çatmayıb hələ bu mətləblərin!

Prospero.

İndi vaxtı çatıbdır. Qulaq as mənə, qızım.
Həmin bu mağarada biz məskən salan zaman
Sənin olardı vur-tut üç yaşın, olsa-olsa.
Ondan qabaq olanlar, keçənlər yəqin ki, heç
Yadına da gəlməyir, elə deyilmi, qızım?

Miranda. Yox, yox, gəlir yadıma!

Prospero.

Gəlir? Nə gəlir, söylə.
Evlər, ya da adamlar? Yadında qalan nədir?

Miranda.

Yadıma gəlir tutqun, çox dumanlı, qaranlıq,
Sanki bir yuxu kimi, körpə çağlarım mənim.
Mənə elə gəlir ki, harda isə, haçansa
Beş, ya altı xidmətçi məni bəsləyirdilər.

Prospero.

Beş-altımı? Daha çox. Bircə bu həkk olunubdur
Deməli yaddaşına. Zamanın girdabında
Ayrı bir şey görmürsən? Bu adadan qabaqkı
Həyatımız düşmürmü heç bir tikə yadına?
Bəs heç xatırlamırsan – niyə, hansı səbəbdən
Burdayıq bu gün biz?

Miranda. Heç nə düşmür yadıma!

Prospero.

On ikicə il qabaq sənin atan da, qızım,
Hersoq idi Milanda, qüdrətli, şanlı hersoq.

Miranda. Nə dedin? Deməli, sən mənim atam deyilsən?

Prospero.

Mələkə idi anan, paklıq timsalı idi:
Arvadım idi mənim. Əlbəttə ki, atanam.
Milanın hersoqu da mən idim, mən, Miranda
Və yeganə vərəsəm sən idin bu dünyada.

Miranda.

Yarəb, bəs nə məkr ilə qovulmuşuq buraya?
Ya bəlkə belə deyil – burada olmağımız
Xoşbəxtlikdir, əksinə?!

Prospero.

İkisi də var, qızım!
Məkr ilə qovulmuşuq, amma ki, xoşbəxtlikdən
Düşmüşük bu adaya.

Miranda.

Ah, ata, çox üzöldüm, bağışla ki, mən sənin
Köhnə yaralarını qövr etdirdim yenidən.
Məndən çox uzaqsa da bütün bu faciələr,
Yəqin sənin qəlbini indiyəcən sızladır.
Sözünə davam elə.

Prospero.

Mənim kiçik qardaşım,
Əmin sənin, Antonio... Ah, Miranda, bunu bil,
Bəzən doğma qardaş da satqın çıxır adama.
Düşmənin olur. Onu səndən başqa dünyada
Hamıdan çox sevərdim. Dövlətimin də ona
Tapşırırdım hər işin. İdarə eləyirdi.
O zaman bizim dövlət birinci dövlət idi.
Birinci hökmdar da Prosperoydu o vaxtlar.
Sənətlərdə, elmlərdə bərabərim yox idi,
Fikrim-zikrim də bunlar: sənət, elm, kitablar.
Dövlətin işlərinə Antonio baxır, mən də
Arxayınam hər şeydən, heç maraqlanmıram da...
Demə bu xain əmin... Qulaq asırsan mənə?

Miranda. Bütün mənim diqqətim səndədir indi, ata.

Prospero.

Çox xəbismiş Antonio, bilirmiş ki, nə sayaq,
Necə davransın, dursun, kimi yanına çəksin,
Kimi uzaq eləsin, kimi qaldırsın göyə,
Kimi saya salmasın... Sən demə Antonio
Mənim adamlarımı altdan-altdan özünə
Tərəfdar eləyibmiş, şirnikdirib onları,
Hərəyə bir dil tapıb çəkibmiş tərəfinə.
Mənim taxtı-tacımı sarıb sarmaşıq kimi,
Sonra da sorub çəkdi bütün şirələrini.
Məni dinləyirsənmi, Miranda?

Miranda. Bəli, ata!

Prospero.

Dalma da qulaq as! Dövlətin işlərindən
Tamam çəkilib mən də, elmlə məşğul idim.
Demə bu etibarım qardaşımın qəlbində
Yatan ehtirasları daha da oyadırmış.
Bəzən ata-analar şiltaq uşaqlarını
Ərköyün böyüdərek, evini yıxdığıtək,
Mən də öz inamımla, etibarımın onun
Şöhrət hərəsiyini alovlandırırarmış.
Onun ürəyindəki xain, xəbis duyğular
Mənim etibarımın güclü imiş, deməli.
Hersoqluq zabiti, qüdrət, qüvvət, mal, sərvət,
Ona bəxş elədiyim parıltılı səltənət
Elə sərxoş edibmiş qardaşımı ki, bir gün
Özünü doğrudan da Milan hersoqu bilib.
Axı yalançıların belə bir şəkəri var –
Dedikləri yalana özləri də inanar.
Şöhrət iddiaları çoxaldıqca çoxalıb...
Sən qulaq asırsanmı, Miranda, söhbətimə?

Miranda. Kar da eşidər belə, bu qəmli hekayəti!

Prospero.

Antonio doydurmaqçün hökmüranlıq iştahın
İstədi ki, Milanın hersoqu özü olsun.
Tək, ortaqsız, şeriksiz. Axı onun fikrincə
Prospero çox fərsizdi. Hersoq olar heç ondan?
Kitabxanası ki, var – Prosperonun bəsidir.
Sən gör ki, bu adamın şöhrət ehtirasını –
Kralıyla Neapolun sazişə gələ bildi.
Boyun oldu ki, ona xərac göndərəcəkdir,
Müstəqil Milan da ki, tabe olacaq krala.
Alçaq belə alçaltdı bizim vətənimizi.

Miranda. Aman Allah!

Prospero.

Əhvalat bu sayaqdır, Miranda.
Söylə, qardaş qardaşa belə zülm eləyermi?

Miranda.

Nənəmin – ananızın təsiri yoxdur, ata!
Bəzən nəcib bətdən doğulur belə alçaq.

Prospero.

Bəs bu iyrenc alverin axır necə oldu?
Neapolun kralı – mənim qəddar düşmənim
Belə sövdələşibmiş o xain qardaşımla:
Milan tabedir krala, ona xərac göndərir,
Əvəzində kral məni, mənim bütün nəslimi
Milandan sürgün edir, taxta çıxır qardaşım.
Elə belə də oldu. Qaranlıq bir gecədə
Razılışib, danışıb, şərtləşərək qabaqdan
Milan darvazasını açıq qoyub Antonio,
Düşmənləri xəlvətçə şəhərə buraxıb o.
Bax elə həmin gecə, məni və səni, qızım,
Əminin ömrü ilə şəhərdən çıxardılar.
Yadımdadır sən yaman, yamanca ağlayırdın...

Miranda.

O gecə ağlamağım gəlməyə də yadıma
İndi ağlamağımıza səbəb – nə qədər desən...
Ürəyim şan-şan olur bu qəmli hekayədən...

Prospero.

Bir azca da səbr elə, bitirim söhbətimi,
Hələ irəlidedir sözümün canı mənim...

Miranda. Yaxşı, ata, nə əcəb bizi öldürmədilər?

Prospero.

Haqlı sual verirsen. O xain insanların
Cürətləri çatmazdı bizi qətl etdirməyə.
Xalqım məni sevirdi. Onlar qorxurdular ki,
Qanımıza bulaşib tamam düşsünlər gözədən,
Qara əməllərini örtüb-basdırmaq üçün
Qayığa mindirdilər bizi xəlvət, gizlicə.
Açıq dənizə çıxıb bu qayıqdan da bizi
Bir gəmiyə atdılar. Yarısnıq gəminin
Nə bir doru var idi, nə də ki, bir yelkəni.
Onu tərək etmişdilər Hətta siçanlar belə...
Bizi ora atdılar, sonra çıxıb getdilər.
Qasırgalar, dalğalar sanki təkrar edirdi
Bizim ah-naləmizi, qəmli fəryadımızı!

Miranda. Nə dəhşətdir! Mən sənə əlavə yüküm yəqin.

Prospero.

Yox, əksinə, sən mənim nurlu mələyim idin.
Hər bir şeydən xəbərsiz gülümsəyirdin xoşbəxt.
Müsbətlər əlindən zar-zar ağlayanda mən.
Sənin xoş gülüşlərin mənə qüvvət verirdi,
Məni qoruyurdular kədərdən, bədbinlikdən.

Miranda. Bəs neçə xilas olduq, necə qurtulduq, ata?

Prospero.

Əcəlimiz deyilmiş. Bizi tələf etməyi
Tapşırıblarmış demə, Qonzalo adlı qoca
Neapol əyanına. Mərhəmətli qocaymış,
İnsafı adam imiş. Bizə paltar, su verdi,
Yemək qoydu bolluca. Üstəlik mənə hətta
Böyük yaxşılıq etdi. Bilirdi: kitablarım
Mənə hersoqluğumdan əzizdir, qiymətlidir.
Şərait yaratdı ki, bütün kitablarımı
Gəmiyə yükləyim mən.

Miranda. Ah, kaş onu görəydim...

Prospero.

İndi mən duracağam (*xələtini geyir*), sən isə dinlə, qızım,
Macəramın axırın. Dalğalar bizi bura –
Bu adaya atdılar. Burada yaşadıq, qaldıq,
Sənin tərbiyəçin də mən özüm oldum burda.
İnan, heç bir şah qızı, heç bir şahzadə-filan
Vəqif deyil sənintək elmlərə, biliklərə.
Belə müəllimləri olmayıb heç birinin,
Boş, mənasız dərsləri bollu-bollu olsa da.

Miranda.

Qoy əvəzində tanrı səni şad etsin, ata,
Amma yenə bilmədim, axı hansı səbəbdən
Fırtına düzəltədin sən?

Prospero.

İş belə gətirdi ki,
Oyandı mənim bəxtim. Tale düşmənlərimin
Yolunu bura saldı. Ulduzlara rəml atıb
Gördüm fürsətdir, fürsət. Əgər belə fürsəti
Əldən versəm nəgahan, bir daha gülməz bəxtim.

Hələ heç nə soruşma. İstəyirsən yat, dincəl.
Qoy yuxun şirin olsun. Heç bir vəch ilə daha
Yuxunu gözlərindən qova bilməyəcəksən.

Miranda yatır.

Di tez gəl, gözləyirəm, tez gəl, tez gəl, Ariel!
Sədaqətli xidmətçim, köməkçim, hardasan gəl!

Ariel peyda olur.

Ariel.

Sənə salamlar olsun, ey mənim hökmdarım!
Hazırım hər buyruğa, hər əmrinə hazırım!
Dalğalarımı dalım, alovlardanmı keçim,
Qıvrım buludlarınmı üstünə qalxıb uçum?
Buyruq elə, yerinə yetirsin Arielin!

Prospero. Fırtına istəmişdim, yaratdınmı sən onu?

Ariel.

Necə buyurmuşdunsa, eləcə də elədim.
Kral gəmisini üstə qaldırdım dənizi mən.
Hamı qorxdı, sarsıldı, yerə yıxıldı qaldı.
Dəhşət səpələyirdim, göyertəyə, içəri,
Kayutlara, anbara, gəminin hər yerinə.
Alov olub yaxırdım dorları, yelkənləri.
İldırımlardan qabaq çaxan şimşəklər belə –
Yupiter şimşəkləri məndən iti olmadı.
Şimşəyin çaxışından, səsdən-küydən, tüstüdən
Ümmanın girdabında uçurdu Neptun özü.
Üç daraqlı yabası titrədikcə Neptunun
Çalxalandı dalğalar, dəhşətdən qalxdı ərşə.

Prospero.

Çox gözəl, bəs dənən bir, bütün bu həngəmədə
İradəsin toplayıb, möhkəm duran oldumu?

Ariel.

Heç bir kəs olmadı, yox. Qorxudan ağilları
Çıxmışdı başlarından. Yaman vurnuxurdular.
Matroslardan savayı, hamısı birçə-birçə
Ağ köpüklü girdaba atdılar özlərini.
Mənim alışdırdığım yanğının alovundan

Canlarını birtöhər xilas eləmək üçün,
Hamudan əvvəl özün kralın oğlu atdı –
Saçları vahimədən biz-biz olmuş Ferdinand.
Dənizə atılarkən bağırırdı gənc oğlan:
“Cəhənnəm boş qalıbdır, bu gün bütün şeytanlar
Buraya yığışblar”.

Prospero.

Belə söylə! Bəs sahil
Çoxmu uzaqda idi?

Ariel. Xeyli vardı sahilə.

Prospero. Hamısı qurtuldumu?

Ariel.

Hamısı bircə-bircə.
Paltarları qupquru, heç damcı da dəyməyib.
Pərən-pərən ələyib, səpələdim adaya
Hamısını, necə ki, tapşırırdın sən mənə.
Əmr elədiyin kimi tək kralın oğlunu
Tənha guşədə qoydum. Yalnız qalıb ağlayır.
Əllərini qaldırıb döyür başına yazıq.

Prospero. Bəs gəmi, donanma, matroslar necə oldu?

Ariel.

Yadımda bir gecə mənə tapşırırdın ki,
Bermud adalarından mehlərin gətirdiyi
Şəbnəmləri toplayım. Bax həmin o sahilə,
O şəbnəmli limanda lövbərin atıb gəmi.
Gəmiçilər də yatıb. Həm yaman yorğundular,
Həm də ki, mən onları yuxuya verdim, düzü.
Donanmanı səpmişdim pərən-pərən ələyib,
İndi tapşırırdım Aralıq dənizində,
Neapola üzürlər, kədərli xəbərlərlə –
Axı elə bilirlər, kral gəmisini batıb,
Kral həlak olubdur.

Prospero.

Afərin, Arielim!

Tapşırıqları əla yerinə yetirmisən.

Amma bir iş var hələ. İndi saat neçədir?

Ariel. Günortadan keçibdir.

Prospero.

Ən gecə iki olar.

Görək bu işi amma altıya çatdırasan!

Ariel.

Təzə tapşırıqlarımı vermək istərsən mənə?
İcazə ver, hökmdar, bir yadına salım ki,
Mənə söz vermiş idin...

Prospero. Necə, narazısan nədir? Yaxşı, istəyin nədir?

Ariel. Ancaq, ancaq azadlıq!

Prospero.

Deməli vaxtdan qabaq
Buraxmalıyam səni.
Bu haqda heç söz olmaz!

Ariel.

Yadına sal mən sənə necə qulluq etmişəm –
Tənbelliksiz, yalansız, fırıldaqsız, səhvsiz.
Özün boyun olmuşdun, mənə tez buraxsan,
Vaxtından bircə il tez.

Prospero.

Demək, belə, nanəcib!
Unutdun ki, nə töhər əzablardan qurtardım,
Xilas etdim səni mən.

Ariel. Yox, yox, unutmamışam.

Prospero.

Unutmuşsan, unutmuş! Etdiyim yaxşılıqlar
Müqabilində nədir sənə mənə xidmətin?
Duzlu suya dalmağın, küləklərlə uçağın,
Buzluqları qırmağın. Nədir söylə?

Ariel. Heç bir şey.

Prospero.

Kələkbaz ruh, hər şeyi unutmusan, hər şeyi!
O eybəcər cadugər – qoca Sakoraksanı.
Qocalıqdan, hikkədən kamantək öyilmişdi.
Yadımdadır?

Ariel. Hə, cənab.

Prospero. Harda doğulmuşdu o? Söylə!

Ariel. Əlcəzairdə.

Prospero.

Elədir, amma sənə görə ayda bir dəfə
Onu xatırladam mən, yoxsa çıxır yadından.
Cürbəcür cadu üstə, bəd əməlləri üstə
(Heç onların haqqında danışmaq istəmirəm)
Sakoraksanı bir gün öz elindən qovdular.
Amma bilmirəm niyə qətlə yetirmədilər.
Belədir, belə deyil?

Ariel. Bəli, elədir, cənab.

Prospero.

Yadımdamı sonrasını? Dənizçilər qarını
Övladıyla bir yerdə buraya gətirdilər.
İndi mənim qulumsan, onda onun quluydun.
Amma təmiz ruh idin, onun pis niyyətlərin
Yerinə yetirmirdin. Heyvanı buyruqlara
Boyun əymirdin hərdən. Onda cadugər qarını
Köməyinə çağırıb səndən güclü ruhları,
Səndən müti ruhları, səni pərçim elədi
Ağacın gövdəsində çatlamış dar yarığa.
Səni on iki ilə məhkum etmişdi qarını.
Müddət keçdi, amma ki, qarını öldü bu zaman,
Sən də qaldın məhbəsdə, fəryadınla, ahınla
Adanı sarsıdaraq. İnsan cinsi yox idi
O zaman bu adada. Bircə Sakoraksanın
İdbar oğlundan başqa.

Ariel.

Elədir, elə, cənab.
Yalnız idi o zaman bu adada Kaliban.

Prospero.

Həmin o küt Kaliban, həmin cahil Kaliban
İndi mənim köləmdir. Yadımdamı o vaxtlar.
Mən bura gələn zaman dəhşətli işgəncədən
İnləyib sızlayırdın. Səsinə səs verərək
Qurdlar da ulayırdı. Hətta ayılar belə
Qorxurdu fəryadından. Cəhənnəm əzabıydı
Çəkdiyən əziyyətlər. Səni azad etməyə
Qadir deyildi artıq Sakoraksa özü də.

Mən bura gəlib çıxıb, sənətimin gücüylə
Ağacı parçaladım, səni azad elədim.

Ariel. Sənə minnətdaram mən ömrüm boyu, hökmdar.

Prospero.

Sözümüz çəp düşərsə, bunu yaxşı bil ancaq,
Palıdın gövdəsini yırtıb aralayaraq,
Səni pərçim elərəm həmin yerə təzədən.
Ahü-fəğan edərsən on iki il, vəssalam!

Ariel. Rəhm elə! İnsaf elə! Müti qulunam sənin.

Prospero.

Bax bu başqa məsələ. Hələ ikicə gün də
Xidmət elə mənə sən. Sonra azadsan, azad.

Ariel.

Mərhəmətli, qəlbi gen. Nəcib ağam, əmr elə!
Hər əmrinə hazırım! Tapşırıq ver! Əmr elə!

Prospero.

Dəniz pərilərinin cildinə girməlisən,
Heç bir gözə görünmə, bircə mənə görün sən.
Get, tez cildini dəyiş, qayıt pəri şəklinə!

Ariel yox olur.

Oyan, mehriban qızım.
Çox şirindirmi yuxun?

Miranda.

Sənin söhbətin, ata, qərribə rəyalara
Qərq eləmişdi məni.

Prospero.

Silkin çıx yuxudan, dur! Əziz qızım, Miranda
Gəl birlikdə çağırmaq biz bura Kalibanı,
Kalibandan yaxşı iş gözləməsək də heç vaxt.

Miranda.

Kaliban dəhşətlidir, eybəcərdir, kobuddur.
Heç istəmir gözlərim görsün onun üzünü.

Prospero.

Hələ ki, Kalibansız keçinə bilməyirik,
Odun daşıyır bizə, çatır ocağımızı,
Bütün ağır işləri Kaliban görür ancaq.
Kaliban, qanmaz heyvan! Niyə hay verməyirsən!

Kaliban (*səhnə arxasından*). Odununuz ki, vardır. Məndən nə istəyirsiniz?

Prospero.

Madam ki, çağırırıq – demək lazımsan bizə.
Ay tısağa, tez tərpen, tez ol, sürün gəl bura!
(*Su pərisi cildinə girmiş Ariel peyda olur*).
Ah mənim Arielim! Şeirli xəyalsən sən!
Mənim sözümdü dinlə!
(*Arielin qulağına nə isə pıçıldayır*).

Ariel. Baş üstə, eləyərəm (*Yox olur*).

Prospero.

Ehey, eybəcər kölə! İfritəylə iblisin
Törəməsi! Bura gəl! Tez ol, tez tərpen görüm!

Kaliban gəlir.

Kaliban.

Anam bataqlıqlardan bayquşun lələylə
Zəhərli şəh yığardı. O şəh tökülsün görüm
Sizin düz tərpenizdən. Cənub-qərb küləkləri
Salsın əndamınızda pis, suluq yaraları.

Prospero.

Çox baha oturacaq sənə bu qarğışların.
Bütün gecə, bunu bil, ruhlar daraşacaqdır
Canına, bədəninə. Didib tökəcək səni,
Dişləyəcək, sancacaq, titrədir əsdirəcək,
Deşik-deşik edəcək arı pətəyi kimi.

Kaliban.

Bir tikə çərəyi də qoymursuz rahat yeyim.
Bu ada mənimkidir, mənə qalıb anamdan,
Sənsə oğurluq ilə aldın onu əlimdən.
Əvvəl-əvvəl mənimlə mehriban davranırdın;
Meyvə şirəsi verir, yağlı dillər tökürdün.
Gündüzlər şəfəq saçan, gecələr işıq saçan
Böyük, kiçik çırağı sən mənə göstərmişdin,
Adların öyrətmişdin. Mən də sevmişdim səni.
Bax bütün bu adanı özüm sənə göstərdim:
Otlaqları, suları, duz olan çuxurları.

Axmağammış, gicəmmiş! Lənət olsun özümə!
Amma sizə də lənət! Anam Sakoraksanın
Sirlə əcinnələri – qurbağalar, bəcəklər
Canınızı gəmirsin. Mən burda padşah idim,
İndi sizə qulam mən. Ada sizinki oldu,
Mənə qaldı bir daha qayaların içində.

Prospero.

Yalançı qul! Kötəklər daha faydalı imiş
Sənə hər cür şəfqətdən. Yadındadır, səninlə
Adamtək rəftar etdim, kobud heyvan olsan da!
Yaşayırdın bizimlə mağaramda, di gəl ki,
Qızımın namusuna təcavüz etlədin sən.

Kaliban.

Ho-ho! Ho-ho! Hayıf ki, niyyətim baş tutmadı.
Sən gəlib çıxmasaydın, bax bütün bu adanı
Doldurmuşdum balaca, kiçik kalibanlarla.

Prospero.

Rəzil! Alçaq! Yaramaz! heç bir nəcib hiss, fikir
Ürəyinə yol tapmaz! Murdar köləsən, kölə!
Mərifətsiz, əxlaqsız! Sənə yazığım gəldi,
Dedim bir şey öyrədim, belə cahıl qalmasın.
Danışığ, söz bilmirdin, fikrini söyləyəsən,
Sənə sözlər öyrətdim, şeylərin adın bildin.
Amma heç bir tərbiyə, heç bir təlim, heç bir elm
Sənin küt varlığını, vəhşi təbiətini
Dəyişdirə bilməzmiş. Yaşadığın kahayçün
Hələ şükür elə sən. Layiqsən kahaya yox,
Məhbəso, zindana sən.

Kaliban.

Bəli, məni öyrətdin sizin dildə danışım,
Sizə qarğış etməyi öyrənmişəm, çox sağ ol.
Min cür bəla, min azar qoy olsun sizə nəsis.

Prospero.

İfritənin bəlası, dur itil gözlərimdən,
Odun gətir, tez elə, hələ işin çoxdur, çox.
Ağız-burnunu əymə! Bax, tənbellik eləsən,
Titrətmə saldıracam canına, sümüyünə.

Ağrıdan dəli olub elə bağıracaqsan,
Heyvanlar da hürkəcək.

Kaliban.

Amandır, yox! İnsaf et!
(*Kənarə*).

Hələlik dözməliyəm. Biliyi çox güclüdür.
Anamın tapındığı ulu tanrı Setebos
Belə ona tabedir.

Prospero. Yaxşı, tələs, yubanma!

Kaliban gedir. Gözə görünməz Ariel gəlir. O, musiqinin
müşaiətilə oxuyur. Ferdinand onun ardınca gəlir.

Ariel (*oxuyur*).

Dağ, meşə, su ruhları,
Əl-ələ verəyin biz.
Gör necə sakit oldu,
Necə ram oldu dəniz.
Rəqs eləyək, əl çalaq,
Sıxlaşsın dairemiz.
Mən oxuyum, dinləyin,
Təkrar edək birgə biz.

Ruhlar (*hər tərəfdən*). Hau! Hau!

Ariel. Gözətçi itlər, hürün!

Ruhlar. Hau! Hau!

Ariel.

Dəniz susub bayaqdan,
Quqqulu hay, quqqulu –
Xoruz banlar uzaqdan.

Ferdinand.

Hardandır bu musiqi? Göylərdənmi, yerdənmi?
Bax, musiqi kəsildi. Yəqin ki, allahların
Şərəfinə çalınır. Sahildə oturmuşdum,
Ağlayırdım atamçün. Birdən dalğalar mənə
Xoş sədalar getirdi. Unutdurdu qəmimi
Bu ecazkar musiqi. Məni çəkdi, apardı,
Sonra susdu, kəsildi... Yox, bax yenə səslənir.

Ariel (*oxuyur*).

Dənizin dibindədir
Atan, aman, ay aman!
Sümükləri atanın
Mərcan olacaq, mərcan.
Yoxa çıxmıyacaq ki;
Dəyişəcək bir zaman,
Başqa şəklə düşəcək.
Dəfnidir, dinlə: din-dan...

Ruhlar. Din-dan, din-dan-din-dan, dan...

Ariel.

Su pərisin, din-don, dan...
Oyatmayın yuxudan.

Ferdinand.

Atam bərsindədir bu mahnının sözləri,
Yer üzündə mümkünmü belə səslər, sədalar?
Göylərdən enib gəlir bu füsunkar musiqi.

Prospero (*Mirandaya*). Qızım, kirpiklərinin qaldır bir pərdəsini,
oraya bax.

Miranda.

Oraya? O kimdir? Ruhmu, yarəb!
Nə gözəldir, göyçəkdir, elə deyilmi, ata?
Füsunkardır, qəşəngdir! Əfsuslar ki, xəyaldir.

Prospero.

Yox, qızım, xəyal deyil, bizim kimi insandır;
Bizimtek yeyir, içir, yatır, durur, hiss edir.
O, qəzaya uğramış gəmidən xilas olub,
İtkin düşmüş dostların axtarır bu adada.
Onu çulğamasaydı qəm – gözəllik düşməni,
Gözəl-göyçək sanardın bu gəncin çöhrəsini.

Miranda. Bu çöhrəni gözəl yox, ilahi sanıram mən.

Prospero.

Necə düşünmüşdümse. hər şey eləcə olur.
Mərhəbə, ey Ariel! Məharətinə görə
İkicə gündən sonra səni azad edəcəm.

Ferdinand.

Bu imiş ilahə, bunun şənino
Göyə ucalmış gözəl sədalar.

Cavab əsirgəmə gəl mənim sorğularıma:
Sən burda, bu adada yaşayırsan, eləmi?
Söylə bəs mən nə edim? Bir də sonuncu sual:
Canlımısan, ruhmusan, möcüzəmi, yuxumu?

Miranda.

Möcüzə deyiləm mən, adicə bir qızam, qız.
Necə? Mənim öz dilim? Bu dili doğma bilən
İnsanların içində mən birinci adamam.

Prospero.

Birincisən? Bəs birdən bu sözünü eşitdi
Neapolun kralı? Onda nə deyəcəksən?

Ferdinand.

Neapolun kralından danışırısan, təəccüb
Qalırım bu sözlərə. Bəli, kral eşidir
Bütün bu söhbətləri. Axı kral – mən özüməm.
Gözlərim qarşısında atam – kral məhv oldu.
Ürəyimdə kədər, qəm, deməli, kral oldum mən.

Miranda. Bədbəxt, biçarə, yazıq!

Ferdinand.

Atamla tələf oldu
Əyanlar, müşavirlər, Milan hersoqu, oğlu...

Prospero (*kənara*).

Milan hersoqu, qızı sənin bu sözlərini
Yalan çıxara bilər. Amma hələ vaxt deyil.
İlk baxışdan eşq odu düşüb ürəklərinə,
Ey zərif Arielim! Buna görə gərəkdir
Sənə azadlıq verim! (*Ferdinanda*).
Bir qulaq asın, senyor!
Mənə elə gəlir ki, iddianız yanlışdır!
Dediyiniz şəxs deyil, başqa adamsınız siz!

Miranda.

Ah, neyçin mənim atam, bu qədər sərt davranır?!
Qarşımdakı bu oğlan dünyada tanıdığım
Üçüncü bir insandır. Amma ki, ürəyimi
Titrədən ilk adamdır. Təki yumşala atam!

Ferdinand.

Qəlbini sən heç kəsə verməmişənsə, gözəl,
Mən səni Neapolun kraliçası edərəm.

Prospero.

Bir az asta ye, senyor, (*kənara*)
Yamanca vurulublar
Onlar biri-birinə. Lazımdır ki, sədd olsun
Onların sevgisinə. Yoxsa eşq ucuzlaşar.
(*Ferdinanda*)

Mən səni tanımışam, bizə yalan satırısan,
Gizlin gəlmisən bura adanı zəbt etməyə.

Ferdinand. Yox, yox, and içirəm ki, əsla elə deyildir.

Miranda.

Belə gözəl məbəddə pis fikir yuva qurmaz.
Yoxsa yaxşı fikirlər harada məskən tapar?

Prospero (*Ferdinanda*).

Gedək! (*Mirandaya*).
Bu yalançıya qəhmər çıxma, qızım, sən!
(*Ferdinanda*).

Gəl gedək, qollarını zəncirləyim görək mən!
İçməyin – dəniz suyu, yeməyin – quru qoza;
Bunlarla dolanarsan! Di haydı. tərən görüm!

Ferdinand.

Məğlub etməyincə rəqibim məni, heç vaxt
Mən belə təhqirləri udub, dözə bilmərəm!
(*Qılıncını sıyırır, amma tilsimləni bilmir*).

Miranda.

Ay ata, belə sınaq, axı nəyə gərəkdir?!
Görürsən o qoçaqdır, nəci bdir, xoşqılıqdır.

Prospero.

Necə? Builki sərçə bildirini öyrədir?
(*Ferdinanda*)

Xain! Tez ol qılıncı sal qınına! Tez görüm!
Üstümə qılınc çəkib, endirməyə qorxursan!
Qılıncını at yere, yoxsa bu ağacım
Əlindən salaram mən.

Miranda.

Ay ata, yalvarıram...

Prospero. Çəkil gözümdən, çəkil!

Miranda. İnsaf elə, mən özüm zamin oluram ona.
Prospero.

Susmasan, hirsim mənim qatı qəzəb olacaq.
Necə! Fırıldağcını müdafiə edirsən?
Sən bir bunu görmüsən, bir də ki, Kalibanı.
Deyirsən: bundan gözəl dünyada insan hanı?
Başqa gənclərlə bunu müqayisə eləsən,
Bu – əsil Kalibandır, onlar – mələkə, qılman.
Ağılsızsan, Miranda.

Miranda.

Bilmirəm, mənim üçün
Bu hamudan gözəldir, neynirəm başqasını.

Prospero (*Ferdinanda*).

Haydı gedək, onsuz da südəmər körpə kimi
İqtidarsız, gücsüzsən.

Ferdinand.

Elədir, doğru sözdür,
Amma bütün bu işlər – qəribə gücsüzlüyüm,
Atamı itirməyim, dostlarımla ölümü,
Dustaqlıq aqibətim, rəqibimin hədəsi –
Bütün bunlar bir yana, ancaq kaş ki, zindandan
Hərdən-birdən, öteri qızı görə biləydim.
Azad olsun, hür olsun qoy bütün cahan, amma
Mənimçün belə zindan xoşdur hər azadlıqdan-

Prospero (*kənara*).

Sevgi tutub gözünü (*Ferdinanda*).
Haydı dur, ardımca gəl (*Ariela*).
Əla, əla, Ariel! (*Ferdinand və Mirandaya*).
Siz də gəlin dalımcı! (*Ariela*).
Bir tapşırıgım da var! (*Arielin qulağına pıçıldayır*).

Miranda (*Ferdinanda*). Qorxmayın, mənim atam daha mərhə-
mətlidir indi görüldüyündən. Bilməm nə olub ona.

Prospero (*Ariela*).

Yerinə yetirəndən sonra tapşırıgımı
Dağ küleyitək azad, sərbəst olacaqsan sən.

Ariel. Yerinə yetirəcəm. Razi qalarsan məndən.

Prospero (*Ferdinanda və Mirandaya*).

Gedin! (*Mirandaya*).

Amma onunçün heç nə istəmə məndən.

Gedirlər.

İKİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Adanın başqa bir hissəsi.

Alonzo, Sebastian, Antonio, Qonzalo, Adrian, Fransisko və
başqaları gəlirlər.

Qonzalo.

Yalvarıram, toxtayın, sakit olun, hökmdar!
İtkilərdən öteri ağlamaqdansa, gəlin
Sevinək ki, qurtulduq, xilas olduq ölümdən.
Belə müsibətləri dənizçi ailələri
Çox görüb, çox eşidib. Amma mindən birisi
Bizimtek qurtulmayıb. Tərəziyə qoyarsaq
Bir yandan itkiləri, bir yandan bəxtimizi,
Ağır gələr, inanın, uğurlu taleyimiz.

Alonzo. Sus bir, xahiş edirəm. Sakitcə burax məni.
Sebastian. Belə təsəllilər ona boyat şorba kimi gərəkdir.
Antonio. Təsəlli verəndən yaxanı qurtarmaq da asan iş deyil ha!
Sebastian. Görürsən, kəlləsinin saatını qurur, indicə saat
vurmağa başlayacaq.

Qonzalo. Hökmdar...

Sebastian. Bir! Sən say!

Qonzalo. Dərdə güzəştə getsək qəlbimiz nə qazanar?!

Sebastian. Dollar!

Qonzalo.

Bəli, qəlbimiz dolar. Kədərlə, qəmlə dolar.

Siz özünüz düşündüyünüzdən daha ağıllı söz dediniz!

Sebastian. Siz də mənim dediyimi məndən daha ağıllı başa
düşdünüz.

Qonzalo. Deməli, hökmdar...

Antonio. Tfu! Deyirman kimi üyüdür, tökür...

Alonzo. Sən Allah, sus!
Qonzalo. Susuram, amma...
Sebastian. Amma çərənləyəcək...
Antonio. Gəl mərc qoşaq, hansı əvvəl başlayacaq, o, ya Adrian?
Sebastian. Qart xoruz!
Antonio. Yox, beçə!
Sebastian. Nədən mərc gəlirik?
Antonio. Bir ləhzə gülişdən.
Sebastian. Oldu.
Adrian. Amma deyəsən bu adada ins-cins yoxdur.
Sebastian. Ha, ha, ha! Mərci uduzdum.
Adrian. Ada bomboşdur, dənizdən də bura çatmaq çətindir.
Sebastian. Amma...
Adrian. ...amma...
Antonio. "Ammasız" olmaz.
Adrian. Bu yerlərin də öz hüsnü, mülayim gözəlliyi, bəkəreti var!
Antonio. Aha, deməli gözəlin bəkəreti var imiş!
Sebastian. Özü də mülayim gözəlin! Burada çox incə mətəlb var. Dərin mənəli sözdür.
Adrian. Külək burda elə rahat nəfəs alır ki...
Sebastian. Elə bil küləyin ciyəri-zadı varmış, özü də xəstə ciyəri.
Antonio. Ya da elə bil ciyərinə bataqlığın üfunəti hopub.
Qonzalo. Burda xoş yaşamaq üçün hər bir şərait var.
Antonio. Tamamilə doğrudur. Yaşamaq imkanından başqa hər bir şərait var.
Sebastian. Bəli, şərait var, imkan yoxdur.
Qonzalo. Otlara bir baxın, necə sıxdırlar, hündürdülər, yamyasıldırlar.
Antonio. Düz deyir də, torpaq burda bomboşdur.
Sebastian. Aman, yaşıl kif atıb.
Antonio. Kişi doğru deyir də.
Sebastian. Doğru deyir də sözdür, doğrunun lap üzünü astarına çevirir.
Qonzalo. Amma bir məsələ var, həm təəccüblüdür, həm də xoş.
Sebastian. Bu qədər də təəccüblü və xoş məsələ olar?!Qonzalo. Bizim dənizdə islanmış paltarlarımız qupqurudur, solub oləməyib də. Əksinə, rəngi bir az da açılıb. Necəydi eləcə də qalıb.

Antonio. Cibişdanın danışı bilsəydi, yalanının üstünü açardı.
Sebastian. Bəs nə? Amma bir şərtlə ki, cibişdanın özü yalançı cib olmasın.
Qonzalo. Mənə elə gəlir ki, pal-paltarımız təptəzədir. Kralın gözəl qızı Klaribelilə Tunis şahının toyunda, Afrikada bu paltarı nə sayaq geymişdikse, indi də bax, lap eləcədir,
Sebastian. Toy qiyamət toy idi, toydan qayıdanda bəxtimiz lap gətirdi.
Adrian. Hələ heç bir zaman Tunis taxtında belə gözəl qadın əyləşməyib.
Qonzalo. Doğrudur, dul Didonanın vaxtından Tunis taxtına belə kamil gözəl çıxmıyıb.
Antonio. Dul? Hansı dul? Dulun bura nə dəxli var? Görüm sənin dilinə çiban çıxsın. Heç dul Didonanın bura dəxli var?
Sebastian. Əşi, sən niyə özündən çıxırsan? Hələ yaxşı ki, dul Eneydən danışmır.
Adrian. Siz dul Didonanın adını çəkdiniz. Dayanın görək. Axı Didona Tunisdə yox, Karfagendə hökmranlıq edirdi.
Qonzalo. Senyor, indiki Tunis keçmişdə Karfagen olub.
Adrian. Karfagen?
Qonzalo. Bəli, sizi əmin edə bilərəm.
Antonio. Bu, naqqallığıyla dağı-dağ üstə qoya bilər.
Sebastian. Bəli, hasarlar ucalda bilər, şəhərlər sala bilər.
Antonio. Görək hələ bundan sonra nə hoqqalar durğuzacaq?
Sebastian. Məncə, bu adanı götürüb qoyacaq çibinə. Alma yerinə oğluna hədiyyə aparacaq.
Antonio. Tumorunu da dənizə səpəcək, dənizdə dənə-dənə adacıqlar bitəcək.
Qonzalo. Nə?
Antonio. Heç nə. Sağlığın.
Qonzalo. Hə, axı onu deyirdim, hökmdar... Deməli paltarlarımız təptəzə qalıb. Elə bil indicə Tunisdəki qızının toyundan çıxmışq.
Antonio. Tunis taxtında ondan gözəl qadın əyləşməyib.
Sebastian. Dul Didonanın zəmanəsindən indiyəcən – onu da əlavə elə!
Antonio. Bəli, bəli, bəs necə? Dul Didona! Ah, dul Didona!
Qonzalo. Əlahəzrət, mənim kaftanım elə bil dərzişən indi gəlib, eləmi?

Antonio. Dərzidən yox, balıqçı torundan.
Qonzalo. Elə bil qızınızın toyuna geyinib-kecinmişəm.
Alonzo.

İlahi! Boş sözlərlə baş-beynimi apardın.
Niyyə gərəkdir o toy, heç özüm də bilmirəm.
Mən nahaq razı oldum. Budur bax qayıdanda
Oğlum getdi əlimdən. Qızım da Neapoldan
Elə uzaqdadır ki, bəlkə heç görmədik
Bir daha! Aman, oğul, yeganə vələhdim,
Ümmanların dibində, hansı naqqa balığa
Yem olmusan görən sən?

Fransisko.

Bəlkə sağdır, hökmdar?
Mən gördüm: o yamanca dalğalarla çarpışır,
Heç təslim olmayırdı. Sinə gərib dənizə
Köpüklü dalğaların təpəsindən aşırı.
Üzə-üzə get-gedə sahilə yanaşırdı.
Sahildəki qayalar şahzadəyə köməkçün
Sanki əyilirdilər. Şübhəm yoxdur, inanın,
Qurtulubdur Ferdinand!

Alonzo. Yox, yox, məhv olub oğlum.

Sebastian.

Siz ancaq özünü "sağ ol" deyin, hökmdar,
Belə itkilər üçün. Özünüz köçürtdünüz
Yeganə qızınızı Avropadan uzağa.
Afrikalıya verdiz. Həsət qalıb əbədi,
İntizar gözləriniz daim yaşla dolacaq.

Alonzo. Xahiş eləyirəm. sus!

Sebastian.

Çox yalvardıq, diz çöküb!
Dəyişmədik qərarı! Qız özünü üzülürdü.
O məsum, günahsız qız! Bir yandan ata hökmü,
Bir yandan ikrah hissi uzaq afrikalıya.
Bəs axırı nə oldu? Oğlunuzu itirdiz,
Neapolda, Milanda xeyli qadın dul qaldı.
İndi ərsiz bədbəxtlər ərllərdən çoxdur, çox,
Bütün bu günahlar da yalnız sizindir, sizin.

Alonzo. Amma hamıdan artıq itirən də mənəm, mən.
Qonzalo.

Senyor, sözü şax demək çox gözəl keyfiyyətdir,
Amma indi bu söhbət yersizdir və nahaqdır.
Yaraya məlhəm qoymaq vacibdir indi ancaq.
Siz isə yaraları qanadırsız təzədən.

Sebastian. Mən düzgün iş görürəm.

Antonio. Əsl təbiblər təkin.

Qonzalo.

Əl çəkmək tezdir hələ! Siz tutqunsuz, hökmdar,
Bu səbəbdən bizə də hər şey qara görünür.

Sebastian. Necə qara?

Antonio. Qapqara.

Qonzalo. Bu torpaq mənim olsa...

Antonio. Hər yeri doldurardı gicitkən kollarıyla...

Sebastian. Hər tərəfdə, hər yanda bolluca turp əkərdi...

Qonzalo. Mən burda padşah olsam, bilirsiniz nə edərdim?

Sebastian. Hər halda kef etməzdin. Şərabsız yerdə nə kef?

Qonzalo.

Bu dövlətdə hər şeyi ayrı cürə qurardım.
Qadağan eləyərdim ticarəti, alveri.
Vəzifələr, rütbələr tamam ləğv olunardı.
Nə ağa, nə qul, kölə, nə imtiyaz, nə miras!
Əkən, biçən, yığan yox, işləməyir heç bir kəs.
Nə kişi, nə qadınlar zəhmət nədir bilməyir,
Nə metal var, nə yağ var, nə çörək var, nə şərab.
Amma hamı tərtemiz, hamı günahsız, azad.
Nə hökm var, nə hökmdar!

Sebastian.

Əcəb işdir, bəs axı

Sən belə başladın ki, "mən olsaydım hökmdar"...

Antonio. Axırında unudub sözünün övvəlini.

Qonzalo.

Zəhmət çəkmək nə lazımdır? Hər nə gərəksə bizə
Təbiət bəxş eləyər. Belə olan surətdə
Aradan qaldırılır cinayət və xəyanət.
Nə qılınc, nə bıçaq, ox, heç bir yaraq olmasın.
Günahsız, məsum xalqı təbiət doyuzdurur.

Sebastian. Bəs evlənmək, bəs nigah? Buna rüsxət olacaq?

Antonio.

Evlənmək nəyə lazım? Axı bu da zəhmətdir,
Aləmi dolduracaq şortular, avaralar.

Qonzalo. Mənim hakimiyyətim qızıl dövrü ötürdi!

Sebastian. Yaşa, müdrik hökmdar!

Antonio. Kral Birinci Qonzalo!

Qonzalo. Hökmdar bəs siz neçə? Necə baxırsız buna?

Alonzo.

Mən nə hayda, sən nə hayda!
Boşla görək, sən Allah! Heç nə eşitmirəm mən!
Səhradayam elə bil!

Qonzalo. Mən sizi anlayıram, əlahəzrət. Amma heç olmasa mən
bu küleş cənablara imkan yaratdım ki, bir az boş-boş hırıldasınlar.

Antonio. Boş gülmək-boşa gülmək! Yəni sizə gülmək?

Qonzalo. Bəli, doğrudan da sizə baxanda mən boş adamam, am-
ma siz dolusunuz. Səfeh zarafatlarla başınız dopdoludur.

Antonio. Aşımızın duzunu yaman verdi.

Sebastian. Yaxşı ki, duz çox olmadı. Bir az şit oldu zarafatı.

Qonzalo. Sizə dil çatdırmaq olmaz. Dildən pərgarsınız, cənablar,
göydəki ay beş həftə deyilməseydi, siz onu da yerindən qopardınız.

Gözə görünməz Ariel peyda olur. Təntənəli musiqi.

Sebastian. Doğrudur. Sonra da çıraqla quş ovuna çıxardıq.

Antonio. Mehriban senyor, hirslenməyin.

Qonzalo. Niyə hirslenirəm? Mən öz hirsimi belə ucuz tutmuram,
ora-bura xərcləyirəm. Bəlkə bir az da zarafat ələyəsiz, güləsiz ki, mən
yuxu bassın. Nə isə, yuxum gəldi.

Antonio. Yıxılın yatın, amma yuxuda da qulağımız bizdə olsun.

Alonzo, Sebastian və Antonio dan başqa hamı yatır.

Alonzo.

Hamı yatıbdır artıq?! Ah, bir mən də yatsaydım!
Yumaraq gözlərimi uzaqlaşaydım qəmdən.
Ağır düşüncələrdən. Deyəsən yuxum gəlir.

Sebastian.

Yuxunuzu qovmayın gözünüzdən, hökmdar.
Möhnetli adamlara yuxu nadir qonaqdır,
Həm də təsəllidir o.

Antonio.

Siz dincəlin, hökmdar,
Yatın, keşiyinizi biz çəkərik ikimiz.

Alonzo. Sizə minnətdaram mən... lap yumulur gözlərim (*Yatır*).

Ariel qeyb olur.

Sebastian. Qəribədir, hamını *yuxu* basdı qəfildən.

Antonio. Buranın iqlimidir, mənəcə bunun səbəbi.

Sebastian. Bəs biz niyə yatmırıq? Gözümə yuxu getmir.

Antonio.

Mənim də yuxum gəlmir. Qəribədir doğrudan.
Elə bil söz qoyublar hamısı birdən yatsın.
Başıma fikir gəldi... Amma yox, yox... susuram...
Bilirsən, Sebastian, mənə elə gəlir ki,
Alında yazılıbdır sənə uğurlu bəxtin.
Elə bil tale özü əlinə fürsət verir.
Başında tac görürəm xəyalımda mən sənə.

Sebastian. Səyaqlayırsanmı sən?

Antonio. Eşitmədin sözüümü?

Sebastian.

Eşitdim. Amma yəqin yuxuda danışdırdın.
Güman yuxu görürdün. Qəribə şəkərin var,
Danışsan, gezirsən – hamısı da yuxuda.

Antonio.

Yox, yatan mən deyiləm, o sən sən, Sebastian,
Bəxtini yatızdıran, taleyini yatırdan.
Gözlərin açıqsa da – qəflət yuxusundasən.

Sebastian.

İndi xoruldayırsan. Amma qəribə işdir,
Sənə bu xorultunda bir mənə var, bir tədbir.

Antonio.

Gəl boşla zarafatı, sən mənə qulaq assan,
Üçqat da ucalarsan.

Sebastian. Mən ha? Mən axmaz suyam.

Antonio. Səni sel edərəm mən!

Sebastian.

Elə! Amma unutma,

Atamdan mənə yalnız tənbellik qalıb miras.

Antonio.

Hələ özün-özünü sən yaxşı tanımırsan.

Ürəyində arzu var, üzde gülürsən ona,

Kənar etdikcə onu, o daha dərinləşir.

Kimdir uğursuzların ən birinci düşməni? –

Onların özlərinin tənbelliyi, qorxusu.

Sebastian.

İzah elə, görürəm gözlərin parıldayır,

Yanaqların qızarıb. Çox vacib bir fikirle

Ürəyin hamilədir, di tez ol, doğ bu fikri.

Antonio.

Yaxşı. Bu huşsuz senyor ki, onun özünü də

Çox tez unudacaqlar, dedi: guya Ferdinand

Batmayıb, xilas olub. Boş təselliyə nə var?

İndi bu həmin senyor üzümür, yatır, eləmi?

Eləcə də doğrudur şahzadənin ölümü.

Sebastian. Hə, onun xilasına ümid azdır, heç yoxdur.

Antonio.

Amma bu ümitsizlik sənə böyük ümididir,

Bu naümidlik sənə ən gözəl bir fürsətdir.

Xəm xəyallar nədir ki, belə fürsət yanında.

Əminsən ki, Ferdinand dənizdə tələf olub?

Sebastian. Əminəm!

Antonio.

Yaxşı, onda taxt-tac kimə qalır

Kral vəfat edəndə?

Sebastian. Qızına qalmalıdır.

Antonio.

Tunisdəki qızına? Dünyanın o tayında?

Ona xəbər çatınca beşikdəki körpələr

Saqqalını qırxdırar. Onun üstə az qala

Məhv olmuşuq hamımız. Qurtardıq ki ölümdən

Ona qul olaq yenə? Yox, ayrı məsələyəcün

Tanrı bizi saxlayıb. Bütün olub keçənlər

Bir növ başlanğıc imiş. İndi əlimizdədir

Gələcəyin açarı.

Sebastian.

Nisyə söhbətlərdir bu!

Amma yox, doğrudan da... Tunisdəki kraliça

Klaribel çox uzaqdır Neapoldan, çox uzaq.

Antonio.

Neapolla Tunisin arasındakı dəniz

Deyir hər damlasıyla: mənə necə ölçəcək,

Məni necə keçəcək yetmək üçün Tunisdən

Neapola Klaribel. Tunisdədir, qoy qalsın

Elə orda kraliça. Sənsə oyan, Sebastian.

Gör bir necə yatıblar, elə bil ki, ölüblər;

Nə fərqi var onların bu cür yuxu, ya ölüm?

Burda yatan kraldan daha layiqlisi var

Neapolun taxtına. Bu Qonzalodan yaxşı

Əyanlar da tapılar. Mən özüm sağsağantək

Murt vurmağı bilərəm Qonzalodan da artıq.

Ah, kaş ki, mənim fikrim sənənin fikrin olaydı,

Səni nə qaldırardı onların bu yuxusu!

Anlayırsanmı mənə?

Sebastian. Deyəsən anlayıram.

Antonio. Söylə, fürsəti fəvta verəcəksənmi indi?

Sebastian.

Yadıma düşür ki, sən qardaşını yıxaraq

Milan hersoqu oldun.

Antonio.

Bəli, elədir, bəli.

Hersoq libası mənə əvvəlki geyimimdən

Daha yaxşı yaraşır. Qardaşımın qulları

Taylarını idi mənim, indi qullarımdırlar.

Sebastian. Bəlkə də sən haqlısan... Amma bəs axı... vicdan...

Antonio.

Vicdan? Nədir ki, vicdan? Ayaqda döyünəkmi?

Onda axsayaram ki... Yox, vicdan – tanrım deyil.

Milanla aramızda iyirmi vicdan dura,

Hamısını tapdalaram, hamısını addayaram

Bulaq kimi, köz kimi. Bax, torpağın üstündə
Yatıb sənın qardaşın. Yuxulumu, ölümü...
Bu torpağın tayıdır. Qoy mən onu indicə
Üçcə qarış poladla əbədi yatızdırım.
Sən də qoca naqqalın işini bitirərsən,
Yoxsa, əl-ayağımıza dolaşacaqdır bizim.
Qalanlara mən zamin. Bütün işlərimizi
Dinməz həzm edəcəklər, pişik süd içən kimi.
Bizə baş əyəcəklər.

Sebastian.

Yoldaşın, məsləkdaşın,
Sən mənimçün örnəksən, ən yaxşı nümunəsen.
O işi ki, etməsən Milanda sən bir zaman,
Onu Neapol üçün edəcəyəm indi mən.
Sıyr qılincını, çal! Kral oluram bu gündən!
Sən də, yaxın dostum, azadsan vergilərdən!

Antonio.

Gəl bir yerdə sıyrıraq qılınclarımızı biz,
Mən kralı vuran zaman, sən öldür Qonzalonu.

Sebastian. Bir dəqiqə səbr elə, sözüm vardır səninlə.

Kənara çəkilib danışrlar. Musiqi səslənir.
Gözə görünməz Ariel peyda olur.

Ariel.

Mənim ağam bilib ki, xeyirxah Qonzalonun
Başında bəla vardır. Mənə tapşırıq verib
İkisini də qurtarım. Yoxsa onlarla birgə
Ağamın niyyəti də məhv olub yoxa çıxar.
(*Qonzalonun qulağının dibində oxuyur.*)
Sən yatmışsan, xəyanət oyanıb!
Qılincını sıyrıb dayanıb.
Əbədi yatmamaqçün cəld oyan!
Kralının keşiyində tez dayan!
Gecikmə, tez ol, cəld ol, sən tələs!
Yoxsa yerinə yetər sui-qəsd!

Antonio.

Sıyrıraq qılıncları, birdən vuraq ikimiz!
(*Qılınclarını sıyırlar.*)

Qonzalo (*ayılararaq*). Mələklər! Xilas edin, xilas edin kralı!

Həmı oyanır.

Alonzo.

Nədir! Qılınclarımız niyə yalımdır, nə var?
Nə müdhiş baxırsınız?!

Qonzalo. Nə hadisə baş verib?

Sebastian.

Sizin keşiyinizi çəkirdik burda, birdən
Bir nəriltili eşitdik, dəhşətli bir nəriltili.
Öküzümü, yox şir idi... Vahimə basdı bizi.
Siz də yəqin bu səsdən oyandınız, eləmi?

Alonzo. Mən bir şey eşitmədim.

Antonio.

Elə qorxunc sədi ki,
Pəhləvan da qorxardı. Elə bil yüz şir birdən
Nərə çəkib torpağı lərzəyə gətirdilər.

Alonzo. Bəs sən necə, Qonzalo, bir şey eşitdinmi sən?

Qonzalo.

Hökmdar, mən yuxuda qərübə səs eşitdim;
Mahnımı, pıçıldımı ayıldı məni birdən.
Oyandım və çığırdım oyadaraq sizi də.
Gördüm bunlar dayanıb əllərində qılınclar.
Nəşə burda bir sırr var. Gəlin gedək bu yerden
Ehtiyatlı davranaq – sıyrıraq qılıncları.

Alonzo.

Gəlin gedək, başlayaq axtarmağa oğlumu.
Bəlkə sağdır biçərə? Bəlkə tapıldı birdən.

Qonzalo.

O burdadır, bilirəm, adadadır lap yəqin,
Allah onu qorusun yırtıcı heyvanlardan.

Alonzo. Gedək.

Ariel (*kənara*).

Xəbər aparım mən də ağama, sahibimə.
Deyim ki, sağdır kral və oğlunu axtarı.

Həmı gedir.

İKİNCİ SƏHNƏ

Adanın başqa tərəfi. Kaliban odun şələsiylə daxil olur. Şimşək çaxır.

Kaliban.

Çürük bataqlıqlardan günəşin sovurduğu
Buxarlar kaş tökülsün Prosperonun başına,
Azarlasın, üzülsün. Ruhlar məni pussa da
Lənətləyəcəm onu. Prospero tapşırırsa,
Ruhlar dəyməzlər mənə. Amma əmr edən kimi
Düşəcəklər üstümə – çimdikləyib, dişləyib,
Dümsükləyib, qorxuzub incidəcəklər məni.
Cilddən-cildə düşərək gözüme görünəcək,
Meymuntək oynayacaq, ağzımı əyəcəklər.
Kırpitek tikaniyla ayağıma batacaq,
İlan kimi çalacaq, ağlını alacaqlar.

Trinkulo gəlir.

Hə, budur bax, başladı, indi bunu göndərib,
Bax, bu ruhu üstümə. Cəza verir ki, niyə
Yubandırtdım odunu. Qoy bir tirtap uzanım
Torpağın üstə, bəlkə onda məni görmədi.

Trinkulo. Bir kol, bir yarpaq yoxdur ki, yağışdan gizlənəsən, bu yandan da fırtına gəlir. Külək gör nə yaman vıyıldayır. O qara buluda bax, gör nə ləndəhor buluddur, ay aman! Çürük tuluq kimi bir şeydir, incidə yırtılacaq, içində nəyi varsa axıdacaq üstümüzə. Yəne belə tufan qopsa heç bilmirəm başımı hara soxacam. Bu buluddan yağmağa başlasa, sel, su aləmi aparacaq... Bu nədir belə? Adamdı, balıq? Diridir, ölü? Balıqdır – balıq iyi verir, fu! İylənmiş balıq. Amma ömrümdə bu cür balıq görməmişdim. Bir dəfə olmuşam İngiltərədə. Deyirəm indi adam ola İngiltərədə, bu balığı göstərəsən, heç özünü də yox e, şəklini, bütün avaralar yığılar tamaşasına. Hələ baxmaqdan ötrü hərəsi bir gümüş manatlıq da verər. Əməlli-başlı varlanmaq olar. Kaş ki, belə bir iş düşəydi mənim bəxtimə, mən də bir adam olaydım. Deyirlər ki, İngiltərədə adam olanlar elə belə-belə şeylərin hesabına adam olublar. Şikəstə, ayaqsıza qəpik-quruş qiyməyənlar, on dəfə artıq pul xərcləyirlər ki, nə var, nə var hindu meyitinə tamaşa eləsinlər. Dayan dayan, balam, bu balığın adam kimi ayaqları varmış. Üzgəcləri də lap əl-qola oxşayır. Özü də istidir, Allah haqqı istidir. Yox mən

səhv eləmişəm. Sözlərimi geri götürürəm. Bu balıq-zad deyil. Buranın adamıymış, ildırım vurub öldürüb.

Yəne şimşək çaxır.

Ay, ay ay! Yəne tufan başlandı. Əlac yoxdur, görək bunun çırdırının altına girəm, yoxsa harda gizlənəcəm. Tale gör adamı kimin qoltuğunda yatızdırır e! Buradaca uzanım, qoy fırtına bütün suyunu-selini şorladıb qurtarsın.

Stefano oxuya-oxuya gəlir, əlində şərab şüşəsi var.

Stefano (oxuyur).

Daha heç vaxt dənizə düşməsin yolum,
Öləndə heç olmasa quruda ölüm.

Əcəb zibil mahnıdır, bunu yasda, vayda oxuyasan. Bircə təsəllim varsa – o da bax, budur (İçir və sonra oxuyur)

Matrosların, bosmanın cananları var,
Amma gözəl Kittidən olmaz bizə yar.
Xasiyyəti tündməcaz, dili zəhrimar,
Deyir: cəhənnəm olsun bütün matrosalar.
Matrosdan pis iy gəlir – deyib, naz atar.
Bir dərzi aşnası var, onunla yatar.
Dərziyə qismət imiş Kitti, a dostlar.
Biz dənizə çıxırıq, Kittiyə – azar!

Bu da axmaq mahnıdır. Budur bax, mənim təsəllim!

İçir.

Kaliban. İncitmə məni! Ooo!

Stefano. Bu nədir belə? Bəlkə burda çin-şəyatın var? Bəlkə vəhşi, ya hindu cildinə girib bizi dolamaq istəyirlər? Ay hay! Gözləyin! Yəni mən ona görə sudan quru çıxmışam ki, Sizin dörd ayağınızdan hürküm. Deyir dörd ayaqlı qoyun, mənimtək iyidin başına açırsan oyun? Ay hay! Sən hələ Stefanonu tanımayan.

Kaliban. Ruh məni incidir! Ooo!

Stefano. Bu yaqın ki, dördayaqlı bir məxluqdur. Özü də titrəməsi var. Amma lənət şeytana, bu bizimlə danışmağı hardan öyrənib. Elə bir buna görə ona kömək eləmək lazımdır. Əgər onu sağalda bilsəm, əhliləşdirib Neapola aparsam – hansı imperator belə hədiyyəni bəyənəməz.

Kaliban. Sən Allah, məni incitmə. Bu saat odunu evə apararam.

Stefano. Yəqin bunun tutması var, nə isə səfəhləyir. Qoy verim bu şüşədən bir qurtum içsin. Əgər ömründə şərab içməyibsə həli düzələr. Bircə bunu sağaldıb əhliləşdirsəydim, əməlli-başlı dövlətlənərdim. Bunu mənim əlimdən almaq istəyən görək möhkəm xərcə düşsün.

Kaliban. Hələ ki, çox bərk incitmirsən məni, amma bilirəm, indi lap ağrıdacaqsan, çünki əsirəm. Səni Prospero salır mənim canıma.

Stefano. Kis, kis, kis! Açı ağzını. Burda bir şey var, boğazını yaşlayan kimi dilin açılacaq. Açı ağzını. Mənə qulaq as, bu elə dərmandır ki, titrətməni-zadı, hamısını sağaldacaq. Söz verirəm sənə. Heç bilmirsən dostun kimdir, düşmənin kim. Yaxşı, açı görüm ağzını.

Trinkulo. Tanış səsidir... Bu... ola bilməz, axı o batıb. Yəqin şeytan əməlidir. Ay Allah, sən özün saxla!

Stefano. Dörd ayaq – iki səs! Yox, bu qəribə məxluq lap aləm imiş, iki səsi var, qabaqdakı səsiylə dostlarını tərifləyə bilər, daldakı səsiylə onları şeytanlayar, pis-pis sözlərlə söyər. Mən səni titrətmədən sağaldacaq, lap bax bütün bu şüşəni boşaltmalı olsam da, əl çəkmə deyiləm. Yaxşı, gillət görüm! Amin! İndi bir az o biri boğazına töküm.

Trinkulo. Stefano!

Stefano. O biri ağzından mənim adım çıxdı ki! Əşi belə də iş olar? Bu məxluq deyilmiş, iblisin özü imiş. Deyir iblislə yemək yeyənin qaşığı uzun görək. Mənim uzun qaşığım yoxdur, odur ki, sivişim çıxım aradan.

Trinkulo. Stefano, əgər sən doğrudan da Stefanosansa, toxun mənə, danış mənimlə. Mənəm e, Trinkulo. Qorxma, mənəm, sənin can bir qəlb dostun Trinkulo.

Stefano. Əgər sən Trinkulosansa, çıx ordan. Ayaqlarından tutub dartacam. Gödək ayaqlar hansınızındırsa onlardan yapışacam. Əgər burda Trikulonun ayaqları varsa – bunlardır. Doğrudan a, sən əsl Trinkuloymuşsan ki... Bu... idbarın altına niyə girmisən? Ya bəlkə o Trinkulolar ifraz edir?

Trinkulo. Mən elə bildim bu ölüdür, ildırım bunu vurub öldürüb, odur ki... yaxşı, Stefano, sən bəyəm batmamışdın? Görünür batmayıbsanmış da! Tufan qurtardı? Mən bu idbarın cır-cındırını altına girdim ki, tufandan gizlənim. Deməli, sağsan, Stefano? Ura! Stefano, bax, iki neapollu xilas olub.

Stefano. Bura bax, məni o yan-bu yana hərələmə, ürəyim bulanır.

Kaliban.

Bunlar ruh deyilmişlər.

Xeyirxah Allahmış bu.

Əlindəki şüşədə ecazkar içki vardır.

Mən onun qarşısında diz çökəm görək indi.

Stefano. Bəs sən neçə qurtuldun? Bura necə gəlib çıxdın? Bu şüşəyə and iç ki, düzünü deyəcəksən. Mən, bilirsən, necə xilas oldum? Matroslar şərab çəlləyini dənizə atdılar, mən də o çəlləyin üstünə çıxdım, qurtuldum – bax bu şüşə haqqı!

Kaliban. Mən sənə sadıq nökrün olacam – bax bu şüşəyə and içirəm. Bu şüşəyə ki, bunun içində belə ilahi içki var.

Stefano (*Kalibanı dinləmədən, Trinkuloya*). And iç ki, mənə düzünü danışacaqsan; sən necə xilas oldun?

Trinkulo. Sadəcə. Mən ordan sahilə üzməyə başladım.

Stefano. Allah haqqı, sən ördək kimi üzsən də, qazdan ayırıqsan.

Trinkulo. Ah, Stefano! Daha yoxundur?

Stefano. Dedim sənə bir çəllək şərabım var. Mənim şərab anbarım sahilə, qayanın altındadır. Oradadır. Orada gizlətmişəm. Hə, bədheybət, titrətmən keçdi?

Kaliban. De görüm, bu adaya sən göylərdən düşmüşsən?

Stefano. Bəs necə? Aydan düşmüşəm. Bəs bilmir-din? Ayda yaşayıram da!

Kaliban.

Xanım qız danışdı sənəin barəndə mənə:

Ayda yaşamağından, kollarından, itindən.

Allahımsan sən mənim!

Stefano. Belə de! Onda əl, mənim bu İncil kitabımı qurtuldu. Mən bu yaxında onun içini təzələyəcəm. And iç ki, yalan demirsən.

Trinkulo. Əşi, vallah, bu səfəh məxluq imiş. Mən də bundan qorxurdum. Zavallı idbar! Aydan gəlmisən?! Ha, ha, ha! Bu yazıq idbar, lap zırramaymış ki... Amma öz aramızdır, hərif, vurmağa həvəs-karsan ha!..

Kaliban.

Gədək göstərim sənə adanın hər yerini,

Öpüm ayaqlarından, yalvarıram mənə sənə,

Allahım ol sən mənim.

Trinkulo. And olsun ki, bu idbar bicin biridir, özü də möhkəm içəndir. Allahını yuxuya verib şüşəni məngirləmək istəyir.

Kaliban.

Mən öpmək istəyirəm sənin ayaqlarından,
And içmək istəyirəm – sənə sadıq olacam.

Stefano. Yaxşı. Diz çök və and iç.

Trinkulo. Vallah bu ağlısız heyvana baxdıqca gülməkdən partlayacam. Nə iyrenc məxluqdur. Elə qapazlayardım ki onu...

Stefano. Ala öp.

Trinkulo. ...Belə sərxoş olmasaydı. Yazıq idbar. Murdar məxluq.

Kaliban.

Mən sənə göstərəcəm burdakı bulaqları,
Sənə meyvə dərəcəm, sənə balıq tutacam.
Odun da daşıyaram. Qoy mənə cəfa verən,
Məni qula döndərən lənətə gəlsin, görüm!
Bundan sonra mən ona xidmət etməyəcəm,
Səninlə gedəcəm mən, ey insanım – Allahım!

Trinkulo. Pah atonnan! Evinəcən sənin, ay idbar! Miskin bir içkibazdan özünə tanrı düzəldti!

Kaliban.

Yabanı alma dərim icazə ver səninçün!
Qoz gətirim, quş vurum, tələ qurmaq öyrədim.
Bala meymunlar tutaq. Birce gedək mənimlə.

Stefano. Yaxşı, bəsdir çərənledin, yolu göstər. Bura bax, Trinkulo, madam ki, kral və onun adamları batıblar, hakimiyyəti görək biz öz əlimizə ala. Ehey, ala, mənim şüşəmi sən apar! Dostum, Trinkulo, indicə bu şüşəni yenə dolduracağıq.

Kaliban (*dəm olub oxuyur*). Əlvida, ağam, sağ ol!

Trinkulo. Əcəb həy-küycü idbardır! Əcəb sərxoş idbardır!

Kaliban.

Qurtardı daha artıq
Qab yumaq, tutmaq balıq,
Su və odun daşımaq.
Yaşa, var ol, azadlıq!
Rədd olsun qulluq, yalan.
Ban-ban-ban! Ka... Kaliban.

Daha tək deyilsən sən,
Var sənin təzə ağan.

Azadlıq, ehey! Ehey, azadlıq! Azadlıq, ehey, azadlıq!
Stefano. Ay qoçaq! Hə, yaxşı, hərif, göstər yolu görək.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Prosperonun mağarasının qarşısında.
Ferdinand gəlir. Çiyində odun şoləsi var.

Ferdinand.

Bəzən xoş bir öyləncə ağrı verir adama,
Bəzən ən ağır zəhmət xoş sevinclər getirir.
Bəzən belə də olur: alçalıb ucalırsan
Sadəcə əməyinlə çatıb ali məqsədə.
Bu işimdən bezərdim olmasaydı əgər o.
O gözəl, o nazənin əzabı, ölümü də
Döndərir xoş həyata, nəşəyə, səadətə.
Atası daşürekli, qızı belə mehriban,
Atasının əmriylə min dəne belə şələ
Daşmalıyam bura. Qızı baxır, ağlayır.
Qüسسəylə təkrar edir: heç belə ağır işi
Bu cür oğlan görürmi? Amma bu sözlərindən
Ağır işim də mənə daha yüngül görünür.

Miranda gəlir, onlardan uzaqda dayanmış
Prosperonu görmürlər.

Miranda.

Yalvarıram, bu qəder özünüzi yormayın.
Kaş ildırım vuraydı bütün bu odunları,
Qurtaraydız bu işdən. Bir az dincəlin bari.
Bu odunlar yananda göz yaş tökəcəklər,
Sizi yorduqlarından xəcalət çəkəcəklər.

Hər halda dincəlin bir. Atam elmlə məşğuldur,
Ən azı üççə saat sərbəstsiniz siz tamam.

Ferdinand

Əfsus ki, gözəl xanım, mən görək öz işimi
Qurtaram qürubacan.

Miranda.

Siz oturun bir yanda,
Mən sizin yerinizə işləyəyəm bir qəder.
Verin bura şələni.

Ferdinand.

Yəx, yox, mərhəmətli qız
Sınsa da belim mənim, partlasa da damarlar,
Qıraqdan veyil-veyil baxa bilərəmmi mən
Belə ağır zəhmətin sizi alçaltmasına?

Miranda.

Belə zəhmət alçatmaz nə məni, nə də sizi,
Mənim asandır işim, mən könüllü işləyəm,
Siz məcbur edirsiniz!

Prospero (*kənara*).

Yaman tora düşmüşən,
Yoxsa gəlməzdin bura.

Miranda. Siz yaman yorulmusuz.

Ferdinand.

Yox, xanım, inanın ki, sizi gördüyüm anlar
Gecəm də işıqlanır günəşli gündüz kimi.
Yalvarıram, deyin siz mənə öz adınızı,
Dualarımda çəkim!

Miranda.

Mənim adım? Miranda! (*Kənara*)
Ah, ata, sözünüzdən çıxdım, adıma deyib!

Ferdinand.

Miranda! Gözəl addır! Mənası – cazibəli.
Doğrudan da dünyada sizdən gözəl kim var ki.
Mən gözəl qadınlara baxmışam heyran-heyran,
Əfsunlayıblar məni inçə danışqlarla.
Ancaq çıxmayıb hələ qarşıma heç bir zaman
Nöqsansız, kamil qadın. Siz eyibsiz gözəlsiz!
Yox cahanda tayınız. Möcüzəsiz, möcüzə!

Miranda.

Burda yoxdur qadınlar, qadın sifətini mən
Güzgüdə gördüm yalnız. İki kişi görmüşəm:
Biri atam, biri siz. Ayrı şəxs tanımıram.
Ən qiymətli cehizim – ismətimə and olsun.
Mənə sizdən savayı yar-yoldaş lazım deyil.
Sizi sevdim, bəyəndim. Təsevvr eləmirəm
Sizdən gözəl bir insan. Deyəsən çox danışdım,
Unuduram atamın öyüdünü, sözünü.

Ferdinand.

Şahzadəyəm, Miranda, hətta bəlkə də kral,
(*Kaş Allah eləməsin*) heç vaxt dözə bilməzdim
Əsirliyə, zindana. Amma bir dinləyin siz
Ürəyimin səsini. Sizi gördüyüm andan
Əsiriniz olmuşam, əbədi əsiriniz.
Sizdən ötrü, sizinçün odun da daşıyaram,
Nə desəniz edərəm...

Miranda.

Yer, səma şahid olsun mənim böyük eşqimə.
Doğru söyləyirəmsə yer, səma qismət etsin
Bütün istəklərimi. Yox, yalan deyirəmsə,
Qoy dərdə çevirsinlər bəxtimin sevincini.
Nəhayətsiz, hüduzsuz eşqlə sevirəm səni.

Miranda (*kənara*). Axmağam, aqlayıram səadətdən, sevincdən.

Prospero (*kənara*).

Sevdaılı üreklərin vüsəli nə gözəldir,
Göylərin mərhəməti qorusun bu sevgini.

Ferdinand. Bəs niyə ağlayırsan? Nə olub sənə, söylə!

Miranda.

Bacarmıram ayrılıq sizə bəxş etdiyimdən,
Sizdən istədiyimi almağı bacarmıram,
Həyatımdan da artıq mənə görək olsa da.
Eh, mən nə danışırım. Gizlətdikcə duyğumu
Daha tez aşkar olur. Rədd olsun saxta həya!
İmdadına sən yetiş, müqəddəs təmizliyim!
Məni almaq istəsən, arvadın olacağam,
İstəməsən, kəniniz. Ölənəcəm, qəbrəcəm.

Ferdinand. Nə? Sən mənim kənimiz? Yox, mən sənin qulunam.
Miranda. Demək ərimsən mənim?

Ferdinand. Bəli! Elə xoşbəxtəm, elə bil ki, məhbusa Azadlıq vəd ediblər. Ver əlini, ver bura!

Miranda.

Al, əlimlə bir yerdə götür ürəyimi də.

Salamat qal, ayrılacaq indi yarım saatlıq.

Ferdinand. Salamət qal, sevgilim, sənə yüz min uğurlar!

Ferdinand və Miranda müxtəlif səmtlərə gedirlər.

Prospero.

Bunlar indi dadırlar sevginin nübarını.

Bunlartək duymasam da, xoşbəxtəm mən də ancaq.

Fəqət vaxtdır, görəək mən hələ çox işlər görəəm,

İndi kitablarımın yanına görəək gedəm (*Gedir*).

İKİNCİ SƏHNƏ

Adanın başqa tərəfi. Stefano və Trinkulo gəlirlər.

Onların dalınca əlində şüşə tutmuş Kaliban gəlir.

Stefano. Heç qulaq asmaq da istəmirəm. Çəlləyi boşaldandan sonra su hortdadırıq. Ondan qabaq bir damcı da dilimə vuran deyiləm. Odur ki, küləyin səmtində dayan, gəmini düz sür! Hey, mənim bədheybət nökrəm, gillət mənim sağlığımıza!

Trinkulo. Bədheybət nökr! Belə də axmaq ada olar? Deyirlər burda cəmi-cümlətanı beşcə nəfər yaşayır. Üçü – biz. Əgər qalan ikisinin də kəlləsi bizimki kimdirsə, onda bu dövlət laxlayıb!

Stefano. İç! Bədheybət nökrəm! Mən sənə əmr edirəm, içməlisən! Bura bax, gözlərin kəllənə çıxıb ki...

Trinkulo. Kəlləsinə çıxmayıb harasına çıxacaq? Bircə o qalıb ki, gözləri quyruğunun altına çıxırsın.

Stefano. Mənim bədheybət nökrərimin dili şərabin dibində batıb qalıb. Amma məni heç dəniz də batıra bilmədi. Batmadım ki, batmadım. Üzdüm, üzdüm, yüz iyirmi mil üzdüm, axır çıxdım sahilə. Ay bədheybət, and olsun Allaha, səni sərkərdə təyin eləyəcəm. Mənim sərkərdəm... Yox, daha yaxşısı, bayraqdaram ol!

Trinkulo. Yenə sərkərdə dərd yarıydı, amma bundan heç çür bayraqda çıxmaz. Heç bayraqı düz saxlaya bilməz.

Stefano. Yox, müsyö bədheybət, biz ki, hücuma-zada keçəsi deyilik.

Trinkulo. Heç hara gedəsi deyilsiz! Artıq-əskik danışmayıb, it kimi bura sərilib qalaçasız.

Stefano. Ay bədheybət! Əgər sən doğrudan da yaxşı bədheybət olsaydın, ağzını açıb bir kəlmə söz danışardın!

Kaliban.

Söhbətin yaxşıdırımı, mənim mübarək ağam?!

İcazə ver yalayım sənin çəkmələrini.

Amma bax, bu qorxaqdır, ona xidmət etməyəm.

Trinkulo. Yalan deyirsən, nadan bədheybət! Mən bu saat elə cəsuram ki, lap qaraulçunun özünü də itələyə bilərəm. Cavab ver, pozğun balıq: bir adam ki mənim bu gün içdiyim qəder içə, o nədən qorxacaq? Sən dəhşətli yalan danışırısan, çünki özün də dəhşətli bir məxluqsan; yarıbalıq, yarıidbar...

Kaliban. Hi, hi, hi! Nə ərz etdi, hökmdar? Bu bədheybət idbar lap sarsaq imiş ki...

Trinkulo. Eşitdimmi? Yenə də, yenə də mənə gülür. Gəmir onun başını, qoy ölsün, yalvarıram!

Stefano. Trinkulo, dilini qoy qarnına. Əgər üsyan-filan etmək fikrinə düşsən, səni bax bu ağacın başından... Bicarə idbar mənim təbəəmdir axı, mən qoymaram ki, sən ona güldən ağır bir söz deyəsən.

Kaliban. Çox saq ol, mənim nəcib hökmdarım. İzn ver səndən bir xahiş də eləyim.

Stefano. Hə, nə deyirsən? De görüm, nə xahiş edirsən? Amma diz çök, de! Mən ayaq üstə dayanacam. Trinkulo da ayaq üstə duracaq.

Gözə görünməz Ariel peyda olur.

Kaliban. Bayağ sənə demişdim ki, mən bir müstəbədın quluyam. O schirbazdır, caduyla, biciklə, yalanla bu adanı mənim əlimdən alıb.

Ariel. Yalandır!

Kaliban (*elə bilir ki, bunu Trinkulo dedi*). Nə yalandır? Sən özünsən yalançı. Qoy ədalətli ağam məni öldürsün, meymun. Mən düzünü deyirəm.

Stefano. Trinkulo, bir də onun sözünü kəssən, bax bu yumruğuma and olsun, dişlərini təkəcəm qarnına.

Trinkulo. Mən bəyəm bir söz dedim?

Stefano. Sus! Dinmə! (*Kalibana*) Hə, danış görüm.

Kaliban.

Bu adanı zəbt etdi tilsim ilə, sehr ilə.

Al ondan qisasımı qüdrətinlə, hökmdar.

Bilirəm bacararsan. Amma bax, bu – bacarmaz.

Stefano. Əşi, bu hardan bacaracaq?

Kaliban.

Olarsan bu adanın sahibi, hökmranı,

Mən də sənin xidmətçin, müti qulun, nökerin.

Stefano. Yaxşı, bunu necə eləyək axı! Bir ağıllı-başlı başa sal görüm.

Kaliban.

Aparım səni ora – sehribazin yanına.

Yatan yerdə başına mismar vur, öldür onu.

Ariel. Yalan deyirsən, yalan. Edə bilməzsən bunu.

Kaliban.

Alabəzək heyvərə! Vicdansız, murdar, əclaf

Hökmdarım, döy onu, al şüşəni əlindən,

Qoy dəniz suyu içsin, bulaqları mən ona

Göstərən-zad deyiləm.

Stefano. Hey, Trinkulo, ağılım yığ başına! Mənim bu idbarıma bir kərə də sataşsan, yumruğuma and olsun, mərhəməti-filanı bir qırağa qoyub, səni elə əzişdirəcəm ki, elə bil quru balığı əzişdirirsən.

Trinkulo. Əşi, mən neyləmişəm e?! Mən heç dinib-danışmıram. Yaxşısı budur, sizdən uzaq olum.

Stefano. Necə yəni dinib-danışmıram?! Bəs kim idi buna yalançı deyən?!

Ariel. Yalan deyirsən, yalan!

Stefano. Nə? Mən də yalan deyirəm. Tut gəldi (*Trinkulonun döyür*). Hə, bir də mənim yalanımı çıxart görüm.

Trinkulo. Əşi, mənim nə ölümüm azıb sənin yalanını çıxardım... Başınız xarab olub, nədir? Qulağımız cingildəyir... Andıra qalsın bu şüşəni. İçkinin axırını budur e... Görüm sənin bədheybət idbarına azar dəysin. Sənin də yumruğunu şeytan qopartsın.

Kaliban. Ha, ha, ha!

Stefano. Hə, di dalını danış görüm (*Trinkuloya*). Sən də aralan bizdən.

Kaliban. Bir şillə də vur ona. Mən özüm də indicə xub döyəcəm onu.

Stefano (*Trinkuloya*). Çəkil! (*Kalibana*) Hə, di gəl sözünü davam elə.

Kaliban.

Deyirəm ki, həmişə, yatır nahardan sonra,

Yuxuda öldür onu. Gərək kitablarını

Əvvəlcə götürəsən. Odunda yar təpəsin,

Bıçaqla boğazın kəs, ya şiş batır qarnına.

Unutma kitabları! Onları elə keçir

Qabaqdan. Kitabsız o, ağılsızdır mənimtək.

Ruhlar da qulaq asmaz onda sözüne onun.

Onlar da nifrət edir sehribaza mənimtək.

Kitablarını yandır. Evini bəzəyibdir

Cürbəcür əşyalarla. Amma hər şeydən artıq

Öz qızıyla fəxr edir – onun gözəlliyilə,

Misilsiz gözəl sayır öz qızını sehribaz.

Mən də ömrümdə yalnız iki qadın görmüşəm:

Anam Sakoraksanı, bir də həmin o qızı.

Bilirəm, biri zülmət, o biri nur-işıqdır.

Stefano. Yəni qızcıqaz doğrudan bəd deyil?

Kaliban.

Bəli, hökmdar, bəli, sənə layiq gözəldir,

Kənin eyləyirsən, sənə uşaqlar doğar.

Stefano. İdbar, mən o cadugərin işini bitirəcəm. Özüm kral olacam, o qız da kraliça, Yaşasın əlahəzrət kral və kraliça, yəni ki, biz! Trinkuloyla siz də vəzirlerim olarsız, hə, necədir? Trinkulo, bizim təd-birlerimizi bəyənirsən?

Trinkulo. Əla!

Stefano. Ver əlini. Bağışla, bir az səni əzişdirdim. Amma başını salamat saxlamaq istəyirsənsə, dilini qarnına qoy.

Kaliban. Bir azdan yuxulayacaq. Onu öldürürsənmi?

Stefano. Aha. Vicdanıma and olsun.

Ariel (*kənarə*). Gərək mən bu xəbəri öz ağama yetirim.

Kaliban.

Sən məni sevindirdin. Bilsən neçə xoşbəxtəm.

Gəl şadlanaq! İzn ver, öyrətdiyin mahnını

Oxuyaq bir, ağa!

Stefano. Xahişinə əməl edirəm, idbar! Səninçün hər şeyə hazırım. Trinkulo, gəl oxuyaq (*oxuyur*).

Asqırıram hər şeyə, tüpürürəm hər şeyə!
Hər şeyə tüpürürəm, hər şeyə asqırıram!
Azaddır fikirimiz! Fikirimiz azaddır!

Kaliban. Mənə elə gəlir ki, sən düzgün oxumursan (*Ariel həmin mətni tütəkdə və təbildə çalır*).

Stefano. Bu nədir belə?

Trinkulo. Bizim havamızdır. Naməlum cənab çalır.

Stefano. İnsansansa görün bizə, görək kimsən, necəsən? Yox şeytansansa, istədiyini çildə gir, görün. Hansı cildi bəyənirsən, özün seç!

Trinkulo. İlahi, günahlarımı bağışla!

Stefano. Ölümdən daha nə haqq-hesab istəyəcəklər... Mən sən-dən qorxuram. İlahi, bizə rəhmin gəlsin, bağışla bizi.

Kaliban. Sən qorxdun?

Stefano. Kim? Mən? Yox, idbar, mən elə oğlanlardan deyiləm.

Kaliban.

Sən heç qorxma, bu ada doludur səslər ilə,
Pıçılıyla, nəvayla, xışılıyla, sədayla.
Xoş səslərdir, zərərsiz. Sanki yüz cürə alet
Qulağında səslənir. Ya da görürsən birdən
Səslər məni oyadır. Yənə sədalar altı
Yavaşca uyuyuram. Yuxumda da görürəm
Qızılı buludları. Yağış kimi tökülür
Üstümə cavahirlər, mirvarilər, incilər.
Sonra oyandığıma ağlayıram ürəkdən.

Stefano. Əcəb dövətdir bura. Musiqisi də müftə.

Kaliban. Amma hər şeydən qabaq, sehrbazı yox elə!

Stefano. O öz yerində. Elə bilirsən yadımdan çıxıb?

Trinkulo. Musiqi uzaqlaşır. Gəlin onun dalınca düşək gedək.
İşimizi sonra görərik.

Stefano. İdbar, sən qabağa düş, biz də dalınca gələk... Bu təbilçini görmək pis olmazdı. Əcəb guruldadır.

Trinkulo (*Kalibana*). Ey, düş qabağa, Stefano, mən də gəlirəm ardınca.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Adanın başqa hissəsi.

Alonzo, Sebastian, Antonio, Qonzalo, Adrian, Fransisko və başqaları gəlirlər.

Qonzalo.

Hökmdar, and içirəm müqəddəs Məryəmə ki,
Bir addım bundan artıq ata bilməyəcəyəm.
Qoca sür-sümüklərim sızlayıb inildəyir.
Adanın başdan-başa ölçüdk hər tərəfini.
İzin verim dincələk.

Alonzo. Səni qınamıram mən.

Qoçasan.

Elə mən də düşmüşəm daha əldən.

Dincəl, nə deyirəm ki... Mən də puç ümidlərə

Əlvida deyim artıq, oğlum batıb, şübhəsiz.

Dəniz gülür ki, onu quruda axtarıq.

Antonio (*Sebastiana*).

Ümidini itirib! Çox gözəl, amma bax, sən

Uğursuz ilk addımdan fikrini dəyişmə ha!

Sebastian. Yox, yox, qoy fürsət düşsün.

Antonio. Firsət bu gecə düşər! Möhkəm yuxlayacaqlar.

Sebastian.

Yorulublar yamanca!

Bəli, qətidir qərar. Bax, bu gecə! Vəssalam!

Qərribə və tənənəli musiqi səslənir. Yuxarıda gözü görünməz Prospero peyda olur.

Alonzo. Eşitdinizmi, dostlar, nə əcaib səslərdir!

Qonzalo. Nə ecazkar sədalar!

Əcaib fiqurlar peyda olur. Üstü düzülü masa getirirlər, rəqs və təzim edə-edə kralla adamlarını masanın başına çağırırlar, sonra yox olurlar.

Alonzo. Aman Allah, bu nədir? Nə məxluqdurlar bunlar?

Sebastian.

Canlı oyuncaqlardır. İndi mən də inandım
Hər cür möcüzələrə: tək buynuzlu heyvana,
Ərəbistan çölündə Səməndər adlı quşun
Ağacdakı taxtına.

Antonio.

Mən də inandım artıq
Bütün sən deyənlərə... Nəyə desən inandım.
Xanənişin adamlar gülsə də səyyahlara,
Yalan söyləmişlər səfərlərdən dönənlər.

Qonzalo.

Qayıtsaq Neapola, söz açsam bu işlərdən
Heç kəs mənə inanmaz. Desəm çox mehribandır
Adanın sakinləri, bənzəmirilər bizlərə,
Onlar kimi hörmətçil – nadir adam tapılar?!
Bütün bunları desəm, lağa qoyarlar məni.

Prospero (*kənarə*).

Düz deyirsən, sadıq dost, nadirdir yaxşı adam;
Burada, aranızda iblisdən pisləri var.

Alonzo.

Heç özümə gəlmirəm; musiqi, rəqs, hərəkət
Nəçə cazibəliydi, üstündü yüz min sözdən.

Prospero (*kənarə*). Hələ bu harasıdır. Tamaşa axırıdadır!

Fransisko. Hamısı birdən-birə yoxa çıxdılar ancaq.

Sebastian.

Nə qəm, qalib ki, burda gətirdiyi yeməklər.
Yamanca acmışıq biz (*Alonzoya*).
Bəlkə dadasız?

Alonzo. Yox, yox.

Qonzalo.

Siz nədən çəkinirsiniz, söyləyin, hökmdarım?
İnanmazdım gənlikdə bir para söhbətlərə;
Guya adamlar varmı – döşləri öküz döşü.
Ya ayrı növ adamlar – sinəsində başları.
Amma öz gözümüzlə bunları ki biz gördük,
İndi belə sözlərə inanıram, doğrusu.

Alonzo.

Nə fərqi var, doğrudan? Oturub yeyim mən də,
Sən yeməyim olsa da. Nə gözlərəm həyatdan?
Qardaş, hersoq, gəl bura. Nahar elə bizimlə.

Ildırım, şimşək. Ariel Harpiya (*qanadlı külək ilahəsi*) şəklinə peyda olur.
Qanadlarını masanın üstündə görür, yeməklər yox olur.

Ariel.

Üçünüz də canısız. Dünyada hər bir şeyin
Sahibi olan tale dənizə əmr etdi ki,
Atsın sizi buraya, bu kimsəsiz adaya.
İnsanlarla qalmağa layiq deyilsiniz siz.
Mən indi dəliliyə sizi məhkum edirəm.

Alonzo və başqaları qılınclarını sıyırlar.

Zavallı sərsərilər! İntihar edənlərin
Cəsəreti var sizdə. Mən də, yoldaşlarım da
Taleyin elçisiyik. Sizin polad qılınclar
Küləyə, suya əgər yetirərsə bir xətər,
Bizi də yaralayır. Bizlərə yoxdur zaval.
Siz qılınclarınızı qaldıra da bilməzsiz.
Mən bura gəlmişəm ki, sizlərə xatırladam;
Prosperonu Milandan qovdunuz siz bir zaman,
Dənizlərə atdınız özünü və qızını.
Fələk, rəhmdil fələk, gec də olsa bir qədər,
Sizdən intiqam alır – Prosperonun qisasını!
Fələyin buyruğuyla dəniz, torpaq, canlılar
Qalxıblar sizə qarşı... Alonzo, əvvəlcə sən
İtirdin öz oğlunu. İndi hara getsəz də
Ölümdən min pay betər əzablar, işgəncələr
Çıxacaq qarşınıza. Bu kimsəsiz adada
Mənim lənətlərimdən heç kəs sizi qurtarmaz.
Yalnız bir xilas yolu – günahsız yaşamaqdır,
Peşman olub yuyaraq keçmişdəki günahı.

Göy guruldayır, Ariel qeyb olur. Melodik musiqi sədaları altında yenidən ocaib
fiqurlar gəlir. Onlar rəqs edə-edə əzilib-büzülərək masanı aparırlar.

Prospero (*Kənarə*).

Sevimli Arielim! Nə yaraşıqlıydın sən,
Həm də qorxunc, heybətli, külək ilahəsinin
Şəklinə görünəndə. Bütün dediklərimin
Həmsin bir-bir söylədin. Başqa köməkçilər də
Çox canlı, çox məzəli oynadılar rollarını.
Tutubdu tilsimimiz. Bir baxın, düşmənlərim

Ağılların itirib. Əlimdədirlər indi.
Hələ burda qalsınlar. Qayıtmaq istəyirəm
Ferdinandın yanına. Bir də hər ikimizin
Əzizinin yanına (*Yox olur*).

Qonzalo.

Nə olubdur, hökmdar?
Yarəb! Gözlərinizi hara zilləmisiniz?

Alonzo.

Aman! Dəhşət! Müsibət! Mənə elə gəldi ki,
Dalğalar danışdı, külək söhbət açdı,
Göylər də guruldayıb birçə söz deyirdilər.
Hamısı da o adı çəkirdilər; Prospero!
Borular bağırdı mənim cinayətimdən.
Bununçün oğlum itdi girdabında dənizin.
Amma ağır lövbərdən dərinə getsəm mən
Dənizlərin dibində tapacağam oğlumu –
Onun yanında yatım (*Gedir*).

Sebastian.

Çağırırım döyüşə
Mən bütün iblisləri, amma bax, bir-bir, bir-bir...

Antonio. Mən də sənın əlaltın!

Sebastian və Antonio gedirlər.

Qonzalo.

Dəli olub hər üçü,
Cinayətin zəhəri hopub beyinlərinə
Lap çoxdan. Amma indi təsir edibdir zəhər.
Ah, sinyorlar – siz məndən gəncsiniz, qıvrıqsınız,
Gedin arxalarınca, yoxsa ki, dəli halda
Həngamə qopardılar.

Adrian. Tez tərpen, gəl ardimca!

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Prosperonun mağarası qarşısında. Prospero, Ferdinand və Miranda gəlirlər.

Prospero.

Sərt davrandım səninlə. Çıxaram əvəzini
Yüz qat, inan sözüme. Axı öz həyatımın
İllərini verirəm mən sənın əllərinə.
Səni belə incidib eşqini smayırdım.
Çıxdın sən bu sınaqdan, qoy səmə şahid olsun.
Sənə bəxşiş verirəm qiymətli hədiyyəmi.
Təəccüblənmə, Ferdinand, öz qızımla beləcə
İftixar etdiyimə. Özün görəcəksən ki,
O min dəfə artıqdır hər cür tərifli sözdən

Ferdinand. Mən də bu fikirdəyəm, heç yozucu kahin də dəyiş-
məz əqidəmi.

Prospero.

Onda, əgər beləse,
Qəbul et erməğanı. Sən onu qazanmışan.
Amma unutma, əgər nigah təsdiq olmadan
Bəkərət kəmərinı açsan qızın belindən,
Sizin ittifaqımız xeyir-dua alammaz.
Dedi-qodu, küt nifrət tikanlarla doldurar
Nigah yatağınızı. Sizdə ikrah oyanar.
Nigahların Allahı – Himeney cırağını
Yandırmayınca siz də təmiz qalın, pak qalın.

Ferdinand.

And olsun həyatıma, təmiz məhəbbətəmə,
Gələcək xələflərə, səadətə and olsun,
Nə qaranlıq mağara, nə tənhalıq, nə fürsət,
Nə şeytan məsləhəti mənı namus yolundan
Kənara çəkə bilməz. Qoymaram şəhvət odu
İradəmi ərıtsin. Mən səbirlə gözlərem
O günü ki, parlaq Feb – səfəqlərin Allahı
Yubadacaq üfüqdə ışıqlı atlarını,
Bizə elə gələcək: buxovlanıbdır gecə.

Prospero.

Sözlerin çox gözəldir. İndi də otur burda
Söhbət elə bizimlə. Qızım sənindir daha.
Mərhəmətli köməkçim, sədaqətli Ariel!

Ariel peyda olur.

Ariel. Mən burdayam, hökmdar, söylə nə buyruğun var!
Prospero.

Sən və kiçik dostların çox yaxşı işlədiniz,
Bir tapşırıqım da var; sənə tabe ruhları
Bura çağır, gəlsinlər. Bizim bu cavanlara
Tamaşa göstərsinlər, əsrarəngiz tamaşa.
Boyun oldum onlara möcüzə göstərməyi.

Ariel. Haçan yığm ruhları?

Prospero. Heç yubanmadan, dərhal!

Ariel.

Sənə qulluq etməyə
Sevinirəm mən lap çox.
Əmr edim, ruhlar bura
Uçsunlar sanki bir ox.
Söylə bir görüm, məndən
Razısanmı, hə, ya yox?

Prospero.

Razıyam, çox razıyam, ey zərif Arielim!
Səsimi eşidəndə peyda ol burda hazır!

Ariel. Anladım tapşırığı (*Yox olur*).

Prospero (*Ferdinanda*),

Unutma öz andını,
Çılğın istəklərinin buraxma cilovunu.
Bil ki, ehtiras odu saman kimi yandırır –
Ən müqəddəs andları.

Ferdinand.

Yox, əhdimi pozmamam,
Təmizliyin saf qarı şəhvət odun söndürər!

Prospero.

İnanıram, çox yaxşı. Peyda ol, Arielim!
Sənə tabe ruhların hamısını çağır bura!

(*Ferdinand və Mirandaya*).

Susun! Baxın, dinləyin!

Mələhotli musiqi. İrisa görünür.

İrisa.

Səxavətli Serera, qulaq as sözlərimə!
Tərk et geniş çölləri, bəhərli zəmiləri,
Tərk et yaşıl xalçalı düzləri, çəmənləri.
O gündən bəri qızım qeyb olub qaranlıqda.
Yox, yox, nigaran olma, bura gəlməyəcəklər
Nə Venera, nə oğlu. Onlar pafosa sarı
Uçurlar indi yəqin. Qanları bərk qaradı,
Kələkləri tutmadı. Ovsunla bu gəncləri
Azdıra bilmədilər Venera da, oğlu da.
İstəyirdi ki, bunlar, nigahlarından qabaq
Bir-birinin qoynuna atsınlar özlərini,
Keçib həddi, cızığı. Bir şey çıxmadı amma.
Kupidon da pərt olub and içdi ki, bir daha
Girməsin ürəklərin təmiz guşələrinə.
Oxunu da sındırdı, dedi: körpə uşaqtək
Oynaqlayacağam mən.

Serera. Budur gəldi Yunona!

Yunona görünür.

Yunona.

Xoş gördük səni, bacım! Tezliklə qayıdarsan
Öz mülkünə, yerinə. Amma indi bir yerdə
Gəl xeyir-dua verək bu mehriban gənclərə!
(*Oxuyur*):
Sizə uğurlar olsun,
Ömrünüz səadətlə,
Bəxtiyarlıqla dolsun!
Bu sovqatları bir-bir
Yunona sizə verir.

Serera (*oxuyur*):

Sizə uğurlar olsun!
Anbarınız çörəklə,

Bol məhsullarla dolsun!
Dadlı-dadlı meyvələr,
Üzümlər üzün hər ay.
Sevinclə ömür sürün.
Dekabrınız olsun may.
Bu sovqatları bir-bir
Serrara sizə verir.

Ferdinand.

Bu gözəl tamaşaya əsrarəngiz musiqi
Nə qədər uyğun gəlir. Yəqin ruhlardır bunlar!

Prospero.

Bəli, ruhlardır, amma mən bütün bu ruhları
Sənətimlə ram edib, özümçün işlədirəm.

Ferdinand.

Daim qalardım burda! Belə nazənin arvad,
Belə müdrik qaynata! Cənnət imiş bu ada!

Yunona və Serera pıçılşaşırlar, sonra İrisaya nə işə bir tapşırıq verirlər.

Prospero.

Dayan görüm, kiri bir! İlahələr deyəsən
Vacib bir şey haqqında pıçılşaşıb sözləşir,
Nəsə hazırlayırlar. Susun görək bir ara!
Yoxsa qınılar tilsim!

İrisa.

Gül-çiçəkli pərilər! Çıxın sərin sulardan,
Yunona dəvət edir sizi bu çəmənliyə.
Səadət arzulayın aşıqlərə, pərilər!
Bu xoş nighahda siz də iştirak eləyiniz!

Pərilər görünür.

Siz də ey biçinçilər, gün altında yananlar!
Tərli alınız üstə qoyubsuz həsir papaq.
Bura gəlin. Qurtarıb gündüzkü zəhmətiniz.
Hərənz bir pərinin tez yapışın əlindən,
Yorğunluğu unudub rəqs eləyin sevincək!

Kəndli qiyafəsində biçinçilər görünürlər. Pərilərlə bir yerdə gözəl rəqs oynayırlar. Birdən Prospero ayağa durur və danışmağa başlayır. Çıxışının sonunda qərribə bir hay-küy qopur və xəyallar qeyb olur.

Prospero.

Mən də lap unutmuşdum. Axı vəhşi Kaliban
Öz təzə curlarıyla qətlimi hazırlayır.
Qəsd vaxtına az qalıb (*Ruhlara*).
Yaxşı, bəsdir, qeyb olun.

Ferdinand. Miranda, nə səbəbdən həyəcanlanıb atan?

Miranda.

Bilmirəm, mən də heç vaxt onu belə nigaran,
Qəzəbli görməmişəm. .

Prospero.

Əziz oğlum, pərt oldun?
Pərişan görünürsən. Açı kefini, gülümsə!
Tamaşa sona yetdi – bayramımız qurtardı.
Bu oyunda aktyorlar ruhlar idi, dedim mən.
Rollarını bitirib əriyib yox oldular
Şəffaf havada onlar. Bax, beləcə bir zaman
Cisimsiz kabus kimi əriyib yox olacaq.
Tüstü təkin ucacaq buludlu zirvələrdə...
Uca dağlar, məbədlər, məğrur saraylar – hər şey,
Hətta yer kürəsi də yox olacaq bir zaman
Heç bir iz buraxmadan – bu cisimsiz ruhlartək...
Biz və yuxularımız eyni cür maddədənlik.
Yuxu əhatə edir bu kiçik ömrümüzü.
Həyəcanlıyam, oğul! Zəifliyimi əfv et!
Qarışıbdır fikirlər qoca başımda mənim.
Mənə bənd olmayın siz, mağarada dincəlin,
Mən də bir az gəzişim, boğum həyəcanımı.

Ferdinand və Miranda (*bir yerdə*):

Sakit olun siz, ata! (*Gedirlər*).

Prospero. Yanıma gəl, Ariel! Bəcid ol fikir kimi!

Ariel peyda olur.

Ariel. Fikir icraçıyıyam. Nədir tapşırğınız?

Prospero. Ey ruh! Hazır olaq biz Kalibanla görüşə.

Ariel.

Hökmdar, Sereranın rolunu oynayarkən
İstəyirdim ki, sənin yadına salım, amma
Qorxdum qəzəblənərsən...

Prospero. Hardadır o lotular?

Ariel.

İçib lap dem olublar. Sərxoş cəsəretilə
Küləyə deyirlər ki, üzlərinə əsindir.
Yeri təpikləyirlər – dəymə ayağımıza!
Amma niyyətlərindən əl çəkməyiblər əsla.
Təbil çaldım qəfildən. Cilovsuz qulun kimi
O saat qulaqların yamanca şəkildilər.
Gözlərini qıydılar, burunların çəkildilər,
Sanki iyləyirdilər musiqini... Mən isə
Qulaqların doldurdum səslərlə, nəvalarla.
Böyürtünün dalınca yönələn dana kimi
Düşdülər yola onlar. Üst-başları didildi,
İlişib tikanlara kolların arasında.
Səslərlə azdıraraq bataqlığa getirdim.
Batıb qalıblar orda, üfünətin içində.

Prospero.

Yaxşı, qanadlı dostum. Yenə gözə görünmə.
Mağaradan al-əlvan parçalar gətir bura,
Qoy şirniksin oğrular ala-bəzək şeylərə.

Ariel. Uçuram! (*Qeyb olur*).

Prospero.

Yox, Kaliban ipə-sapa yatmayır.
Xilqətdən iblisdür o, hayıf zəhmətlərimə,
Həlim davranışına! Hədər imiş hamısı.
Qanmır o, xoş rəftarı; getdikcə qansız olur,
Getdikcə idbar olur. Eybi yoxdur, az qalıb.
Onlara bir toy tutum, ərşə çıxsin səsləri!

Ariel peyda olur, əlvan pal-paltar gətirir.

As kəndirdən bunları.

Prospero və Ariel görünməz qalırlar. İslanmış, çirkə bulanmış
Kaliban, Stefano və Trinkulo gəlirlər.

Kaliban.

Sus! Susun! Yavaş olun, kor köstəbək də belə
Bizi eşitməsin heç. Bax, budur o mağara.

Stefano. Bura bax, bədhəybət, sənin o zərərsiz saydığın ruh
bizim başımıza yaman oyun açdı ha!

Trinkulo. Bədhəybət, tərpedən dırnağacan sidik iyi verirəm, at
sidiyi və bu səbəbdən də mənim burnum çox bərk qəzəblənib.

Stefano. Mənim də burnum hiddətlənib. Eşidirsən, bədhəybət,
əgər səninlə aram dəyşə, vay halına.

Trinkulo. Onda lap daha atılmalı bədhəybət olacaqsan!

Kaliban.

Məni məhrum cəlmə rəğbətindən, hökmdar.

Bir az da döz. Bunların əvəzində gör nələr

Qazanacaqsan, nələr?! Amma yavaş, susun bir.

Bura elə sakitdir, gecə yarısıdır sanki.

Trinkulo. Elə olmağına elədir, amma o cür şüşələri bataqlıqda
itirmək...

Stefano. ...bu nəinki biabırçılıqdır və ayıb işdir, bu həm də
əvəzsiz bir itkidir.

Trinkulo. Bu mənimçün çirkabda çimməyimizdən də pisdir.
Əcəb zərərsiz ruh imiş, tful!

Stefano. Mən o şüşəni tapacam. Lap bax, tərpedən boğazacan
bataqlığa girməli olsam da, tapacam.

Kaliban.

Ey kralım, axı niyə narahat olursan sən?

Mağaranın qapısı budur bax, gir içəri.

Hay-küysüz, sakit, səssiz. Gör müqəddəs işini,

Ver layiqli cəzasın. Ondan sonra bu ada

Sənin öz dövlətidir. Mən də çəkmələrimi

Yalayım səhər-axşam.

Stefano. Ver əlini mənə. Hiss ələyirəm ki, yavaş-yavaş qan
gözlerimi tutur.

Trinkulo. O... kral Stefano! O... əlahəzrət! O... ləyaqətli, şərəfli
Stefano! Gör burda sənin üçün necə geyim-kecimlər asılıb!

Kaliban. Axmaq, dəymə onlara – əskilərdir, cır-cındır...

Trinkulo. Ay sənin başın üçün, bədhəybət! Nəyi bilməsəm də
parcanın yaxsısını pisindən ayıra bilirəm... O... kral Stefano!

Stefano. Bu əbani dart çıxart görüm, Trinkulo! Yumruğum
haqqı, mən gərək bu əbani əynimə keçirəm.

Trinkulo. Əlahəzrət bu əbani əyninə keçirəcək.

Kaliban.

Qan qusasan, zırrama! Nə görmüsən bunlarda.
Qabaqca Prosperonu öldürməsək biz əgər...
Birdən ayıldı, durdu – onda Prospero bizim
Bütün bədənimizi elə dişləyər, didər,
Heç tanıya bilmərik özümüz özümüzü.

Stefano. Çox tullanıb-düşmə, idbar! Hörmətli ip, – xanım, bu bəyəm mənəm qaftanı deyil? Ah, cənab qaftan, siz ip xanımdan elə bərk sallanmışınız ki, heç ayırmaq olmur. Bu cür yaxınlıqdan tiftikləriniz də sürtülüb gedər ki... dönüb olarsız daz keçəl qaftan.

Trinkulo. Götür! Götür! Əgər siz, əlahəzrət, rəva bilirsiniz, biz bu ip xanımı tamam lüt soyunduraq.

Stefano. Afərin! Əntiqə dedin! Əla zarafatdır. Buna görə al bu paltar. Nə vaxtacan ki, bu dövlətin padşahı mənəm – bütün zarafatçılar mükafatlarını alacaqlar. Deməli, ip xanımı çılpaq qoyacaqsan, hə? Əntiqə sözdür. Al, bu şalvarı da sənə verdim.

Trinkulo. Bura bax, bədheybət! Sən də pəncələrinə quş yapışqanı sürt, qalanları qapışdır.

Kaliban.

Yox, yox, mən istəmirəm. Burda vaxt keçiririk.
Bizi qara qarğaya, ya da çirkin meymuna
İstəsə çevirər o.

Stefano. İdbar, uzat bura pəncəni. Kömək elə, bütün bu var-dövlətimi çəlləyi gizlətdiyin yerə daşıyım. Çox oyan-buyan eləsən səni öz dövlətimdən bayıra vızıldadaram. Hə, tez elə, tut bunu.

Trinkulo. Bunu da.

Stefano. Bax bunu da.

Uzaqdan ov səsləri eşidilir. Səslər yaxınlaşır. Ruhlar ov itləri şəklində gəlir, oğrulan təqib edirlər. Prospero və Ariel itləri müşqururlar.

Prospero. Tut onu, Qızıl, tut, tut.

Ariel. Gümüş, tut onu, tut, tut.

Prospero. Ey Furiya, tut, tez ol. Ulyu, ulyu, ulyulyu.

İtlər təqib edir, Kaliban, Stefano və Trinkulo qaçırlar.

Prospero (*Arielə*).

Uç, meşə ruhlarına tapşırıq ver, bunların
Qıc eləsin qolunu, qıçını, ayağını.

Didim-didim didsinlər, zolaq-zolaq etsinlər
Pələng dərisi kimi bunların dərilərin.

Ariel. Gör bir nə bağırılar!

Prospero. Paylarını aldılar!

İtlər qovsun onları. İndi əlimdədir
Düşmənlərimin hamsı. Az qalib, işlərimi
Qurtarım, onda sən də bir asudə nəfəs al.
Amma hələlik sənə bir tapşırıqım da var.

Gedirlər.

BEŞİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Prosperonun mağarası qarşısında.

Şehrli əbasını geymiş Prospero və Ariel gəlirlər.

Prospero.

Qurduğum tədbirlərin az qalib axırına.
Şehrın hökmü güclüdür, ruhlar mənə mütidir.
Vaxtın arabası da öz yükünü daşıyır,
Görən neçədir saat?

Ariel.

Altıdır. Sən deyirdin
Altıda qurtaracaq bütün işlər, hökmdar.

Prospero.

Bu cür qərar vermişdim ilk dəfə fırtınanı
Yaradanda mən. Yaxşı, hardadır kral dəstəsi?

Ariel.

Onlar dustaqlar təkin çıxıbilmirlər heç cür
Sənin qoyduğun yerdən. Borandan, qasırdan
Sənin bu mağarana süpər olan meşədə
Onlar sığnaq tapıblar. Onları yalnız tək sən
Azad edə bilərsən. Hər üçü: kral, qardaşı,
Bir də sənin qardaşın bayaqkı tək dəlidir.
Qalanlar dərd içində onlara yas tutubdur.
Ən çox qəm eləyən də sənin nəcib dediyin

İxtiyar Qonzalodur. Qamış damdan yağıştək
Yaş axır saqqalından. Necə əzab çəkirlər
Sənin tilsimlərinə! Bir görsəydin onları
Özün də yumşalardın.

Prospero. Belə düşünsənmi?

Ariel. Əgər insan olsaydım acıyardım onlara.

Prospero.

Mən də çox acıyıram. Madam ki, sən – cansız ruh
Acıyırsan onlara, bəs mən necə, daşammi?

Mənim də onlar kimi cismim, bədənim vardır.

Onların ağırları tanışdır mənə axı.

Ən amansız şəkildə məni incitsələr də

Nəcib zəka söndürür qəzəbin alovunu.

Şəfqət daha güclüdür intiqam həvəsindən.

Onları peşman etmək – bir bu adı məqsədim.

Artıq mənim onlara yox kinim, küdurətim.

Gərək azad eləyəm. Tilsimləri qıraraq

Qaytarım başlarına olan ağıllarını.

Ariel. Uçuram tapşırığı yerinə yetirməyə (*Yox olur*).

Prospero.

Siz ey uca dağların, bulaqların, sellərin,

Meşələrin ruhları! Bir də siz – kiçik elflər!

Dəniz sahillərində oynaqlayıb, tullanıb,

Çəkilmə saatında Neptunu qovlayanlar,

Yenə ondan qaçanlar, qumlarda iz qoymadan.

Siz ey xırdaca elflər! Ayın ziyası altda

Görünməz rəqs edərək tapdarsınız otları,

Sonra qoyunlar yeməz tapdadıqlarınızı!

Əyləncəniz, peşəniz göbələk yetirməkdir.

Gecə səsləri sizi şənliklərə çağırır,

Şıltaq, şux oyunlara dəvət eləyir tez-tez!

Güclü olmasanız da, sizin yardımınızla

Tabe etdim özümə cilovsuz küləkləri,

Önün tutdum günəşin, qaldırdım göy dənizi

Göylərdə tufanda, gurlatdım ildırım.

Yupiterin oxuyla palıdı parçaladım,

Qayaları uçurdum, ağacları qopardım.

Mənim göstərişimlə açılırdı məzarlar,
Qaytarıb meyitlərin. Bax, bütün bu işləri
Sənətimlə elədim. Ancaq ki, kifayətdir...
Bu qüdrətli elmimdən, sehrlı tilsimlərdən
Əl çəkmək istəyirəm. Qoy imdadına yetsin
Göylərin musiqisi – sağaltsın dəliləri!
Ondan sonra sındırıb sehrlı çubuğumu
Torpağa basdıracam. Kitablarımla hamsın
Dənizdə batıracam. Dənizin lap dibində.

Təntənəli musiqi.

Ariel qayıdır. Onun ardınca əcaib hərəkətlər edən Alonzo gəlir. Alonzo
Qonzalo müşayiət edir. Sonra eyni halda Sebastian və Antonio gəlirlər, onları
Adrian və Fransisko müşayiət edir. Onlar Prosperonun çəkdiyi sehrlı dairəyə
daxil olur və ovsunlanıb qalırlar.

Prospero (*əvvəlcə Alonzoya müraciət edir*).

Təntənəli musiqi sağaldar beyninizi.

Burda dayan, bil ki, sən tilsimlər içindəsən.

Etibarlı Qonzalo, sənə acıyıram mən,

Sənin kimi mənim də gözlərimdən yaş gəlir.

Get-gədə zəifləyir ovsunun qüdrəti.

Gecənin zülmətini səhər ərindən tək

Dəliliyin dumanı əriyir beyinlərdə,

Ölü şüur oyanır. Oyanır yavaş-yavaş.

Qonzalo, xilaskarım, kralın sədiq oyanı,

Vətənə dönmən zaman sənə təşəkkürümü

Söz ilə, əməl ilə layiqli bildirəcəm.

Alonzo, sən o zaman, mənimlə və qızım

Amansız rəftar etdin qəddar, zalımcasına.

Sebastian! Bu işdə əlbirdin qardaşım,

İndi bax, həmin işin cəzasını çəkirsən.

Mənim doğma qardaşım, qan qardaşım Antonio!

Hökm etmək ehtirası öldürdü vicdanını.

Hələ bundan doymayıb, Sebastianla birgə

Krala da qəsd etdiz. Bunun üçün çəkirsiz

İndi ikiqat cəza. Canı olsanız da siz,

Əfv edirəm hamınızı! Qayıtsın şüurunuz!

Qoy zəkanın gur seli doldursun boş məcranı!

Hələ mənı görmürlər, tanıya bilməyirlər.
Ariel, mağaramdan tez gətir papağımı,
Bir də ki, qılıncımı!

Ariel yox olur.

İndi görünəcəyəm
Milan hersoqu kimi geyinib keçinərək.
Tez ol ruh! Lap az qalıb sənin azadlığına.

Ariel (*peyda olur, Prosperoya kömək edir geyinsin və oxuyur*).

Yerim olacaq çəmənlər,
Yaşayacam, yatacam
Güllərin içində mən.
Yatırdırın bayquşlar,
Səhər oyatsın quşlar.
Şirə çəkib artək
Uçacam sanki külək.
Çiçəkli, güllü həyat!
Özüm də sərbəst, azad!

Prospero.

Mənim zərif, sevimli, mənim şux Arielim!
Ah, necə də çətindir mənə səndən ayrılmaq.
Azad olacaqsan, hə! Bəli, bəli, lap yəqin!
Ancaq hələ ki, indi uç gəmiyə görünməz,
Yatmış dənizçiləri bircə-bircə sən oyat!
Qoy kapitan və bosman burda olsun bu saat.

Ariel.

İkicə dəfə nəfəs alacağam uçanda.
İki nəbz döyüntüsü çəkər mənim uçuşum (*Yox olur*).

Qonzalo.

Hər şey sirli, sehrlı, vahiməli, qəribə...
Göylər özü qurtarsın bu yerlərdən bizi tez.

Prospero.

Kral, bura baxsana, dayanıbdır qarşında
Vaxtıyla incitdiyın Milan hersoqu özü.
Prosperoyam, qorxma, deyiləm kabus, xəyal,
Qoy səni qucaqlayım, inananın sözümə.
Kral, sən də, dostların da xoş gəlmisiniz adaya!

Alonzo.

Doğrudan Prosperosan, ya burda gördüyümüz
Röyalardan birisən?! Bilmirəm bunu əsla.
Amma mən eşidiyəm: canlı insanlar tək
Köksündə ürək vurur. Deyən beynim açılır.
İtirmişdim aqlımı? Yuxuydumu, həyatımı?
Əfv et mənı, bağışla, incitdim nahaq səni.
Qaytarram hersoqluğu, bütün hüquqlarını.
Fəqət anlat, Prospero, necə oldu sağ qaldın?
Sən hara, bura hara?

Prospero (*Qonzaloya*).

Ağsaçlı dostum, əvvəl
Mən səni qucaqlayıb təşəkkür eləyirəm.
Namusun, necabətın hədudsuzdur, hədsizdir.

Qonzalo. Vallah, deyə bilmərəm: yuxudayam, ayığım?

Prospero.

Tilsimin təsirindən hələ azad deyilsiz.
Çətindir sizin üçün həqiqətə inanmaq.
Salamlayıram sizi (*Yavaşdan Sebastian və Antonioya*).
O ki qaldı sizlərə,
Bir-birizə taysınız. Kralı agah edərək
Gizli niyyətinizdən, gözdən salardım sizi.
Yox, yox, qorxmayın amma, susaram bu barədə.

Sebastian (*kənara*). İblis özü danışır bunun diliylə indi.

Prospero.

Yox (*Antonioya*).
Nankor haramzadə! Sənə qardaş deməyə
Dilim gəlmir doğrusu. Səni də əfv edirəm!
Bircə hersoqluğumu qaytarmalısan geri.

Alonzo.

Əgər sən Prosperosan, izah elə bir görək
Necə xilas olmusan, bizi necə tapmışın?
Üç saat bundan qabaq qəzaya uğradıq bizi.
Dərdim böyükdür mənim: itirmişəm oğlumu!

Prospero. Anlayıram dərđini.

Alonzo. Ah! İtkim əvəzsizdir. Məlhəm deyil səbr də.

Prospero.

Yox, yox, səbər məlhəmdir. Mən də ağır itkidə
Onu dada çağırıdım, sakit oldum, ovundum.

Alonzo. Sənin də belə ağır itkin vardır, deyirsən?

Prospero.

Beləcə ağır, həm də, beləcə təzə itkim!
Dərdim daha ağırdır, itirmişəm qızımı –
Yeganə övladımı!

Alonzo.

Qızını itirmisən! Ah, kaş ki, ulu tanrı
Dirildib cavanları qaytarardı salamat.
Kral və kraliça olub, Neapolun taxtına
Çıxaydı hər ikisi. Dənizin girdabında
Oğlum yox, mən bataydım! Qızı haçan itirdin?

Prospero.

Bu fırtına zamanı. Görürəm ki, bu görüş,
Qərribə vüsəlimiz senyorları sarsıdıb,
Hələ də inanmırlar sözlərimə heç cürə.
Dilləri söz də tutmur. Amma bilin, tanıyın,
Prosperoyam lap yəqin, həmin o Prospero ki
Hersoqluqdan devrilib qovulmuşdu Milandan.
Sizin kimi məni də möcüzəli təsadüf
Atıb bax, bu sahilə. Sahib oldum adaya.
Amma bəsdir bu haqda. Bütün olub keçən
İlk görüşdə danışmaq çox yersiz nədir, mənçə.
Buyurun mağarama – budur mənim sarayım,
Xidmətçim az, təbəm yox. Kral, bura tamaşa et;
Sən mənə hersoqluğu qaytarırsan, eləmi?
Əvəzində mən sənə möcüzə göstərəcəm.
Hersoqluqdan min dəfə qiymətli bir hədiyyə
Alacaqsan sən məndən. Bir bura diqqət elə!

Mağaranın ağzı açılır. Bir-biriyə şahmat oynayan Ferdinand və Miranda
görünürlər.

Miranda. Əziz dostum, deyəsən, cıgallıq eləyirsən?

Ferdinand. Cıgallıq? Səninləmi? Yox, heç vədə, sevgilim!

Miranda.

Yüz səltənət xətrinə cıgallayardın yəqin,
Amma nə olsun, mən də “düz oyundur” deyirdim.

Alonzo.

Əgər bu rüyadırsa və mən ayılacamsa,
Demək ikinci dəfə itirəcəm oğlum.

Sebastian. Möcüzədir, möcüzə.

Ferdinand (Alonzonun qarşısında diz çökür).

Nahaq qarğayırammış, deməli, mən dənizi.
Dəniz qəzəblisə də, mərhəmətliyimiş, demək.

Alonzo.

Ah, mənim Ferdinandım!
Xeyir-dua verirəm sənə mən – xoşbəxt atan.
Qalx ayağa və danış: necə xilas oldun sən?

Miranda.

Nə gözəl möcüzədir! Nə gözəl sifətlərdir!
İnsanlar nə qəşəngmiş. Belə insanlar olan
Yeni dünya nə gözəl, neçə cazibəliymiş!

Prospero. Bəli, səninçün, qızım, bütün bunlar təzədir.

Alonzo (Ferdinand).

Kimdir o qız, onunla şahmat oynayırdın sən?
Üç saatdır tanışsız. Bəlkə o ilahədir,
Bizi ayrı salıbdır, sonra görüşdürübdür.

Ferdinand.

İlahə deyildir o, öləri bir insandır,
Amma ölümsüz tale mənə bəxş edib onu.
Mən onu bəyənəndə güman edə bilməzdim
Atamdan xeyir-dua, məsləhət alacağam.
Milanın hersoqunun qızıdır o. Hersoqu
Bunacan görməsəm də, eşitmişdim haqqında;
Həyatımı yenidən mənə qaytaran odur,
Sevgilimin atası ikinci atam oldu.

Alonzo.

Mən də sənin yarına ata olaram, inan.
Doğrudan ağır nədir qızından üzr istəmək,

Prospero.

Bəsdir. Olan olubdur. Unudaq keçənləri,
Yada salmıyaq daha ötən müsibətləri.

Qonzalo.

Qəhər məni boğurdu, ona görə susmuşdum.
Allahlar! Sizin işdir bu gənclərin vüsali,
Bizi bura gətirən yolu siz göstərdiniz!

Alonzo. Amin, Qonzalo, amin!

Qonzalo.

Bax qəzavü-qədərə!
Milandan rədd edilən hersoqun xələfləri
Bir zaman Neapolda hakimiyyət sürəcək.
Sevinin, şadlanın siz! Qızıl hərflər ilə
Yazın daş kitabəyə qərribə sərgüzeşti.
Biz səfərə çıxandan bir görün nələr oldu.
Kral qızı ərə getdi, kral oğlu evlənir.
Kral oğlu bu adada ölüm yox, yarın tapdı.
Prospero bu adada hersoqluğun qayıtdı.
Biz də ki, bu adada az qala gic olmuşduq,
Axırda huşa geldik. Qərribə macəradır.

Alonzo (*Ferdinand və Mirandaya*).

Verin əllərinizi. Qoy sizi istəməyən
Bədbəxt olsun həmişə.

Qonzalo. Qoy belə olsun, amin!

Ariel peyda olur, onun ardınca mat-məəttəl qalmış kapitan və bosman gəlirlər.

Qonzalo.

Hökmdar bir baxınız – bizim köhnə tanışlar!
Mən sizə demirdimmi bu hərif bata bilməz,
Çünki dar ağacında bitirəcək ömrünü.
Yaxşı, sən ay allahsız, dənizdə söyüşürdün,
Yoxsa o uzun dilin quruyubdur quruda?!
Bir söhbət elə bizə! Nə xəbər vardır təzə!

Bosman.

Bundan da gözəl xəbər?! Kral və onun dəstəsi
Sağ-salamatdır tamam! Bu da ikinci xəbər:
Parçalanmış gəmimiz təptəzədir, tertəmiz,
Bir tikə dağılmayıb, elə bil ilk dəfədir
Dənizə çıxır bu gün.

Ariel (*Prosperoya*). Mən eləmişəm bunu.

Prospero (*Arielə*). Mərhəmətli Ariel, yel qanadı Ariel!
Alonzo. Möcüzədir, möcüzə! Siz hardan gəlib çıxdız?
Bosman.

Danışaram, hökmdar. Amma, vallah, bilmirəm
Yuxudayam, ayıgam. Bilmirəm neçə oldu
Gəmidə, zirzəmidə biz tirlənib sərildik,
Ölü kimi yatmışdıq. Birdən bir haray qopdu:
Qışqırıq, zəncir səsi, cırıltı, səs-küy, filan.
Durdun, yuxarı qalxdıq. Biznə görsək yaxşıdır?
Bizim şahənə gəmi əvvəlkindən də qəşəng,
Təzə, təmiz, ağappaq. Kapitan sevincindən
Tullanırdı havaya. Birdən yuxudakitək
Dərək olunmaz bir qüvvə bizi qaldırıb göyə
Apardı. Hara isə... Bir də gördük burdayıq.

Ariel (*Prosperoya*). Hökmdarım, de görüm, razısanmı işimdən?
Prospero (*Arielə*). Çox gözəldir, Ariel! Azad edəcəm səni!
Alonzo.

Elə bil ki, azmışıq tilsimli lağımlarda,
Bu cürə möcüzələr var imiş təbiətdə.
Kahinlər yoza bilər belə işləri ancaq.

Prospero.

Beyninizi yormayın belə tapmacalarla,
Bekar vaxtı mən özüm anladaram bunları,
Hər şey izah olunar. İndi isə gəlin siz
Səadətdən kam alın, qovuşun sevinclərə.
Ariel, azad elə tilsimdən Kalibanı.
Onunla əlbir olan o iki hərifi də tezliklə yetir bura.

Ariel yox olur.

Necəsiniz, hökmdar?

Dəstənidən ikisi yoxdurlar aranızda!

Ariel Kalibanı, Stefanonu və Trinklunu qabağına qatıb qova-qova
qayıdır. Stefano və Trinkulo oyunlarına oğurluq paltarları keçiriblər.

Stefano. Hamı gerek birinin qayğısına qalsın, amma biri gerek
heç kəsin qayğısına qalmasın, neçin ki, onsuz da bütün bu işlər fələyin
ixtiyarındadır. Gümrah ol, səfeh idbar, gümrah ol!

Trinkulo. Bax, mənim sifətimdəki bu iki casus yalan satmırlarsa biz qıyamə yerə gəlib çıxmışığı.

Kaliban.

Aman, aman, Setebos! Nə qəzəbli ruhlardır!
Nə parlaqdır sahibim! Mənə coza verəcəklər!

Sebastian. Ha, ha, ha! Antonio, bir bax bu sifətlərə, görəsən satılırlarmı? Satılıysaydı, alardıq.

Antonio. Yəqin ki, almaq olar. Bu ki xalis balıqdır.
Prospero.

Baxın bu əbləhlərə – üç caniyə, senyorlar!
Bax, bu eybəcər kölə – ifritənin oğludur.
Anası elə mahir cadugərdir, inanın,
Göydə ayın özünə hökm eləyə bilərdi.
Ay onun istəyiylə dənizdə yaradardı
Qabartma və çəkilmə. İndi üçü bir yerdə
Soyublar məni. Hətta bu ifritənin oğlu
Məni öldürmək üçün hər iki dələduzu
Qızıqdırır yaman. Onları siz tanırsınız.
Bu da mənim qulumdur – iblisin törəməsi.

Kaliban. İndi ölənə qədər didəcək bədənim.

Alonzo. Necə? Kəfci! Stefano! Mənim saray xidmətçim!

Sebastian. İndi də keflidir o? Şərabı hardan tapıb?

Alonzo.

Trinkulo valaylayır küləkdə qamış kimi.
Hardan tapıb içiblər, belə hala düşüblər?
(Trinkuloya).

Axmaq, cavab ver, tez ol, harda vurubsan belə?

Trinkulo. Axırncı görüşümüzdən sonra məni elə suya salıb çıxarıblar ki, sümüklərim indiyəcən bir-birinə dəyir. İndi daha heç nə vəcimə deyil.

Sebastian. Sən nə deyirsən, Stefano?

Stefano. Əşi, mənimlə işiniz olmasın. Mən Stefano-zad deyiləm. Mən titətmə azarıyam.

Prospero. Lotu, bəs sən burda şah olmaq istəyirdin?

Stefano. Eh, nə şahbazlıqdır. Mən indi yara-xora padşahıyam.

Alonzo (Kalibani göstərir). Nə qəribə məxluqudur?

Prospero.

Bədəni də, ruhu da
Eybəcərdir, bir baxın (Kalibana).

İndi ket mağarama,
Dostlarını da apar. Təmizləyin, süpürün
Mağaranı. Onda mən günahından keçərəm.

Kaliban.

Baş üstə, gözüm üstə. Təki bağışla məni.
Ağillanım mən görək. Üç qat eşşək imişəm,
Belə sərxoş axmağı Allah hesab etmişəm.
Dua qılmışam buna – bu kefli gicbəsərə!

Prospero. Di get!

Alonzo. Şeyləri qoyun tapdığınız yerdə.

Sebastian. Oğurladığınız yerdə, daha düzünü desək.

Kaliban, Stefano və Trinkulo gedirlər.

Prospero.

Hökmdar, mən sizi də, əyanlarınızı da
Dəvət edirəm indi, buyurun mağarama.
Birlikdə keçiririk gecəni, vaxt tez ötür;
Bu adaya düşəndən başlama gələnləri
Danışaram bir-bəbir. Səhər tezdən gəmiylə
Neapola yollanaq. Gənclərin toylarını
Tələsirəm görməyə. Sonra da qayıdacam
Doğma Milana ki, düşünüm dərin-dərin
Ömrün axırı haqda.

Alonzo.

Səbirsizliklə sən
Söhbətini gözlərəm.
Çox maraqlıdır yəqin.

Prospero.

Hər şeyi danışacam. Onu da vəd edirəm
Dəniz sakit olacaq. Külək dolub yelkənə
Çatdıracaq gəmini kral donanmasına!
(Ariela).

Bunu da icra elə, qanadlı dostum mənim,
Ondan sonra azadsan! Qayıt ənginliklərə!
Sağ ol dostum! Əlvida! (Qalanlara).
Dostlar, buyurun bura!

Gedirlər.

EPILOQ

Prospero.

Caduları boşladım, öz gücümso azdır, az.
İndi söz sizinkidir. Heç bir qərarınıza eləmərəm etiraz.
Qoyub gedə bilərsiz mənə bu boş adada,
Neapola, yurduma apararsınız ya da.
Düşməni bağışlayıb, öl çəkib tilsimlərdən
Bir ədalət ummağa haqlı deyiləmmi mən?
Sizin alqışlarınız işiq saçır qəlbimə,
Yelkənimi yönəldir, çatdırır mənzilimə.
Adi insanam indi – zəif, aciz, günahkar,
Qulluğumda durmayır əvvəlki kimi ruhlar.
Taleyimi həll edib qərara gələndə siz
Ümidli sözlərimi nə ola eşidərsiz!
Qəlbimizi ram edən yalvarışlar, xahişlər
Hakimlərdən hər zaman üzr, mərhəmət dilər.
Qoy adil məhkəməyiniz qəbul etsin duamı,
Hamımız günahlıyıq, bəraət umar hamı!

MÜNDƏRİCAT

Şekspir dühasının poetik təsdiqi	3
Sonetlər (<i>ingilis dilindən tərcümə edən Sabir Mustafa</i>)	9
Təhqir olunmuş saflıq (<i>ingilis dilindən tərcümə edən Sabir Mustafa</i>)	89
Heç nədən hay-küy (<i>rus dilindən tərcümə edən Mirzə İbrahimov</i>)	145
Fırtına (<i>rus dilindən tərcümə edən Anar</i>)	231

Buraxılışa məsul:	<i>Əziz Güləliyev</i>
Texniki redaktor:	<i>Rövşən Ağayev</i>
Tərtibatçı-rəssam:	<i>Nərgiz Əliyeva</i>
Kompyuter səhifələyicisi:	<i>Alianna Duxanina</i>
Korrektor:	<i>Pərinaz Səmədova</i>

Yığılmağa verilmişdir 05.08.2004. Çapa imzalanmışdır 12.12.2004.
Formatı 60x90 ¹/₁₆. Fiziki çap vərəqi 19. Ofset çap üsulu.
Tirajı 25000. Sifariş 248.

Kitab "PROMAT" mətbəəsində çap olunmuşdur.